

Kognitívny rozvoj pomocou skupinových aktivít v predškolskom vzdelávaní

METODIKA PRE UČITEĽOV

RAABE

*Společně pro kvalitní
vzdělávání*

DECODE

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

©2023

Hlavný editor: Kolektív autorov projektu

Autorský tím: asist. Maruša Laure, dr. Marta Licardo, Mgr. Hana Splavcová, Ph.D., doc. PhDr.
Zora Syslová, Ph.D.

Táto publikácia vznikla v rámci projektu „DEveloping the CognitivE Potential of Preschoolers
from Disadvantaged Backgrounds“ (2022-1-CZ01-KA220-SCH-000086145).

Tento projekt bol realizovaný za finančnej podpory Európskej únie.

Za obsah publikácie (oznámenia) zodpovedá výlučne autorský tím.
Publikácia (oznámenie) nereprezentuje názory Európskej komisie a Európska komisia
nezodpovedá za použitie informácií, ktoré sú ich obsahom.

Vydalo

Nakladateľství Dr. Josef Raabe, s.r.o.
Husinecká 903/10, 130 00 Praha 3
www.raabe.cz, email: raabe@raabe.cz

v roce 2023, 1. vydanie

Grafický návrh, sazba a zlom: Magnus I, s.r.o.

ISBN 978-80-7496-530-2 (online; pdf)

KOORDINÁTOR PROJEKTU

RAABE

*Společně pro kvalitní
vzdělávání*

PROJEKTOVÍ PARTNERI

RAABE
*Společně pro kvalitní
vzdělávání*

Kognitívny rozvoj pomocou skupinových aktivít v predškolskom vzdelávaní

METODIKA PRE UČITEĽOV

RAABE
*Společně pro kvalitní
vzdělávání*

Hlavné editorky:

Kolektív autorov projektu

Autori:

Asociácia predškolskej výchovy, z. s.:

Mgr. Hana Splavcová, Ph.D.

doc. PhDr. Zora Syslová, Ph.D.

doc. PhDr. Ilona Bytešníková, Ph.D.

Mgr. Nikola Krejčová

PhDr. Irena Borkovcová, MBA

Univerzita v Maribore:

dr. Marta Licardo

dr. Bojan Kovačič

asist. Maruša Laure

Základná škola a materská škola Liběšice:

Mgr. Michaela Gondeková

Bc. Hana Zárubová

Vladimíra Andrtová, DiS.

Veronika Fusková

Petra Staňková

Materská škola Čtyřlístek Kadaň:

Mgr. Bc. Erika Zelenková

Bc. Naděžda Husová, DiS.

Mgr. Věra Isáková

Vlasta Maxová

Sabina Plechingerová

Základná škola s materskou školou Bratislava:

Mgr. Yulia Barzhak

Bc. Veronika Ojo

Zuzana Sádovská

Vrtec Ivana Glinska, Maribor:

Karmen Meško, dipl. vzg.

Maja Geršak Banovič, dipl. vzg.

Julijana Kološa, dipl. vzg.,

Sumedija Agić, dipl. vzg.

Špela Dovjak, prof. bio. in soc.

Špela Petrovič Štempihar, dipl. vzg.

Alekseja Glinšek, dipl. vzg.

Barbara Bednjički Rošer, prof. slo. in soc.

Koordinátor projektu:

Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o.

Kamila Hofmannová, Mgr. Stanislava Andršová

Sadzba a grafický návrh obálky:

Magnus I, s. r. o.

Vydalo:

Nakladatelství Raabe, s. r. o., Praha

ISBN: 978-80-7496-530-2 (online; pdf)

Praha 2023

Obsah

O projekte DECODE	8
Úvod	9
1. Kognitívny vývoj	10
1.1 Vnímanie	10
1.2 Pozornosť	13
1.3 Pamäť	14
1.4 Myslenie	15
1.5 Jazyk a reč	17
2. Rozvoj osobnosti dieťaťa	22
2.1 Sociálno-emocionálny rozvoj	23
2.2 Fyzický vývoj	24
2.3 Pracovná schopnosť	24
3. Súčasné prístupy k vývoju dieťaťa	26
3.1 Individualizácia	26
3.2 Integrované vzdelávanie	27
3.3 Spôsoby učenia	28
3.3.1 Sociálne učenie	30
3.3.2 Kooperatívne učenie	30
3.3.3 Zážitkové učenie	31
3.3.4 Situačné učenie	32
3.4 Vzdelávacie stratégie	33
4. Hodnotenie výsledkov vzdelávania	34
4.1 Hodnotenie pokroku dieťaťa	34
4.2 Sebahodnotenie detí	35
5. Námety na prácu s deťmi	37
5.1 Myslenie	38
5.1.1 Každý je iný, jedinečnosť človeka	38
5.1.2 S čím sa rád hrám	42
5.1.3 Voda okolo nás	48
5.1.4 Svet okolo nás	52
5.1.5 Životná udalosť	54
5.1.6 Blízke okolie	58
5.1.7 Dary prírody	60
5.1.8 Ľudské telo	62
5.1.9 Rastliny	64
5.1.10 Životné jubileum dieťaťa	66
5.1.11 Komunikácia medzi nami	72
5.1.12 Štyri ročné obdobia	76
5.1.13 Šport	78
5.1.14 Zvieratá	80
5.1.15 Životné udalosti dieťaťa	84
5.1.16 Bezpečnosť na cestách	86

5.1.17	Materiály a ich vlastnosti	88
5.1.18	Zdravá strava	92
5.1.19	Tradície a ľudové rozprávky	94
5.1.20	Životné udalosti dieťaťa	96
5.2	Pamäť	98
5.2.1	Každý je iný, jedinečnosť človeka	98
5.2.2	S čím sa rád hrám	102
5.2.3	Voda okolo nás	106
5.2.4	Svet okolo nás	110
5.2.5	Životná udalosť	112
5.2.6	Blízke okolie	116
5.2.7	Dary prírody	118
5.2.8	Ľudské telo	120
5.2.9	Rastliny	122
5.2.10	Životné jubileum dieťaťa	124
5.2.11	Komunikácia medzi nami	126
5.2.12	Štyri ročné obdobia	128
5.2.13	Šport	130
5.2.14	Zvieratá	132
5.2.15	Životné udalosti dieťaťa	136
5.2.16	Bezpečnosť na cestách	138
5.2.17	Materiály a ich vlastnosti	140
5.2.18	Zdravá strava	142
5.2.19	Tradície a ľudové rozprávky	144
5.2.20	Životné udalosti dieťaťa	146
5.3	Pozornosť	148
5.3.1	Každý je iný, jedinečnosť človeka	148
5.3.2	S čím sa rád hrám	152
5.3.3	Voda okolo nás	156
5.3.4	Svet okolo nás	158
5.3.5	Životná udalosť	160
5.3.6	Blízke okolie	162
5.3.7	Dary prírody	166
5.3.8	Ľudské telo	168
5.3.9	Rastliny	170
5.3.10	Životné jubileum dieťaťa	172
5.3.11	Komunikácia medzi nami	174
5.3.12	Štyri ročné obdobia	176
5.3.13	Šport	180
5.3.14	Zvieratá	182
5.3.15	Životné udalosti dieťaťa	184
5.3.16	Bezpečnosť na cestách	186
5.3.17	Materiály a ich vlastnosti	188
5.3.18	Zdravá strava	192
5.3.19	Tradície a ľudové rozprávky	194
5.3.20	Životné udalosti dieťaťa	198

5.4	Reč	200
5.4.1	Každý je iný, jedinečnosť človeka	200
5.4.2	S čím sa rád hrám	202
5.4.3	Voda okolo nás	206
5.4.4	Svet okolo nás	210
5.4.5	Životná udalosť	214
5.4.6	Blízke okolie	218
5.4.7	Dary prírody	222
5.4.8	Ľudské telo	224
5.4.9	Rastliny	226
5.4.10	Životné jubileum dieťaťa	228
5.4.11	Komunikácia medzi nami	230
5.4.12	Štyri ročné obdobia	232
5.4.13	Šport	234
5.4.14	Zvieratá	238
5.4.15	Životné udalosti dieťaťa	242
5.4.16	Bezpečnosť na cestách	244
5.4.17	Materiály a ich vlastnosti	246
5.4.18	Zdravá strava	250
5.4.19	Tradície a ľudové rozprávky	252
5.4.20	Životné udalosti dieťaťa	254
5.5	Vnímanie	256
5.5.1	Každý je iný, jedinečnosť človeka	256
5.5.2	S čím sa rád hrám	260
5.5.3	Voda okolo nás	264
5.5.4	Svet okolo nás	268
5.5.5	Životná udalosť	270
5.5.6	Blízke okolie	274
5.5.7	Dary prírody	276
5.5.8	Ľudské telo	278
5.5.9	Rastliny	280
5.5.10	Životné jubileum dieťaťa	282
5.5.11	Komunikácia medzi nami	284
5.5.12	Štyri ročné obdobia	286
5.5.13	Šport	288
5.5.14	Zvieratá	292
5.5.15	Životné udalosti dieťaťa	294
5.5.16	Bezpečnosť na cestách	296
5.5.17	Materiály a ich vlastnosti	298
5.5.18	Zdravá strava	302
5.5.19	Tradície a ľudové rozprávky	304
5.5.20	Životné udalosti dieťaťa	308
Záver		311
Literatúra		312

O projekte DECODE

Projekt DECODE (celým názvom „Rozvoj kognitívneho potenciálu detí predškolského veku zo sociálne znevýhodneného prostredia“) je medzinárodný európsky projekt Erasmus+ (program Erasmus+, KA220-SCH, Partnerstvá spolupráce, registračné číslo projektu: 2022-1-CZ01-KA220-SCH-000086145).

Projekt koordinuje vydavateľstvo Dr. Josef Raabe a sú doň zapojené tri európske krajiny (Česká republika, Slovenská republika a Slovinská republika) a celkovo osem projektových partnerov.

Odbornými partnermi projektu sú štyri organizácie – Združenie pre predškolskú výchovu a nakladateľstvo Dr. Josef Raabe (Praha, Česká republika), Univerzita Maribor (Maribor, Slovinská republika) a EXPOL PEDAGOGIKA (Bratislava, Slovenská republika).

Vo všetkých zúčastnených krajinách sa na vývoji, príprave aktivít a testovaní výstupov v praxi podieľali štyri materské školy – Základná škola a materská škola Liběšice, Materská škola Čtyřlístek Kadaň (Česká republika), Základná škola s materskou školou Kalinčiakova (Bratislava, Slovenská republika) a Materská škola Ivana Glinsku (Maribor, Slovinská republika).

Cieľom projektu bolo prispieť ku kvalitnej predškolskej výchove zavedením komplexného prístupu k podpore kognitívneho rozvoja detí. Projekt sa zamerlal na podporu všetkých detí predškolského veku s dôrazom na tie, ktoré môžu byť ohrozené oneskoreným kognitívnym vývinom. Cieľom bolo vytvoriť voľne dostupné zdroje a online nástroje na podporu kognitívneho rozvoja detí predškolského veku. V rámci projektu boli učiteľia predškolských zariadení vybavení kompletnou metodickou podporou, projekt rozvinul spoluprácu medzi materskou školou a rodinou a poskytol rodičom digitálne úložisko plné aktivít na doma. Materské školy spolupracovali s rodinami s cieľom podporiť kognitívny rozvoj detí a posilniť ich kľúčové kompetencie, čím predchádzali znevýhodneniu v učení a nízkej úrovni základných zručností.

Jedným z prvých výstupov projektu, ktorý práve držíte v rukách, je publikácia s názvom Kognitívny rozvoj pomocou skupinových aktivít v predškolskom vzdelávaní – metodika pre učiteľov. Metodika je určená predovšetkým učiteľom materských škôl. Jej cieľom je podporiť pripravenosť učiteľov materských škôl na využívanie optimálnych vzdelávacích stratégií na vyvážený sociálno-emocionálny a kognitívny rozvoj detí (nielen) zo sociálne znevýhodneného prostredia, a to prostredníctvom odborného teoretického textu a 96 pútavých vzdelávacích aktivít na prácu s deťmi.

Ďalšie nadväzujúce výstupy projektu sa taktiež zameriavajú na rozvoj detí, zvyšovanie kompetencií učiteľov a rodičov predškolákov a na posilnenie spolupráce medzi učiteľmi a rodičmi detí predškolského veku. Rodičom je k dispozícii príručka s odporúčaniami na podporu kognitívneho rozvoja detí v domácom prostredí a najmä digitálne úložisko domácich aktivít na prácu rodičov s deťmi, ktoré obsahuje 320 zaujímavých aktivít.

Výstupy projektu podporujú rozvoj vedomostí a zručností učiteľov predškolského vzdelávania prostredníctvom voľne dostupného online kurzu, ktorý rozšíril ponuku ďalšieho vzdelávania pre učiteľov materských škôl.

Spoluprácu medzi materskou školou a rodinou podporili semináre pre rodičov a príručka pre učiteľov o tom, ako viesť semináre pre rodičov s cieľom aktívne ich zapojiť do rozvoja ich detí.

Výsledkom projektu sú voľne dostupné vzdelávacie digitálne zdroje a bezplatné digitálne úložiská vo všetkých projektových jazykoch a tiež v angličtine.

Všetky výstupy projektu sú k dispozícii na bezplatné stiahnutie na webovej stránke projektu DECODE

(DECODE|DEveloping the COgnitivE Potential of Preschoolers from Disadvantaged Backgrounds)

www.decode.raabe.cz.

Dúfame, že výstupy projektu DECODE sa stanú nástrojom nielen pre učiteľov materských škôl, ale aj pre rodičov v domácom prostredí. Veríme, že výstupy projektu prispievajú k zvýšeniu kvality vzdelávania detí v materských školách vo všetkých zúčastnených krajinách.

Úvod

Metodika, ktorú práve otvárate, reaguje na jednu z požiadaviek vyplývajúcich zo vzdelávacej politiky Slovenskej republiky. Ide o zameranie sa na vyvážený sociálno-emocionálny a kognitívny rozvoj detí v predškolskom vzdelávaní. Táto vyváženosť s ohľadom na hlavnú cieľovú kategóriu, ktorou sú kľúčové kompetencie, je deklarovaná aj v Štátnom vzdelávacom programe pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (ďalej len ŠVP). Snaží sa ponúknuť materským školám príklady overených aktivít, ktoré sú zamerané predovšetkým na rozvoj hlavných oblastí kognitívneho rozvoja, ktorými sú vnímanie, pozornosť, pamäť, myslenie a jazyk a reč. Zároveň ponúkajú dôležitý priestor na sociálno-emocionálny rozvoj prostredníctvom organizácie vzdelávacej ponuky, zvyčajne v skupinovej forme a prostredníctvom kooperatívneho učenia.

V úvodnej kapitole sa čitateľ dozvie o vývoji kognitívnych oblastí vnímania, pozornosti, pamäti, myslenia a jazyka a reči. Druhá kapitola sa zameriava na rozvoj osobnosti dieťaťa z hľadiska sociálno-emocionálneho rozvoja, telesného rozvoja a pracovnej schopnosti. Tretia kapitola sa upriamuje na súčasné prístupy vo vývoji dieťaťa. Oboznamuje čitateľa so zásadami individualizácie a integrovaného vzdelávania. Učebné štýly sú zachytené v samostatných častiach kapitoly, v ktorých sú predstavené prínosy sociálneho, kooperatívneho, zážitkového a situačného učenia a v ktorých sa rozoberajú výchovné stratégie. Posledná kapitola predstavuje ďalšiu dôležitú tému v predškolskom vzdelávaní, je ňou hodnotenie výsledkov učenia sa detí a sebahodnotenie.

Hlavnú časť metodiky tvoria príklady inšpiratívnej praxe v podobe 96 aktivít. Do tejto časti prispeli učiteľky materských škôl, ktoré jednotlivé aktivity realizovali s deťmi počas školského roka. Následne realizované aktivity opísali vo formulári s jednotnou štruktúrou, tvoria ju – názov aktivity; tematický celok, v ktorom bola aktivita realizovaná; oblasť kognitívneho rozvoja, na ktorú je aktivita primárne zameraná; očakávané výstupy; vek dieťaťa; odporúčania na prácu s dieťaťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami; príprava/nástroje; úlohy pre deti; popis aktivity; spätná väzba a podpora pre učiteľku počas aktivity; otázky na zamyslenie; riziká/odporúčania. Formulár je doplnený prílohami, ktoré obsahujú rôzne materiály. Nájdete v nich fotografie z realizácie, návody, pomôcky atď.

Veríme, že táto metodika pomôže materským školám lepšie pochopiť prepojenie medzi kognitívnym a sociálno-emocionálnym rozvojom detí.

1. Kognitívny vývoj

Autorský kolektív:

Marta Licardo, Maruša Laure, Bojan Kovačič, Hana Splavcová, Zora Syslová, Ilona Bajteníková

Kognitívny rozvoj je celoživotný proces intelektuálneho rastu, ktorý sa získava prostredníctvom vnímania, myšlienok a skúseností. Súvisí so sociálno-emocionálnym a telesným rozvojom. Kognitívny vývoj je ovplyvnený kombináciou biologických, sociálnych a psychologických faktorov, ktoré sa u jednotlivých osôb líšia a môžu viesť k rastu aj úpadku. Podľa všetkých hlavných teórií tohto javu zohrávajú významnú úlohu vrodené predispozície, sociálno-emocionálny a kognitívny vývoj (Deutch, 2009; Wagner, 2014).

Vnímanie, pozornosť, pamäť, myslenie a jazyk sú dôležité, komplexné a vzájomne prepojené oblasti kognitívneho vývoja, ktoré formujú intelektuálny rast malých detí. Podľa Kropáčkovej (in Opravilová, 2016) by sme mali týmto oblastiam pri hodnotení školskej pripravenosti dieťaťa prisudzovať oveľa väčšiu dôležitosť ako špecifickým vedomostiam.

Je dôležité, aby učitelia v predškolských zariadeniach rozumeli týmto kľúčovým oblastiam, len tak môžu efektívne plánovať aktivity, ktoré podporujú a zvyšujú kognitívny potenciál všetkých detí, v našom prípade najmä detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Deti zo sociálne znevýhodneného prostredia čelia problémom, ktoré ovplyvňujú ich kognitívny vývoj. Patria medzi ne nedostatočný prístup ku kvalitnému vzdelávaniu, chudoba, nedostatočná jazyková stimulácia, málo podnetné prostredie, chronický stres a trauma, obmedzená angažovanosť rodičov, zdravotné problémy, nedostatok podporných vzťahov a mnohé ďalšie (UNICEF, 2021). Učitelia by si mali tieto problémy uvedomovať a mali by ich zohľadňovať pri plánovaní aktivít a podpore detí, a to tak, že prispôbia úroveň náročnosti aj motivácie. Cieľom tejto kapitoly je poskytnúť učiteľom predškolských zariadení základné informácie o špecifických kognitívnych oblastiach, ktorým je potrebné sa venovať, aby sa podporil harmonický rozvoj detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a zvýšil sa ich kognitívny potenciál.

1.1 Vnímanie

Vnímanie je súbor procesov, pomocou ktorých rozpoznávame, organizujeme a dávame zmysel vnemom, ktoré dostávame prostredníctvom podnetov z prostredia, pričom využívame všetky naše zmysly (Sternberg, 2006). Vizualné vnímanie je schopnosť interpretovať informácie, ktoré dostávame prostredníctvom zraku. Zohráva kľúčovú úlohu v mnohých aspektoch nášho každodenného života vrátane učenia, komunikácie a tvorivosti. Sluchové vnímanie je proces, ktorým mozog interpretuje zvuky a dáva im význam. Hmatové vnímanie je schopnosť interpretovať informácie prijímané prostredníctvom hmatu a kože. Čuchové vnímanie je schopnosť interpretovať informácie prijímané prostredníctvom čuchu a môže mať tiež dôležitý vplyv na naše emocionálne a sociálne skúsenosti. Chuťové vnímanie je schopnosť interpretovať informácie prijímané prostredníctvom zmyslu pre chuť a tiež úzko súvisí s naším čuchom, keďže chuť a čuch spolu vytvárajú naše celkové vnímanie chuti.

Vývoj vnímania

Novorodenec má dobre vyvinuté základné zmysly, ktoré s výnimkou zraku dosahujú v prvých mesiacoch po narodení porovnateľnú výkonnosť ako u dospelého človeka. Novorodenci pomerne dobre počujú a ich sluchová citlivosť sa rýchlo vyvíja v prvých mesiacoch po narodení (Saffran a kol., 2006).

Schopnosť lokalizovať zvuky sa výrazne zvyšuje v šiestom mesiaci. V tomto období je dieťa schopné posúdiť aj vzdialenosť zdroja zvuku a pokrok v lokalizácii pokračuje až do raného dojčenského veku (Litovsky & Aschmead, 1997).

Vo veku od 3 do 6 rokov dochádza k výraznému pokroku vo vývoji vnímania, pretože deti sa učia vnímať a interpretovať informácie zo svojho okolia a ako dojčatá chápu a skúmajú svet prostredníctvom vnímania a reagovania naň. Učia sa o veciach videním, počúvaním, hmatom, ochutnávaním, čuchom. (Sternberg, 2014).

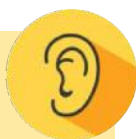
Deti vo veku 3 až 6 rokov sú tiež schopné lepšie integrovať informácie z viacerých zmyslov a využívať ich na vytvorenie ucelenejšieho obrazu o svojom okolí ako batolátá. Rozvoj vnímania v tomto vekovom období je dôležitým základom pre neskorší kognitívny, sociálny a emocionálny vývoj. V tomto vekovom rozmedzí sa celkovo zdokonaľujú vnímacie schopnosti a zmysly detí, deti dokážu lepšie využívať svoje zmysly na skúmanie a pochopenie okolitého sveta (DeLoache, 2014).

Vizuálne vnímanie zahŕňa:

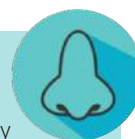
- **Zrakové rozlišovanie:** schopnosť rozlišovať zrakom rôzne farby, tvary a vzory.
- **Rozpoznávanie predmetov:** schopnosť zrakom rozpoznať a identifikovať predmety, osoby a miesta
- **Priestorové vnímanie:** schopnosť vnímať a chápať priestorové vzťahy medzi objektmi v prostredí
- **Hĺbkové vnímanie:** schopnosť vnímať a chápať relatívne vzdialenosti medzi objektmi v prostredí
- **Vnímanie pohybu:** schopnosť vnímať a chápať pohyb objektov v prostredí
- **Vizuálne predstavy:** schopnosť predvídať vizuálne následky vykonávania určitých činností
- **Zraková pamäť:** schopnosť zapamätať si a rozpoznať vizuálne informácie v priebehu času
- **Porozumenie:** schopnosť chápať a interpretovať vizuálne informácie, ako sú mapy, grafy a diagramy
- **Vizuálno-motorická integrácia:** schopnosť koordinovať vizuálne informácie s motorickými zručnosťami, ako je koordinácia ruka-oko
- **Farebná stálosť:** vnímanie rovnakej farby objektu, aj keď sa mení osvetlenie
- **Stálosť veľkosti:** vnímanie veľkosti predmetu bez ohľadu na jeho veľkosť v obraze alebo na sietnici
- **Rozpoznávanie vzorov:** identifikácia alebo kategorizácia dvojrozmerných vzorov
- **Organizácia vnímania:** rozpoznávanie a zrozumiteľné usporiadanie vizuálnych informácií
- **Vnímanie ľudského pohybu:** interpretácia pohybu iných ľudí

Sluchové vnímanie zahŕňa:

- **Rozlišovanie:** schopnosť rozlišovať rôzne zvuky a identifikovať špecifické zvuky v komplexnej zmesi zvukov
- **Identifikácia:** schopnosť rozpoznať a pomenovať konkrétne zvuky, napríklad hovorené slová, hudobné tóny alebo hlasy zvierat
- **Lokalizácia:** schopnosť určiť smer a vzdialenosť zdroja zvuku
- **Časové spracovanie:** schopnosť vnímať a rozlišovať čas a trvanie zvukov
- **Vnímanie výšky tónu:** schopnosť vnímať a rozlišovať rôzne frekvencie zvuku vrátane hudobných tónov a intonácie reči
- **Pamäť:** schopnosť zapamätať si a rozpoznať zvuky v priebehu času
- **Porozumenie:** schopnosť porozumieť významu hovoreného jazyka vrátane slovnej zásoby, gramatiky a syntaxe
- **Produkcia:** schopnosť presne a efektívne produkovať a artikulovať zvuky reči

Čuchové vnímanie zahŕňa:

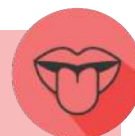
- **Rozlišovanie:** schopnosť rozlišovať medzi rôznymi pachmi a identifikovať špecifické pachy v komplexnej zmesi pachov
- **Identifikácia:** schopnosť rozpoznať a pomenovať špecifické vône, napríklad vôňu kvetu, jedla alebo človeka
- **Vnímanie intenzity:** schopnosť vnímať a rozlišovať intenzitu rôznych pachov, napríklad slabých alebo silných vôní
- **Vnímanie kvality:** schopnosť vnímať a rozlišovať kvalitu rôznych pachov, napríklad sladké, kyslé alebo ostré vône
- **Hedonické vnímanie:** schopnosť vnímať a rozlišovať príjemnosť alebo nepríjemnosť rôznych vôní
- **Pamäť:** schopnosť zapamätať si a rozpoznať vône v priebehu času
- **Porozumenie:** schopnosť pochopiť význam a kontext rôznych pachov, napríklad zápach horiacej budovy alebo úniku plynu

Hmatové vnímanie zahŕňa:

- **Rozlišovanie:** schopnosť rozlišovať rôzne textúry, teplotu a tvary na základe dotyku
- **Identifikácia:** schopnosť rozpoznať a pomenovať predmety alebo materiály podľa ich hmatovej vlastnosti
- **Lokalizácia:** schopnosť určiť miesto dotyku na tele alebo na predmetoch
- **Vnímanie tlaku:** schopnosť vnímať a rozlišovať medzi rôznymi úrovňami tlaku, napríklad ľahký dotyk alebo silný tlak
- **Vnímanie textúry:** schopnosť vnímať a rozlišovať rôzne textúry, napríklad hladké, drsné alebo hrboľaté povrchy
- **Vnímanie teploty:** schopnosť vnímať a rozlišovať medzi rôznymi teplotami, napríklad horúce alebo studené povrchy
- **Vnímanie bolesti:** schopnosť vnímať a rozlišovať medzi rôznymi úrovňami bolesti alebo nepohodlia
- **Propriocepcia:** schopnosť vnímať polohu a pohyb vlastného tela vrátane kĺbov, svalov a šliach

Vnímanie chuti zahŕňa:

- **Rozlišovanie:** schopnosť rozlišovať rôzne chute a identifikovať špecifické chute v komplexnej zmesi chutí
- **Identifikácia:** schopnosť rozpoznať a pomenovať špecifické chute, napríklad sladká, kyslá, slaná alebo horká
- **Vnímanie intenzity:** schopnosť vnímať a rozlišovať intenzitu rôznych chutí, napríklad slabé alebo silné chute
- **Vnímanie kvality:** schopnosť vnímať a rozlišovať kvalitu rôznych chutí, napríklad chuť ovocia alebo zeleniny
- **Hedonické vnímanie:** schopnosť vnímať a rozlišovať príjemnosť alebo nepríjemnosť rôznych chutí
- **Pamäť:** schopnosť zapamätať si a rozpoznať chute v priebehu času
- **Porozumenie:** schopnosť pochopiť význam a kontext rôznych chutí, napríklad chuť určitého jedla v určitej kultúre

1.2 Pozornosť

Pozornosť možno definovať ako schopnosť aktívne spracovať obmedzené množstvo informácií z obrovského množstva dostupných informácií prostredníctvom zmyslov, uložených spomienok a iných kognitívnych procesov (Sternberg, 2009). Pozornosť je kognitívny proces, pomocou ktorého aktívne vyberáme informácie. Pozornosť je aktívna vtedy, keď sa riadi vnútornou motiváciou dieťaťa. Naopak, pozornosť je pasívna, ak je riadená vonkajšou motiváciou (Eysenck a Keane, 2015).

Existuje tiež dôležitý rozdiel medzi sústredenou a rozdelenou pozornosťou. Sústredená pozornosť (alebo selektívna pozornosť) vzniká vtedy, keď sme konfrontovaní s dvoma alebo viacerými podnetmi súčasne a musíme reagovať len na jeden z nich. Príkladom sústredenej pozornosti je, keď dieťa počuje v herni veľa hlasov a reaguje, keď naň zavoláme jeho menom. Pedagogická diagnostika sústredenej pozornosti poskytuje prehľad o tom, ako efektívne si dieťa dokáže vybrať konkrétne podnety a nenechať sa rozptyľovať podnetmi, ktoré s úlohou nesúvisia.

Rozdelená pozornosť sa od sústredenej pozornosti líši schopnosťou rozdeliť pozornosť medzi dva alebo viac podnetov. Napríklad pri rozprávaní príbehu, keď dieťa súčasne počúva a sleduje obrázky alebo dramatizáciu príbehu.

Na vývoj dieťaťa je dôležitá aj spoločná pozornosť, ktorá zahŕňa spoločné zameranie sa na niečo (napr. inú osobu, predmet, pojem alebo udalosť) s niekým iným. Vyžaduje si schopnosť získať, udržať a meniť pozornosť. Napríklad rodič a dieťa sa môžu spolu pozerieť na hračku, s ktorou sa hrajú, alebo sledovať prechádzajúci vlak. Spoločnú pozornosť možno získať očným kontaktom, gestami (napr. ukazovaním ukazovák) a/alebo vokalizáciou vrátane hovorených slov (napr. „pozri sa tam“). Medzi rané zručnosti spoločnej pozornosti môžeme zaradiť napríklad, keď dieťa podáva ruku dospelému, aby ho zdvihol, alebo keď sa pozerá na tú istú stránku knihy s inou osobou (Leekam a kol., 2000). Udržanie pozornosti si vyžaduje koordináciu poznania, emócií a motivácie. Ak je dieťa vystavené silnému stresu, môže to zhoršiť výkonnosť pozornosti (Margolin a Vickerman, 2007), čo je často prípad detí zo sociálne znevýhodneného prostredia (Andrade a kol., 2009; Murphy a kol., 2007).

Vývoj pozornosti

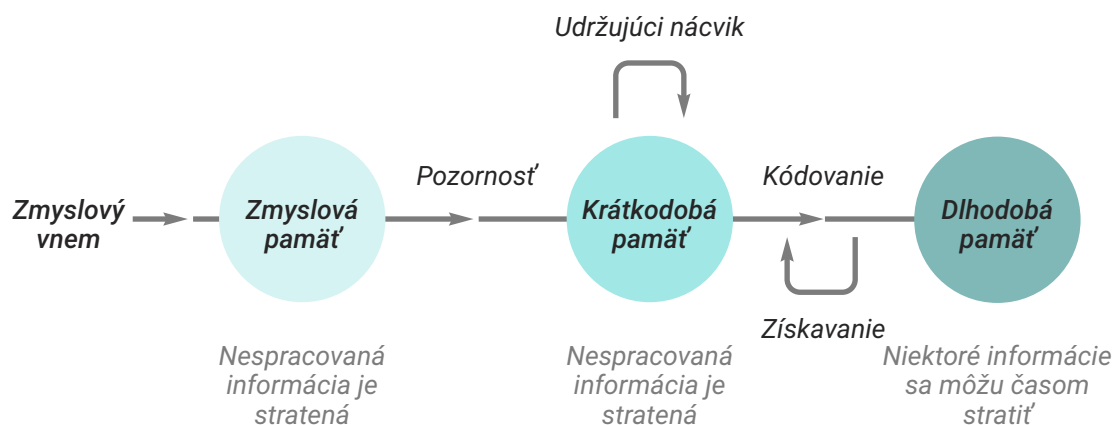
Schopnosť venovať pozornosť, „byť pozorný a orientovať sa“, t. j. schopnosť selektovať informácie a sledovať podnety zo zmyslových vstupov, sa rozvíja v prvých šiestich mesiacoch (Posner, 2004). Výkonná kontrola pozornosti sa rozvíja ku koncu druhého roka života. Zahŕňa schopnosť udržiavať dobrovoľnú kontrolu pozornosti a trvalú pozornosť, čo je schopnosť udržať pozornosť na určitý podnet (Fuentes, 2004). V porovnaní s pozornosťou starších detí je pozornosť detí v ranom detstve relatívne slabá, t. j. menej zameraná a kontrolovaná a má kratšie trvanie. Prechádza od nesystematickej alebo neplánovanej k systematickej alebo plánovanej (Eysenck & Keane, 2015; Marjanovic Umek, 2020). Medzi tretím a piatym rokom života sa pozornosť prudko zvyšuje, najmä pri úlohách, ktoré dieťaťu predkladá dospelý (Ruff et al., 1998; Zupančič, 2020). Schopnosť nadviazať spoločnú pozornosť je nevyhnutná na rozvoj sociálno-komunikačných a kognitívnych zručností. U typicky sa vyvíjajúcich detí sa schopnosti spoločnej pozornosti začínajú rozvíjať čoskoro po narodení a do troch rokov sú deti zvyčajne schopné získať a udržať spoločnú pozornosť dospelých a rovesníkov. Deti s vývinovými ťažkosťami môžu mať problémy so spoločnou pozornosťou a inými typmi pozornosti. Zapojenie dieťaťa do činností a schopnosť sústrediť pozornosť na situačné požiadavky sa považujú za základné zručnosti na rozvoj sebaregulácie, exekutívnej kontroly správania a sociálneho a kognitívneho rozvoja v rôznych oblastiach (Kochanska et al., 2000). Úlohy zahŕňajúce výber informácií, udržanie pozornosti na ne a ignorovanie irelevantných podnetov však predstavujú pre deti problém, pretože ich systém pozornosti ešte nie je úplne vyvinutý (Sroufe et al., 1995).

1.3 Pamäť

Pamäť sa vzťahuje na kognitívne procesy získavania, kódovania, ukladania a neskoršieho vyhľadávania informácií (Squire, 2009). Pamäť určuje, čo sme robili, koho a čo poznáme a kto sme. Pamäť nie je jednotný jav, informácie musia byť zakódované a prípadne prepojené s inými informáciami. Pamäť zohráva ústrednú úlohu pri učení sa jazyka, myslení a konaní. Učenie a pamäť prechádzajú niekoľkými fázami. To, ako a čo si deti pamätajú, závisí od mnohých dynamických faktorov a súvislostí, ktoré ovplyvňujú výkonnosť pamäti detí (Bjorklund, 2012). Na lepšie pochopenie pamäťového systému je dobré poznať niektoré základné fakty o pamäťových procesoch (sú uvedené nižšie).

Procesy, ktoré prebiehajú počas učenia, majú niekoľko fáz. Prvá fáza sa nazýva kódovanie. Výsledkom kódovania je uloženie informácií do pamäťového systému. Ukladanie je teda druhou fázou. Treťou fázou je vyhľadávanie, ktoré zahŕňa načítanie uložených informácií z pamäťového systému. K zabúdaniu dochádza vtedy, keď sú naše pokusy o načítanie neúspešné. Tieto procesy prebiehajú v rámci pamäťového systému (Eysenck a Keane, 2015). Medzi tri základné zložky spracovania pamäti patria senzorická pamäť, pracovná/krátkodobá pamäť a dlhodobá pamäť. Nasledujúca schéma zobrazuje zjednodušené znázornenie jednotlivých zložiek a pamäťových procesov.

Obrázok 1: Základné zložky pamäťového systému (upravené podľa Eysencka a Keana (2015) autormi tejto kapitoly)

Zmyslová pamäť je vnímanie spojené s informáciami získanými zrakom, sluchom, čuchom, chuťou a hmatom, ktoré sa dostávajú do zmyslovej kôry mozgu a prenášajú sa cez talamus. Trvá len milisekundy a je väčšinou nevedomá.

Okamžitá alebo krátkodobá pamäť je schopnosť uchovávať veľmi obmedzené množstvo informácií v dočasnej vyrovnávacej pamäti na krátky čas (od niekoľkých sekúnd do niekoľkých minút). Informácie sa do nej dostávajú prostredníctvom sluchových alebo zrakových kanálov a upútajú našu pozornosť. Naša schopnosť manipulovať s informáciami uloženými v krátkodobej pamäti a používať ich sa označuje ako pracovná pamäť. Pracovná pamäť uchováva informácie na krátke časové obdobie. Fonologická slučka, ktorá spracúva verbálne informácie, a vizuálno-priestorová skica, ktorá spracúva vizuálne informácie, sú dve zložky, ktoré tvoria pracovnú pamäť. Obe sú riadené centrálnym výkonným systémom. Hoci pracovná pamäť závisí od siete vzájomne prepojených oblastí mozgu, prefrontálna kôra je na túto funkciu centrálna.

Informácie, ktoré sa uchovávajú niekoľko dní, mesiacov alebo dokonca rokov, sa označujú ako dlhodobá pamäť. Rozlišujeme deklaratívnu (explicitnú) a nedeklaratívnu (implicitnú) dlhodobú pamäť. Deklaratívna alebo explicitná pamäť uchováva podrobnosti o udalostiach a informácie, ktoré si môžeme vedome vybaviť. Poznáme tri pod-systémy deklaratívnej pamäti – sémantickú pamäť (informácie, význam slov, pojmy...), epizodickú pamäť (udalosti, mená...) a autobiografickú pamäť (epizodická pamäť jednotlivca). Implicitná pamäť zahŕňa procedurálnu pamäť (ako spravovať sieť, ako plávať...) a emocionálnu pamäť (pamäť na udalosti, ktoré sú spojené so silnými emóciami a pocitmi, napr. smrť, narodenie, traumatické udalosti).

Pamäť zohráva rozhodujúcu úlohu v kognitívnom vývine vrátane trvalej pozornosti, uvažovania, organizácie, rečových a jazykových funkcií, najmä pri osvojovaní si jazyka a porozumení, čítaní a schopnosti uvažovať (Baddeley, 2003; Bull a kol., 2008; Cowan, 2005; Engle, 2002; Savage a kol, 2006). Deti so silnejšou schopnosťou pracovnej pamäti vykazujú lepšie sociálne zručnosti (Sabol & Pianta, 2012), úspešnejšie správanie zamerané na cieľ, lepšiu receptívnu slovnú zásobu a lepšie matematické výsledky (Fitzpatrick & Pagani, 2012; Marcovitch et al, 2010). Problémy spojené so slabými schopnosťami pracovnej pamäti u detí zahŕňajú slabé výsledky v čítaní a matematike (Alloway et al., 2009), slabý celkový akademický pokrok a slabé schopnosti riešiť problémy a pozornosť (Gathercole et al., 2008).

Vývoj pamäti

U novorodencov sa rozvíja krátkodobá (alebo pracovná) aj dlhodobá pamäť. Učia sa predovšetkým prostredníctvom habituácie, klasického a inštrumentálneho podmieňovania a imitácie (Zupančič, 2020). Pamäťové stratégie sa zlepšujú vekom vzhľadom na frekvenciu ich používania a ich komplexnosť, hoci vek nie je hlavným faktorom, ktorý určuje, či a ako dlho si dieťa bude danú udalosť pamätať. Udalosti, ktoré deti dobre poznajú alebo s ktorými majú opakované skúsenosti, si dobre pamätajú, a to aj počas dlhého obdobia (Bauer, 1997). Deti v ranom detstve používajú pamäťové stratégie nevedome, zatiaľ čo deti vo veku 3 rokov a staršie si svoju pamäť uvedomujú, ale môžu nereálne odhadovať jej kapacitu. Batolátá sú schopné hrať vizuálne pamäťové hry so skrytými predmetmi. Zvyčajne si pamätajú veci, ktoré vidia, zatiaľ čo staršie deti si postupne uvedomujú dôležitosť zapamätania si vecí, ktoré nevidia. Na konci predškolského veku (6 rokov) si deti často uvedomujú, že úloha si vyžaduje zapamätanie, ale ešte si celkom nevedia nájsť spôsob na uľahčenie zapamätania (Sroufe a kol., 1996). Pri každodenných činnostiach sa u detí predškolského veku prejavuje rozpoznávací pamäť (schopnosť vnímať podnet ako známy) a voľné vybavovanie (schopnosť vybaviť si informácie z dlhodobej pamäti na aktuálne použitie). V procese zapamätávania sa deti snažia pochopiť informácie, ale interpretácia zapamätanej udalosti je ovplyvnená predchádzajúcimi vedomosťami, zákonitostami a vzťahmi medzi všetkými týmito faktormi. Spomínanie nie je len obyčajné vybavovanie si vnemov, ale proces, v ktorom si dieťa vytvára súvislosti (Zupančič, 2020). Vzory sa vyvíjajú s vekom; dokonca aj veľmi malé deti používajú vzory pre známe udalosti a tieto vzory ovplyvňujú spôsob, akým deti rekonštruujú minulé udalosti (Ceci a kol., 2003).

Všetky deti sa lepšie učia pamäťové stratégie, ak ich podporuje okolie. Napríklad pri riešení úloh, ktoré vyžadujú rozpoznávanie podobností a rozdielov na obrázkoch alebo predmetoch, pri hrách súvisiacich s pamäťou (vizuálne, sluchové alebo kinestetické) alebo pri riešení úloh, ktoré vyžadujú zapamätanie si inštrukcií k danej úlohe (Marjanovic Umek, 2020).

1.4 Myslenie

Slovo myslenie zahŕňa v bežnom jazyku niekoľko rôznych psychologických činností. Označuje vedomé kognitívne procesy, ktoré myseľ používa na vytváranie myšlienok, pričom tieto procesy môžu prebiehať bez potreby zmyslovej stimulácie (Breyer a Gutland, 2015). Zahŕňa celý rad duševných činností, ako sú usudzovanie, uvažovanie, riešenie problémov a tvorba, a vzťahuje sa na akýkoľvek produkt mysle, ako sú presvedčenia a názory (Matsumoto, 2009). Myslenie možno rozdeliť na schopnosti nízkeho alebo vysokého rázu. Myslenie nízkeho rázu zahŕňa základné spracovanie informácií, zatiaľ čo myslenie vysokého rázu zahŕňa komplexné kognitívne činnosti, ako sú kladenie otázok, interpretácia, konštruovanie a hodnotenie nových poznatkov (Foster, 2009).

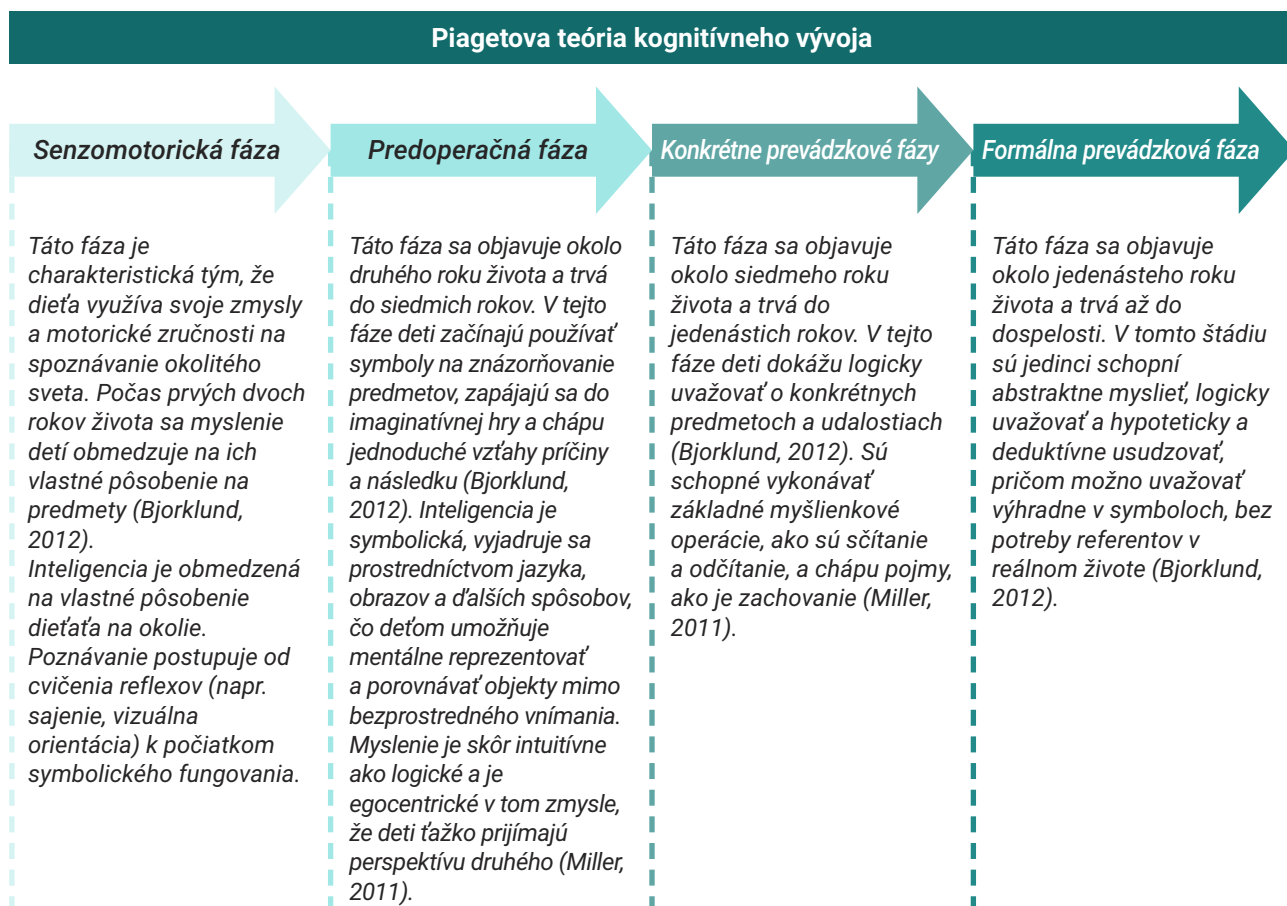
Vývoj myslenia

Vývoj myslenia je zložitý a mnohostranný proces. Existuje mnoho teórií, ktoré sa snažia vysvetliť, ako sa vyvíja v čase. Jednou z najvplyvnejších a najčastejšie citovaných teórií na pochopenie kognitívneho vývoja u detí je teória Jeana Piageta. Piagetova teória zdôrazňuje, že deti sú aktívni žiaci, ktorých myslenie odráža jedinečnú interpretáciu sveta. Kognitívny vývin vníma ako konštruktívny proces, v ktorom existujúce poznatky určujú spôsob získavania nových informácií. Intelektuálne výkony detí sú riadené všeobecným, druhovo špecifickým nervovým

systémom a kognitívny vývin zahŕňa skôr sériu transformácií než postupné hromadenie vedomostí alebo zručností (Bjorklund, 2012).

Hoci Piagetova teória vývinu myslenia je populárna a platná už viac ako 80 rokov, niektoré výskumy ju spochybňujú. Naznačujú, že Piaget možno podcenil schopnosti detí. Poukazujú na to, že deti môžu vykazovať komplexné myšlienkové schopnosti už v mladom veku a že ich myslenie je rozmanitejšie, než sa domnieval (Bjorklund, 2012).

Obrázok 2: Piagetova teória kognitívneho vývoja (prevzaté podľa Bjorklunda (2012) autormi tejto kapitoly)

Ako deti rastú a vyvíjajú sa, osvojujú si nové spôsoby myslenia a spracovania informácií. Medzi kľúčové koncepty, ktoré formujú ich myslenie, patrí reprezentačné myslenie, centrovanie a egocentrizmus (Miller, 2011). Na podporu kognitívneho vývoja detí je pre rodičov, opatrovateľov a pedagógov pochopenie týchto konceptov rozhodujúce.

Reprezentačné myslenie sa vzťahuje na schopnosť používať mentálne symboly na reprezentáciu alebo znázornenie predmetov, udalostí alebo pojmov, ktoré nie sú prítomné. Dieťa dokáže mentálne kódovať a manipulovať s informáciami vo svojej mysli, aj keď nie sú fyzicky prítomné (Bjorklund, 2012). Príkladom reprezentačného myslenia môže byť, keď sa dieťa hrá s hračkárskym autíčkom a potom ho odloží. Neskôr môže o autíčku premýšľať a predstavovať si, ako ho šoféruje, aj keď autíčko už nie je fyzicky prítomné.

Centrácia je kognitívna tendencia, pri ktorej sa deti sústredia len na jednu časť situácie a ignorujú všetko ostatné. U detí v Piagetovom predoperačnom štádiu je to bežné a môže to spôsobiť, že prehliadnu dôležité detaily (Bjorklund, 2012). Príkladom sústredenia môže byť situácia, keď sa dieťaťu ukážu dva poháre, z ktorých jeden je vysoký a úzky, zatiaľ čo druhý je krátky a široký. Ak sa dieťaťa spýtame, ktorý pohár obsahuje viac vody, môže sa sústrediť len na výšku pohárov a vybrať si vysoký a úzky pohár, hoci oba poháre obsahujú rovnaké množstvo vody. Je to

preto, lebo dieťa sa sústreďí na výšku pohára a ignoruje šírku, ktorá je dôležitým detailom pri určovaní množstva tekutiny, ktoré sa do pohára zmestí.

Egocentrizmus sa vzťahuje na tendenciu dieťaťa pozeráť sa na svet výlučne z vlastnej perspektívy a má problém vidieť veci z perspektívy iných. Podľa Piageta je egocentrizmus charakteristický pre predoperačné štádium vývoja (Bjorklund, 2012). Príkladom egocentrizmu môže byť, keď sa dieťa hrá na schovávačku a zakryje si oči, aby sa skrylo, v domnení, že sa tým stalo neviditeľným pre hľadajúceho. Dieťa predpokladá, že ak nevidí hľadajúceho, potom ani hľadajúci nevidí jeho.

V prvom roku života sa u dojčiat začínajú rozvíjať kognitívne schopnosti vrátane uvažovania orientovaného na budúcnosť, riešenia problémov pomocou nástrojov a analýzy prostriedkov, vnímania vzťahov príčina – následok a vyvodzovania záverov z vizuálnych scenárov. Tieto schopnosti sú založené na vnímaní a sú implicitné (Chen, 2020). Dojčatá napríklad chápu, že hračka je ukrytá pod dekou, a používajú ruky na jej odhalenie. Okolo dvoch až troch rokov sa u detí začína rozvíjať symbolické uvažovanie tým, že oceňujú dvojakú povahu obrázkov a používajú priestorové informácie ako symboly, ktoré im pomáhajú pri hľadaní v reálnom priestore. Začínajú tiež vytvárať reprezentácie vzťahov príčina – dôsledok pri riešení problémov (Chen, 2020). Ako deti rastú, ich myslenie a učenie sa stáva sofistikovanejším, koncepcnejším a explicitnejším. Dokážu riešiť zložitejšie problémy, tranzitívne odvodzovanie, podmienkové uvažovanie a analogické uvažovanie. Dokážu tiež rozlišovať medzi determinovanými a nedeterminovanými dôkazmi a chápu logiku testovania hypotéz (Chen, 2020). Dieťa môže napríklad použiť analogické uvažovanie na vyriešenie hádanky použitím riešenia, ktoré sa použilo pri podobnom probléme v minulosti. V materskej škole majú deti rozvinuté pokročilejšie kognitívne kompetencie, napríklad uvažovanie zamerané na budúcnosť, plánovanie trasy a zložitejšie analogické uvažovanie. Dokážu tiež pochopiť základnú logiku testovania hypotéz (Chen, 2020), napríklad plánovanie trasy do materskej školy.

1.5 Jazyk a reč

Nadobúdanie rečových a jazykových zručností je jedným z najčastejšie diskutovaných problémov všetkých, ktorí pracujú s deťmi v ranom a predškolskom veku vrátane učiteľov materských škôl. Vzhľadom na skutočnosť, že učiteľ materskej školy je jedným z hlavných odborníkov, ktorý prichádza do kontaktu s deťmi raného detského a predškolského veku a ich rodičmi, existuje zásadná požiadavka, aby učitelia materských škôl poznali aktuálne pohľady na rozvoj reči a jazyka detí v kontexte súčasného výskumu. Teoretická príprava učiteľov materských škôl v oblasti vývinu reči a jazyka umožní učiteľovi materskej školy lepšie porozumieť špecifickým oblastiam vo vývine dieťaťa a pochopiť zákonitosti typického vývinu, prípadne možné odchýlky od normy (Bajteníková, 2014).

Jazyk sa často považuje za komunikačný systém, čo je správne, ale nepokrýva to celú škálu jeho funkcií. Treba si uvedomiť, že jazyk má aj veľmi dôležitú poznávaciu funkciu, pretože umožňuje fixovať výsledky procesu myslenia (Smolík a kol., 2018). Schopnosť formulovať myšlienky v jazyku umožňuje efektívne uchovávať a zapamätať si výsledky rôznych myšlienkových operácií, čo do značnej miery posilňuje schopnosť človeka riešiť problémy postupným a kumulatívnym spôsobom.

Úloha jazyka vo vývoji dieťaťa a vplyv narušených jazykových schopností

Podľa Smolíka (2018) zohráva jazyk vo vývine dieťaťa kľúčovú úlohu v dvoch aspektoch: (1) ako *prostriedok vzdelávania*; (2) ako *prostriedok sociálnej komunikácie, rozvíjania a budovania vzťahov*. Úloha jazyka ako prostriedku výchovy je všeobecne známa a jednoznačná. Schopnosť dieťaťa, a tým aj človeka vo všeobecnosti, učiť sa nové fakty a poznatky do značnej miery závisí od schopnosti porozumieť jazyku. Deti s narušenými jazykovými schopnosťami majú často problémy s porozumením. Uvedení autori poukazujú na skutočnosť, keď sú obe úlohy jazykovej komunikácie na prvý pohľad zrejmé, ale predsa len je žiaduce poukázať na niektoré konkrétne výskumné zistenia (Smolík a kol., 2018). Predpokladajú, že sociálna komunikácia rozhodne neprebíha len v jazyku. Výskum sociálnych charakteristík detí s vývinovými poruchami jazyka naznačuje, že jazykové deficity majú v každom prí-

pade badateľné sociálne následky. Poruchy vo vývine jazyka ovplyvňujú celú osobnosť jedinca a majú vplyv na sociálne, emocionálne a vzdelávacie výsledky dieťaťa (Conti-Ramsden, 2009; Bishop et al., 2017).

Adaptívne fungovanie a sociálne kompetencie dieťaťa s deficitmi vo vývoji jazyka môžu byť výrazne narušené. Tieto deti majú ťažkosti s presadením sa a zapojením sa do spoločnej detskej hry. McCabe a Marshall (2006) vo svojej štúdií ukázali, že deti, ktoré majú narušený vývin jazyka, napríklad v zmysle vývinovej dysfázie, môžu mať výrazné problémy v sociálnej interakcii s rovesníkmi. Zistilo sa, že deti s narušeným vývinom jazyka v zmysle vývinovej dysfázie majú deficity v sociálnej kompetencii a schopnosti prispôbiť svoje správanie, čo zahŕňa ťažkosti v orientácii na úlohy, deficity v asertivite, nižšiu frustračnú toleranciu a vyšší sklon k závislosti a izolácii. Tieto deti v predškolskom období uprednostňujú sociálny kontakt s dospelým pred kontaktom s rovesníkmi, pretože sa obávajú odmietnutia alebo možného konfliktu. Podľa Craiga (1993, in McCabe & Marshall, 2006) úspešná interakcia závisí práve od dobrých komunikačných zručností. Deti s poruchami jazykového vývinu často reagujú neprimerane na ostatných rovesníkov a majú problémy so zvládaním konfliktov vyplývajúcich zo sociálnej interakcie. Tieto deti sú potom vystavené riziku, že sa u nich už v predškolskom veku prejavia deficity v oblasti sociálnych kompetencií. Ich okolie ich tiež často nesprávne označuje za nespupracujúce, nevychované a nevhodne sa správajúce. Všetky tieto prejavy však často pramenia z nedostatočne osvojených jazykových zručností. Učítelia v predškolských zariadeniach by si to mali uvedomovať a mali by byť informovaní o tom, aké prístupy sú vhodné na podporu rozvoja rečových a jazykových zručností. Dôležitá je aj spolupráca s rodinou dieťaťa.

Terminologické vymedzenie pojmov jazyk a reč

Pri spracovaní problematiky je potrebné zamerať sa na terminologické vymedzenie pojmov „reč“ a „jazyk“, ktoré sa často v domácich pedagogických a logopedických prameňoch nepoužívajú jednoznačne. Diferenciácia týchto dvoch pojmov je v lingvistike uznávaná už pomerne dlho a ako prvý ju sformuloval a opísal švajčiarsky lingvista de Saussure (2007). V súvislosti s vývinom a osvojovaním si systému hovorenej komunikácie je vhodné hovoriť o „jazyku“, ktorý sa chápe ako komplexný súbor poznatkov, štruktúr a návykov (tu sa môžeme oprieť o pojem, ktorý zvolili napríklad aj Smolík a Seidlová Málková, 2014). Pojem „reč“ sa zvyčajne používa na zahrnutie obsahovej, zvukovej a motorickej stránky jazykovej komunikácie. Reč teda možno chápať ako vonkajší (v hovorených jazykoch zvyčajne zvukový, t. j. fonetický) prejav jazykových schopností, ktorý sa prejavuje v samotnom procese hovorenia. Pri chápaní vývinu a osvojovania komunikačných systémov detí je teda potrebné venovať primeranú pozornosť problematike vývinu jazyka aj reči.

Vychádzame zo skutočnosti, že jazyk a reč tvoria základné úrovne ľudskej komunikácie. Pritom „schopnosť komunikovať prostredníctvom hovorenej reči získava počas vývinu každé zdravé sa vyvíjajúce dieťa“ (Love & Webb, 2009, s. 11). Tento vývin však nie je vždy normálny; u dieťaťa sa môžeme stretnúť s rôznymi odchýlkami vo vývine reči a jazyka. Záujem o vývin a osvojovanie detskej reči a jazyka zameraný na výskum v tejto oblasti má pomerne veľké zastúpenie najmä v zahraničí. Poznatky získané na základe záverov výskumných štúdií majú zásadný význam pre logopedickú a pedagogickú teóriu a prax.

Vývoj reči a jazyka

Vývoj rečových a jazykových schopností je jedinečný proces, ktorého zárodky možno zaznamenať už v období vnútramatického vývoja s maximálnou dynamikou v prvých piatich rokoch života. Kapalková (2009) uvádza, že pri analýze vývinu rečových a jazykových schopností zisťujeme, že pre tento proces platia všeobecne platné vývinové princípy, čo konštatujú aj mnohí odborníci pôsobiaci v tejto oblasti (Lechta, 1990; Owens, 1996). Vývin reči a jazyka možno považovať za proces, ktorý je predvídateľný, prebieha štádióovým spôsobom, s prirodzenými individuálnymi rozdielmi. Dané vývinové míľniky dosahujú jednotlivé deti približne v rovnakom veku, ale závisia od rôznych faktorov. Na to, aby sa u dieťaťa vyvinula určitá schopnosť, je potrebná *vývinová zrelosť* (Kapalka, 2009).

Ontogézu reči a jazyka možno právom považovať za jeden z najpozoruhodnejších a najzložitejších procesov v ľudskom živote. V mnohých štúdiách sa dokázalo, že dieťa komunikuje so svojou matkou od samého začiatku svojej existencie, už v prenatalnom vývoji. Podľa Šulovej (2004) sa v procese osvojovania reči a jazyka paralelne

v relatívne krátkom čase osvojujú rôzne činnosti, ktoré tvoria komplex rečových a jazykových schopností a zručností. Dieťa si tak osvojuje napodobňovanie počutého, rozbor, dekodovanie, porozumenie, adekvátne používanie, presadzovanie sa v komunikácii a upozorňovanie na seba prostredníctvom reči. Rozhodujúcim obdobím, v ktorom sa realizuje proces osvojovania si hovorenej reči, je vývinové obdobie do šiesteho roku života dieťaťa. Za kľúčové sa považuje obdobie do tretieho až štvrtého roku života, počas ktorého je vývinové tempo najrýchlejšie (Lechta, 2002). Priebeh vývinu reči a jazyka vrátane jeho odchýlok je oblasť, ktorá sa z hľadiska vývinu dieťaťa hodnotí najskôr v rodine a v okolí dieťaťa. Akákoľvek odlišnosť v komunikačných prejavoch sa môže stať pre rodičov znepokojujúcou a dôvodom na vyhľadanie odbornej starostlivosti. Posúdenie závažnosti odchýlky od typického vývinu reči a jazyka závisí od dôkladného poznania fyziologickej normy a rozdielov vo vývine u dieťaťa s narušeným vývinom reči a jazyka (Krahulcová, 2013).

Smerodajné je rozdelenie vývinu reči a jazyka do vývinových štádií, ktoré vytvorila slovenská logopedička Kapalková (2009). Jednotlivé vývinové štádiá na seba nadväzujú a môžu sa vzájomne ovplyvňovať.

Obrázok 3: Etapy vývinu reči a jazyka (Kapalková, 2009)

Na úvod je potrebné poznamenať, že v laickej verejnosti je často zakorenená predstava, že začiatok vývinu reči a jazyka detí sa datuje od fázy používania prvých slov. V mnohých výskumoch sa však ukázalo, že za začiatky komunikácie možno považovať už prenatálne obdobie. Existuje mnoho autorov, ktorí vo svojich výskumoch a publikáciách potvrdzujú a opisujú prenatálnu komunikáciu v rôznych prejavoch prenatálneho dieťaťa, ktoré možno považovať za ranú komunikáciu (Owens, 2008; DeCasper & Fifer, 1980; Ciccotti, 2008). Zistilo sa tiež, že už na konci druhého trimestra je prenatálne dieťa schopné vnímať sluchové podnety (Golinkoff et al.) Vo vnútri maternice dokáže plod vnímať rôzne zvuky, tlkot matkinho srdca, dýchanie a zvuky peristaltiky matky.

Obdobie od 0 do 8 mesiacov označujeme ako **obdobie nezámernej komunikácie**, čo však neznamená, že dieťa vôbec nekomunikuje. Je to veľmi dôležité obdobie interakcie, stimulácie, počas ktorého sa vytvárajú sociálne väzby a vzťahy medzi dieťaťom a ľuďmi v jeho okolí. V raných štádiách vývinu sa to uskutočňuje neverbálnym spôsobom, v neskoršom období, mimo tohto štádia, sa hlavným prostriedkom interakcie stáva jazyk (Slančová, 2008). V ranom vývine je dominantný pragmatický systém. Primárnym prostriedkom v prvej fáze je pohľad dieťaťa, ktorý je nevyhnutný na nadviazanie vzájomného očného kontaktu medzi matkou a dieťaťom, teda tvorí základ vzájomnej komunikácie.

V **období zámernej komunikácie**, ktorá u vyvíjajúceho sa dieťaťa prebieha zvyčajne medzi 8. a 12. mesiacom života, sa dieťa snaží upútať pozornosť dospelých zvukmi alebo gestami. Samotný vznik gest sa datuje približne do ôsmeho mesiaca života. Gestá predstavujú dôležitý medzník pri prechode dieťaťa do vyššieho vývinového štádia (Kapalková, 2009). V tomto období sa rozvíja používanie gest a dieťa začína chápať, že prostredníctvom nich môže dosiahnuť to, čo ho zaujíma. Komunikácia v tomto vývinovom štádiu prebieha najčastejšie medzi matkou, dieťaťom a predmetom. Rozvíja sa pasívna slovná zásoba, pričom dieťa čoraz viac rozumie skôr celkovej situácii než jednotlivým slovám. Na prelome druhého a tretieho obdobia začína dieťa produkovať tzv. protoslovcia (Hornáková, Kapalková a Mikulajová, 2009).

Za **obdobie prvých slov** sa u typicky sa vyvíjajúceho dieťaťa považuje vek 12 až 18 mesiacov. Prvé slová sú jednoduché a často sa vzťahujú na niekoľko rôznych predmetov. Prvé slová sa zväčša zhodujú s kľúčovými slovami, ktorým je dieťa vystavené (Kesselová, 2008). Dochádza aj k spojeniu slova a gesta alebo dvoch gest súčasne. Výskumy ukazujú, že deti okolo 16. mesiaca produkujú v **priemere** 40 slov a 40 gest a hrových činností (Kapalková, Slančová, 2008; Kapalková, 2009). V tomto vývinovom štádiu sa výrazne zvyšuje pasívna slovná zásoba dieťaťa, dieťa už rozumie základným slovám vo svojom okolí (Hornáková, Kapalková, Mikulajová, 2009).

Obdobie dvojslovných výrazov sa považuje za dôležitú hranicu prechodu dieťaťa do ďalšieho vývinového štádia. U typicky sa vyvíjajúcich detí sa uskutočňuje vo veku 18 – 24 mesiacov. Tvorbe dvojslovných výpovedí predchádza a priamo ju ovplyvňuje niekoľko vývinových prvkov: (1) aktívna slovná zásoba v rozsahu minimálne 50 slov; (2) kombinácia dvoch znakov v podobe gest a slov, ktorými dieťa začína vyjadrovať dva významy, a kombinácia dvoch herných činností (Kapalková, 2009). Ku koncu tohto obdobia dieťa začína používať minulý čas a objavujú sa aj prvé gramatické štruktúry (Hornáková, Kapalková a Mikulajová, 2009; Bajtníková, 2014).

Na začiatku takzvaného **obdobia rozšírených viet**, ktoré sa u typicky sa vyvíjajúceho dieťaťa vyskytuje medzi 24. a 30. mesiacom, sa kombinujú tri gestá a čoskoro sa objavujú trojslovné vety. Dieťa v tomto vývinovom štádiu aktívne používa približne 300 slov. Kapalková (2009) uvádza, že rozvoj gramatiky možno pozorovať aj na náraste počtu predložkových viet. Deti ako prvé vyjadrujú v reči predložkové frázy, ktoré súvisia s miestom (do, v, na).

Medzi 30. a 36. mesiacom má typicky sa vyvíjajúce dieťa **obdobie viet**, v ktorom už používa rozšírené vety. Aktívna slovná zásoba dieťaťa dosahuje približne 1 000 slov. Ako slovná zásoba rastie, objavujú sa vety, najprv so spojkou „a“ a neskôr s inými spojkami. V tejto fáze vývinu si dieťa osvojuje nové predložky a začínajú sa rozvíjať rozprávačské schopnosti (Hornáková, Kapalková a Mikulajová, 2009; Bytešníková, 2014).

V **období 3 – 6 rokov** dochádza k výraznému rozvoju naratívnych (rozprávačských) schopností, zlepšeniu jazykového citu a sluchového vnímania. V rámci rozprávania sa v predškolskom veku začínajú rozvíjať všetky štyri základné žánre: (1) rozprávanie o prežitej skúsenosti, (2) opis, (3) vysvetlenie a (4) rozprávanie príbehu. Výslovnosť sa postupne rozvíja a ustaluje. Výslovnosť všetkých hlások by mala pri nástupe do základnej školy zodpovedať kodifikovanej norme. Pred nástupom do školy by malo mať dieťa osvojené tie jazykové zručnosti, ktoré mu pomáhajú úspešne si osvojiť čítaný a písaný jazyk (jazykový cit, gramaticky správny prejav s primeranou priemernou dĺžkou výpovede – viacslovné vety so spojkami). Z hľadiska fonologického uvedomovania ide najmä o uvedomovanie si zvukovej skladby hovorenej reči, pričom dieťa dokáže rozlišovať slová, slabiky a hlásky len na základe počúvania. Okrem toho by malo byť schopné identifikovať rozdiel medzi dlhými/krátkymi samohláskami, mäkkými/tvrdými spoluhláskami, znejúcimi/neznejúcimi spoluhláskami. Malo by mať tiež schopnosť uchovať slová a vety v pamäti na primeranej úrovni pracovnej (verbálno-akustickej) pamäti a znovu si ich vybaviť pri reprodukcii prečítaného textu (Kapalková, 2009). V tomto období (pred nástupom do školy) by mali byť v norme aj motoricko-kinestetické procesy dieťaťa – správna artikulácia a zreteľný výraz.

V **období 6 – 10 rokov** sa rozvíja najmä pragmatická zložka komunikácie a naďalej sa zlepšujú rozprávačské schopnosti. Dôležitým medzníkom je, že dieťa si začína osvojovať jazyk vedome. V mladšom školskom veku dochádza z hľadiska vývinu jazyka najmä k osvojovaniu jeho písanej a čítanej podoby, osvojovaniu cudzích jazykov, spresňovaniu významu slov a celkovému rozširovaniu aktívnej a pasívnej slovnej zásoby (Kapalková, 2009).

Potreba podpory detí s nedostatkami vo vývoji reči a jazyka

V súčasnosti sa zvyšuje počet detí s rôznymi deficitmi vo vývoji reči a jazyka. Niektoré z faktorov ovplyvňujúcich oneskorený vývin reči detí však možno ovplyvniť už vo veľmi ranom štádiu vývinu vhodným prístupom zo strany rodičov a následne aj učiteľov v materských školách. Stimulovanie rozvoja reči a jazyka v ranom veku je pre celkový rozvoj dieťaťa nevyhnutné. Súčasné metódy a prístupy k rozvoju reči a jazyka používané v logopedickej praxi vychádzajú zo sociopragmatickej vývinovej teórie, ktorá je založená na tom, že dieťa si komunikačné zručnosti najlepšie osvojuje prirodzenou a častou stimuláciou reči zo strany matky a sociálneho prostredia v ranom vývine (Bajteníková, 2017, 2021).

2. Rozvoj osobnosti dieťaťa

Autorský kolektív:

Hana Splavcová, Zora Syslová, Ilona Bytešníková, Marta Licardo, Maruša Laure, Bojan Kovačič

Predškolské obdobie, t. j. obdobie od narodenia do začiatku povinnej školskej dochádzky, sa často chápe rôznymi spôsobmi. Psychológovia (napr. Allen a Marotz, 2002; Vágnerová, 2000) delia toto obdobie podľa vývinových etáp vývoja dieťaťa na novorodenecké, dojčenské, batol'acie a predškolské obdobie. Podľa Medzinárodnej štandardnej klasifikácie vzdelávania (ISCED, UNESCO, 2011¹⁾) je celé obdobie od narodenia do začiatku povinnej školskej dochádzky kódované ISCED 0 a môže byť naplnené v rôznych typoch predškolských zariadení. V niektorých vzdelávacích systémoch je toto obdobie definované samostatne ako obdobie od narodenia do troch rokov a od troch rokov do začiatku povinnej školskej dochádzky. Historicky sem patrí Česká republika a Slovensko. Slovinsko patrí ku krajinám, kde sa uplatňuje integrovaný systém vzdelávania a starostlivosti o deti v celom období od narodenia po nástup do základnej školy, čo odporúča aj OECD. Na účely hodnotenia školskej pripravenosti sa tu zameriavame na užšiu vývojovú etapu, ktorej absolvovanie umožní dieťaťu plynulý a bezproblémový prechod z materskej školy do základnej školy. Ide o obdobie zhruba medzi piatym a šiestym rokom života, keď môžeme u každého dieťaťa pozorovať postupné dosahovanie zrelosti a pripravenosti na vstup do základného vzdelávania. Vek šiestich rokov je východiskovým bodom pre povinnú školskú dochádzku vo všetkých troch zúčastnených krajinách.

Hodnotenie školskej zrelosti a pripravenosti nemožno chápať ako jednoduchú úlohu, pri ktorej porovnávame výkon dieťaťa so stanoveným štandardom. Sociálno-emocionálny a kognitívny vývin dieťaťa predškolského veku je veľmi variabilný, nerovnomerný a individuálny. Okrem vývinových predpokladov je vývoj dieťaťa závislý aj od ďalších aspektov, najmä od stimulácie prostredia, celkového zdravotného stavu a rodinného zázemia. Učiteľ musí poznať vývinové špecifiká a schopnosti detí predškolského veku, vnímať prirodzené rozdiely v kultúrnom a sociálnom zázemí dieťaťa a zohľadniť ich vo svojich záveroch o školskej pripravenosti dieťaťa. Ak treba, rodina môže s dieťaťom navštíviť psychológa, ktorý má kompetencie využiť svoje vlastné zdroje na podrobnejšie preskúmanie potenciálu dieťaťa na vstup do školy alebo jeho schopnosti učiť sa v kontexte spoločnosti a kultúry.

Kropáčková (in Opravilová, 2016) medzi ukazovatele školskej pripravenosti zaraďuje tieto oblasti:

- emocionálna (schopnosť vyrovnáť sa s úspechom a neúspechom),
- sociálna (rešpektovanie druhých, authority druhých, pravidiel),
- práca (príprava, pobyt a dokončenie činnosti),
- kognitívna (úroveň vnímania, pozornosti, pamäti, myslenia),
- komunikačná (reč, vyjadrovanie).

Valentová (in Kolláriková a Pupala, 2001) opisuje štyri oblasti školskej pripravenosti – kognitívnu, emocionálno-sociálnu, pracovnú a somatickú. Kognitívny vývin sme špecifikovali v predchádzajúcej kapitole, teraz sa zameriame na zvyšné oblasti – sociálno-emocionálnu, telesnú a pracovnú pripravenosť.

¹⁾ international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf (unesco.org)

2.1 Sociálno-emocionálny rozvoj

Každé dieťa je jedinečné a jeho sociálno-emocionálny vývoj závisí od mnohých faktorov. Prvým sú biologické a genetické faktory. Patrí medzi ne napríklad temperament a pohlavie. Temperament výrazne ovplyvňuje schopnosť dieťaťa sústrediť sa, ovládať svoje emócie. V závislosti od temperamentu je dieťa viac alebo menej ne/pokojné, prítulné. Rodové roly sa u dieťaťa formujú najmä na základe vplyvov prostredia. Dieťa si vytvára vlastné vzory správania a postojov zo vzorov správania dospelých, zo správania iných detí či z hier a hračiek.

To nás privádza k ďalšiemu dôležitému faktoru, ktorým je životné prostredie. Podnety z prostredia pochádzajú väčšinou z rodiny dieťaťa. Ich základy sú položené v prenatálnom období zdravotným stavom matky, potom v popôrodnej starostlivosti o dieťa a matku. Medzi vplyvy prostredia patria sociálno-ekonomický status rodiny, vzdelanie rodičov a príslušnosť k určitej sociálnej skupine. Všetky tieto aspekty ovplyvňujú správanie rodičov a ich vnímanie vlastnej zodpovednosti za vývoj dieťaťa. Nemôžeme ignorovať interakcie, ktorým je dieťa vystavené v rodine aj mimo nej. Preto sa pri pedagogickej diagnostike vývinu dieťaťa zameriavame nielen na samotné dieťa, ale musíme myslieť aj na jeho zázemie a rodinu ako celok.

Sociálny a emocionálny vývin spočíva v schopnosti identifikovať, poznať svoje „ja“, chápať, regulovať a primerane vyjadrovať emócie a správať sa prosociálne. Ako uvádzajú Allen a Marotz (2002), päťročné dieťa si vytvára priateľstvá s jedným alebo dvoma deťmi, rado sa zapája do kolektívnych činností, prináša do hry nové nápady, delí sa o hračky a spolupracuje. Ochraňuje mladšie deti, vo všeobecnosti dodržiava pravidlá a poslúcha dospelých. Potrebuje povzbudenie, uistenie sa o vlastnej potrebnosti. Veľmi mu prospieva opisná spätná väzba, ktorú sa učí aj samo. Dokáže častejšie vyjadrovať svoje emócie bez výrazných výkyvov. Dokáže odložiť uspokojenie svojich potrieb, čakať, vydržať.

Vágnerová (2000) pripomína, že na konci predškolského obdobia sa dieťa dostáva do ďalšieho vývinového štádia, interiorizuje niektoré základné normy a identifikuje sa s nimi. Kým v predchádzajúcom období sa pocit viny u dieťaťa objavuje takmer výlučne na základe pokarhania, dieťa v tomto období získava schopnosť hanbiť sa za svoje nežiaduce správanie. *Pocit viny znamená, že dieťa začína akceptovať určité obmedzenia ako bezpodmienečne platné a ich porušenie prežíva ako nepríjemné* (Vágnerová, 2000, s. 121). To plne podporuje Eriksonovu teóriu psychologického vývinu, kde medzi osem vekových období človeka zaradil štádia iniciatívy verzus viny, budovania cieľov a formovania svedomia.

U päťročných detí pozorujeme výrazný posun vo vývoji prosociálneho správania. *Jeho rozvoj súvisí s dosiahnutím určitej úrovne empatie, so schopnosťou kontrolovať agresiu a vlastné aktuálne potreby* (Vágnerová, 2000, s. 123). Okrem toho pri jeho rozvoji zohráva významnú úlohu sociálne učenie prostredníctvom imitácie alebo podmienenia, t. j. modelovaním správania blízkych osôb alebo prostredníctvom odmien za žiaduce správanie.

Rodičia sú pre dieťa emocionálne významnou autoritou. Nástup do materskej školy a následný prechod z materskej školy do základnej školy predstavujú pre dieťa a jeho rodinu významný prechod. Menia sa ich potreby a povinnosti. Všetky deti, aj tie, ktoré sú na túto zmenu pripravené, prechádzajú obdobím adaptácie, v ktorom môžu reagovať neadekvátne, citlivo a emocionálne. Ak je rodina vystavená aj iným stresovým situáciám (choroba v rodine, rozvod, nedostatok financií, nezamestnanosť, narodenie ďalšieho dieťaťa atď.), adaptácia na nové prostredie je pre dieťa a jeho blízkych ešte ťažšia. Učiteľ by si mal uvedomiť, že niektoré z týchto aspektov môžu zostať skryté, na prvý pohľad neviditeľné, a rodičia sa mu zveria až vtedy, keď budú cítiť podporu, bezpečie a istotu učiteľa.

2.2 Fyzický vývoj

V predškolskom veku prechádza dieťa niekoľkými míľnikmi fyzického vývoja. Tie sú väčšinou predvídateľné a vyskytujú sa v určitom poradí a časovom rozpätí. Aj napriek tomu však existujú medzi deťmi individuálne rozdiely, ktoré ale neovplyvňujú celkový vývoj dieťaťa. Niektoré deti začnú chodiť ešte pred prvými narodeninami, iné až oveľa neskôr po nich. *Ani jedno dieťa na svete sa nevyvíja a nerastie rovnakým tempom ani sa neprejavuje rovnakým spôsobom* (Allen a Marotz, 2002, s. 21).

Dieťa zvyčajne prechádza fázami intenzívneho rýchleho rastu, ktoré sa striedajú s fázami upokojenia vo vývoji. Rast spočíva v telesných zmenách proporcií, prírastkoch výšky a hmotnosti. Všetci si spomíname na dieťa, ktoré sa v jednej chvíli zaokrúhľuje a zrazu akoby mávnutím čarovného prútika vyrastie do výšky a schudne. Najvýraznejšie obdobia rastu nastávajú v ranom detstve a v období dospievania. Mimo týchto období je rast pomalší, mladé bunky nahrádzajú staré počas celého života. Telesný vývoj súvisí so zrelosťou nervového systému, svalov a kostí.

Motorický vývoj úzko súvisí s telesným vývojom a rastom, s dozrievaním nervovej sústavy, rozvojom zmyslového vnímania, tvorbou svalovej hmoty a možnosťami precvičovania hrubej a jemnej motoriky. Pôvodné reflexné motorické zručnosti postupne nahrádza vedomé ovládanie tela a jeho pohybov. Allen a Marotz (2002) ukazujú túto vzájomnú závislosť na príklade dieťaťa, ktoré má záujem jesť samo lyžičkou. Aby si dieťa osvojilo túto zručnosť, musí mať posilnené zápästné kosti, koordinovať pohyby oko-ruka, mať chuť na jedlo a tiež potrebu napodobňovať iných. Neskôr sa k týmto aspektom pridá kultivácia v podobe zdokonaľovania jemnej motoriky a pochopenia zásad stolovania.

Medzi typické príznaky trojročného dieťaťa patria výrazné spomalenie tempa rastu a zníženie rytmu srdca a pľúc. Telesné proporcie dieťaťa sa menia, viac sa podobajú dospelému, bruško zostáva vypuklé a chrbát je ohnutý. Trojročné dieťa je obratné, ľahko sa vyhýba prekážkam, bezpečne chodí po schodoch, skáče, dokáže chvíľu stáť na jednej nohe, jeho pohyby sú koordinované.

Päťročné dieťa chodí dozadu, pri chôdzi po schodoch strieda nohy, bezpečne balansuje na jednej nohe a zručne jazdí na bicykli alebo kolobežke. Dokáže manipulovať s drobnými predmetmi, používa štipkovitý úchop písacích potrieb, strihá, lepí, zvyčajne už dominantne používa jednu ruku.

Telesný vývoj dieťaťa a rozvoj jeho pohybových schopností a zručností majú veľký vplyv na jeho vnímanie a kognitívny rozvoj, rozvoj reči a jazyka.

2.3 Pracovná schopnosť

Ďalšou oblasťou, ktorú je potrebné u dieťaťa sledovať a rozvíjať, je pracovná schopnosť. Pomerne novým pojmom, ktorý sa používa pri diagnostike školskej pripravenosti a súvisí s pracovnou schopnosťou, sú exekutívne funkcie, ktoré zabezpečujú samostatné a cieľavedomé konanie a myslenie. Je to schopnosť riešiť problémy, plánovať a organizovať činnosti na určitom mieste a v určitom čase a vytvárať si náhľad a úsudok. Umožňujú udržať si v pamäti informácie alebo pokyny počas vykonávanej činnosti, sústrediť sa na relevantné podnety počas riešenia problémov a nenechať sa rozptyľovať vonkajšími alebo vnútornými rušivými vplyvmi. Možno ich považovať za predpoklad pracovnej zrelosti. Podľa Blaira a Petersa Razza (2007) sú tieto zručnosti dôležité pri rozvoji vôľovej kontroly, odkladania uspokojenia alebo kognitívnej a emocionálnej sebaregulácie. V diagnostike sa teda zameriavame na schopnosť plánovať, orientáciu na cieľ, flexibilitu, prepínanie pozornosti a kontrolu impulzov. Testy exekutívnych funkcií bývajú súčasťou štandardizovaných intelligenčných balíkov alebo existujú ako samostatné testy. Učiteľ však získava dôležité informácie o rozvoji exekutívnych funkcií pozorovaním dieťaťa v rôznych situáciách.

Pri aktivitách zameraných na rozvoj exekutívnych zručností podporujeme aktívnu účasť dieťaťa, precvičujeme pracovnú pamäť, vyvodzujeme súvislosti a vzťahy medzi informáciami a posilňujeme verbálne vyjadrovanie jednotlivých krokov.

Učiteľ pomenuje jednotlivé kroky, ukotví ich klasifikáciu (čo bolo, čo bude ďalším krokom), učí dieťa pracovať s chybou ako s prirodzeným javom, vedie dieťa k priebežnej kontrole. V predškolskom vzdelávaní je dôležité naučiť dieťa správne označovať kroky, určovať poradie krokov a tiež mu poskytnúť dostatok času na vyjadrenie.

FitzPatrick & Valskov (2014) zdôrazňujú možnosť zníženia rozdielov v školskej pripravenosti detí so sociokultúrnym znevýhodnením prostredníctvom rozvoja výkonných zručností. Tie sú totiž zvyčajne viac zamerané na vonkajšie prejavy správania ako na plnenie úloh. Exekutívne funkcie umožňujú dieťaťu lepšie plniť úlohy tým, že sa v záplave iných podnetov sústreďujú na relevantné informácie. Podľa Duncana a kol. (2007) je jednou z dôležitých zložiek exekutívnych funkcií schopnosť udržať pozornosť, ktorá predurčuje úspešnosť detí v základnom vzdelávaní.

V materskej škole by sme mali sledovať pokrok dieťaťa počas celej dochádzky a podporovať ho v deficitných oblastiach prostredníctvom individuálnych vzdelávacích ponúk. Ďalším spôsobom, ako rozvíjať dieťa v deficitných oblastiach čiastkových funkcií, sú edukačné stimulačné skupiny, ktoré sa realizujú priamo v materskej škole alebo v poradenských centrách. V skupinách sa rodičia zúčastňujú na všetkých lekciách spolu s dieťaťom, aby získali zručnosti na následnú domácu prípravu.

3. Súčasné prístupy k vývoju dieťaťa

Autorský kolektív:

Hana Splavcová, Zora Syslová, Irena Borkovcová, Marta Licardo, Maruša Laure, Bojan Kovačič

Medzi základné princípy predškolského vzdelávania patrí individualizácia, prepájanie kontextov, integrácia vzdelávacieho obsahu, ako aj rôzne typy učenia a konštruktivistické prístupy (Kolár & Šikulová, 2007; Opravilová & Kropáčková, 2016; Syslová a kol., 2019).

Tieto zásady zohľadňujú odporúčanie Európskej rady, že učebné osnovy by mali byť založené na pedagogických cieľoch, hodnotách a prístupoch, ktoré umožňujú deťom naplno rozvinúť svoj potenciál, pričom zohľadňujú ich sociálny, emocionálny, kognitívny a fyzický rozvoj a ich blaho. *Pedagogické prístupy zamerané na dieťa môžu lepšie napomáhať celkovému rozvoju detí a podporovať ich stratégie učenia a kognitívny a nonkognitívny rozvoj, ak sú systematickejšie založené na zážitkovom učení, hre a sociálnej interakcii* (Úradný vestník Európskej únie C 189/02, 2019, s. 13).

3.1 Individualizácia

Individualizácia je založená na rešpektovaní individuality každého dieťaťa, vychádza z vnímania jeho prirodzeného vývoja a dozrievania, zohľadňuje jeho aktuálne potreby, možnosti a záujmy (Krejčová a kol., 2015).

Najlepšie tomu zodpovedá možnosť výberu zo vzdelávacej ponuky, kde učiteľ pripravuje niekoľko vzdelávacích aktivít súčasne, z ktorých si deti môžu vybrať vlastnú vzdelávaciu cestu, pričom každá voľba vedie k naplneniu stanovených cieľov. *Deti si tak môžu vybrať činnosť, ktorá zodpovedá ich schopnostiam a záujmom, pričom sa učia posudzovať vlastné schopnosti a prijímať zodpovednosť* (Syslová a kol., 2019, s. 144). Tento spôsob organizácie predškolskej výchovy predstavuje odklon od masových aktivít typických pre predškolskú výchovu v druhej polovici 20. storočia.

Individualizácia podporuje dieťa v poznávaní seba samého. Dieťa tak dokáže lepšie spolupracovať s ostatnými, prijímať nové úlohy, dohodnúť sa, byť nezávislé a zároveň byť prospešné pre celú skupinu. Potvrdzujú to aj Gardošová a Dujková (2012, s. 77), ktoré úlohu individualizácie opisujú nasledovne: „*Správne chápanie individualizácie vedie k rozvoju schopností každého dieťaťa. Rozvíja jedinečnosť jeho osobnosti, vrátane schopnosti spolupráce, tolerancie a sociálnej citlivosti, čo zabraňuje nadmernému egoizmu.*“

Splavcová, Mouchová a Krejčová (2023) úzko prepájajú individualizáciu s ďalšími činnosťami učiteľa, najmä s pedagogickou diagnostikou, ktorá pomáha učiteľovi spoznať individualitu každého dieťaťa a stanoviť vhodné ciele. Na základe zistení pedagogickej diagnostiky učiteľ plánuje vhodné stratégie učenia, využíva formatívne hodnotenie a vedie deti k sebahodnoteniu. Všetky tieto aspekty sa navzájom dopĺňajú a tvoria prepojený celok predškolského vzdelávania.

3.2 Integrované vzdelávanie

S cieľovými kategóriami nemožno pracovať izolovane, ale je potrebné ich neustále vnímať v kontexte. Nie je teda možné rozlišovať a pracovať samostatne so vzdelávacími oblasťami ako „predmetmi“.

Príkladom zamerania cieľov predškolskej výchovy, ktoré vychádzalo z obsahu vzdelávania, t. j. výchovných zložiek, môžu byť ciele telesnej výchovy.

V súčasnej koncepcii predškolského vzdelávania je cieľom, aby dieťa nezískalo len izolované vedomosti alebo jednoduché zručnosti. Nadobudnuté skúsenosti by mali byť pre dieťa komplexnejšie, uchopiteľnejšie a prakticky využiteľné, pretože len tak môže získať „reálne činnostné výstupy – kompetencie“. Tým sa spája zmysluplný a užitočný obsah vzdelávania, ktorý vychádza z aktuálnych potrieb, možností a záujmov dieťaťa. Využívanie tém súvisiacich so životom dieťaťa umožňuje učenie v súvislostiach a prirodzených väzbách.

Integráciu cieľov možno jasne vidieť v *Programe podpory zdravia v materskej škole* (Havlíňová a kol., 2008). Na príklade kľúčovej kompetencie riešenie problémov môžeme ilustrovať princíp prepojenia cieľových kategórií. Na rozvoji kompetencie *Pristupuje k problémom proaktívne, organizuje svoje aktivity, neočakáva, že jeho problémy vyrieši niekto iný*, sa podieľajú štyri čiastkové ciele z troch vzdelávacích oblastí (tabuľka 1). Pre každý z nich sú potom definované očakávané výstupy, inými slovami ukazovatele výchovno-vzdelávacej úspešnosti, ktorými sa hodnotí vplyv výchovnej ponuky na rozvoj osobnosti dieťaťa (Sedláčková a kol., 2012).

Tabuľka 1: Príklad prepojenia výchovných cieľov (Havlíňová a kol., 2008, s. 125)

3/5 K PRISTUPUJE K PROBLÉMOM PROAKTÍVNE, ORGANIZUJE SVOJE AKTIVITY, NEOČAKÁVA, ŽE JEHO PROBLÉMY VYRIEŠI NIEKTO INÝ.	
Jednotlivé čiastkové ciele vzdelávania	Ukazovatele dosiahnutého vzdelania
II.3 ▶ Mať a obhajovať svoj názor	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Svoj názor obhajuje primeranou formou. ▶ Nebojí sa povedať svoj názor.
III.2 ◆ Dodržiavať základné spoločenské normy komunikácie	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Dohovára sa. ◆ Hovorí jasne, primerane nahlas. ◆ Nadviaže správnu formu kontaktu s rovesníkmi a dospelými (pozdrav, kývnutie, nadávka...). ◆ Neskáče do reči, ale nechá druhého dohovoriť. ◆ Deti oslovuje krstným menom. ◆ Pozdraví, rozlúči sa. ◆ Pri rozhovore sa neotáča chrbtom. ◆ Zdvorilo sa opýta, poďakuje.
III.3 ● Chcieť pracovať v skupine a so skupinou	<ul style="list-style-type: none"> ● Nepresadzuje sa na úkor druhého. ● Prijíma úlohu. ● Snaží sa splniť spoločnú úlohu.
V.4 ■ Aktívne hľadať riešenia	<ul style="list-style-type: none"> ■ Odstraňuje odpadky, ktoré po sebe zanechali iní, tak, aby neohrozovali jeho zdravie. ■ Upozorní dospelého na škodlivé správanie a konzultuje s ním možné spôsoby nápravy. ■ V rôznych situáciách ponúka (vymýšľa) viacero riešení, diskutuje o nich. ■ Všimne si neporiadok okolo seba.

Pri podrobnejšom skúmaní ostatných kľúčových kompetencií zistíme, že každá z nich je niektorými oblasťami vzdelávania „nasýtená“ viac a niektorými menej (alebo vôbec). A, naopak, niektoré čiastkové ciele vzdelávania prispievajú k rozvoju viacerých kľúčových kompetencií súčasne.

Kľúčové kompetencie, čiastkové ciele vzdelávania a očakávané výstupy sú formulované všeobecne vo vzdelávacom programe. Prepojenie cieľových kategórií sa predpokladá až v školských vzdelávacích programoch a potom priamo na vyučovacích hodinách. Tie však musí učiteľ špecifikovať v učebnom pláne triedy, resp. v tematickom celku smerom k zvolenej téme a potrebám detskej skupiny.

Skutočnosť, že učenie v materskej škole je holistické, t. j. vzájomne prepojené a vzájomne sa posilňujúce, potvrdzuje aj *Medzinárodná štúdia o ranom vzdelávaní a pohode detí*. Prečo sa zamerať na kognitívne aj sociálno-emocionálne zručnosti? Odborníci sa zhodujú v tom, že rané vzdelávanie predstavuje holistický koncept zahŕňajúci rozvoj kognitívnych a sociálno-emocionálnych zručností, ktoré sú vzájomne prepojené a vzájomne sa posilňujú. Štúdia o ranom vzdelávaní a pohode detí preto využíva komplexný prístup na skúmanie širokej škály vývojových oblastí, ktoré sú všeobecne uznávané ako kľúčové zručnosti v oblasti raného vzdelávania a rozvoja. Dve z týchto oblastí, rozvíjajúca sa gramotnosť a počítanie, sú prevažne kognitívne zručnosti. Jednu hodnotenú doménu tvorí široká škála sociálnych a emocionálnych zručností, ako sú empatia a dôvera. Ďalšou hodnotenou doménou zručností detí je mentálna sebaregulácia, ktorá predstavuje kombináciu metakognitívnych, kognitívnych a sociálno-emocionálnych zručností. Spomínané hodnotené zručnosti sú celkovo rôznorodé svojou povahou a rozsahom, sú relevantné v rôznych situáciách a na rôzne ciele. Bez ohľadu na nevyhnutnú skutočnosť, že tieto zručnosti sú výberom z oveľa širšieho súboru rozvíjajúcich sa zručností detí, predstavujú vyvážený súbor sociálnych, emocionálnych a kognitívnych zručností, ktoré majú osobitný význam pre život detí a ich dlhodobú pohodu.

Ďalšia medzinárodná štúdia *The International Early Learning and Child Well-being Study* dokazuje, že jazykové zručnosti pomáhajú deťom komunikovať s ostatnými, čím si budujú prosociálne a sebaregulačné zručnosti, a naopak. Deti s vysokou úrovňou sociálnych zručností dosahujú lepšie výsledky aj v iných oblastiach.

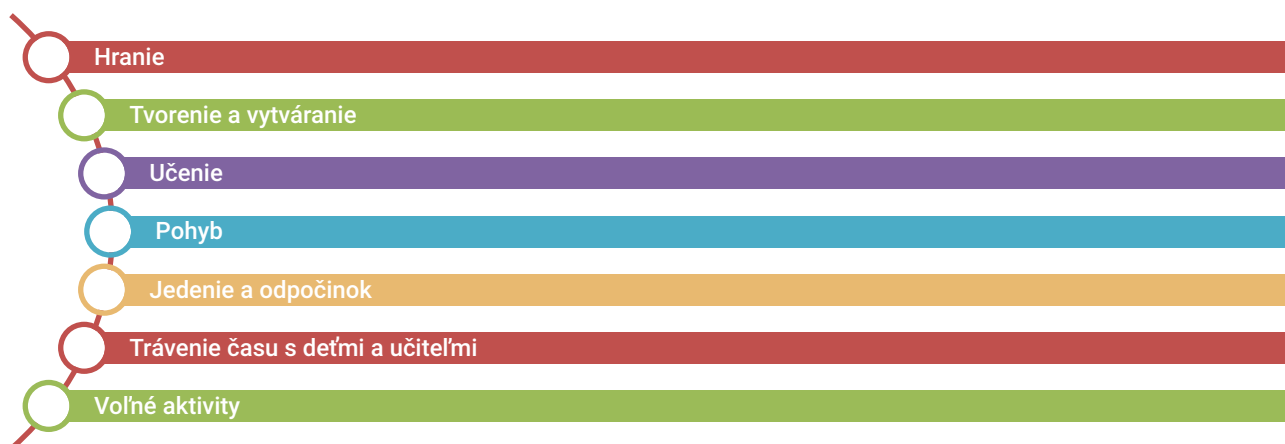
3.3 Spôsoby učenia

Učenie je *aktívny a tvorivý proces, ktorý rozširuje vrodenný genetický program a rozširuje možnosti jedinca* (Hartl, Hartlová, 2004, s. 637). Zjednodušene povedané ide o psychologický proces získavania vedomostí a zručností, ktoré človek využíva na formovanie vlastnej osobnosti, správania, vzťahov s inými ľuďmi a i. Rozvíja vrodenné schopnosti a zároveň prostredníctvom výchovy a vzdelávania reprodukuje kultúru celej spoločnosti.

Mali by učitelia počúvať deti? Podľa štúdie OECD *Early Learning and Child Wellbeing* je hlas dieťaťa dôležitý. *Štúdia o päťročných deťoch v Anglicku, Estónsku a Spojených štátoch amerických* hovorí, že skutočné a pravidelné počúvanie detí môže pomôcť vytvoriť prostredie pre rané vzdelávanie, ktoré lepšie podporuje rozvoj raných zručností.

Štúdia sa pýtala viac ako 4 500 päťročných detí, čo sa im najviac páčilo v ich škôlke alebo škole. Tieto deti boli vo svojich odpovediach veľmi rozhodné. Vo všeobecnosti hodnotili pobyt v škôlke alebo škole pozitívne a páčilo sa im mnoho jej aspektov. Deti nám povedali, že pre ne neexistuje kompromis medzi hrou a učením. Rady robia oboje. Páči sa im tiež, keď môžu byť kreatívne, tráviť čas so svojimi kamarátmi a učiteľmi, byť fyzicky aktívne, majú čas na jedlo, oddych a neštruktúrované aktivity. Okrem toho je pre ne dôležité, aby si mohli vybrať, čo budú robiť, aspoň na určitý čas. Aj to pozitívne súvisí s rozvojom raných zručností.

Obrázok 4: Čo sa páči najviac päťročným deťom

Učenie možno triediť podľa viacerých hľadísk. Jedno z najčastejšie používaných kritérií klasifikácie učenia je **spontánne** učenie, ktoré prebieha ako samovoľné získavanie osobných skúseností, neformálne odovzdávanie zvykov a hodnôt v rodine a spoločnosti, alebo formalizované, **zámerné** učenie a vzdelávanie v inštitúciách.

Spontánne učenie je celoživotný proces, ktorý je veľmi individuálny, ovplyvnený genotypom jedinca a prostredím, v ktorom sa nachádza. Každý jedinec sa teda učí na základe podnetov, ktoré ho obklopujú a zároveň priťahujú jeho záujem, pričom rozvíja schopnosti, ku ktorým má predpoklady. Spontánne učenie je najintenzívnejšie v predškolskom veku, predovšetkým prostredníctvom napodobňovania v kontexte hry. Deti sú motivované na hru vývinovými potrebami, ktoré plnia funkciu učenia. Ak sa dieťa nemôže hrať, nemôže sa rozvíjať.

Existujú však aj hry, ktoré nesúvisia s učením. Môžu mať relaxačnú alebo terapeutickú funkciu, sú často motivované potrebou istoty a bezpečia. Naplnenie týchto potrieb je často vyvolané problémami, s ktorými sa deti stretávajú, zvyčajne v rodine. Tieto hry sa vyznačujú tendenciou k stereotypnému opakovaniu tém, preto sa detské hry môžu používať ako diagnostické a psychoterapeutické techniky. Aby sa hra stala hrou v pravom zmysle slova, musia sa najprv vyriešiť životné problémy, s ktorými je dieťa konfrontované. Až potom môže hra obnoviť svoju učebnú funkciu.

Jednou z vlastností, ktorá súvisí s hlbokou koncentráciou dieťaťa počas hry, je spontánnosť. Prostredníctvom hry dieťa získava informácie o sebe, o svete, učí sa spontánne a dobrovoľne rôzne zručnosti, podľa svojich aktuálnych potrieb, schopností a záujmov. To však znamená, že niektoré skúsenosti môžu zostať u dieťaťa skryté. Vtedy prichádza na rad priestor na zámerné učenie, ktoré sa zvyčajne realizuje v predškolských zariadeniach.

Zámerné učenie je *plánované a cieľavedomé, orientované na konkrétny cieľ* (Průcha a Veteška, 2012, s. 283). V predškolskom vzdelávaní sa zameriavame na aktivity, ktoré vychádzajú z aktuálnych potrieb, možností a záujmov detí, z ich skúseností. Podporujeme tak ich zvedavosť, túžbu po poznaní a chuť učiť sa, aktivitu a potrebu objavovať. Využívame nielen spomínané spontánne aktivity a hru, ale aj ďalšie metódy, najmä sociálne, kooperatívne, zážitkové a situačné učenie.

3.3.1 Sociálne učenie

Sociálne učenie je účinným nástrojom socializácie dieťaťa. Jeho cieľom je osvojiť si komplexné spôsoby správania a konania vhodné na konkrétnu sociálnu situáciu. Výsledkom sociálneho učenia sú sociálne roly, postoje, hodnoty a ideály. Základnými formami sociálneho učenia sú **sociálne posilňovanie, napodobňovanie a identifikácia**. Sociálne učenie je sprostredkované prostredím dieťaťa, predovšetkým rodinou a v materskej škole dospelými a rovesníkmi.

Dieťa pozoruje a napodobňuje správanie iných. Ako píše Burkovičová (in Syslová a kol., 2019), týka sa to najmä ľudí, ku ktorým má citový vzťah. Začína si uvedomovať seba samého, preberá určitú sociálnu rolu a učí sa spolupracovať. Predstavy nie sú vždy vedomé, často prebiehajú podvedome alebo nevedome. Proces učenia prebieha v sociálnom kontexte, výlučne na základe pozorovania alebo priamych inštrukcií. Okrem vzorov správania dospelí odovzdávajú dieťaťu aj komunikačné a rečové vzory. ŠVP (MŠVVaŠ SR, 2022) poukazuje na potrebu poskytovať deťom vzory správania a postojov vhodné na osvojenie, a to pri všetkých činnostiach počas celého dňa.

Odmeny ako prostriedok sociálneho posilňovania významne prispievajú k sociálnemu učeniu. Ak je správanie pravidelne odmeňované, pravdepodobne pretrvá. Dieťa tak získa pocit istoty a prijatia. Kropáčková a Splavcová (2016) v tejto súvislosti upozorňujú, že odmenami sa nesmie plytvať, pretože by stratili svoj motivačný účinok. Zároveň by mali mať rôzne, najmä nehmotné podoby a nesmú sa používať na manipuláciu. V materskej škole používame najčastejšie odmeny s **opisnou spätnou väzbou**.

Úspešné sociálne učenie vedie k sociálnej zrelosti. Prostredníctvom sociálneho posilňovania, napodobňovania a identifikácie sa deti učia komplexným spôsobom správania a konania. To sa dá dobre využiť pri kooperatívnom učení detí.

3.3.2 Kooperatívne učenie

Existuje mnoho teórií, ktoré sa zaoberajú učením a rozvojom kognitívnych procesov. Podľa Piageta (1999) možno učenie chápať ako proces rozširovania a zdokonaľovania už existujúcich kognitívnych schém, pojmov. Učiteľ tento proces optimalizuje vytváraním vhodných podmienok, v ktorých si dieťa samo vytvára svoj pohľad na svet, pričom nové poznatky dáva do súvislosti s tými, ktoré už získalo. Vygotskij (2004) zdôrazňuje, že učenie má sociálnu povahu. Dieťa sa efektívne učí s pomocou dospelého alebo v skupine rovesníkov.

V súčasnej koncepcii predškolskej výchovy kladieme dôraz na rozvoj sociálnych zručností detí. Cieľom je naučiť deti vážiť si samých seba, komunikovať, deliť sa, spolupracovať a riešiť konflikty. Podľa Smitha (1993, s. 99) *tie deti, ktoré prejavujú väčšiu ochotu konať v harmónii s ostatnými, skôr spolupracujú ako súťažiaci, potláčajú potrebu dokazovať svoje schopnosti prostredníctvom násilného ovládania druhých a neporovnávajú sa s ostatnými, budú ľahšie dosahovať osobné a kolektívne ciele*. Kooperatívne aktivity podporujú u detí zdravé sebavedomie a zmysel pre tímovú prácu. Spolupráca stavia mosty, rúca bariéry. Schopnosť pracovať v tíme je dôležitá životná zručnosť, ktorá ovplyvňuje účasť v spoločenskom a pracovnom prostredí. Spoločné riešenie problémov a spolupráca by sa mali podporovať už v materskej škole. Kooperatívne učenie, pri ktorom sa učiteľ môže zamerať na prirodzený proces efektívneho poznávania, ako aj na kognitívny a sociálny rozvoj detí, je jedným z účinných nástrojov na získanie týchto zručností.

Kooperatívne učenie prináša výhody deťom aj učiteľom. Je to príležitosť pre deti rozvíjať svoje myšlienkové operácie, rozsah a úroveň reči. Pomáha im začleniť sa do vyučovacích procesov, dosiahnuť vyššiu úroveň samostatnosti, sebaúcty a sebadôvery. Pri zaradení kooperatívneho učenia sa môže učiteľ viac sústrediť na pedagogickú diagnostiku jednotlivých detí, hodnotenie procesov a výsledkov učenia, plánovanie a realizáciu ďalších aktivít. Podľa Kasíkovej (1997, s. 9) *deti, ktoré sa učia od svojich rovesníkov, aj učitelia, ktorí sú spokojnejší so svojou prácou, získavajú z kooperatívnych aktivít väčšie uspokojenie. Nezanedbateľný je aj prínos kooperatívneho učenia pri budovaní dobrého vzťahu medzi učiteľom a deťmi*.

Hlavným znakom kooperatívneho učenia je, že deti pracujú v malých skupinách, a to najmä preto, že:

- *každý člen skupiny je stimulovaný k verbálnej aktivite, čím sa rozvíja jeho reč;*
- *skupina prináša väčšiu intimitu, možnosť reagovať;*
- *deti prichádzajú s ďalšími nápismi;*
- *deti sa učia jedno od druhého;*
- *deti sa učia, že ich vlastné skúsenosti a nápady sú cenné (Kasíková, 1997, s. 72).*

Skupinové aktivity nie je vždy možné označiť ako kooperatívne učenie. Autori Johnson a Johnson (1999, s. 69 – 71) identifikovali päť základných znakov spolupráce, ktoré sú potrebné na to, aby sme mohli hovoriť o kooperatívnom učení. Patria medzi ne:

Spolupráca v rámci kooperácie:

- **Pozitívna vzájomná závislosť**, ktorá spočíva v prijatí spoločného cieľa, rozdelení úloh a (neúspešnom) spoločnom úspechu.
- **Osobná zodpovednosť** je daná posilnením individuality prostredníctvom výkonu jednotlivca v prospech skupiny, ktorá tak dosahuje vyšší cieľ ako jednotlivec.
- **Interakcia tvárou v tvár**, ktorá umožňuje vzájomné učenie, je špecifikovaná diskusiou, vnášaním nového, ovplyvňovaním a vzájomnou podporou.
- **Sociálne zručnosti** potrebné na komunikáciu, rozhodovanie, preberanie rol a zvládanie konfliktov.
- **Reflexia v skupine**, ktorá pomáha rozvíjať skupinové vzťahy a postupy na dosiahnutie cieľa.

Oboznámenie sa s týmito prvkami môže učiteľom pomôcť pri rozhodovaní, prečo používať kooperatívne učenie v praxi.

Podľa Slavina (1980, s. 337 – 338) využívanie kooperatívneho učenia okrem iného podporuje *výkonnosť, vzájomnosť, zvyšuje sebaúctu a zlepšuje vzťah detí k škole. Podporuje tiež rozvoj ďalších sociálnych zručností*. Dieťa sa učí lepšie poznať samo seba, prijímať zodpovednosť za svoje správanie, uvedomovať si svoje slabé a silné stránky, oceňovať individuálne rozdiely a zvládať svoje pocity. Tým si posilňuje vlastné sebavedomie, stáva sa empatickým. Dokáže viac počúvať druhých, poskytnúť im podporu alebo požiadať o pomoc, komunikovať a riešiť konflikty (Kasíková, 1997). Skúsenosti praktikov naznačujú, že formovanie kooperatívnych zručností sa najlepšie uplatňuje priamo v prirodzených učebných situáciách.

Kooperatívna činnosť sa zvyčajne vykonáva takým spôsobom, že deti v skupine posilňujú svoje schopnosti v sociálno-emocionálnej aj kognitívnej oblasti. Učiteľ to zohľadňuje už pri stanovovaní cieľov. Podstatou je vopred stanovený cieľ, ktorý je pre deti známy, prijateľný a predvídateľný. Kooperatívne učenie vyžaduje od učiteľa dobrú organizáciu, premyslené plánovanie času a vlastnú angažovanosť v úlohe pozorovateľa, sprievodcu (Syslová, Žaloudíková, 2018). Predmetom plánovania je aj zloženie skupiny tak, aby každý člen skupiny prispel k dosiahnutiu cieľa, mal svoju úlohu. V záverečnej reflexii deti hodnotia priebeh aktivity, výsledky v skupine, využíva sa hodnotenie a sebahodnotenie.

Nesmieme zabúdať na kvalitu vzdelávacieho prostredia, ktoré podporuje deti v ich úsilí a je dôležitým predpokladom zlepšenia kvality vzdelávacieho procesu a výsledkov vzdelávania. Kooperatívne učenie je jedným z najúčinnějších prístupov. Jeho využívanie sa odporúča na všetkých stupňoch vzdelávania.

3.3.3 Zážitkové učenie

Zážitkové učenie je prirodzene prepojené so spontánnym učením dieťaťa. Dieťa prirodzene prežíva každú situáciu, každý okamih. Kropáčková a Splavcová (2016) ho vnímajú ako príležitosť na učenie sa sebaovládaniu, trpezlivosti, otvorenosti, orientácii s ohľadom na iných, empatii a spolupráci. To prispieva k socializácii dieťaťa, jeho zapojeniu

do skupiny a prijatiu sociálnej roly. Za významné zložky zážitkového učenia považujú prejavy vlastnej iniciatívy dieťaťa, prejavovanie emócií a vyjadrovanie radosti.

Aj keď podnet k činnosti prichádza zvonku, t. j. od učiteľa, ide o spontánnu iniciatívu dieťaťa s vnútornou motiváciou (Havlíková a kol., 2006). Jej podstata spočíva v hlbokom prežívaní a zapojení dieťaťa do činnosti. Ide plne o súlad s konštruktivistickým prístupom.

Učiteľ, ktorý rozumie podstate zážitkového učenia, využíva skupinové aktivity na podporu zámerného učenia sa detí. Aby však zážitkové učenie skutočne prebiehalo, deti musia mať možnosť výberu činností bez vonkajších podnetov zo strany učiteľa.

V zážitkovom učení by mali mať aktivity pripravené učiteľom nasledujúce vlastnosti (Havlíková a kol., 2006, s. 200):

- *Spontánnosť, ktorá súvisí s výberom činnosti.*
- *Objavovanie znamená, že činnosť je deťom ponúknutá ako problém, ktorý majú vyriešiť alebo objaviť a vytvoriť niečo nové a originálne.*
- *Komunikatívnosť je vlastnosť, ktorá súvisí so spoluprácou (kooperáciou). Činnosti by mali byť naplánované tak, aby sa na nich musela zúčastniť skupina alebo dvojica detí.*
- *Aktivita a tvorivosť sú ďalšími charakteristickými znakmi zážitkového učenia. Neumožňujú poskytovať hotové informácie alebo pokyny. Tieto vlastnosti charakterizuje prostredie bohaté na rôzne materiály a nástroje.*
- *Konkrétnosť znamená, že činnosť nemá podobu verbálneho prenosu hotových informácií a poznatkov, ale ide o priamu činnosť, pri ktorej deti vyrábajú, tvoria, skúmajú atď.*
- *Posledným znakom je celistvosť, ktorá naznačuje, že deti zapájajú všetky svoje zmysly do konkrétnych činností, čím rozvíjajú celú svoju osobnosť.*

Uvedené charakteristiky ukazujú, ako učiteľ môže pri premyslenej organizácii vzdelávania dosiahnuť efektívne učenie každého jednotlivého dieťaťa, čím zmysluplne rozvíja jeho osobnosť a kladie základy kľúčových kompetencií.

3.3.4 Situačné učenie

Situačné učenie je založené na náhodných alebo učiteľom iniciovaných situáciách. Učiteľ vychádza z predchádzajúcich skúseností dieťaťa alebo navodzuje situácie zamerané na splnenie učebného cieľa alebo na získanie či upevnenie novej kompetencie. *Výhodou situačného učenia je možnosť spontánnych reakcií dieťaťa. Dieťa reaguje na základe predchádzajúcich skúseností, má možnosť aktívne sa zúčastňovať, konať, komunikovať, spolupracovať* (Kropáčková a Splavcová, 2016, s. 120). Burkovičová (in Syslová a kol., 2019) zdôrazňuje zmysluplnosť situačného učenia. Na základe zažitých alebo navodených situácií dieťa začína chápať ich význam a súvislosti.

Dieťa žije tu a teraz, potrebuje istotu a stálosť. Túto istotu mu poskytujú známe situácie. Opravilová (2016) poukazuje na vplyv prostredia. V neznámom prostredí sa dieťa stáva úzkostlivým. Strach z neznámeho prekonáva vlastným spôsobom. Niekedy mu stačí zavrieť oči alebo namaľovať tvár strašiaka. Dieťa vníma situáciu veľmi subjektívne. Učiteľ musí byť na to pripravený. Úlohou učiteľa je urobiť situáciu a zážitok čo najpozitívnejšími.

Odporúča sa uplatňovať situačné učenie založené na vytváraní a využívaní situácií, ktoré dieťaťu poskytujú zrozumiteľné praktické príklady životných súvislostí, aby si dieťa osvojilo zručnosti a vedomosti v momente potreby a lepšie tak pochopilo ich význam.

3.4 Vzdelávacie stratégie

V súčasnom predškolskom vzdelávaní sa otázka, čo deti učiť, stáva oveľa dôležitejšou ako otázka, ako sprostredkovať deťom to, čo sa učia, alebo aké stratégie používať pri vzdelávaní detí. Už nehovoríme samostatne o premýšľaní o vhodných metódach a organizačných formách, ale častejšie hovoríme o premýšľaní o stratégiách vyučovania, ktoré zahŕňajú celkový vyučovací štýl učiteľa (Stará a Starý, 2017). Okrem výberu metód a organizačných foriem sem patria najmä komunikačný štýl, ktorý učiteľ používa, ale aj podmienky, ktoré vytvára pri príprave edukačných aktivít.

Aby mohli jednotlivé výchovno-vzdelávacie činnosti, ako aj spontánne aktivity detí prebiehať súčasne, je potrebné organizovať ich priestorové usporiadanie, používanie pomôcok a stanoviť jasné pravidlá ich realizácie.

Pri výbere edukačných stratégií musí učiteľ plne rešpektovať vývinové špecifiká detí predškolského veku, ich individuálne dispozície, potreby a záujmy a tiež rešpektovať poznanie učebných štýlov dieťaťa predškolského veku (Syslová a kol., 2019).

Z hľadiska miery vedenia možno výchovno-vzdelávacie aktivity pripravené učiteľom chápať ako *nepriamo riadené*, pri ktorých učiteľ dáva deťom priestor na samostatnú tvorbu a riešenie. Iný typ *vzdelávacích aktivít je riadený*, pri ktorom učiteľ zasahuje oveľa viac svojou prítomnosťou. V oboch typoch učebných aktivít však učiteľ vystupuje ako sprievodca na ceste objavovania dieťaťa. Jeho prístup je podporný a prejavuje sa prostredníctvom rešpektujúcej komunikácie (pozri Kopřiva a kol., 2017).

Pri uvažovaní o efektívnych stratégiách učenia je vhodné vychádzať z efektívnych podmienok procesu učenia, ktoré formulovali Škoda a Doulik (2011) na základe neurofyziologických poznatkov o mechanizmoch pamäti a učenia:

- Učiť sa a objavovať niečo nové je pre dieťa radosť.
- Vzdelávacie požiadavky sú primerané individuálnym schopnostiam každého dieťaťa.
- Učiace sa dieťa zažíva úspech, je oceňované.
- Vzdelávací proces je prieskumný a heuristický.
- Na získavaní informácií sa podieľa čo najviac zmyslov.
- Učenie je spojené s individuálnou skúsenosťou.
- Učenie nie je spojené s nadmerným stresom.
- Prijaté informácie vytvárajú asociatívne väzby s už nadobudnutými vedomosťami.

Okrem uvedených prístupov sú pre **deti zo sociálne znevýhodneného prostredia** vhodné aj nasledujúce stratégie (Whitebread & Coltman, 2008):

- Riadené aktivity treba prispôbiť tak, aby slová boli zrozumiteľnejšie. Na prípravu pracovných pokynov je potrebné používať obrázkový materiál, ak je to vhodné. V prípade, že dieťa nehovorí jazykom učiteľa, treba pracovné pokyny pripraviť dvojjazyčne.
- Činnosti je potrebné plánovať s ohľadom na to, ako ich bude dieťa schopné sledovať. Ak učiteľ vyhodnotí, že dieťa nie je schopné sledovať plánovanú skupinovú činnosť, treba pripraviť alternatívnu činnosť.
- Je nutné používanie verbálnych a neverbálnych pokynov. Neverbálne pokyny znamenajú, že učiteľ dieťa vedie za ruku a ukazuje mu, čo chce a očakáva. Používa sa demonštrácia a ilustrácia. Takisto je potrebné nechať dieťa viesť.
- Je potrebné používať opisný jazyk, v ktorom učiteľ opisuje, čo dieťa robí. Jazyk by mal byť spočiatku jednoduchý, aby učiteľ postupne pomohol dieťaťu vybrať vhodné slová v súvislosti s konkrétnou činnosťou alebo stavom.
- Je nutné individuálne povzbudenie a ocenenie pomocou opisného jazyka.
- Náročnejšie úlohy treba rozdeľovať na menšie kroky, ktoré umožnia vykonať náročnejšiu úlohu.
- Učiteľ by mal byť vzorom a modelom požadovanej činnosti, správania alebo úlohy.

4. Hodnotenie výsledkov vzdelávania

Autorský kolektív:

Hana Splavcová, Zora Syslová

V súčasnosti sa na komplexné hodnotenie materských škôl používa termín **autoevalvácia** alebo **interná evalvácia školy** (Syslová, 2012). V rámci autoevalvačných procesov sa v materských školách uskutočňujú mnohé evalvačné aktivity vrátane **pedagogickej diagnostiky** (podrobnejšie Syslová a kol., 2018). Tá slúži ako podklad na individualizáciu predškolského vzdelávania, teda na plánovanie výchovno-vzdelávacej ponuky, ale aj na hodnotenie výchovno-vzdelávacích výsledkov, teda pokrokov, ktoré jednotlivé deti počas dochádzky do materskej školy, a najmä na konci dochádzky, dosahujú.

Formatívne hodnotenie sa považuje za najefektívnejšiu metódu hodnotenia. Poskytuje informácie o dieťati, ako prebieha jeho rozvoj, učenie, ale aj priebeh hry alebo jeho činnosti a ako by sa dal jeho výkon zlepšiť (Syslová a kol., 2019, s. 173). *Podmieňuje postoj dieťaťa k činnosti a spoluvytvára jeho motiváciu. Zahŕňa spätnú väzbu. Na poskytnutie spätnej väzby sa používajú opisy.* Je to informácia o tom, či to, čo robíme, je správne, či môžeme v tomto smere pokračovať, či to robiť inak a ako by sme to mali robiť inak. Bez týchto informácií nemôže prebiehať učenie ani v zmysle porozumenia (vedomosti), ani v zmysle upevňovania postupu (zručnosti) (Nováčková in Syslová, 2007, s. 3).

Evalvácia umožňuje naplánovať dosahovanie výkonových štandardov s ohľadom na individuálne rozdiely medzi deťmi. Spravidla sa viaže na rozsiahlejšie súčasti jednotlivých vzdelávacích štandardov. Proces hodnotenia uzatvára základný cyklus organizácie výchovno-vzdelávacej činnosti (sprostredkovanie obsahu – výkony dieťaťa – vyhodnocovanie procesu učenia – ďalšia práca s dieťaťom). Dôležité je aj interné vyhodnocovanie (t. j. evalvácia vykonávaná učiteľkou vo svojej vlastnej triede) s cieľom optimálnej podpory dieťaťa a rozvoja jeho spôsobilostí.

4.1 Hodnotenie pokroku dieťaťa

*Hodnotenie výsledkov vzdelávania sa zameriava predovšetkým na pokrok detí v učení. Nezameriava sa výlučne na identifikáciu chýb a predovšetkým nie je vhodné porovnávať výkony detí navzájom. Hlavným prostriedkom je **pedagogická diagnostika**, pri ktorej učiteľ zisťuje vedomosti, zručnosti, postoje dieťaťa na určitom stupni vzdelávania, aby ich porovnal so želaným stavom (cieľmi) a formuloval také hodnotiace výroky a realizoval také opatrenia, ktoré budú dieťa stimulovať k dosiahnutiu tohto stavu* (Kratochvílová, 2009, s. 160).

Diagnostická činnosť prebieha v určitých fázach, ktoré na seba nadväzujú a prelínajú sa, čím sa dosahuje väčšia komplexnosť získaných informácií. Patria k nim **plánovanie, zber údajov, analýza údajov, interpretácia výsledkov, diagnostika, realizácia opatrení, prognóza a oznámenie výsledkov**.

Plánovanie diagnostického procesu súvisí so stanovením cieľov a zámerov toho, čo chceme zistiť. Orientuje pozornosť učiteľa na aspekty, ktoré chce u dieťaťa pozorovať. Učitelia používajú na zber údajov rôzne diagnostické metódy. Najbežnejšou je pozorovanie. Je potrebné o ňom urobiť písomný záznam. Medzi ďalšie metódy patrí napríklad analýza výsledkov detí, t. j. kresieb, pracovných listov atď. Na uchovávanie týchto zozbieraných informácií sa v súčasnosti používa **portfólio** (podrobnejšie napr. Syslová a kol., 2018).

Základnou fázou pedagogickej diagnostiky je potom fáza triedenia a analýzy zistených informácií. Môže ísť o porovnanie informácií získaných v rôznom čase, v rôznych kontextoch, viacerými metódami alebo od iných osôb, napríklad od rodičov. Na základe analýzy zistených informácií učiteľ stanoví plán ďalšej podpory dieťaťa, jeho individuálnu cestu rozvoja.

Komunikácia s rodičmi je dôležitou súčasťou celého procesu pedagogickej diagnostiky. Učiteľ by mal pravidelne informovať rodičov o pokrokoch dieťaťa a jeho individuálnych pokrokoch vo vývine a učení a dohodnúť s nimi ďalšiu spoločnú podporu rozvoja dieťaťa.

4.2 Sebahodnotenie detí

Veľmi dôležitým prvkom v predškolskom vzdelávaní, ktorý sa často podceňuje alebo dokonca zanedbáva, je vedenie detí k sebahodnoteniu. *Veľké množstvo učiteľov nevie, ako podporovať sebahodnotenie u detí, a často ani nie sú presvedčení o jeho význame. Medzi dôvody patrí aj skutočnosť, že vzdelávanie učiteľov materských škôl túto oblasť dlhodobo zanedbáva* (ČŠI, 2017, s. 56).

Vedenie detí k sebahodnoteniu je dôležitou súčasťou predškolského vzdelávania. Prostredníctvom sebahodnotenia rozvíjame pozitívne sebahodnotenie dieťaťa, schopnosť lepšie sa vyjadrovať a zároveň zvyšujeme intenzitu učenia. Sebahodnotenie by však malo byť súčasťou širšieho súboru hodnotenia výsledkov vzdelávania, t. j. aj poskytovania spätnej väzby dieťaťu alebo využívania formatívneho hodnotenia učiteľom. Kombináciou formatívneho hodnotenia a sebahodnotenia sa deti učia rozpoznávať a využívať svoje silné stránky, oceňovať seba a ostatných, rozširovať si slovnú zásobu a inšpirovať sa k rôznym druhom činností. Sú tiež schopné používať sebahodnotenie počas hrovej komunikácie a nevyžadujú hodnotenie niekoho iného, čo tiež podporuje ich nezávislosť. Deti sú otvorenejšie, neboja sa komunikovať a nemajú strach z neúspechu. Posilňujeme dôveru detí vo vlastné schopnosti.

Sebahodnotenie však prináša efektívny vplyv nielen na dieťa, ale aj na učiteľa. Učitelia získavajú informácie o tom, čo sa deti naučili, aké výchovno-vzdelávacie ciele splnili, čo deti zaujíma, s čím majú problémy, aké vzdelávacie ponuky pripraviť atď.

Sebaúčte sa deti musia učiť postupne, samy sa ju nenaučia. Učiteľ musí byť presvedčený o jej dôležitosti a systematicky deti viesť k jej osvojeniu. Kratochvílová (2011, s. 79) sformulovala štyri zásady na rozvoj sebahodnotenia:

- Vytvorte **vhodné podmienky**, medzi ktoré patrí predovšetkým vytvorenie pozitívnej sociálnej klímy.
- Vytvorte si **denný režim**, ktorý zahŕňa reflexívne aktivity a čas na sebahodnotenie detí.
- Kombinujte **typy a formy sebahodnotenia**, ktoré podporujú pasívne hodnotenie (prostredníctvom neverbálnej komunikácie alebo grafického znázornenia) a hodnotenie aktívnymi prostriedkami verbálnej komunikácie.
- Podelte sa s **rodičmi** o význam sebahodnotenia a zapojte ich do podpory sebahodnotenia.

Medzi hlavné formy sebahodnotenia v predškolskom vzdelávaní patria verbálne, neverbálne a grafické formy. Verbálnu formu možno využiť pri skupinovej práci s jednotlivými skupinami, ale aj pri skupinovej aktivite, tzv. reflexnom kruhu (Syslová a kol., 2019), kde deti odpovedajú na otázky (napr. čo nové sa dnes naučili; aké mali problémy a ako ich riešili; kto im pomohol; čo by chceli nabudúce zlepšiť a pod.) Medzi grafické formy zaradíme napr. emotikony ☹️😊 alebo vyjadrenie farbou (ako na semafore). Medzi neverbálne formy patria napr. palce 👍👎.

Otázky, ktoré môžu učitelia použiť, možno podľa Kirckpatrickovho (2010) modelu hodnotenia rozdeliť na otázky týkajúce sa:

- **reakcie detí** – napr.: Páčila sa vám táto aktivita? Aká bola pre teba? Páčila sa vám táto činnosť? Za čo by ste sa pochválili?
- **učenia detí** – napr.: Čo si sa naučil/-a? Čo ste sa naučili? Ako ste vyriešili problém? Čo by ste ešte chceli vyskúšať?
- **správania detí** – napr.: Urobili by ste niečo inak? Boli ste schopní spolu vychádzať? Požiadali ste niekoho o pomoc?
- **dosiahnutia cieľa** – napr.: Ako sa vám darilo? Podarilo sa vám splniť úlohu? Ste spokojní s výsledkom? Bolo pre vás niečo ťažké?

5. Námety na prácu s deťmi

V nižšie uvedených aktivitách predkladáme možnosti rozvoja osobnosti dieťaťa s využitím takých metód a stratégií, ktoré podporujú komunikačné zručnosti dieťaťa a jeho kognitívny rozvoj na základe spolupráce medzi deťmi.

Všetky uvedené aktivity boli realizované v materských školách zapojených do projektu DECODE. Majú jednotnú štruktúru, ktorá zaisťuje ich prehľadnosť.

Okrem základných údajov v nej nájdete **oblasť kognitívneho rozvoja** – na ktorú činnosť je aktivita zameraná, **odporúčania** na prácu s dieťaťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, **zadanie** pre deti – zrozumiteľné, jednoduché; predstavuje opis situácie, čo pedagóg hovorí deťom. Dôležitou časťou je **spätná väzba v priebehu činnosti** – predstavuje priamu reč, čo pedagóg hovorí deťom, ako ich podporuje, akú spätnú väzbu im poskytuje, a **otázky na reflexiu** – ako sa pedagóg detí pýta, čo zisťuje, ako overuje ich pokrok vo vzdelávaní a rozvoj kompetencií.

5.1 Myslenie

5.1.1 Každý je iný, jedinečnosť človeka

Meno autora	Marcela Dietlová, Naděžda Husová
Názov činnosti	Jedinečné nepečené tortičky
Téma	Každý je iný, jedinečnosť človeka
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none">■ Ovládať koordináciu ruky a oka, zvládať jemnú motoriku (zaobchádzať s predmetmi dennej potreby, s drobnými pomôckami, nástrojmi, náradím a materiálom, zaobchádzať s grafickým a výtvarným materiálom, napr. s ceruzkami, farbami, nožnicami, papierom, modelovacou hmotou, zaobchádzať s jednoduchými hudobnými nástrojmi a pod.)■ Zvládať jednoduchú obsluhu a pracovné úkony (postarať sa o hračky, pomôcky, upratať po sebe, udržiavať poriadok, zvládať jednoduché upratovacie práce, práce na záhrade a pod.)■ Pomenovať väčšinu toho, čím je dieťa obklopené■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť, spolupracovať s ostatnými■ Vedome využívať všetky zmysly, zámerne pozorovať, mať postreh, všímať si, riešiť problémy, úlohy a situácie, rozdeliť si úlohu s iným dieťaťom■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony, slovne reagovať■ Riešiť problémy, úlohy a situácie, myslieť kreatívne, predkladať návrhy, vyvíjať voľné úsilie, sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie■ Spolupracovať s ostatnými■ Uplatňovať návyky v základných formách spoločenského správania v styku s dospelými aj s deťmi (zdraviť známe deti i dospelých, rozlúčiť sa, poprosiť, poďakovať, vziať si slovo, až keď druhý dohovori, požiadať o pomoc, poslúchnuť pokyn a pod.)■ Dohovárať sa s deťmi i dospelými vo svojom okolí, dohodnúť sa na spoločnom riešení (v jednoduchých situáciách samostatne, inak s pomocou)
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet v skupine sú 3 až 4 deti. Učiteľka použije na rozdelenie do skupín farebné brmbolce. Deťom s ťažkosťami (kapitánom) dá jeden veľký brmbolec, zvyšné deti si losujú malé brmbolce z vrečka. Podľa farby brmbolca sa dieťa pripojí k svojmu kapitánovi.
Príprava/pomôcky	Väčšia tortová forma (alebo niekoľko menších), miska, polievková lyžica, čajová lyžička, doska na krájanie, nôž, cukrárske piškóty, malé okrúhle piškóty, kyslá smotana, cukor, rôzne druhy ovocia na ozdobu (maliny, jahody, čučoriedky, kivi, banán), recept, farebné brmbolce, vrecúško

Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou témou je jedinečnosť. Hovoríme si o tom, že každý z nás je iný. Čo to znamená, že je každý iný? Keby sme boli všetci rovnakí, aké by to bolo? Keby sme všetci mali rovnaké tváre, vlasy, chute, keby sme sa obliekali aj správali rovnako, aké by to bolo? Ako zistíte, že je niekto v niečom iný? Aké zmysly môžete použiť, aby ste zistili, v čom je ten druhý iný? Pozri sa na svojho kamaráta. V čom je iný? Čo znamená slovo jedinečnosť? V čom môžeš byť jedinečný ty? V čom si jedinečný? Ako to vyzerá, keď má niekto jedinečný vzhľad, vôňu, jedinečne hovorí alebo mu niečo jedinečne chutí? A čo keď niekto niečo jedinečné vie alebo dokáže?“</p> <p>Pozrite sa na stôl. Čo na ňom vidíte? Čo jedinečné by sme z toho dnes mohli vytvoriť? Aké ovocie tu vidíte? Ktoré poznáte? Čím môže byť ovocie jedinečné?</p> <p>Každý z nás je iný. Jedinečný. Preto dnes bude vašou úlohou vytvoriť v skupine jedinečnú nepečenú tortu. Pred sebou máte návod na základný postup, pomôcky a ingrediencie. Ako svoju tortu ozdobíte a ochutíte, to nechám na vás. V skupinách spolupracujte a dohodnite sa na rolách, postupe aj na surovinách, ktoré použijete. Dohovárajte sa. Rozumiete, čo je vašou úlohou? Čo urobíte ako prvé? Čím začnete? Potrebuje niekto pripomenúť zadanie? Je tu niekto, kto ho dokáže zopakovať? Kto by vedel ešte raz povedať, čo je vašim spoločným cieľom? S nožmi zaobchádzajte opatrne.“</p>
Popis	<p>Deti sedia v kruhu a diskutujú o téme jedinečnosti človeka. Učiteľka deti motivuje k tomu, aby samy prišli na to, čím sú jedinečné. Postupne deťom kladie otvorené otázky a snaží sa zistiť, v čom je každý človek iný a jedinečný. Deti sa vzájomne obzerajú, spoznávajú sa podľa hlasu, aby zistili, v čom je ich kamarát iný a jedinečný. Ak chcú, môžu sa tiež pohľadiť.</p> <p>Na stole je pre každú skupinu pripravená forma, recept a ingrediencie. Deti sa v skupine dohovoria, čím začnú a ako budú postupovať. Rozdelia si roly. Dohovárajú sa na postupe, chutiach i ovocí, ktoré použijú, tak aby bola ich torta jedinečná. Na záver každá skupina opíše, čím je jej torta jedinečná.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Dohovorili ste sa, kto pracuje s návodom a kto s formou a piškótami? Kto mieša smotanu a váži cukor? Kto nakrája ovocie? Dávajte pozor pri práci s nožom. Kontrolujete správny postup? Kto kontroluje množstvo cukru na váhe, aby torta nebola presladená? Dohodnite sa na tom, ktoré ovocie použijete. Viete, čo máte robiť? Nastala nejaká chyba? Ako ju opravíte?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako sa vám spolupracovalo? Kto začínal ako prvý? Ako ste sa dohodli? Kto obsluhoval váhu? Čo bolo pre vás ťažké? Čím je vaša torta jedinečná? Prečo ste si vybrali cukrárske piškóty? Prečo ste si vybrali jahody? Čo by ste nabudúce urobili inak?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Priebežne deťom pripomínať, že sa majú dohovárať na tom, kto pracuje s návodom, kto mieša, váži, krája, kto pracuje s formou a piškótami. Pripomínať im spoluprácu a bezpečnosť pri používaní ostrého noža.</p>

Obrázok: Pomôcky

Obrázok: Rozdelenie do skupín

Obrázok: Recept

Obrázok: Spolupráca 1

Obrázok: Spolupráca 2

Obrázok: Spolupráca 3

Obrázok: Hotová práca skupín

1

●

2

●●

DECODE

Za obsah sdělení odpovídá výlučně autor/sjí tým. Sdělení nereprezentuje názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou obsahem sdělení.

3

●●●

?

4

●●●●

DECODE

Za obsah sdělení odpovídá výlučně autor/sjí tým. Sdělení nereprezentuje názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou obsahem sdělení.

Obrázok: Základný postup

5.1.2 S čím sa rád hrám

Meno autora	Naděžda Husová, Erika Zelenková
Názov činnosti	Naše mesto
Téma	S čím sa rád hrám
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ viesť rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku, sledovať hovoriaceho a aj obsah toho, čo hovorí, klásť otázky) ■ Porozumieť počutému (zachytiť hlavnú myšlienku príbehu, sledovať dej a zopakovať ho v správnych vetách) ■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony, slovne reagovať ■ Rozlišovať niektoré obrazové symboly (piktogramy, orientačné body, dopravné značky, značky nebezpečenstva atď.), chápať ich význam a komunikačnú funkciu ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Premýšľať, viesť jednoduché úvahy a tiež vyjadriť to, o čom premýšľam a uvažujem ■ Postupovať a učiť sa podľa pokynov a inštrukcií ■ Chápať priestorové pojmy (vpravo, vľavo, dole, hore, uprostred, za, pod, nad, pri, vedľa, medzi a pod.) ■ Riešiť problémy, úlohy a situácie, tvorivo myslieť, predkladať návrhy ■ Nachádzať nové alebo alternatívne riešenia ■ Uvedomovať si svoju samostatnosť, zaujímať vlastné názory a postoje a vyjadrovať ich. ■ Vyjadrovať svoju predstavivosť a fantáziu v tvorivých činnostiach (konštruktívnych, výtvarných, hudobných, pohybových alebo dramatických) ■ Sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie ■ Rešpektovať vopred dané a pochopené pravidlá, prijímať povinnosti ■ Spolupracovať s ostatnými ■ Uplatňovať individuálne potreby, želania a práva s ohľadom na druhého (obhajovať vlastný postoj alebo názor, rešpektovať postoj alebo názor iného), prijímať a robiť kompromisy, riešiť konflikty dohodou ■ Šetrne zaobchádzať s vlastnými aj cudzími pomôckami, hračkami, predmetmi dennej potreby, knihami, peniazmi atď.
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo jedno dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet v skupine je 5 detí. Učiteľ nechá deti s ťažkosťami vybrať si farebnú šatku. Ostatné šatky rovnakej farby vloží do vrecúška a deti si ich postupne žrebujú. Priradia sa do skupiny s rovnakou šatkou. Všetci si ju zaviazu na viditeľné miesto.</p> <p>Aktivitu treba rozdeliť na tri až štyri dni.</p>
Príprava/pomôcky	<p>Piktogramy dôležitých budov v meste (železničná stanica, čerpacia stanica, nemocnica, nákupné centrum), drevené kocky na stavbu domov, budov a pamiatok, 25 drevených podložiek s rozmermi 30 × 30 cm, gravírovacie pero, písacie potreby, drevený materiál na výrobu dopravných prostriedkov, nástroje na prácu s drevom (ponk, kladivo, klince, lepidlo, vrtáčka atď.), ochranné pracovné pomôcky, papiere s rôznymi rozmermi, návod na výrobu dopravného prostriedku, mapa na ukážku</p>

Zadanie/inštrukcie

Prvý deň:

„Našou témou je hra. Hra, ktorú si dokážeme vytvoriť sami. Včera sme hovorili o našom meste. Poznáte symboly na obrázkoch pred vami? Sú to piktogramy. Čo znázorňujú? Pozrite, čo máte pred sebou rozložené. Máte predstavu, čo by sme mohli z toho postaviť? Povedzte mi, čo je zaujímavé na našom meste? Aké zaujímavé stavby tu môžeme nájsť? Kto nám môže povedať niečo zaujímavé o tejto stavbe? Čo keby sme si dnes naše mesto postavili? Ako sa volá naše mesto? Žije niekto z vás v inom meste? V akom? Ako sa volá? Ako ďaleko je od ...? Ako dlho vám trvá cesta do škôlky z iného mesta? Používate na cestu do škôlky nejaký dopravný prostriedok? Aký?

Dohodli sme sa, že si postavíme spoločne naše mesto. Vašou úlohou teraz je vybudovať mesto. Domy, zaujímavé stavby a pamiatky nášho mesta. Predstavte si, že namiesto podlahy je lúka. Čím začnete? Čo postavíte ako prvé? Čo potrebujete na stavbu domu? Potrebujete náradie? Aké? Pracujte v skupinách a dohodnite sa, čo a ako budete stavať. Je na vás, kam stavbu umiestnite a aká bude veľká. Nezabudnite však, že môžete použiť len to, čo vidíte pred sebou. Náradie nájdete na ponku. K dispozícii máte len túto hromadu materiálov, ktorú vidíte pred sebou. Musíte sa medzi sebou dohodnúť a vziať si len toľko kociek, koľko naozaj potrebujete. Viete, čo máte robiť? Čo urobíte s kockami, ktoré vám zostali? Minuli sa vám kocky na stavbu? Ako to vyriešite? Môžete niekoho požiadať o pomoc?

Keď dokončíte svoju stavbu, označte ju piktogramom, ktorý si sami vyrobíte. Viete, čo je to piktogram? Môžete sa niekoho opýtať? Môže vám poradiť skúsenejší kamarát.“

Druhý deň:

„Kto mi môže povedať, aká bola vaša včerajšia úloha? Chce ešte niekto túto odpoveď doplniť? Máte pred sebou stavby, ktoré ste včera v skupinách spoločne postavili. Každá stavba je označená piktogramom, ktorý ste si vyrobili. Kto dokáže podľa piktogramov pomenovať vaše stavby?

Máte budovy, pamiatky a významné miesta. Čo ešte potrebujete, aby bolo vaše mesto kompletne? Čo vo vašom meste chýba? Čo by ste mohli použiť na prepojenie stavieb? Pred sebou máte drevené dosky. Má niekto nápad, ako ich pri spájaní použiť? Čo používate pri práci s drevom? Aký stroj dokáže „maľovať“ do dreva? Ako sa s takýmto prístrojom pracuje, aby ste sa nezranili?

Dnes dostanete dve úlohy. Vytvorte cesty a spojte stavby. Budete pracovať v rovnakých skupinách ako včera. Čo musíte urobiť ako prvé? Ako budete postupovať? Dá sa to urobiť aj inak? Ako skupina sa rozhodnite, kto bude mať akú úlohu. Najskôr musíte na podložku nakresliť ceruzkou cestičky a potom ich vypáliť gravírovacím perom. V skupine sa musíte medzi sebou dohodnúť, kto bude kresliť zakrivenú cestu, kto rovnú cestu, kto križovatku alebo kruhový objazd. Čo by sa stalo, keby všetci kreslili len rovné cesty? Máte na sebe ochranné pracovné pomôcky a na viditeľnom mieste uviazanú tímovú šatku?

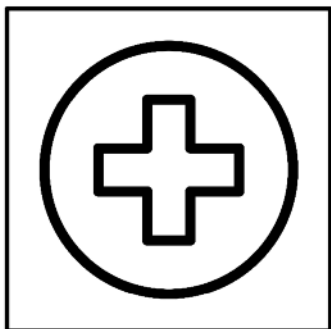
Vidím, že všetky cesty sú hotové. Prosím, použite ich tak, aby boli prepojené všetky stavby. Pracujte spoločne v skupinách, ale aj v skupinách medzi sebou. Viete, ako sa to robí? Ako to urobíte, aby ste prepojili všetky stavby? Nemáte dosť ciest? Ako to vyriešite?“

Tretí deň:

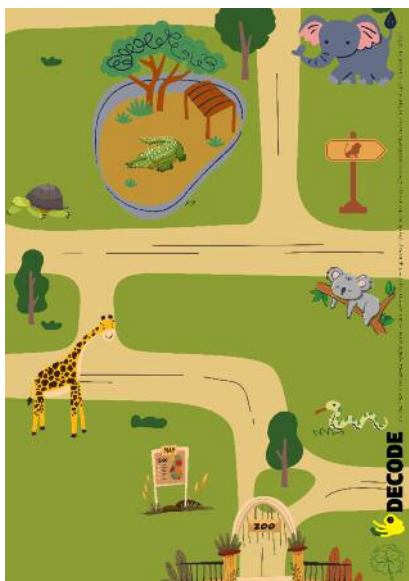
„Čo bolo vašou úlohou v minulých dňoch? Kto zopakuje, čo vidíme pred sebou? Ako si môžeme overiť, či ku každej stavbe vedie cesta? Pozrite sa na materiál pred sebou, čo by ste z neho mohli vyrobiť, aby ste si overili správnosť prepojenia stavieb? Dnes budete opäť pracovať v tých istých skupinách. Vezmite si šatku. Vašou úlohou je vyrobiť dopravný prostriedok a pomocou neho overiť prepojenie ciest. Materiál máte pred sebou. Je na vás, aké pomôcky použijete. Diskutujte medzi sebou v skupinách o tom, ako bude váš dopravný prostriedok vyzeráť a ako ho vyrobíte.

<p>Zadanie/inštrukcie</p>	<p>Rozumiete všetci zadaniu? Môže vám poradiť kamarát z inej skupiny. V čom spočíva problém? Bude váš dopravný prostriedok jazdiť? Ak nie, ako to vyriešite? Vidím, že dopravné prostriedky máte hotové vo všetkých skupinách. Uistite sa, či sú stavby prepojené.“</p> <p>V ten istý deň alebo štvrtý deň:</p> <p>„Počas niekoľkých dní ste sa hrali na stavitel'ov. Čo sa vám podarilo postaviť a vyrobiť? Vašou poslednou úlohou je nakresliť mapu podľa vašej stavby. Ako sa volá osoba, ktorá kreslí mapy? Kto už niekedy počul toto slovo? Kto sa ho pokúsi vytlieskať? Čo musí vedieť kartograf? Čo sa stane, ak namaľuje stavbu (policajnú stanicu, nemocnicu...) niekde inde, ako sa nachádza v skutočnosti? Aké mapy poznáte? Čím sa odlišujú? O aký druh mapy ide? Na čo ju potrebujete?</p> <p>Teraz si namaľujete vlastnú mapu mesta, ktoré ste postavili. Každá skupina si vyberie jeden list papiera. Veľkosť papiera si zvolíte sami. Čím mapu namaľujete, je tiež na vás. V skupinách sa rozhodnite, kto bude maľovať cesty a kto stavby. Nezabudnite všetky stavby označiť piktogramom. Viete, čo máte robiť? Rozumiete tomu, ako vytvoríte mapu? Zopakujte niekto zadanie? Potom si mapy spoločne porovnajte.“</p>
<p>Popis</p>	<p>Prvý deň:</p> <p>Deti sedia v kruhu, učiteľ predstaví tému a ukáže piktogramy stavieb v meste. Učiteľ položí na zem rôzne kocky a drevené materiály. Pomocou otvorených otázok sa pýta na mesto, v ktorom žijú. Deti sa rozdelia do skupín a na viditeľné miesto si zaviažu šatku svojej skupiny. Učiteľ zadá úlohu. Deti pracujú spoločne v skupinách, stavajú domy, pomníky, budovy. Dohadujú sa v rámci skupiny, ale aj skupiny medzi sebou. Skupiny si vezmú len toľko kociek, koľko naozaj potrebujú na svoju stavbu, a vyberú si miesto, kde bude stavba umiestnená. Učiteľ nechá skupiny pracovať podľa ich fantázie a do stavieb nezasahuje. Deti si svoju stavbu označia piktogramom, ktorý si v skupine vytvoria.</p> <p>Druhý deň:</p> <p>Deti sedia v kruhu medzi svojimi stavbami. Učiteľ ich nechá zhrnúť, akú úlohu robili predchádzajúci deň. Na zemi sú prázdne drevené dosky. Pomocou otvorených otázok sa učiteľ pýta detí, čo chýba medzi stavbami. Deti sa rozdelia do rovnakých skupín ako predchádzajúci deň, navzájom sa označia farebnými šatkami a vytvárajú cesty. Pracujú spoločne v skupinách aj medzi skupinami. Dohodnú sa, kto bude maľovať križovatku, kto rovné cesty a kto zakrivené cesty. Pomocou gravírovacieho pera vytvoria spoločne cesty, ktorými prepoja svoje stavby.</p> <p>Tretí deň:</p> <p>Deti sa postavlia pred mesto, ktoré postavili. Pred sebou majú materiál a nástroje na výrobu dopravných prostriedkov. Učiteľ zadá úlohu, a to skontrolovať, či sú všetky stavby prepojené. Deti pracujú v skupinách a vyrábajú dopravné prostriedky. Dohodnú sa, aký dopravný prostriedok vyrobia a aké materiály a nástroje použijú. Skupiny si navzájom požičiavajú drevárske náradie a striedajú sa pri ponku.</p> <p>Štvrtý deň:</p> <p>Na záver si deti sadnú k stavbe mesta a učiteľ sa ich opýta, čo sa im za niekoľko dní podarilo postaviť a vyrobiť. Všetci spoločne vysvetlia, čo sú to mapy a na čo ich v živote potrebujeme. Učiteľ zadá poslednú stavebnú úlohu. Každé skupine dá jeden kus papiera. Výber veľkosti papiera aj nástrojov nechá na skupine. Deti nakreslia mapu a na ňu všetky stavby a cesty. K stavbám nakreslia piktogramy. V skupinách sa dohodnú na úlohách a spoločne na nich pracujú. Skupiny si porovnajú a zhodnotia hotové mapy.</p>

<p>Spätná väzba a podpora počas aktivity</p>	<p>Prvý deň: „Aká veľká bude vaša stavba? Kde v meste nájdete takúto stavbu? Minuli sa vám materiály na stavbu? Ako to vyriešite? Môžete niekoho požiadať o ďalšie kocky? Vidím, že máte veľa nepoužitých kociek. Čo s nimi budete robiť? Je tu nejaká skupina, ktorej chýbajú kocky? Koľko kociek ešte potrebujete?“</p> <p>Druhý deň: „Ak všetci vytvoríte len rovné cesty, čo sa stane? Kto z vašej skupiny si ešte nevyskúšal prácu s gravírovacím perom? Prečo? Ako doceliť to, aby ste mali viac ciest? Myslíte si, že vám budú cesty stačiť? Čo s tým budete robiť? Postavili ste každý zo skupiny nejakú časť cesty? Ak už nemáte časti ciest a ešte stále nemáte prepojené stavby, čo by sa dalo urobiť inak?“</p> <p>Tretí deň: „Budú vaše dopravné prostriedky fungovať? Prečo sa kolesá vášho dopravného prostriedku netočia? Sú cesty správne umiestnené tak, aby žiadna stavba nezostala bez cesty? Ako to vyriešite? Ak tento kúsok cesty otočíte, čo sa stane? Prečo ste použili tento rozmer papiera? Prečo sa na vašu mapu nezmestia všetky stavby? Akým piktogramom ste označili túto stavbu? Prekreslili ste ju rovnakým spôsobom? Čo je nakreslené na piktograme? Pomenujte túto stavbu. Čím sa líši vaša mapa od mapy ostatných skupín? Čo sa zmenilo? Čo je iné? Ako to môžete opraviť?“</p>
<p>Otázky na zamyslenie</p>	<p>Ako sa vám darilo? Mali ste počas stavby nejaké problémy? Ako ste ich vyriešili? Čo bolo pre vás ťažké? Prečo? Aké náradie ste používali? Ktoré nástroje na opracovanie dreva boli náročné na obsluhu? Prečo? Je niečo, čo vás prekvapilo? Čo sa vám zdalo zaujímavé? Čo ste sa naučili? Ako sa vám pracovalo s inou skupinou?</p>
<p>Riziká/odporúčania</p>	<p>Pripomeňte deťom, aby spolupracovali v skupinách navzájom, ako aj s inými skupinami. Upozornite deti, že môžu maľovať na obe strany drevených podložiek, aby mali viac možností na maľovanie ciest.</p>

Obrázok: Piktogramy dôležitých budov v meste

Obrázok: Mapa k ukážke

Obrázok: Návod na výrobu dopravného prostriedku

Obrázok: Piktogramy budov

Obrázok: Spolupráca pri plánovaní stavby

Obrázok: Spolupráca pri stavbe budov

Obrázok: Budovy s piktogramami od detí

Obrázok: Ukážka mesta

Obrázok: Spolupráca pri tvorbe mapy 1

Obrázok: Spolupráca pri tvorbe mapy 2

Obrázok: Výroba dopravného prostriedku

5.1.3 Voda okolo nás

Meno autora	Věra Isáková, Naděžda Husová a kolektiv MŠ Čtyřlístek Kadaň
Názov činnosti	Čistenie vody z prírody
Téma	Voda okolo nás
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ovládať koordináciu ruky a oka ■ Zvládať jemnú motoriku (zaobchádzať s materiálom) ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ Dohovoriť sa so slovami i gestami, improvizovať ■ Opísať skutočnú situáciu ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Prírodzene a bez zábran komunikovať s druhým dieťaťom ■ Dohovárať sa s deťmi aj dospelými vo svojom okolí, dohodnúť sa na spoločnom riešení ■ Osvojovať si elementárne poznatky o okolitom prostredí, ktoré sú dieťaťu blízke, zmysluplné a prínosné, zaujímavé, jemu pochopiteľné a využiteľné na ďalšie učenie a životnú prax ■ Mať povedomie o význame životného prostredia
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti najprv zoznámime s kolobehom vody v prírode a procesom čistenia vody, a to prostredníctvom videa alebo obrázkov. Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet v skupine je 4 až 5 detí. Učiteľka rozdá deťom s ťažkosťami farebné štipce. Ostatné deti si farebné štipce žrebujú a priradia sa do skupiny s rovnakou farbou. Všetci si štipce pripnú na viditeľné miesto na oblečení. V každej skupine sa deti dohovoria a zvolia si kapitána, ktorý bude koordinovať činnosti ostatných detí v skupine.
Príprava/pomôcky	PET fľaša, zaváracie poháre, nožnice (nožič), filtračné papiere, vata, buničina, kamienky, piesok, mach, voda zo zdroja (rybník, rieka, potok), obrazový návod na čistenie vody v triede, obrazová príloha – čistenie vody, obrazová príloha – kolobeh vody
Zadanie/inštrukcie	„Kde sa v prírode berie voda? Ako sa voda dostane do vodnej nádrže? Aký je rozdiel medzi pitnou a úžitkovou vodou? Videli ste video a obrázok, ktoré vysvetľovali, ako sa čistí voda z riek, rybníkov, priehrad. Teraz si skúsíte experiment a vodu z rieky si sami vyčistíte. Kto vie vysvetliť, čo je to experiment? Aký je rozdiel medzi pokusom a experimentom? Vy budete experimentovať s vodou z rieky. Aké nečistoty vo vode vidíte? Čo by ste mohli použiť, aby ste vodu od nečistôt očistili? Na pracovnom stole nájdete všetko, čo ste našli v prírode aj v škôlke. Obrazový návod nájde každá skupina na stole. Záleží na vás, ako sa v skupine dohodnete. Kapitán skupiny by vás mal viesť a určiť, kto a akú aktivitu bude vykonávať. Viete, ako budete postupovať? Je v niečom problém? Ako budete ukladať jednotlivé vrstvy? Pokiaľ budete potrebovať pomôcť, máte v triede pripravené stanovište, kde nájdete pomocnú literatúru aj video. Toto stanovište je označené žiarovkou. Môžete tiež požiadať staršieho alebo skúsenejšieho kamaráta z inej skupiny. Pokiaľ ani tak nenájdete odpoveď na svoju otázku, požiadajte o pomoc učiteľku. Keď nalievate vodu, čo sa deje vo fľaši? Aká voda vám vyteká do pohára? Kde ste urobili chybu? Pracovali ste podľa návodu?“

Popis	<p>Deti sa najprv zoznamujú s témou. Sedia v kruhu a učiteľka od detí zisťuje, ako sa čistí voda, ktorá tečie v prírode. Pokiaľ je možnosť, naplánuje s deťmi exkurziu do miestnej čistiarne odpadových vôd. Pokiaľ možnosť návštevy čistiarne nie je, deti sa zoznámia s procesom čistenia prostredníctvom videí alebo obrazovej prílohy.</p> <p>Deti sa pri procese čistenia vody dohodávajú, aké pomôcky na filtrovanie vody budú potrebovať. Pomôcky a materiál nájdú a zhromaždia počas cesty k rieke. Pri rieke alebo inom prírodnom vodnom zdroji naberú vodu do nádoby. V triede si s učiteľkou vysvetlia, ako by mohol proces čistenia fungovať. Učiteľka rozmiestni materiál a pomôcky na pracovný stôl, pripraví stanovište pomoci, kde je pripravená pomocná literatúra, prípadne tablet s videom a návodom. Pomôcky a materiál sú voľne prístupné. Deti sa rozdelia do skupín, zvolia si kapitána a odlišia sa farebnými štipcami.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Vidím, že kapitán určil, kto bude mať akú funkciu v tíme. Môže vám niekto pomôcť držať fľašu? Kto bude nalievať vodu z rieky? Ako budete vrstviť materiál? Používate návod? Je vaša „čistička“ funkčná? Vytieká vám čistá voda? Vidím, že je voda znečistená, kde ste mohli urobiť chybu? Ako dopadol váš experiment? Oceňujem, že ste sa dokázali dohodnúť a rozdeliť si úlohy.“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Dokázali ste sa v skupine všetci dohodnúť? Akým materiálom ste naplnili PET fľašu? Ako sa vám podarilo vrstviť materiál? Čo sa stalo, keď ste liali špinavú vodu vašou „čističkou“? Vytiekla vám čistá voda? Kde myslíte, že ste urobili chybu? Ako by ste čistenie vykonali nabudúce, aby sa voda vyčistila?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Pripomínať vzájomnú spoluprácu. Aktívne sa pýtať otvorenými otázkami, vyčkávať na odpovede, pripomienky a nápady detí. Dbať na hľadanie riešení deťmi samotnými. Pripomínať a dbať na presnosť, čistotu a opatrnosť pri činnosti. Overovať si správnosť postupu. Pripomínať deťom, že majú možnosť sa poradiť so starším a skúsenejším kamarátom z inej skupiny, využiť stanovište pomoci, prípadne požiadať o pomoc učiteľku.</p>

Obrázok: Ako sa čistí voda?

Obrázok: Naberanie vody z rieky

Obrázok: Zber materiálu

Obrázok: Ponuka materiálu

Obrázok: Výber materiálu

Obrázok: Spolupráca – vrstvenie materiálu

Obrázok: Lejeme vodu do „čističky“

Obrázok: Sledujeme proces čistenia

Obrázok: Pomôcky a materiál

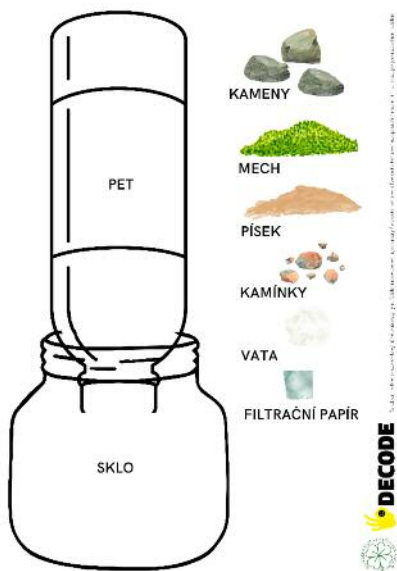
Obrázok: Pomôcky a materiál

Obrázok: Spätná väzba

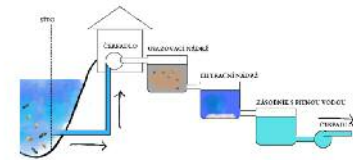
Obrázok: „Čistička“ vody v škôlke

Obrázok: Obrazový návod na čistenie vody v triede

Obrázok: Pomocný obrázok – kolobeh vody v prírode

Obrázok: Pomocný obrázok – čistenie vody v prírode

Obrázok: Stanovište pomoci

5.1.4 Svet okolo nás

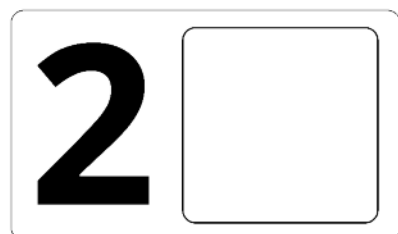
Meno autora	Naděžda Husová, Erika Zelenková a kolektív MŠ Čtyřlístek Kadaň
Názov činnosti	Vieme počítať vonku aj v škôlke
Téma	Svet okolo nás
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Prežívať radosť zo zvládnutého a poznaného ■ Chápať základné číselné a matematické pojmy, elementárne matematické súvislosti a podľa potreby ich prakticky využívať (porovnávať, usporiadať a triediť súbory predmetov podľa určitého pravidla, orientovať sa v elementárnom počte cca do 6) ■ Chápať číselný rad v rozsahu prvej desiatky (spoznať viac, rovnako, menej, prvé, posledné a pod.) ■ Postupovať a učiť sa podľa pokynov a inštrukcií
Vek dieťaťa	2 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti rozdelíme do dvojíc tak, aby dieťa s ťažkosťami spolupracovalo s aktívnejším dieťaťom. Poveríme ho, aby sa stalo sprievodcom a vysvetlilo zadanie kamarátovi.</p> <p>Deti rozdelíme do dvoch skupín, jednu skupinu tvoria deti s ťažkosťami a druhú aktívnejšie deti. Jedna skupina dostane do ruky ceruzky, druhá papiere (alebo čokoľvek iné, napr. farebné štipce alebo drevka). A pretože papier a ceruzka patria k sebe, nájde si vždy jedna ceruzka jeden papier.</p> <p>Učiteľka môže sťažiť zadanie napríklad tým, že deti budú nosiť ku každému číslu len jeden druh prírodnín a pod. Keď všetky deti splnia zadanie, ukladajú doštičky s číslami tak, aby bola dodržaná postupnosť číselného radu.</p>
Príprava/pomôcky	Vkladacia doštička s konkrétnym číslom, drevené ruky, prírodné materiály
Zadanie/inštrukcie	<p>„Čo všetko môžete nazbierať v lese? Čo sú to prírodniny? Keď pred sebou vidíte tieto doštičky, napadá vám, na čo by sme mohli prírodniny použiť? Vašou úlohou je nazbierať do vkladacej doštičky toľko prírodnín, koľko vám ukazuje číslo, a potom plnú doštičku položiť do radu tak, ako ide číselný rad za sebou. Môžete si pomôcť drevenými rukami, ktoré vidíte pred sebou. Je na vás, ako sa dohodnete. Kto bude počítať a kto hľadať? Viete, ako na to? Potrebujete s niečím poradiť?</p> <p>Dokážete pomenovať, čo ste našli? A čo našli ostatní? Viete, ako budete postupovať? Čo urobíte ako prvé? Vidíte niekde v počtoch chybu? Ako to vyriešite?“</p>
Popis	<p>Deti od začiatku aktivity vidia obsah činností na kartách, kde majú prehľad všetkých ponúkaných činností. Činnosti sú znázornené pomocou piktogramov, piktogramy sú umiestnené pri konkrétnych stanovištiach a deti si ich volia podľa toho, ako potrebujú. Pri tejto aktivite sa deti dohovárajú na rolách, spolupracujú pri príprave aj pri realizácii.</p> <p>Vkladacie doštičky položíme vedľa seba tak, ako ide číselný rad. Na to položíme drevené ruky, aby ich deti mohli bez problémov používať. Každá dvojica si postupne vyberie doštičku a hľadá prírodniny.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Vidím, že ste sa dohodli, kto bude hľadať a kto počítať. Ako by ste mohli vyriešiť to, že nemôžete nájsť dostatočný počet prírodnín? Ešte skúste popremýšľať, čo a kde môžete nájsť. Vidím, že ste už tabuľku položili do radu. Prečo ste tabuľku položili práve vedľa čísla... ? Aké číslo bude nasledovať? Oceňujem, že ste sa pri hľadaní vystriedali.“

Otázky na zamyslenie

Čo bolo ťažké nájsť?
A čo, naopak, ľahké?
Našli ste niečo, čo neviete pomenovať alebo spočítať?
Ktorá tabuľka by vám robila problém a prečo?
Ako by ste mohli pomôcť kamarátovi s riešením úlohy?

Riziká/odporúčania

Pripomínať, že aktívnejšie dieťa má robiť iba sprievodcu.

Obrázok: Vkladacia doštička s konkrétnym číslom

Obrázok: Šablóna ruky

Obrázok: Reálne ruky a doštičky

Obrázok: V praxi 1

Obrázok: V praxi 2

Obrázok: V praxi 3

5.1.5 Životná udalosť

Meno autora	Denisa Dušková, Erika Zelenková
Názov činnosti	Medzinárodný deň detí: Bylinkový sirup
Téma	Životná udalosť
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ viesť rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku) ■ Porozumieť počutému (zachytiť hlavnú myšlienku príbehu, sledovať dej a zopakovať ho v správnych vetách) ■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony, slovne reagovať ■ Opísať situáciu (skutočnú, podľa obrázka) ■ Vedome využívať všetky zmysly, zámerne pozorovať, mať postreh ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Premýšľať, viesť jednoduché úvahy a tiež vyjadriť to, o čom premýšľam a uvažujem ■ Postupovať a učiť sa podľa pokynov a inštrukcií ■ Chápať základné číselné a matematické pojmy, elementárne matematické súvislosti a podľa potreby ich prakticky využívať (porovnávať, usporiadať a triediť súbory predmetov podľa určitého pravidla, orientovať sa v elementárnom počte cca do 6, chápať číselný rad v rozsahu prvej desiatky, spoznať viac, rovnako, menej, prvé, posledné a pod.) ■ Riešiť problémy, úlohy a situácie, myslieť kreatívne, predkladať návrhy ■ Nájsť nové alebo alternatívne riešenia ■ Uvedomovať si svoju samostatnosť, zaujímať vlastné názory a postoje a vyjadrovať ich ■ Spolupracovať s ostatnými ■ Uplatňovať svoje individuálne potreby, prania a práva s ohľadom na druhého (obhajovať svoj postoj alebo názor, rešpektovať iný postoj či názor), prijímať a uzatvárať kompromisy, riešiť konflikt dohodou
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti sa rozdelia do skupín tak, aby v každej skupine bolo jedno dieťa s ťažkosťami. Maximálny počet detí v skupine je 5 detí. Učiteľka použije na rozdelenie do skupín farebné kocky. Najprv ich rozdá deťom s ťažkosťami a zvyšné kocky si deti vyťahujú z klobúka. Podľa farby kocky sa deti pripoja k svojmu kapitánovi.</p> <p>Činnosť realizovať v priebehu viacerých dní, bylinky treba nechať 24 hodín vylúhovať. Okrem toho dáva učiteľka deťom na výber, aký sirup vyrobia – učiteľka si musí nechať čas na prípravu obrazového receptu alebo recept vytvorí priamo s deťmi.</p>
Príprava/pomôcky	Klobúk, farebné kocky, čerstvé bylinky, citróny, kyselina citrónová, cukor, voda, odmerka, váha, misa, dosky, nožičky, lyžička, hrniec, vareška, varič, sito, lievik, uzatvárateľné fľaše, džbán, poháre, obrázkový návod na prípravu
Zadanie/inštrukcie	<p>Prvý deň:</p> <p>„Medzinárodný deň detí. Čo je to za životnú udalosť? Ako ju oslávite? S kým by ste si ju priali osláviť? Čo k oslave patrí? Čo na oslave máte najradšej? Aká limonáda by mohla byť zdravá, liečivá? Akú limonádu môžete vyrobiť? Z čoho ju vyrobíte? Ako ju vyrobíte? Ako sa vyrábajú limonády, ktoré si kúpite v obchode? Kde zoženieme ingrediencie? Pred škôlkou máme bylinkovú záhradu, čo z nej môžeme použiť? Aké bylinky tam rastú? Poznáte niektoré druhy? Aké? Dnes bude vašou úlohou pripraviť/vyrobiť zdravú limonádu.“</p>

Zadanie/inštrukcie	<p>Rozdel'te sa do skupín. Dohovorte sa na rolách. Každá skupina v záhrade vyberie a natrhá bylinku, ktorú použije na výrobu sirupu. Pred sebou máte návod na výrobu. Postupujte podľa neho. Kto nám môže vysvetliť, čo v návode vidí? Aký bude postup vašej práce? Kto ho môže znova zopakovať? Poznáte všetky inštrukcie, ktoré v návode vidíte? Kto by vám mohol poradiť?"</p> <p>Druhý deň: „Včera ste sa dohodli, že chcete na oslavu vyrobiť limonádu. Kto dokáže zopakovať, čo všetko ste včera pripravovali? Aký bude ďalší krok? Čo je podľa návodu potrebné urobiť dnes? Vašou úlohou dnes je sirup dokončiť. Použijete rovnaký návod ako včera. Pracujte v rovnakých skupinách ako včera. Spolupracujte a dohovárajte sa. Aké pomôcky si potrebujete nachystať? Rozdel'te si roly a dohodnite sa v skupine.“</p>
Popis	<p>Prvý deň: Deti sedia v kruhu, kde spoločne rozvinú tému príprav na MDD. Učiteľka sa prostredníctvom otvorených otázok zameriava na výrobu zdravého sirupu a zisťuje, čo všetko o výrobe deti vedia. Učiteľka nechá deti premýšľať o tom, aký nápoj na oslavu pripraví a čo na výrobu použijú. Podľa návrhov pružne zareaguje, vyhľadá návod a vytvorí obrazový recept alebo ho vytvára priamo s deťmi.</p> <p>Deti sa rozdelia do skupín, nachystajú si pomôcky a ingrediencie a začnú s prípravou prvej časti sirupu. Zmes treba nechať cez noc vylúhovať.</p> <p>Druhý deň: Učiteľka nechá deti pripomenúť, čo si predchádzajúci deň naplánovali a čo realizovali. Spoločne si zopakujú, čo je ich cieľom. Pracujú v rovnakých skupinách podľa obrazového návodu. Dohovárajú sa na rolách a spolupracujú. Hotový sirup nalejú do fľaš a skladujú ho v chladničke.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Čo sa stane, keď sa nebudete držať návodu? Môže vám poradiť niekto z inej skupiny? Čím začnete? Čo urobíte ako prvé? Čo na to potrebujete? Koľko lístkov bylinky treba natrhať? Aké množstvo predstavuje za hrst byliniek? Čo ďalej s natrhanou bylinkou? Ako využijete citróny? Koľko citrónov treba nakrájať? Čím odmeriate vodu? Aké množstvo potrebujete? Ako dlho sa má zmes lúhovať? Kto má akú rolu? Čo potrebujete na scedenie výluhu? Ako odvážite cukor? Čím sa zapína varič? Ako spoznáte, že sa cukor rozpustil? Koľko lyžičiek kyseliny citrónovej nakoniec použijete? Ako vlejete hotový sirup do fľaš? Čo vám pomôže?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako sa vám pracovalo podľa návodu? Aké ovocie/bylinku ste použili? Vyskytol sa počas príprav nejaký problém? Ako ste ho vyriešili? Čo bolo pre vás ťažké? Aké pomôcky ste používali? Dokážete ich pomenovať? Je niečo, čo vás prekvapilo? Čo vás zaujalo? Chutí vám sirup?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Pripomínať deťom spoluprácu v skupinách. Pripomínať, že každý v tíme má svoju rolu a že je potrebné sa vystriedať. Pracovať s presnosťou a opatrnosťou.</p>

Obrázok: Zber bylín

Obrázok: Spolupráca pri výrobe malinovsky 1

Obrázok: Práca v skupine podľa receptu

Obrázok: Spolupráca pri výrobe malinovsky 2

Obrázok: Hotová limonáda

MÁTOVÝ SIRUP

4 HRSTI LEHCE NASEKANÉ MÁTY

PLÁTKY ZE 2 VEĽKÝCH CITRÓNŮ

2 LITKY VODY

1000 ml

500 G

500 G CUKRU

2 LŽIČKY KYSELINY CITRÓNŮVÉ

DECODE

Obrázok: Návod na prípravu malinovsky

5.1.6 Blízke okolie

Meno autora	Hana Zárubová
Názov činnosti	Návšteva kamaráta
Téma	Blízke okolie
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pomenovať väčšinu toho, čo dieťa obklopuje ■ Orientovať sa vo svojom okolí, v okolitom priestore ■ Koordinácia ruky a oka ■ Rozlišovať niektoré obrázkové symboly ■ Spolupracovať s ostatnými
Vek dieťaťa	5 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Ak je to potrebné, učiteľka môže dieťaťu slovne napomôcť, napr. pri obrázkoch zvierat alebo na priblíženie stanoviska podľa fotografií.
Príprava/pomôcky	Mapa dediny, obrázky dôležitých budov (v meste, na dedine), kriedy
Zadanie/inštrukcie	„Prišiel k nám z mesta kamarát Peťo, ukážeme mu našu dedinu. Prejdeme si dedinu a opíšeme si dôležité budovy, miesta. Najprv sa zoznámime s mapou dediny. Na parkety nakreslite kriedou základy dediny (cesty, ktoré ňou prechádzajú). Rozmiestnite stavby tak, ako sme ich videli na prechádzke. Pomenujte obrázky, ktoré sme nepoužili (na čo budovy, miesta slúžia). Mohli by ste vymenovať rozdiely medzi dedinou a mestom? Viete, kde kto žijeme?“
Popis	<p>Prišiel za nami z mesta kamarát Peťo (bábka) a my by sme mu mali ukázať svoju dedinu, aby ju čo najlepšie spoznal.</p> <p>Prejdeme sa dedinou a ukážeme mu dôležité miesta (obchod, školu, knižnicu, obecný úrad, kostol, rybník, park a i.). Na každom mieste dostane vždy jedno dieťa obrázok tohto miesta.</p> <p>Prezrieme si mapu našej dediny. Učiteľka na cestu (parkety) nakreslí kriedou jednoduchý základ dediny (cesty s jednotlivými budovami bez opisu). Deti sa potom snažia nájsť správnu polohu budovy/miesta, ktorú predstavujú. Všetky obrázky však do dediny nepatria (kino, divadlo, obchodný dom a i.).</p> <p>Spoločne si pomenujeme tie obrázky, ktoré sme nepoužili a vysvetlíme si ich význam. Povieme si, kde kto bývame. Objasníme si rozdiely medzi dedinou a mestom.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Učiteľka kladie jednoduché otázky, aby si deti miesto/budovu čo najlepšie zapamätali: „Čo je to za budovu/miesto? Na čo slúži? Blízko čoho stojí? Čo je neďaleko?“</p> <p>Na ceste s mapou deti vymenujú všetky miesta/budovy, ktoré našli.</p> <p>Ak si nespomenú, kde budova/miesto stojí, učiteľka im napovie, čo bolo blízko. Pokiaľ deti nevedia, nie sú si isté, môže učiteľka dobre položenou otázkou poradiť (napr. Kde sa premietajú filmy? (v kine) a pod.)</p> <p>Učiteľka poskytuje spätnú väzbu deťom tým, že ich uistí, že postupujú správne. Podporuje ich v spolupráci a konštruktívnej debате.</p>

Otázky na zamyslenie

Čo všetko môžeme nájsť u nás na dedine?
Podarilo sa vám zostaviť mapu podľa skutočnosti?
Ako sa vám darilo spolupracovať?
Museli ste riešiť nejaký problém?
Aký je rozdiel medzi dedinou a mestom?
Prečo máme radi svoju dedinu/mesto?
Čo sa nám na nej/ňom páči/nepáči?
Čo by sme chceli zmeniť?
Ako môžeme pomôcť, aby zostala/zostalo stále pekné?

Riziká/odporúčania

Dbať na bezpečné správanie sa na komunikáciách.

Obrázok: Zoznamovanie sa s dedinou – kostol

Obrázok: Zoznamovanie sa s dedinou – škola

Obrázok: Zoznamovanie sa s dedinou – obchod

Obrázok: Pomenovávanie obrázkov

Obrázok: Rozdiel dediny vs. mesto

Obrázok: Orientácia v priestore

5.1.7 Dary prírody

Meno autora	Petra Staňková
Názov činnosti	Prírodné živly
Téma	Dary prírody
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozlišuje aktivity, ktoré môžu podporovať alebo poškodzovať zdravie okolitého prostredia (životné katastrofy – vietor, dážď, záplavy, teplo, sucho, mrazy) ■ Má povedomie o význame životného prostredia (prírody i spoločnosti) pre človeka ■ Uvedomuje si, že spôsobom, akým sa ľudia správajú, ovplyvňujú vlastné zdravie i životné prostredie ■ Pomáha starať sa o okolité životné prostredie
Vek dieťaťa	3 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pokiaľ máme v triede dieťa so ŠVVP alebo s ťažkosťami, snažíme sa, aby pochopilo, čo sú prírodné živly, a naučilo sa, ktoré to sú – aktivitu zjednodušíme menším počtom kartičiek (zem, voda, oheň, vzduch).
Príprava/pomôcky	Vytvorené domino s prírodnými živlami – zem, voda, oheň, vzduch
Zadanie/inštrukcie	<p>V rannom kruhu sa s deťmi rozprávame o tom, ktoré prírodné živly existujú. Kladieme im teda otázky: „Poznáte nejaké prírodné živly? Viete niekto, koľko ich máme a ktoré to sú? Máme štyri prírodné živly. Je to zem, voda, oheň, vzduch.“</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na čo nám slúži zem? 2. Na čo nám slúži voda? 3. Na čo nám slúži oheň? 4. Na čo nám slúži vzduch? <p>Spoločne diskutujeme o tejto téme.</p> <p>Vytvorte si dvojice a pripravte sa na hru. Domino hráme s 25 kartičkami. Rozdajte si kartičky. Každá dvojica dostane 12 kartičiek. Jednu kartu, ktorá zostane, položte medzi seba na stôl či koberec.“</p>
Popis	<p>Domino hráme s 25 kartičkami. Každé dieťa dostane 12 kartičiek, karta, ktorá zostane, sa položí medzi deti na stôl či koberec. Princípom hry je priložiť k už vyloženej kartičke svoju kartu tak, aby sa zhodovala s rovnakým obrázkom, ktorý je už na kartičke. Kartičky sa smú klásť len na konce, nesmú sa vetviť. Hráč, ktorý nemôže priložiť žiadnu kartu, sa vzdá svojho ťahu. V momente, keď jeden z hráčov položí poslednú kartu alebo keď už nikto hrať nemôže, sa hra končí. Deti sa rozdelia sa dvojíc ľubovoľne alebo žrebovaním obrázkov so živlami. Potom hrajú dve dvojice proti sebe a vo dvojiciach sa dohovárajú, ktorú kartičku by mohli vo svojom ťahu použiť.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Učiteľka deti nabáda, aby sa neponáhľali, poriadne si prezreli obrázky, ktoré majú pred sebou, a premýšľali, aký živel majú práve priradiť.</p> <p>„Darí sa vám spolu komunikovať? Prečo ste vybrali túto kartu? Vidím, že sa vám nedarí hrať ďalej, čo za situáciu riešite? Mohli by ste použiť aj inú kartu?“</p>

Otázky na zamyslenie

Potom si deti sadnú v kruhu na koberec a zhodnotia, ako si aktivitu užili (čo sa im páčilo a čo nie).

Čo sa vám dnes najviac páčilo/nepáčilo?
Ako ste spolupracovali?
Darilo sa vám dohovárať sa?
Urobili by ste nabadúce niečo inak?
Čo si si zapamätal/-a?
Čo ti robilo najväčší problém? Čo ťa potrápilo?
Čo bolo najľahšie?
Koľko živlov máme?
O ktoré prírodné živly ide?
Aké prírodné katastrofy nás môžu postihnúť?
Na čo nám slúži zem?
Na čo nám slúži voda?
Na čo nám slúži oheň?
Na čo nám slúži vzduch?

Riziká/odporúčania

Deti rozdelíme do dvojíc, pretože potom sa lepšie sústredia, na každého príde rad a nemusia dlho čakať.

Obrázok: Priraďovanie obrázku

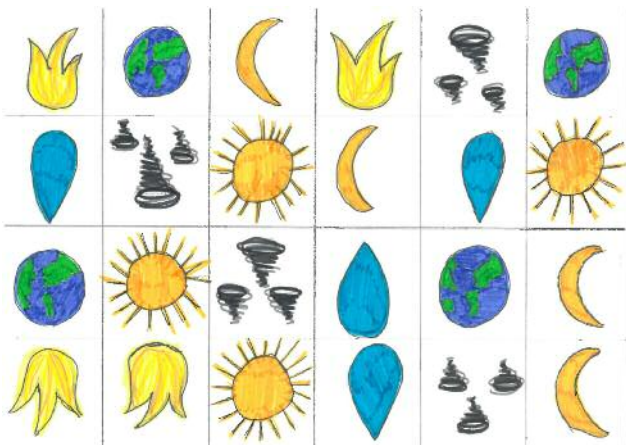
Obrázok: Hranie domina

Obrázok: Priraďovanie správneho živlu

Obrázok: Hľadanie správneho obrázka

Obrázok: Domino

5.1.8 Ľudské telo

Meno autora	Veronika Fusková
Názov činnosti	Sudoku: ľudská kostra
Téma	Ľudské telo
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pomenovať časti tela a niektoré orgány, poznať základné pojmy používané v spojení so zdravím, pohybom a športom ■ Pomenovať viditeľné časti tela vrátane niektorých čiastkových častí (napr. rameno, koleno, lakeť, zápästie) a niektoré vnútorné orgány (napr. srdce, pľúca, mozog, žalúdok) ■ Pomenovať väčšinu toho, čím je dieťa obklopené ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity vo vhodne sformulovaných vetách ■ Vnímať a rozlišovať pomocou všetkých zmyslov ■ Zameriavať sa na to, čo je z poznávacieho hľadiska dôležité ■ Rozvíjať komunikáciu a spoluprácu s rovesníkmi ■ Prijímať kompromisy a hľadať spoločne riešenie ■ Rozvíjať matematickú gramotnosť ■ Pracovať s chybou
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Pokiaľ je v triede dieťa so ŠVVP, zvolíme len jednoduchý variant sudoku – chýba jeden obrázok, chýbajú dva, tri obrázky... (závisí to od úrovne ŠVVP alebo ťažkostí detí).</p> <p>Tiež možno zvoliť variant, že dieťa bude dopĺňať chýbajúci obrázok iba do jedného riadka alebo stĺpca.</p>
Príprava/pomôcky	Základná hracia plocha (laminovaná mriežka), lepiace „žuvačkové“ kocky, laminované obrázky kostry (celá, časti kostry)
Zadanie/inštrukcie	<p>„Doplňte chýbajúce obrázky tak, aby sa v riadkoch ani v stĺpcoch neopakoval rovnaký obrázok.“</p> <p>Hľadajte s kamarátom riešenie.“</p>
Popis	<p>Deti majú za úlohu doplniť obrázky kostry (celú kostru, čeľusť, lebku atď.) tak, aby sa neopakovali v riadkoch ani v stĺpcoch. Počet doplnených obrázkov sa bude líšiť podľa vekových a individuálnych zvláštností. Na hraciu plochu sa obrázky lepia „žuvačkovými“ kockami.</p> <p>Deti sa pomocou žrebovania obrázkov (tých, ktoré potom budú používať v sudoku) rozdelia do skupín. Spoločne sa snažia nájsť riešenie sudoku.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Učiteľ sleduje deti pri komunikácii a spolupráci. V prípade, že deti požiadajú o pomoc, pomáha im nájsť riešenie. Používa pomocné otázky: „Aký obrázok chýba v tomto stĺpci? Aký obrázok chýba v tomto riadku? Skontrolovali ste všetky riadky? Opakuje sa niekde obrázok?“</p> <p>Deťom môžeme uľahčiť prácu tak, že prvú tabuľku doplníme všetci spoločne (napr. na tabuľu). Ďalšiu tabuľku už dieťa skúša dopĺňať samo.</p>

Otázky na zamyslenie

Zisťujeme myšlienkové pochody detí, cestu, akým spôsobom na riešenie prišli, ako si vedia poradiť s daným problémom, s ktorým sa stretli.

Museli ste riešiť nejaký problém? Prečo?

Ako ste ho vyriešili?

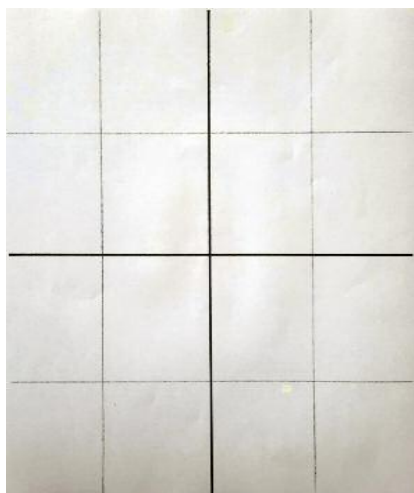
Ako sa vám pracovalo v tíme?

Bola pre vás nejaká časť úlohy jednoduchá?

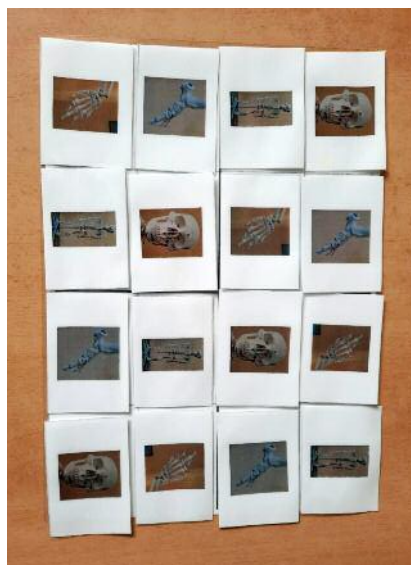
Dokázali by ste pomenovať časti tela kamaráta?

Riziká/odporúčania

Učiteľ je v úlohe pozorovateľa. Pokiaľ si všimne, že nejaká skupina nevie pokračovať, skúsi im pomôcť nájsť riešenie. Navedie deti správnym smerom tak, aby mohli spoločne dokončiť úlohu.

Obrázok: Sudoku – základná tabuľka

Obrázok: Sudoku 1

Obrázok: Sudoku 2

Obrázok: Sudoku 3

5.1.9 Rastliny

Meno autora	Vladimíra Andrtová
Názov činnosti	Ako rastie rastlina: časová postupnosť
Téma	Rastliny
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Chápať časové pojmy ■ Chápať matematické pojmy ■ Dozvedieť sa nové veci
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Zadanie rozdeliť na jednotlivé fázy, viac slovnej pomoci, názorná ukážka.
Príprava/pomôcky	Obrázky, ako rastie fazuľa – samotná fazuľa, fazuľa s korenkom, fazuľa s maternicovými lístkami, fazuľa s listami a kvetom; na názornú ukážku – fazuľa, téglík, vata a voda
Zadanie/inštrukcie	<p>„Milé deti, skúsime si spoločne zo semienka vypestovať fazuľu. Vedeli by ste, čo potrebuje rastlina k životu? Čo budeme musieť urobiť ako prvé a čo potom? Dokázali by ste sa dohodnúť, ako budeme postupovať? Rozdeľte sa do skupiniek a skúste si spoločne fazuľky zasadiť. Najskôr si do téglíka dáme vatu, navlhčíme ju a položíme na ňu fazuľu. Každý deň budeme pozorovať, čo sa bude diať.</p> <p>Ale kým nám fazuľa vyklíči, ukážeme si tento proces na obrázku.</p> <p>Do skupín ste dostali sadu obrázkov klíčenia fazule. Pokúste sa ich zoradiť, ako nasledujú za sebou. Potom si riešenie spoločne s ostatnými skupinami skontrolujte.“</p>
Popis	<p>S deťmi sa rozprávame, ako rastie rastlina. Z akých častí sa skladá a čo k svojmu životu potrebuje.</p> <p>V skupinách sa deti dohodnú na postupe a zasadia si svoju fazuľu. Potom deti dostanú do skupín sadu obrázkov klíčenia fazule. Ich úlohou bude obrázky zoradiť chronologicky, podľa vývoja. Nasleduje porovnanie riešení s ostatnými skupinami a vzájomná diskusia.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Ktorý obrázok je prvý? Ktorý druhý? A čo nasleduje ďalej? Čo potrebuje rastlina na svoj rast? Urobili ste všetky kroky na to, aby vám fazuľa vyklíčila?</p> <p>Vidím, že ste už dokončili svoju prácu. Dokázali by ste vysvetliť, prečo ste obrázky dali do tohto poradia? Podarilo sa vám do práce zapojiť všetkých členov skupiny? Čo myslíte, že vyrastie skôr – koreň alebo stonka? Čím ste rastlinu zalievali? Ako dlho trvá, kým rastlina vyrastie? Pomáhate aj doma s pestovaním rastlín?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako ste sa v skupine dohovárali? Museli ste riešiť nejaký problém? Požiadali ste o pomoc druhú skupinu? Ako? Ako ste si medzi sebou rozdelili úlohy? Dohodli ste sa na ďalšom postupe v starostlivosti o fazuľu?</p>

Riziká/odporúčania

Ak niektorá fazuľa nevyrastie, treba ju dať nabudúce do hlbšieho téglika a je potrebné udržiavať vatú neustále navlhčenú. Tento výsledok sme s deťmi využili na demonštráciu toho, čo všetko potrebuje rastlina k svojmu rastu.

Obrázok: Fazuľa vo vate

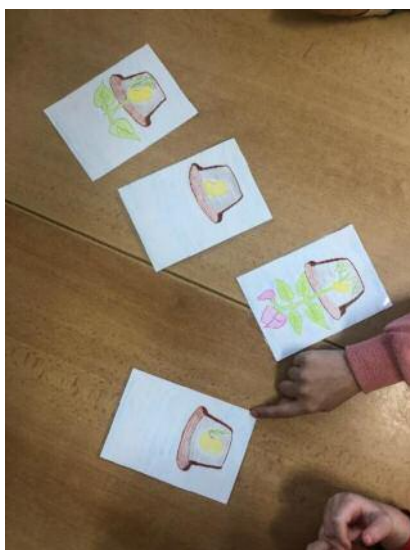
Obrázok: Sledovanie klíčenia fazule

Obrázok: Sada obrázkov rastu fazule

Obrázok: Práca so sadou obrázkov

Obrázok: Manipulácia s obrázkami

5.1.10 Životné jubileum dieťaťa

Meno autora	Hana Zárubová
Názov činnosti	Ako sme so psíkom a mačičkou piekli tortu
Téma	Životné jubileum dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Porozumieť počutému a vedieť dej reprodukovať ■ Vnímať a rozlišovať pomocou všetkých zmyslov – zvuky, tóny, tvary, vône, chute ■ Vedieť zaobchádzať s predmetmi dennej potreby ■ Radostne prežívať oslavy ■ Rozvíjať predstavivosť a fantáziu v tvorivých činnostiach ■ Spolupracovať s ostatnými
Vek dieťaťa	4 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Rozprávku buď skrátiť, alebo ju rozdeliť na niekoľko kratších úsekov. Skúsiť ju prerozprávať postupne alebo použiť obrázky vždy po kratšom úseku a postupne zostavovať dej. Bolo by dobré mať aj obrázky detí, báboviiek z piesku, psíka i mačičky a i. Budú sa častejšie striedať činnosti (pozornosť) a podľa obrázkov bude pre dieťa prerozprávanie deja (dejová postupnosť) ľahšie.
Príprava/pomôcky	Rozprávka o psíčkovi a mačičke – ako piekli tortu, laminované obrázky druhov jedla, hrniec, vareška, malé tortové korpusy (prípadne väčšie okrúhle sušienky), marmeláda, čokoládová nátierka, šľahačka v spreji, hrozienka, drobné ovocie
Zadanie/inštrukcie	<p>„Prečítame si rozprávku O psíkovi a mačičke. Dobre počúvajte, pretože si ju potom spoločne prerozprávame.</p> <p>Vyberte z obrázkov len tie, ktoré psík s mačičkou primiešali do torty a dajte ich do hrnca.</p> <p>Dali by ste si tiež takú tortu? Vytvoríme cukrárske skupinky a skúste podľa pripravených ingrediencií spoločne ozdobiť vašu tortu. Dohovorte sa s kamarátmi, čo na svoju tortu dáte, ako bude vyzeráť, kto kam a čo bude pridávať a ako si tortu rozdelíte, aby ste ju mohli ochutnať.</p> <p>Kým sa do toho pustíte, tortu spoločne nakreslite alebo ju vyrobte z papiera.</p> <p>Podľme si ešte nakresliť obrázok k rozprávke a potom sa spoločne vydáme na výstavu vašich obrazov. Nájdete na tomto diele nejakú zvláštnosť? Kto by mohol byť autorom?“</p>
Popis	<p>Učiteľka deťom prečíta rozprávku O psíkovi a mačičke – ako piekli tortu.</p> <p>Potom deti rozprávku vlastnými slovami prerozprávajú.</p> <p>Spomínajú, ktoré potraviny dali psík s mačičkou do torty, vyhľadajú ich v hromade obrázkov, dajú ich do hrnca a zamiešajú vareškou.</p> <p>Každá skupina dostane korpus (veľkú okrúhlu sušienku) a ozdobiť ju pripravenými potravinami podľa vlastnej chuti. Potom spoločne nakreslia obrázok alebo vyrobia tortu z pripravených materiálov podľa toho, ako si ju ozdobili. Nakoniec si skupina svoju tortu spravodlivo rozdelí a zje. Na záver si každý nakreslí obrázok k rozprávke Ako mačička a psík piekli tortu a všetky deti sa vydajú na výstavu, kde si budú môcť obrázky prezrieť, hľadať na nich špecifiká, prípadne hádať autorov.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Po prečítaní rozprávky sa učiteľka detí opýta: Z čoho deti urobili psíkovi a mačičke tortu? Čím ju zdobili? Prečo sa psík s mačičkou chystali upiecť tortu? Ktoré potraviny do torty nepatria? Prečo? Kto nemal rád zaváraninu – psík alebo mačička? Kto tortu nakoniec zjedol? Čo sa mu potom stalo? Prečo boli psík s mačičkou radi, že tortu nezjedli oni? Čo dobré by ste do torty pridali vy? Myslíte, že v skutočnosti môžu psíky a mačičky piecť tortu? Už ste niekedy doma s rodičmi piekli tortu? Aké to je, keď má niekto sviatok/narodeniny?“
Otázky na zamyslenie	<p>Čo sa vám na rozprávke páčilo/nepáčilo?</p> <p>Podarilo sa vám nájsť potraviny, ktoré psík s mačičkou dali do torty?</p> <p>Chutila vám torta, ktorú ste si sami vyzdobili?</p> <p>Ozdobili by ste ju ešte niečím iným, niečím, čo máte radi?</p> <p>Ako sa vám spolupracovalo?</p> <p>Bolo ťažké sa dohodnúť?</p> <p>Ako ste si poradili s kresbou alebo tvorením podľa predlohy?</p> <p>Aké špecifiká ste našli na obrazoch?</p> <p>Skúsate si doma s rodičmi upiecť tortu?</p> <p>Na čo si dáte pozor?</p>
Riziká/odporúčania	Rozprávka nesmie byť veľmi dlhá, aby deti nestrácali pozornosť.

ROZPRÁVKA – AKO SI PSÍČEK S MAČIČKOU PIEKLI K SVIATKU TORTU

Psík mal mať zajtra sviatok a mačička narodeniny.

Deti to vedeli a chceli psíka a mačičku nejako k sviatku a k narodeninám prekvapiť. Premýšľali, čo by psíkovi a mačičke dali alebo urobili; potom si spomenuli a povedali: „Viete čo, deti? Urobíme psíkovi a mačičke k sviatku tortu!“

Ako povedali, tak aj urobili. Vzali si na to formičku a vytvorili psíkovi a mačičke z piesku krásnu tortu; navrch dali päť pekných bielych kamienkov, to boli akože mandle, a torta bola ako skutočná.

Doniesli ho mačičke a psíkovi. „Tu máte, priniesli sme vám k sviatku a k narodeninám tortu. Je veľmi dobrá; môžete ju celú zjesť.“

Psík s mačičkou si tortu vzali, robili nad ňou: „Mňam, mňam, mňam, tá je ale dobrá, tá sa vám podarila,“ a tvárili sa, ako by ju jedli. „Ďakujeme vám,“ povedali deťom, „takú tortu sme nikdy nejedli.“ Deti z toho mali radosť a išli domov.

„Škoda, že psíky a mačičky piesok nejedia,“ povedal psík mačičke, keď deti odišli, „taká krásna torta, to by sme si na nej inak pochutnali! Keby si vedela, akú ohromnú chuť som dostal na nejakú naozajstnú tortu. Ale musela by byť skutočná!“

„Tiež som dostala chuť na ozajstnú tortu,“ povedala mačička. „Vieš čo, keďže mám zajtra narodeniny a ty sviatok, mali by sme si nejakú tortu urobiť! Lenže neviem, ako sa taká torta robí.“

„To nič nie je,“ povedal psík, „to je ľahké, ja viem, ako sa taká pravá torta robí! Do takej torty sa dá všetko, čo je najlepšie na jedenie, všetko, čo najradšej ješ, a potom je tá torta najlepšia. Keď dáš do torty päť najlepších jedál, tak je päťnásobne dobrá, keď ich tam dáš desať, tak potom je desaťnásobne dobrá. Ale my si ich tam dáme sto a budeme mať stokrát lepšiu tortu!“

„To je pravda,“ povedala mačička, „urobíme si najlepšiu tortu.“

Psík a mačička si vzali zástery a pustili sa do pečenia.

Vzali múku, mliečko a vajčičko a zmiešali to dohromady. „Torta musí byť sladká,“ povedala mačička a nasypala do nej cukor. „A tiež trochu slaná,“ povedal psík a pridal do torty soľ. „A teraz tam dáme maslo a zaváraninu,“ povedala mačička. „Zaváraninu nie, tú nemám rád,“ povedal psík, „dáme tam miesto zaváraniny syr, ten mám veľmi rád.“ A tak tam dali veľa syra. „Mne sa zdá, že je málo mastná,“ povedala mačička, „musíme tam dať niekoľko masných koží.“ „A oriešky, aby sme nezabudli,“ povedal psík a nasypal tam hrst orieškov. „Oriešky sú dobré,“ chválila ho mačička, „ale v torte by nemala chýbať ani uhorka,“ a pridala do nej uhorku. „A kosti,“ volal psík, „musíme tam predsa dať nejaké kosti!“ Tak do torty dali veľa kostí. „A tiež nejakú myš, myši mám veľmi rada,“ spomenula si mačička a dala do torty štyri myši. „Tak, a teraz niekoľko korenistých špekáčikov, to je niečo pre mňa,“ povedal psík a dal tam niekoľko špekáčikov. „A teraz to hlavné!“ povedala mačička, „musíme tam predsa dať šľahanú smotanu!“ A pridali do torty plný hrniec smotany. „A trochu cibule,“ povedal psík a dal tam cibuľu. „A čokoládu,“ povedala mačička a pridala do torty čokoládu. „A omáčku!“ napadlo psíka, a dali tam aj omáčku.

Tak do svojej torty dávali a miešali všetko možné – dali tam aj cesnak a korenie, masť a cukríky, škvarky a škoricu, krupicovú kašu a tvaroh, perník a ocot, kakao a kapustu, jednu hlavu z husi a hrozienka, dali do torty všetko možné, len chlieb tam nedali, pretože psíky a mačičky chlieb nejedia.

Keď to všetko zmiešali, bola z toho velikánska torta. „Pánečku, to bude veľká torta, to sa poriadne najeme!“ chválili si to. „A teraz to dáme piecť.“

Dali tortu piecť a tešili sa na to, keď bude upečená. Dymilo sa z toho, bublalo to, prskalo a syčalo, škvarilo sa to, parilo sa z toho, smažilo sa to a pripaľovalo, kypelo to a pretekalo a čmudilo to, ako keby staré handry pálili.

Keď sa im torta zdala upečená, dali ju pred dvere, aby vychladla. „Vieš čo,“ povedala mačička psíkovi, „keďže boli tie deti také dobré, že nám priniesli svoju tortu, tak my ich zas pozveme na tú našu tortu.“

„Tak pod,“ povedal psík, „pôjdeme ich pozvať.“

Chytli sa za ručičky a išli deti pozvať. Deti boli v záhradke pred domom a hrali sa s guľčkami. Psík s mačičkou ich pozvali na tortu a chvíľu sa s nimi ešte pohrali s guľčkami, potom ešte s loptou a trochu aj s kockami.

Ale medzitým šiel okolo tej torty jeden zlý pes, a ako tá torta chladla, zavoňala mu do nosa. „Haf-haf,“ pomyslel si ten zlý pes, „tu mi to nejako vonia, to bude asi niečo pod zub!“

Čuchal, čuchal, čuchal, až tú psíčkovu a mačičkinu tortu vyňuchal. „Ha-ha!“ povedal, keď tortu našiel, „tu to je, to si dám!“

A tak sa ten zlý pes pustil do torty. Hltal a hltal, až mu v očiach slzy stáli, ako bola tá torta vnútri ešte horúca, hltal, až sa pri tom niekoľkokrát zakuckal, hltal a hltal, až ju celú zhltoľ. Potom na to vypil ešte celú kanvicu vody a odvalil sa preč.

Keď sa psík a mačička s deťmi pohrali, spomenuli si na tortu. Všetci sa chytili za ruky a šli sa pozrieť, či už torta dosť vychladla. „Pánečku, deti, to si pochutnáme,“ povedali psík s mačičkou, „ani neviete, čo sme do nej všetko dobré dali!“

Prišli, pozerajú sa a – čo to? Torta je preč! „Božemôj,“ povedali psík s mačičkou, „torta je preč, niekto nám ju vzal!“ Pozerajú sa a pozerajú a hľa! Tamto pod kríkom leží veľký zlý pes a stoná. Veľmi sa tou tortou prejedol a teraz mu je zle. Ukrutne ho bolí brucho. „Jáj, to bolí, to veľmi bolí!“ nariekal ten zlý pes. „To som si dal, čo všetko bolo v tej torte namiešané, že mám z toho také ukrutánske bolesti?“

„Ticho, to máš zato,“ povedal psíček, „mal si tú tortu nechať, keď nebola tvoja!“

„Vieš, psíček, ja si z toho nič nerobím, že nám ten zlý pes zjedol tortu,“ povedala mačička, „možno by nám tiež bolo po tej našej torte zle a sviatok a narodeniny by sme mali pokazené.“

„To je pravda,“ povedal psík, „len nech narieka a vzdychá ten zlý pes, zaslúži si to, ale ja som hladný, zjedol by som čokoľvek! Ale my doma nič na jedenie nemáme, všetko sme dali do tej torty. A na svoj sviatok by som predsa nechcel zostať hladný.“

„Nič si z toho nerobte,“ povedali deti, „podťe k nám a my vám dáme niečo z nášho obeda.“

A tak psíček s mačičkou išli k deťom na obed. „Deti, podťe jesť!“ volala na ne už mamička. „Mamička, tento psík má sviatok a mačička narodeniny, musíme im tiež dať niečo na obed,“ povedali deti. Tak dali mačičke a psíkovi z obeda; dali im polievku a mäsko a zemiakové pirohy. A ešte aj kúsok koláča zo včerajška našla pre nich niekde mamička.

Mačičke a psíkovi to veľmi chutilo. Poďakovali deťom za obed a šli spokojne domov. „To sme sa na náš sviatok a na naše narodeniny mali,“ tešili sa. „Taký dobrý obed. A ani trošičku nás po ňom nebolí bruško.“

Prišli domov a ten veľký zlý pes tam ešte v kríkoch stonal a nariekal. Psíček a mačička šli po tom dobrom obede spať a tešili sa, ako sa im ten sviatok a narodeniny predsa len nakoniec vydarili.

A ten zlý pes po tej ich torte vzdychal a nariekal v kroví ešte celých štrnásť dní.

Autor: Josef Čapek

Obrázok: Rozprávanie sa s deťmi o psíkovi a mačičke

Obrázok: Obrázok od deťí – psík, mačička a torta

Obrázok: Tvorenie deťí – torta

Obrázok: Deti tvoria svoje vlastné tortičky

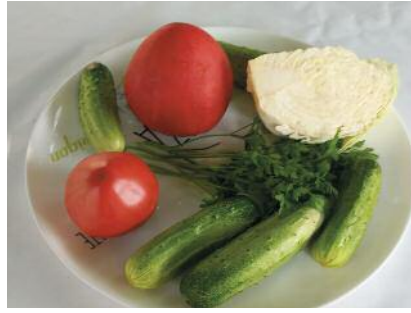
5.1.11 Komunikácia medzi nami

Meno autora	Zuzana Sádovská, Veronika Ojo
Názov činnosti	Recept
Téma	Komunikácia medzi nami
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Počítanie do 5 ■ Pridelovanie množstva počítaním ■ Vykonávanie rôznych základných polôh podľa pokynov (poležiačky, posediačky, postojáčky...) ■ Práca s podmienkou ■ Práca s chybou ■ Spolupráca a komunikácia
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Dbáme na to, aby dve deti so ŠVVP netvorili dvojicu. V prípade potreby venujeme dvojici s dieťaťom so ŠVVP viac času a slovnej podpory.
Príprava/pomôcky	Kartičky (formát A4) s receptami, ovocím a zeleninou, kartičky s rôznymi polohami (v stojí, v sede, v ľahu, na bruchu...)
Zadanie/inštrukcie	V priestore materskej školy (v triede, na ihrisku) sú rozmiestnené koše s rôznym ovocím a zeleninou. Na jednom mieste má učiteľka pre deti pripravené „recepty“. Deti sa žrebovaním jednotlivých druhov ovocia rozdelia do skupín. Každé dieťa si vyberie jeden recept, na ktorý si deti vopred spoločne nakreslili niekoľko kusov ovocia a zeleniny.
Popis	<p>„Teraz si, deti, vyberte z košíkov presne toľko kúskov a taký druh ovocia a zeleniny, ako ste nakreslili na kartičky, nie iný druh ani iné množstvo. Do týchto vrecúšok môžete ovocie a zeleninu ukladať.“</p> <p>Deti vo dvojici spolupracujú, vzájomne overujú správnosť množstva priradovaním.</p> <p>„Po nazbieraní ovocia a zeleniny si zahráme hru s názvom Kubo velí.“</p> <p>Učiteľka nahlas povie ľubovoľný druh ovocia a zeleniny a potom zdvihne nad hlavu kartičku (tak, aby na ňu všetky deti videli) s nakreslenou ľubovoľnou polohou (ležať na boku, sedieť so skríženými nohami, stáť na jednej nohe). Deti, ktoré mali dané ovocie a zeleninu v recepte, vykonajú danú polohu. Kto danú polohu nevykoná, aj keď by mal, stáva sa „učiteľkou“ a dáva deťom pokyny (určuje ľubovoľný druh ovocia a zeleniny a polohu). Pokiaľ všetci správne vykonali určené polohy, pokračuje buď učiteľka, alebo vybrané dieťa, kým sa nenájde dieťa, ktoré sa môže stať ďalšou „učiteľkou“. Deti navzájom komunikujú a kontrolujú správnosť vykonania úloh. V prípade potreby navrhujú nápravu.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Ste si istí, že v recepte máte toto konkrétne ovocie? Vzali ste si do tašky dostatok paprik? Mali ste v recepte mrkvu? Overili ste presné množstvo? Vidím, že máte o jedno jablko viac. Skúste s kamarátom prekontrolovať množstvo.“

Otázky na zamyslenie	<p>Bolo ťažké byť „učiteľkou“? Prečo?</p> <p>Bolo náročné spomenúť si, aké ovocie ste mali v recepte, a potom sa hneď vžiť do určenej polohy?</p> <p>Aké ďalšie potraviny by ste chceli mať v receptoch?</p> <p>Páčila sa vám naša hra? Prečo?</p> <p>Čo presne sa vám páčilo najviac?</p> <p>Riešili ste nejaký problém?</p> <p>Môžete opísať vašu spoluprácu vo dvojici?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Pri hre Kubo velí sú deti dostatočne ďaleko od seba, aby sa navzájom neporanili.</p> <p>Jednotlivé druhy ovocia a zeleniny vkladáme do receptov vždy v maximálnom počte 5 kusov.</p> <p>Na zvýšenie náročnosti môžeme pridať viac druhov ovocia a zeleniny.</p>

Obrázok: Nákup 1

Obrázok: Recept 1 – šalát

Obrázok: Recept 2 – mäta

Obrázok: Cuketa

Obrázok: Baklažán

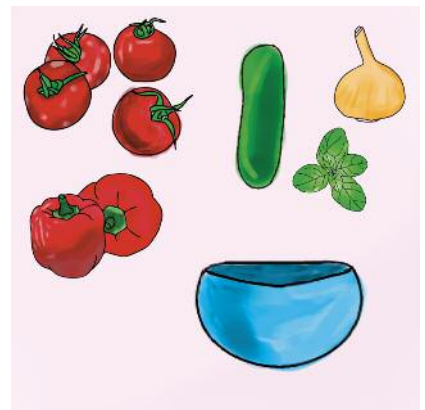
Obrázok: Broskyne

Obrázok: Kel a petržlen

Obrázok: Nákup 2

Obrázok: Recept 3 – šalát

Obrázok: Recept 4 – šalát

Obrázok: Recept 5 – limonáda

Obrázok: Milka krája varené zemiaky

Obrázok: Dianka krája paradajku

Obrázok: Leila lúpe uhorku

Obrázok: Milka pripravuje šalát

Obrázok: Krájame cibuľu

Obrázok: Robíme šalát

Obrázok: Moja obľúbená limonáda

5.1.12 Štyri ročné obdobia

Meno autora	Yuliia Barzhak
Názov činnosti	Stratení kamaráti
Téma	Štyri ročné obdobia
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Priradovanie množstva podľa podmienky ■ Práca s chybou ■ Pomocou určovania množstva rieši kontextové úlohy s jednou operáciou ■ Rozvoj spolupráce, komunikácie ■ Prosociálny rozvoj
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pokiaľ dieťa nie je schopné samo vypočítať zobrazené množstvo, učiteľka mu pomáha pomalým ukazovaním prstov od jednotky k požadovanému množstvu. Prípadne počíta s dieťaťom na prstoch a pritom šepká množstvo zobrazené na prstoch. Pokiaľ si dieťa nie je isté svojím riešením úlohy, učiteľka ho vyzve, aby si riešenie overilo/zopakovalo.
Príprava/pomôcky	Kocky lega, „farebný kruh“, farebné štipce, kartičky so zvieratami, papiere s kreslenými zvieratami a bodkami
Zadanie/inštrukcie	„Vyrazíme na výpravu s úlohami. Budeme si precvičovať farby, počty aj prsty. Na jednotlivých stanovištiach priradíte príslušný počet štipcov, kociek lega alebo bodiek podľa obrázkov. Rozdelte si v skupine úlohy a kontrolujte svoje riešenia. Nezabudnite si v skupine ustrážiť, aby sa pri jednotlivých stanovištiach vystriedali všetci kamaráti.“
Popis	<p>Učiteľka rozdelí deti na 4 skupiny tak, aby v každej skupine boli deti rôzneho veku a s rôznou úrovňou schopností. Každá skupina začne na inom stanovišti a potom sa postupne na jednotlivých stanovištiach vystriedajú. Striedajú sa podľa rýchlosti jednotlivých skupín a voľných stanovišť. Učiteľka zaisťuje plynulosť aktivity. Deti spoločne hľadajú riešenie úlohy. Spolupracujú pri plnení aktivity.</p> <p>Stanovište 1: Na koberec sa položia papierové kruhy s nakreslenými bodkami. Bodky sú na kruhoch nakreslené v počte do 5. Úlohou detí je umiestniť na papierové kruhy toľko kociek lega, koľko je bodiek na papierových kruhoch. Umiestnením kociek lega presne na bodky vzniknú krásne rozkvitnuté jarné kvety.</p> <p>Stanovište 2: Deti majú pred sebou rozložené papiere. Na niektorých papieroch sú nakreslené rôzne zvieratá v rôznych počtoch a na niektorých sú nakreslené bodky v rôznych množstvách. Úlohou detí bude priradiť k sebe papiere, ktoré majú vyobrazený rovnaký počet bodiek.</p> <p>Stanovište 3: Uprostred triedy je umiestnený veľký kruh z papiera rozdelený na niekoľko samostatných farebných častí. Každá farebná časť má po okraji nakreslený iný počet bodiek – vždy v počte do 5. Vždy sa nakreslí iný počet bodiek. (Variant: bodky v počte do 10.) Úlohou detí bude pripevniť k bodkám v kruhu špendlíky takej farby, akú farbu má daná časť kruhu.</p> <p>Poznámka: Je dôležité, aby bodky boli nakreslené blízko okraja na prípadné pripevnenie špendlíkov.</p>

Popis	Stanovište 4: Každé dieťa dostane 3 kartičky. Jeho úlohou je pridať k časti kartičky taký počet štipcov, ktorý zodpovedá počtu bodiek vyobrazených na kartičke.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Je tam toľko štipcov, koľko by ich malo byť? Ako to spoznáte? Nakreslili ste presne toľko guľčiek, koľko je obrázkov? Je v kruhu umiestnených toľko kociek lega, koľko je tam nakreslených bodiek? Ako to viete? Spojili ste jednotlivé kocky lega správne? Skontrolujte, či ste guľčičky spojili správne s počtom obrázkov.“
Otázky na zamyslenie	Čo sa vám na našej hre páčilo? Ktorá hra bola najťažšia? Ktorú hru by ste mohli hrať celý deň? Ktorú hru by ste už nechceli hrať? Prečo? Pomohli ste kamarátovi, keď si si nebol istý alebo nepoznal odpoveď?
Riziká/odporúčania	Je dôležité rozdeliť deti na stanovištia rovnakými silami. Nevytvárajte skupinu iba s deťmi, ktoré potrebujú vedenie/asistenciu, alebo skupinu plnú nadaných detí, pretože by počas aktivít mohol vzniknúť chaos. Jedna skupina ukončí aktivitu skôr, zatiaľ čo druhá ešte len začína. To spôsobí chaos a stratu motivácie a pozornosti rýchlejších skupín. Pomôcky by mali byť zreteľne oddelené vo väčších vzdialenostiach od seba, aby nedochádzalo k ich miešaniu/vymieňaniu. Menšie pomôcky je lepšie laminovať, aby nedošlo k ich poškodeniu a aby sa mohli opakovane používať. Na kreslenie bodov môžu deti použiť skôr fixy na tabuľu než pastelky.

Obrázok: Kvety z lega

Obrázok: Vzor stanovišťa

Obrázok: Pridávanie štipcov

Obrázok: Pridávanie viacerých štipcov

Obrázok: Postupné pridávanie štipcov

Obrázok: Vzor aktivity

5.1.13 Šport

Meno autora	Yuliia Barzhak
Názov činnosti	Môj najlepší priateľ
Téma	Šport
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vedieť opísať, prečo je šport v živote človeka dôležitý ■ Vedieť prispôsobiť športové vybavenie a oblečenie danému športu ■ Triediť veci v skupine na základe danej vlastnosti ■ Vedieť pomenovať a opísať športy
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti so ŠVVP budú kapitánmi tímov. Deťom so ŠVVP kladieme najviac otázok týkajúcich sa športu, aby sme sa uistili, že správne pochopili zadanie, a zapojili ich myslenie hlbšie do činnosti.
Príprava/pomôcky	Figurína, obrázky športových hier, športové oblečenie/náradie pre figurínu
Zadanie/inštrukcie	„Náš Ferko (maskot našej škôlky) sa chystá športovať, ale nemôže sa rozhodnúť, čo si má pobaliť, čo potrebuje. Poďme sa spoločne pozrieť, či všetko vieme.“
Popis	<p>Trieda/ihrisko je pripravené ako „obchod so športovým tovarom“. Učiteľka s deťmi rozloží obrázky športového oblečenia a športového vybavenia. Po oboznámení sa s vybavením a oblečením sa deti rozdelia do tímov. Každé družstvo si vyžrebuje/dostane (od kapitána) obrázok športovca so športovým vybavením (lyžiara, horolezca, plavca, hokejistu). Úlohou detí je vybrať z obrázkov oblečenia a športového vybavenia len obrázky týkajúce sa športu, ktorý si vyžrebovali. Zároveň určia, či je športové vybavenie na obrázku športovca správne a kompletne.</p> <p>Na záver každé družstvo umiestni obrázky oblečenia a športového vybavenia vedľa svojho obrázka športovca. Čas, za ktorý deti úlohu splnia, nie je dôležitý.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Aké veci sú na týchto obrázkoch? Čo majú tieto veci spoločné? Pre koho sú určené? Na čo sa používajú? Kedy sa používajú? Aký šport ste si vytiahli? Robili ste ho niekedy? Čo ste si zabalili? Darilo sa vám? Čo bolo na obrázku zle a nehodilo sa pre vášho športovca? Prečo? Na aký šport to bolo určené? Myslíš si, že si niečo vynechal/-a?“
Otázky na zamyslenie	<p>Bolo ťažké nájsť správne oblečenie a vybavenie pre vášho športovca? Prečo?</p> <p>Aký iný šport by ste si radšej vybrali? Prečo?</p> <p>Mohol by hokejista používať niečo, čo používajú plavci?</p> <p>Ako sa vám spolupracovalo?</p> <p>Dostali ste sa všetci k slovu?</p> <p>Dalo by sa spolupracovať v skupine ešte lepšie?</p> <p>Ktorá časť úlohy vás bavila najviac?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Ak sa deti nemôžu dohodnúť, kto bude kapitánom, učiteľka im navrhne možnosti, ako ho vybrať.</p> <p>Dbajte na to, aby bol dostatok priestoru na rozloženie obrázkov, aby sa deti zbytočne netlačili.</p>

Obrázok: Maskot ide na bicykli

Obrázok: Maskot futbalistom

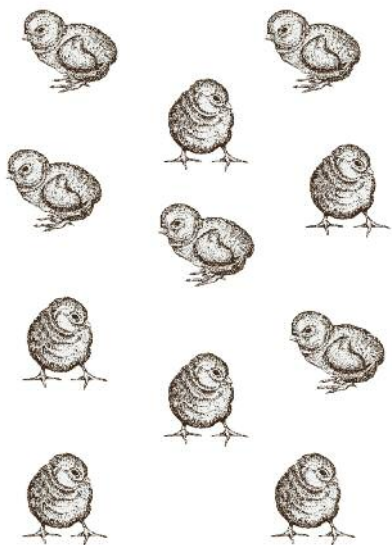

Obrázok: Maskot pláva

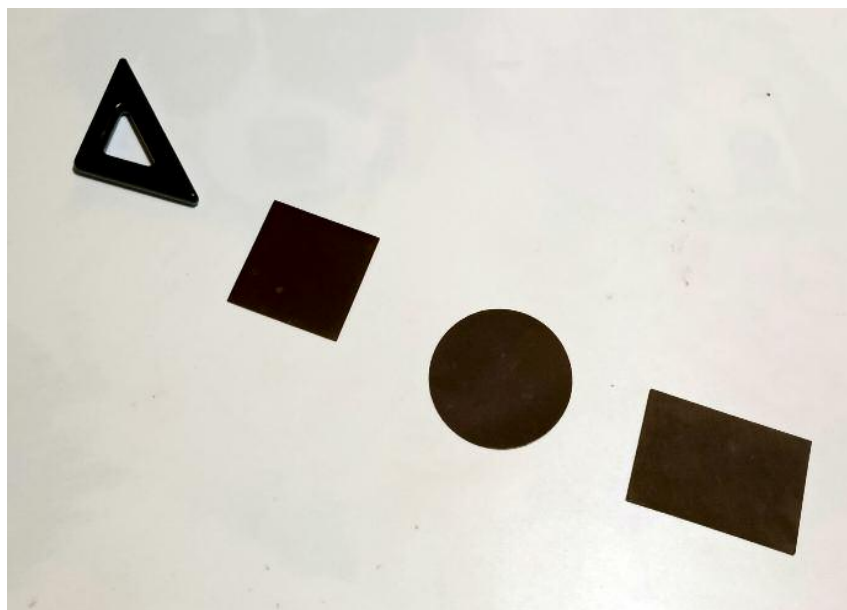
5.1.14 Zvieratá

Meno autora	Yuliia Barzhak
Názov činnosti	Veselá farma
Téma	Zvieratá
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Určí počet predmetov pri sčítaní, odčítaní, pridávaní alebo odoberaní predmetov ■ V rozsahu do 10 určí počítaním po jednom počet predmetov v skupine ■ Zo skupiny objektov vyberie všetky objekty s danou vlastnosťou (napr. farba, tvar, veľkosť, materiál atď.) ■ Vytvorí jednoduchú postupnosť objektov podľa daného vzoru alebo pravidla ■ Určí kruh, štvorec, obdĺžnik, trojuholník v skupine telies
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pokiaľ dieťa nevie samo počítať, počítajte s ním a ukazujte pritom prstom na bodky.
Príprava/pomôcky	Obrázky zvierat, maľovanky, papier (formát A4) s obrázkami kuriatok, malé čisté papiere, magnetické geometrické skladačky (kruh, trojuholník, štvorec, obdĺžnik), opasok, vetva, povrázok, krieda, tričko, hrnček, ceruzky, farmár (dedko) a bábika (dievčatko).
Zadanie/inštrukcie	<p>„Dnes sa, deti, vyberieme na farmu. Budeme spoznávať zvieratá. Farmár si však nie je istý, či má všetky zvieratá v ohrade, a preto potrebuje pomoc. Ani pani sliepka nedokáže sama spočítať svoje kuriatka, ktoré nezbedne pobehujú sem a tam. Niektoré majú dokonca problém dostať sa na cestu, ktorá by ich doviedla k mamičke. A keďže nie je hotová, nutne potrebujú, aby ju na zvieracej farme dokončili. A farmárova vnučka Karolína zase nemôže porovnať, ktoré zvieratá a veci sú na farme väčšie a ktoré menšie. Rozdelíme sa do skupín, aby sme si mohli pri plnení úloh pomáhať.</p> <p>Na prvom stanovišti budete zapisovať počet bodiek podľa toho, koľko zvierat uvidíte na obrázku pred sebou. Na druhom stanovišti si vyžrebujete papier s určitým počtom bodiek. Ten vám určí, koľko kuriatok vyfarbíte. Nezabudnite si úlohu spoločne skontrolovať. Na treťom stanovišti budete kuriatkam stavať podľa predlohy cestu späť na farmu. Poriadne si pozrite, ako začal farmár cestu stavať. Rozložte tvary pred seba v takom poradí, ako to urobil farmár. A na poslednom stanovišti pomôžete farmárovej vnučke porovnávať predmety. Predmety si prezrite, dohodnite sa medzi sebou a rozhodnite, ktorý je veľký – malý, dlhý – krátky, úzky – široký atď. Obrázky vám napovedia. Rozdelte si v skupine časti úloh tak, aby ste sa všetci vystriedali, a pomáhajte si navzájom.“</p>
Popis	<p>Stanovište 1:</p> <p>Na vyznačenom priestore/na deke majú deti položené na sebe na rôznych kôpkach rôzne obrázky zvierat, maximálne v počte 5. V rohu deky majú ceruzky a malé kúsky čistého papiera. Úlohou detí je vybrať si jednu kôpku zvierat a spočítať, koľko je v nej obrázkov zvierat. Potom si každé dieťa vezme jeden prázdny papier a jednu ceruzku a nakreslí toľko bodiek, koľko malo vo svojej kôpke zvieratiek.</p>

<p>Popis</p>	<p>Stanovište 2: Deti majú na stole klobúk plný papierikov s rôznym počtom bodiek až do počtu 5. Deti si ich rozdelia na dve časti. Zároveň majú pred sebou aj papier s formátom A4, na ktorom je nakreslených desať kuriatok. Ich úlohou je vyfarbiť toľko kuriatok, koľko je bodiek na ich papieri.</p> <p>Stanovište 3: Tieto skladačky sú umiestnené vo vopred určenom poradí, ktoré vyberie učiteľka. Úlohou detí bude dokončiť chodník v rovnakom poradí, musia použiť všetky dieliky skladačky, ktoré majú na svojom stanovišti k dispozícii.</p> <p>Stanovište 4: Úlohou detí je porovnať predmety a určiť, ktorý predmet je menší – väčší, kratší – dlhší, užší – širší (opasok, vetva, povrázok, krieda, tričko, hrnček...). Každá činnosť má jasne vymedzený priestor, a to z bezpečnostných dôvodov a tiež preto, aby sa pozornosť detí sústredila na danú činnosť. Každá skupina detí pri práci s obrázkami zvierat pomenuje, aké zviera je na obrázku. Deti sú rozdelené do skupín tak, aby v nich boli deti s rôznymi schopnosťami a znalosťami. Učiteľka sleduje priebeh jednotlivých stanovišť, ako deti plnia úlohy. Po splnení úloh na všetkých stanovištiach dá jasný signál, ktorý bol vopred dohodnutý, aby si skupiny vymenili stanovište. Učiteľka deti motivuje krátkym príbehom.</p>
<p>Spätná väzba a podpora počas aktivity</p>	<p>„Si si istý/-á, že sa tak volá? Koľko zvierat ste mali na stanovišti? Koľko bodiek si nakreslil/-a na svoj papier? Ako vieš, že je to správne? Mohli by ste si to v skupine nejako skontrolovať? Koľko kuriatok si zatiaľ vyfarbil/-a? Koľko ich ešte musíte vyfarbiť, aby ste mali toľko vyfarbených kuriatok, koľko máte bodiek na papieri? Aké geometrické tvary majú tieto magnetické skladačky? Poznáte ďalšie geometrické tvary? Ktoré sú to? Si si istý/-á, že si chodník zostavil/-a správne? Ktorá vetva je dlhšia? Ako to spoznáš? Prečo je tento pás širší ako tamten? Vidím, že sa v plnení úloh striedate, vystriedali ste sa všetci? Dohovárate sa na riešení?“</p>
<p>Otázky na zamyslenie</p>	<p>Ktorá rola sa vám páčila najviac? S ktorou úlohou ste sa najviac potrápili? Ktorá činnosť bola najnáročnejšia? Čo vás najviac bavilo? Pri ktorej činnosti ste potrebovali najviac pomôcť? Ktorú hru by ste si už nechceli zahrať? Pomáhal niekomu zo skupiny kamarát? Aké ďalšie zvieratá by ste chceli mať miesto tých, s ktorými sme sa dnes hrali? Museli ste riešiť nejakú zaujímavú situáciu? Ako ste si poradili s rozdelením rol?</p>
<p>Riziká/odporúčania</p>	<p>Ak je to potrebné, deti/učiteľka pomáhajú dieťaťu spočítať zvieratá a nakresliť správny počet bodiek. Deti sa môžu buď vystriedať hneď na každom stanovišti, alebo môžeme zmeniť stanovište vždy potom, čo úlohu vykoná aspoň päť detí.</p>

Obrázok: Kuriatka

Obrázok: Cesta

5.1.15 Životné udalosti dieťaťa

Meno autora	Veronika Ojo, Yuliia Barzhak
Názov činnosti	Kde som?
Téma	Životné udalosti dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Triediť obrázky podľa zadaných kritérií ■ Nakresliť vlastnú rodinu
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	U detí so ŠVVP venujeme väčšiu pozornosť tomu, aby sa vo vonkajších priestoroch vždy sústredili na to, kde sú ich rodičia. U detí so ŠVVP venujeme viac času fixácii informácií, kým si ich nezapamätajú; počas aktivity priebežne kladieme fixačné otázky, aby sme sa uistili, že si informácie zapamätali a pochopili ich.
Príprava/pomôcky	Obrázky postavičiek (dedko, babička, deti, muž, žena, policajt), vytlačené obrázky budov v okolí škôlky, papier (formát A4), ceruzky na vyfarbovanie
Zadanie/inštrukcie	<p>„Deti, niekedy sa môže stať, že sa od rodičov nechtiac vzdialite bez toho, aby ste si to včas uvedomili. Viete už, čo by ste mali robiť? Ako bezpečne konať? Je dôležité zostať tam, kde ste, a to pre prípad, že by sa rodičia vrátili na miesto, kde ste boli naposledy spolu. Ako by ste sa správali, keď už uplynul nejaký čas a rodičia stále neprišli? Kde by ste mali hľadať pomoc? Môžete sa obrátiť buď na pani, ktorá má pri sebe deti, alebo na policajtov, ak ich náhodou uvidíte. Čo by ste im povedali? Čo by vám mohlo pomôcť? Poznáte svoje meno, priezvisko a adresu?</p> <p>Ak bývate na malej dedine a pokiaľ poznáte cestu domov na 100 % a dodržíte pri tom pravidlá cestnej premávky, môžete ísť domov. Poznáte všetci svoju cestu domov? Zvládli by sme ju postaviť?</p> <p>Deti, každé z vás vyberie na magnetickej tabuli obrázky budov, domov, ktoré vy a vaši rodičia vidíte, keď idete/cestujete do materskej školy. Tí, ktorí majú cestu do materskej školy dlhšiu, nám môžu skúsiť nakresliť, aké neobvyklé budovy zvyčajne pri svojej ceste do škôlky vidia (pošta, nákupné stredisko, lekáreň, okrúhly dom). Potom sa rozdelíte do skupín a skúsate si vzájomne opísať, ako vyzerá vaša cesta domov, tiež nám povieť, aká je vaša adresa v mieste bydliska.</p> <p>Teraz, keď ste dorazili domov, nakreslite, ako vyzerá váš dom. Podarí sa vám ho potom umiestniť na mapu? Pýtajte sa kamarátov v skupine, kde bývajú oni, a podľa toho skúsate rozmiestniť vaše domy. Na záver si môžete k vášmu domu nakresliť aj všetkých členov domácnosti, s ktorými bývate.“</p>
Popis	Deti sa posadia do kruhu. Uprostred kruhu sú umiestnené obrázky muža, ženy, detí, policajtov a starých ľudí. Vedeťme rozhovor o tom, ako sa bezpečne správať v prípade, keď sa stratíme, ako konať. Deti navrhujú riešenie, argumentujú a diskutujú. Po tomto rozhovore si deti postavlia cestu domov z materskej školy. Vzhľadom na to, že väčšina detí býva v tesnej blízkosti materskej školy, si budú na magnetickej tabuli vyberať budovy, ktoré pri presune do materskej školy a späť vidia. Potom sa deti rozdelia do skupín a vzájomne si opíšu svoju cestu do materskej školy. Deti môžu klásť doplňujúce otázky, spoločnú aktivitu podporujeme. Potom deti nakreslia, ako vyzerá ich dom, a prostredníctvom diskusie s ostatnými deťmi v skupine skúsia obrázok svojho domu umiestniť na príslušné miesto na mape. Nakoniec, ak deti budú mať chuť, nakreslia svoju rodinu, ktorá s nimi v dome býva.

Spätná väzba a podpora počas aktivít	<p>„Stratili ste sa niekedy? Ak áno, ako ste sa dostali späť k rodičom? Za kým by ste šli, keby ste sa stratili? Kam by ste šli, keby ste sa stratili? Na cestách si musíš dávať pozor, kam šliapeš. Pamätaj, že keď si niekde vonku, musíš sa vždy uistiť, že sú ti rodičia nablízku. Ako si zistil/-a, kde býva tvoj kamarát? Na čo si sa pýtal/-a? Vieš, ako sa dostať domov? Darí sa ti opísať cestu? Vidím, že pomáhaš kamarátovi s opisom cesty. Vieš, kde býva? Je tento kamarát tvoj sused? Ako si to zistil/-a?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako by ste sa cítili, keby ste sa stratili? Prečo? Čo by ste urobili ako prvé, keby ste sa stratili? Poznáte niekoho, kto sa niekedy stratil? Ako sa dostal domov k rodičom? Ako sa vám spolupracovalo? Bolo ťažké si vybaviť cestu domov? Spomenul/-a si si na okolie cesty? Čo by ti pomohlo? Darilo sa vám sa dohodnúť, kde kto býva? Ako ste postupovali?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Deti je dôležité upozorniť na skutočnosť, že v prípade, ak sa stratia, majú zostať istý čas na mieste a až potom osloviť cudziu osobu. Ak oslovia cudziu osobu, je dôležité, aby oslovili mamičku s deťmi alebo políciu/hasičov/záchranárov, ak ich náhodou v okolí uvidia. Pri samostatnom návrate domov je dôležité deťom pripomenúť, že musia dodržiavať pravidlá cestnej premávky. Deťom treba pripomínať, že je nesmierne dôležité, aby pri pobyte na ulici nestrácali rodičov z dohľadu. Odporúčame tiež skontrolovať, či deti poznajú mená svojich rodičov a súrodencov. Ak nie, bolo by dobré, keby sa ich naučili počas ďalších dní v škôlke alebo doma s rodičmi.</p>

Obrázok: Moja cesta (kreslila Alička Valentovičová)

Obrázok: Prišli k nám na návštevu policajti

Obrázok: Moja rodina

5.1.16 Bezpečnosť na cestách

Meno autora	Julijana Kološa
Názov činnosti	Akú dopravnú značku budem skladat?
Téma	Bezpečnosť na cestách
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Precvičovanie logického myslenia ■ Spoznávanie a revidovanie významu dopravných značiek ■ Rozvíjanie jazykových a komunikačných zručností
Vek dieťaťa	4 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti sú rozdelené do menších skupín pomocou obrázkových kariet. V rámci svojich skupín si vymieňajú nápady a prehodnocujú poznatky o dopravnej značke zobrazenej na ich karte. Dopravnú značku opíšu a čo najlepšie vysvetlia jej význam – buď ho demonštrujú pantomímou, alebo vlastnými slovami. Deti sa navzájom počúvajú, pomáhajú si vysvetľovať a vymieňať si názory. Prispôbením individuálnym potrebám pedagóg poskytuje deťom možnosť samostatne gestikulovať a aktívne sa v skupine zapájať.
Príprava/pomôcky	Obrázkové kartičky s dopravnými značkami a hlavolamy (výrezy) rôznych dopravných značiek
Zadanie/inštrukcie	„Našou témou je bezpečnosť na cestách. Ktorú dopravnú značku má vaša skupina? Viete všetci, čo znamená? Videli ste ju už niekde? Čomu by sme mali venovať pozornosť, keď ju vidíme?“ Skupine poskytneme skladačky a deti povzbudzujeme, aby túto úlohu zvládli. „Každá skupina má na stole niekoľko dielikov obrázkovej skladačky. „Ktorú časť zostavíte ako prvú? Pozrite sa na okraje jednotlivých dielikov. Akú farbu a tvar majú? Akú dopravnú značku si myslíte, že budete skladat? Čo znamená dopravná značka? Na stole máte niekoľko dielikov obrázkovej skladačky rôznych farieb a tvarov. Skúste ich poskladať tak, že ohmatáte okraje a zistíte, akú dopravnú značku ste zostavili.“
Popis	Na stôl sme pripravili niekoľko dielikov obrázkovej skladačky rôznych dopravných značiek, ktoré už deti poznajú. Vyzývame ich, aby spolupracovali a viedli dialóg o význame a vlastnostiach každej dopravnej značky. Počas aktivity sa deti vedú zapojiť do rozhovoru, aktívne sa navzájom počúvať a pomáhať si, keď treba. Pripomeňme im, že sme sa už mnoho naučili o rôznych dopravných značkách a že by si mali všimnúť tvar, farbu a význam každej značky.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Vidím, že dobre pozorujete a úspešne sa zúčastňujete na zostavovaní dopravných značiek.“ Deti motivujeme a povzbudzujeme. Počas aktivity je dôležité viesť rozhovor o rozpoznávaných dopravných značkách a diskutovať o ich význame pre bezpečnosť premávky. Ak koncentrácia detí začne upadať, ďalšia motivácia a povzbudenie pochvalou im môže pomôcť preorientovať sa. „Výborne! Ide ti to skvele! Skvelé myslenie! Dávajte si pozor!“
Otázky na zamyslenie	<p>Ako sa vám spolupracovalo?</p> <p>Poznáte už tieto značky?</p> <p>Kde si ich videl?</p> <p>Ako ste sa cítili pri plnení úlohy?</p> <p>Zdala sa vám úloha náročná?</p> <p>Ako ste postupovali pri riešení úlohy?</p> <p>Čo si sa naučil?</p>

Riziká/odporúčania

Hra sa hrá v pokojnej, uvoľnenej atmosfére. Deťom dávame čas na premýšľanie. Deti sa navzájom počúvajú, pomáhajú si vysvetľovať a vymieňať skúsenosti. Čas hry môžeme obmedziť (napr. pomocou presýpacích hodín) alebo prispôsobiť schopnostiam detí. Šablóny skladačiek je možné rozrezať na rôzny počet dielikov v závislosti od predchádzajúcich znalostí a úrovne vývoja detí. To nám umožňuje prispôsobiť náročnosť aktivity.

Prílohy

https://site-317310.mozfiles.com/files/317310/catitems/Prometni_znaky-b31d7d598037a3fdaa4fc383310f0fce.jpg

Obrázok: Oprava významu dopravných značiek

Obrázok: Hádanky s dopravnými značkami

Obrázok: Rozstrihané dopravné značky

Obrázok: Dialóg medzi deťmi (vysvetlenie významu poskladanej dopravnej značky)

Obrázok: Vyjadrenie významu zostavenej dopravnej značky

Obrázok: Dopravné značky

5.1.17 Materiály a ich vlastnosti

Meno autora	Sumedija Agić, Špela Dovjak
Názov činnosti	Kov a magnet
Téma	Materiály a ich vlastnosti
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Identifikácia vlastností materiálu pomocou logického uvažovania ■ Kladenie zmysluplných otázok ■ Formulovanie a vyjadrenie názoru ■ Vzájomné porovnávanie názorov ■ Hľadanie rôznych riešení (riešenie problémov) ■ Zdôvodnenie jednotlivých riešení problému
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti sú rozdelené do štyroch skupín. Na ich triedenie do skupín môžete použiť farebnú kocku. Skupiny sa tvoria podľa farby, ktorú dieťa pomenuje pri hode kockou. Ak je skupina určitej farby už naplnená, dieťa hádže kockou znova.</p> <p>Pre deti, ktoré majú problém s porozumením jazyka, poskytujeme ďalšie individuálne vysvetlenia a názorné, obrázkové pokyny. Sú povzbudzované, aby sa spolu rozprávali, delili si úlohy a pomáhali si.</p>
Príprava/pomôcky	Kocková hra s farbami, magnetmi, balónikmi a drobnými predmetmi z rôznych materiálov (napr. lego, plastové, sklenené a drevené koráliky, plastové a drevené gombíky, kamienky, kovové spony atď.)
Zadanie/inštrukcie	<p>Začnite konverzáciu o materiáloch. Opýtajte sa detí, ktoré materiály poznajú a vedia ich pomenovať. Povzbudzujte deti, aby premýšľali o materiáloch, ktoré nepoznajú.</p> <p>„Vidíte nejaké materiály, ktoré neviete pomenovať? Vie ich pomenovať váš kamarát?“</p> <p>Diskutujte o rôznych materiáloch z prostredia.</p> <p>„Kde nájdeme materiály, ktoré sme si vybrali? Ktorý materiál je podľa vás v našej herni najrozšírenejší? Čo myslíš, prečo? Z čoho je vyrobené lego, stolička, okno? Zdieľajú vaši kamaráti váš názor? Z čoho je vyrobený stôl, radiátor?“</p> <p>Povzbudzujte deti, aby premýšľali o vlastnostiach materiálov.</p> <p>„Majú všetky materiály rovnaké vlastnosti? Čo môžeme použiť na identifikáciu kovov?“</p> <p>Rozdeľte deti do skupín. Jedna zo skupín nájde v herni malé predmety z rôznych materiálov a naplní nimi balóniky (rovnakej farby). Len jeden balónik by mal obsahovať kovové predmety. Zaviazte balóny a pozvite ostatné skupiny, aby zistili, čím sú balóny naplnené.</p> <p>Ostatné skupiny sa snažia všetkými zmyslami zistiť, čo sa v balónoch skrýva. Povzbudzujte ich, aby hovorili, odpovedali a porovnávali svoje zistenia so skupinou, ktorá naplnila balóny.</p> <p>Požiadajte skupinu, ktorá vie, čo je v balónoch, aby odpovedala na akékoľvek otázky a pomohla druhej skupine. V prípade potreby môže pomôcť aj učiteľ. Keď skupiny zistia, čo je v balónoch, nasleduje nová úloha. Požiadajte deti, aby zistili, ktorý balón obsahuje kovové predmety, a to bez toho, aby ich museli cítiť.</p>

Zadanie/inštrukcie	Povzbudzujte deti, aby sa samy snažili nájsť rôzne spôsoby riešenia problému. „Ako by ste to zistili? Má niekto nejaký nápad?“ Deti pomocou návrhov, ktoré dostali, skontrolujú, ktorý balón obsahuje kovové predmety. Pred každou výzvou sa balóniky zamiešajú. Nabádajte deti, aby premýšľali o tom, ako by na túto úlohu mohli použiť magnet.
Popis	V týždni pred aktivitou deti spolu s učiteľkou skúmajú prostredie a rôzne materiály. Deti sú povzbudzované, aby vnímali materiály a ich vlastnosti všetkými zmyslami (pozorovaním, hmatom, čuchom atď.).
Spätná väzba a podpora počas aktivity	Deti odfotia niektoré predmety z najbežnejších materiálov, vytlačia fotografie, pripevnia ich na tabuľu a materiály pomenujú. V herni niekoľkokrát opakujú materiály predmetov, ktoré skúmali, fotografovali a o ktorých sa učili.
Otázky na zamyslenie	Mali ste všetci rovnaký názor na to, čo bolo v balónoch? Ako ste problém vyriešili? Prečo sa niektoré predmety spojili s magnetom a iné nie? Ako ste zistili, aké bolo riešenie? Je niečo, čo by ste pridali alebo zmenili? S akými predmetmi by ste sa mohli hrať pomocou magnetov? Nájdite ich v herni?
Riziká/odporúčania	Ak chcete povzbudiť deti, aby prichádzali s nápadiami, použite brainstorming, metódu skupinového riešenia problémov. Vysvetlite im, že všetky nápady sú skvelé a vítané a že by ich mali vyskúšať, pretože významne prispievajú k riešeniu problému. Motivujeme tak aj deti, ktoré sa zdráhajú komunikovať a ťažšie sa zapájajú do skupinovej práce.

Obrázok: Zoskupovanie

Obrázok: Príprava aktivít

Obrázok: Zisťovanie, čo je v balónoch

Obrázok: Reflexia, práca v skupinách

Obrázok: Kontrola magnetu

Obrázok: Skúmanie v hre

5.1.18 Zdravá strava

Meno autora	Maja Geršak Banovič
Názov činnosti	Kam to patrí?
Téma	Zdravá strava
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vnímanie rôznymi zmyslami (zrakové vnímanie) ■ Identifikácia skupín potravín (ovocie, zelenina, mliečne výrobky, mäsové výrobky, sladkosti, obilniny) ■ Kategorizácia potravín do skupín potravín
Vek dieťaťa	3 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Edukačná hra je vhodná pre 2 až 6 hráčov. Je vhodná pre všetky deti, keďže obsahuje obrazové materiály.
Príprava/pomôcky	Hracia kocka s obrázkami rôznych druhov potravín (ovocie, zelenina, mäsové výrobky, mliečne výrobky, obilniny, sladkosti), veľká hracia kocka s bodkami, veľké obrázky s rozmerom 6 x 6 cm určené na podlahu a stôl na sledovanie postupu hry. Hru je možné hrať v herni, telocvični, na chodbe alebo ihrisku. Deti by mali mať dostatok priestoru na pohyb po obrázkoch, ktoré sú rozmiestnené v priestore na podlahe/zemi.
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou témou je zdravá výživa a dnes sa dozvieme o jednotlivých druhoch zdravých potravín. Pripravili sme si 6 škatúl, na každej je označený konkrétny druh potraviny (ovocie, zelenina, sladkosti, mliečne výrobky, mäsové výrobky, obilniny), a 36 obrázkov rôznych potravín. Obrázky spolu roztriedime do príslušných škatúl, pričom si budeme klásť otázky, napríklad: Kam by sme mali umiestniť jahody? Aký druh jedla sú orechy? Kam idú klobásy? Kam patrí ten jogurt?“</p> <p>V kladení otázok pokračujeme, kým nezoradíme všetkých 36 obrázkov. Keď sú obrázky roztriedené do príslušných škatúl, položíme ich náhodne na podlahu, aby sa potraviny navzájom nedotýkali. Potom rozložíme herné kocky a začneme hrať. Každé dieťa striedavo hádže obrázkovou kockou, ktorá určí jedlo, ktoré musí pomenovať a opísať. Potom deti hádžu bodkovanou kockou, ktorá určuje počet predmetov, ktoré musia nájsť na podlahe (v súlade so skupinou jedla označenou prvou kockou). Napríklad ak na prvej kocke sú mäsové výrobky a na druhej číslo 4, dieťa, ktoré hádzalo kockou, musí postupne stupiť na 4 obrázky s mäsovými výrobkami a každý výrobok pomenovať. Ak si dieťa nie je isté názvom konkrétneho jedla, môže požiadať o pomoc kamaráta otázkou: „Viete, o aké jedlo ide?“ Za každú úspešne splnenú úlohu dostane dieťa pečiatku.</p> <p>Ak dieťa potrebuje pomoc pri pomenovaní všetkých potravín, môže mu pomôcť kamarát. V takýchto prípadoch dostávajú pečiatku obe deti.</p>
Popis	<p>Vychovávateľka predloží deťom aktivitu na tému zdravé jedlo.</p> <p>V týždni pred aktivitou sa už deti venovali rôznym prípravným aktivitám. Vytvorili nutričný semafor s rôznymi druhmi potravín, preskúmali obrázkové knihy na tému výživy a zapojili sa do aktivít na budovanie slovnéj zásoby týkajúcej sa zdravých potravín.</p>

Popis	<p>Na ďalšiu podporu vzdelávacieho procesu boli na stenách herne umiestnené plagáty zobrazujúce obsah predchádzajúcich aktivít. To umožňuje deťom diskutovať o témach, ktoré už prebrali.</p> <p>Deti sú rozdelené do skupín po 2 až 6 hráčoch ľubovoľným spôsobom číslovania a postupujú podľa pravidiel edukačnej hry.</p> <p>Hru spočiatku predvádza jedna skupina pod vedením učiteľky, čím umožňuje všetkým deťom pozorovať a pochopiť pravidlá hry. Keď deti pochopia herný mechanizmus, môžu sa hrať samostatne bez dozoru dospelých.</p> <p>Aby sa zabezpečila angažovanosť a spolupráca všetkých hráčov, majú deti možnosť vybrať si za pomocníka kamaráta.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Všetci ste pochopili pokyny? Viete, čo je vaša úlohou? Zapájali ste sa aktívne do hry? Potreboval niekto pomoc od priateľa? Splnili ste úlohu úspešne? Komu sa podarilo nazbierať najviac pečiatok?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako ste vyriešili hru? Bola úloha triedenia a pomenovania náročná? Ako ste si pomohli, ak ste nevedeli roztriediť alebo pomenovať potraviny? Kde v herni ste mohli hľadať odpovede?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Na povzbudenie detí na hľadanie nápadov využívame metódu skupinového riešenia problémov (t. j. brainstorming). Tento prístup motivuje deti, pre ktoré je ťažké zapojiť sa do skupinovej práce.</p>

Obrázok: Triedenie potravín

Obrázok: Usporiadanie obrázkov v herni

Obrázok: Hádzanie kockou

Obrázok: Dokončenie úloh

5.1.19 Tradície a ľudové rozprávky

Meno autora	Špela Petrovič Štempihar, Alekseja Glinšek
Názov činnosti	Medvedie sudoku
Téma	Tradície a ľudové rozprávky
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Podpora myslenia ■ Rozvíjanie koncentrácie, budovanie pracovnej pamäti a podpora kreatívneho myslenia ■ Kultivovanie rozhodovacích, uvažovacích, plánovacích a prezentačných zručností, budovanie pamäti a schopnosti robiť závery ■ Rozvíjanie obhajovacích a argumentačných schopností, hľadanie rôznych odpovedí
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti sú rozdelené do menších skupín (max. 5 alebo 6 detí v skupine). Na začiatok odporúčame použiť mriežku s rozmerom 3×3 cm, pretože patrí medzi najmenej náročné. Ako sa deti stávajú zručnejšími, postupujeme k mriežke s rozmerom 4×4 cm a nakoniec zavádzame mriežku s rozmerom 5×5 cm. Ak si všimneme, že deti sa chopili úlohy veľmi rýchlo a potrebujú väčšiu výzvu, ponúkame im mriežku s väčším počtom štvorcov, napr. mriežku s rozmerom 6×6 cm alebo 7×7 cm spolu s príslušnými obrázkami. Tým sa zvyšuje úroveň obťažnosti.</p>
Príprava/pomôcky	<p>Pripravujeme vzdelávacie materiály, napríklad pracovné listy s mriežkou. Okrem mriežky ponúkame aj obrázky postáv z rozprávky Tri medvede – dievčatko, medvedík, mamička a ocko. Deti si tieto postavičky môžu sami vystrihnúť. Je dôležité vytvoriť pokojný a tichý priestor bez vonkajších faktorov alebo rušivých vplyvov, pretože to zabezpečí efektívne pracovné prostredie.</p>
Zadanie/inštrukcie	<p>„Pripravíme si mriežky a obrázky postavičiek z ľudovej rozprávky Tri medvede. Spoločne si prezrieme pracovné listy a vybrané obrázky. Čo vidíte na pracovnom liste? Čo vám táto mriežka pripomína? Videli ste už niečo také? Kde alebo na aký účel by ste to mohli použiť? Čo myslíte, čo bude vašou úlohou? Čo budeme robiť? Aké pokyny by ste dali svojim priateľom v skupine? Ako by ste im vysvetlili, čo budeme robiť?“</p> <p>Najprv sú deti rozdelené do malých skupín. Každá skupina dostane mriežku s rozmerom 3×3 cm a 9 obrázkov s medvedmi. Ich úlohou je vyplniť mriežku umiestnením jedného medveda do každého políčka. Musia zabezpečiť, aby sa ten istý medveď neopakoval v rovnakom riadku alebo stĺpci.</p> <p>Po úspešnom dokončení úlohy môžu prejsť na mriežku s rozmerom 4×4 cm so 16 obrázkami. Ak úspešne splnili aj túto úlohu, môžu pokračovať s mriežkou s rozmerom 5×5 cm s 25 obrázkami.</p>
Popis	<p>Materiál si deti môžu pripraviť sami vystrihnutím obrázkov medveda. Rozdelené do skupín diskutujú o činnosti.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Skontrolujte, či sa všetky obrázky medved'ov v riadku alebo stĺpci líšia.“
Otázky na zamyslenie	<p>Čo je cieľom vašej úlohy?</p> <p>Ako ste pristupovali k úlohe?</p> <p>Ako ste vedeli, že na to miesto nemôžete vložiť obrázok medveďa?</p> <p>Ako ste vedeli, čo dať na určité miesto?</p> <p>Čo ste urobili, keď ste si uvedomili, že ste urobili chybu?</p> <p>Robili ste už niečo podobné?</p> <p>Ako by sme mohli urobiť túto úlohu ešte náročnejšou?</p>
Riziká/odporúčania	Pripomeňte deťom, aby si na dokončenie úlohy našli čas a neponáhľali sa. Prostredie, kde sa činnosť vykonáva, by malo byť pokojné. Úloha s mriežkou od nich vyžaduje, aby sa sústredili, takže sa uistite, že nič alebo nikto nenarušuje ich myslenie.
Prílohy	<p>https://en.wikisource.org/wiki/Trije_Medvedi</p> <p>Vizuálne materiály:</p> <p>Klipart Tri medvede – stiahnite si zadarmo vysokokvalitný klipart Tri medvede (clipart-library.com)</p> <p>Zlatovláska a tri medvede – Postavy z malého sveta (twinkl.si)</p>

Obrázok: Príprava a prezeranie pracovného listu

Obrázok: Popis toho, čo vidíme

Obrázok: Vykonávanie aktivity 1

Obrázok: Vykonávanie aktivity 2

Obrázok: Vzájomná pomoc počas aktivity

5.1.20 Životné udalosti dieťaťa

Meno autora	Karmen Meško
Názov činnosti	Čo potrebujeme v škole a prečo?
Téma	Životné udalosti dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Myslenie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozvíjanie numerických konceptov ■ Spájanie symbolov a číselných hodnôt ■ Triedenie obrázkov a symbolov
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti sa rozdelia do malých skupín a my im poskytneme kartónové podložky, na ktorých sú bodkami znázornené číselné hodnoty, a kartičky s obrázkami školských pomôcok. Deti skúmajú obrázky na kartičkách a zároveň počítajú body na kartónových podložkách. Keď nájdu príslušný počet bodiek, ktorý zodpovedá školským potrebám zobrazeným na kartičkách, umiestnia kartičky na kartónové podložky. Pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia odporúčame individuálny prístup, rozhovor s pedagógom: „Čo vidíš na obrázku? Držal si niekedy tento predmet v rukách? Kedy sa tento predmet používa? Čo majú tieto predmety spoločné?“</p>
Príprava/pomôcky	Okrúhle kartičky s ilustračnými obrázkami školských potrieb, kartónové podložky s číselnými hodnotami
Zadanie/inštrukcie	<p>Spoločne s deťmi preskúmame kartičky s obrázkami školských pomôcok. Pomenujeme predmety, opíšeme ich a diskutujeme o ich používaní. Deti nájdu známe predmety v herni a vysvetlia ich účel a spôsob, ako s nimi narábame. S využitím vizuálneho vnímania bodiek deti vyslovujú číselné hodnoty, aby vedeli priradiť kartičky s príslušným množstvom školských potrieb k bodkám na kartóne.</p> <p>„Čo sa vám vybaví, keď poviem slovo škola? Poznáte tieto pomôcky? Držali ste ich niekedy v rukách? Kedy ich používame? Čo s nimi ešte môžeme robiť? Z akých materiálov sú vyrobené? Máme tieto pomôcky v materskej škole? Vyhľadajte ich.“</p>
Popis	<p>Učiteľka s deťmi sa zhromaždia okolo stola. Deťom sa poskytnú okrúhle kartičky s vyobrazením rôznych školských pomôcok, ako sú pastelky, štetce, knihy a zošity. Na kartičkách sú zobrazené rôzne množstvá predmetov. Deti musia predmety najprv pomenovať a spočítať, určiť ich množstvo a nájsť príslušnú hodnotu na veľkej kartónovej podložke, kde je množstvo znázornené bodkami. Keď deti nájdu zodpovedajúcu hodnotu, umiestnia na ňu kartu.</p> <p>Učiteľka nabáda deti, aby pozorovali, premýšľali a vytvárali súvislosti medzi predmetmi.</p> <p>Počas aktivity sa deti zapájajú do diskusie. Pre všetky deti sú pripravené primerané didaktické materiály, ktoré zabezpečia, že viacero skupín môže pracovať súčasne.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Počas aktivity sú deti vyzvané, aby počítali nahlas. Ak majú s počítaním ťažkosti, učiteľka a ostatné deti v skupine počítajú spoločne, aby im poskytli podporu. Povzbudzujeme ich, aby spoločne pozorovali obrázky, zapájali sa do diskusie a zúčastňovali sa na debate.</p>

Otázky na zamyslenie	Čo bolo na tejto úlohe najnáročnejšie?
Riziká/odporúčania	<p>Pri pomenovávaní a spočítavaní predmetov možno dieťaťu pomáhať. Ak dieťa nie je schopné určiť hodnotu len na základe vizuálneho vnímania, učiteľka ho povzbudí, aby spočítalo bodky. Ak má dieťa naďalej problémy, učiteľka mu poskytne ďalšiu podporu tým, že mu pomôže s počítaním.</p> <p>Podobne, ak má dieťa ťažkosti s rozpoznávaním predmetov, pedagóg mu pomôže (napr. „S týmto predmetom môžeš nakresliť rovné čiary.“).</p>

Obrázok: Prezeranie kariet s obrázkami

Obrázok: Počítanie položiek na kartách

Obrázok: Počítanie bodov na kartónovej podložke

Obrázok: Pozorovanie a diskusia

Obrázok: Počítanie predmetov a porovnanie hodnoty s počtom bodiek

5.2 Pamäť

5.2.1 Každý je iný, jedinečnosť človeka

Meno autora	Sabina Plechingerová, Naděžda Husová
Názov činnosti	Tichá pošta
Téma	Každý je iný, jedinečnosť človeka
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none">■ Pomenovať väčšinu toho, čím je dieťa obklopené■ Správne vyslovovať, ovládať dych, tempo aj intonáciu reči■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony, slovne reagovať■ Opísať situáciu (skutočnú, podľa obrázka)■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť■ Vyvíjať voľné úsilie, sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie■ Chápať, že všetci ľudia (deti) majú rovnakú hodnotu, hoci je každý iný (inak vyzerá, inak sa správa, niečo iné vie/nevie a pod.), že osobnostné odlišnosti sú prirodzené■ Spolupracovať s ostatnými■ Vnímať, čo si druhý praje či potrebuje, vychádzať mu v ústrety (správať sa citlivo a ohľaduplne k slabšiemu či postihnutému dieťaťu, brať ohľad na druhého a súcítiť s ním, ponúknuť mu pomoc a pod.)■ Dodržiavať pravidlá hier a iných činností, konať spravodlivo, hrať férovo■ Vnímať a rozlišovať pomocou všetkých zmyslov (sluchovo rozlišovať zvuky a tóny, zrakovovo rozlišovať tvary predmetov a iné špecifické znaky, rozlišovať vône, chute, vnímať hmatom a pod.)
Vek dieťaťa	4 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet detí v skupine je 5 až 6 detí. Učiteľka môže použiť na rozdeľovanie detí ľahší alebo ťažší variant.</p> <p>Lahší variant: Učiteľka použije farebné kartičky s poštovými obálkami a farebné štipce. Vedúcim tímu rozdá kartičky s obálkami a ostatné deti si žrebujú farebné štipce. Deti sa zaradia do skupín podľa farieb.</p> <p>Ťažší variant: Učiteľka zadá úlohu – utvorte skupiny po piatich tak, aby v každej skupine bolo aspoň jedno dievča/jeden chlapec/jedno dieťa, ktoré nosí okuliare atď'. Členov do svojho tímu si hľadajte podľa toho, s kým máte niečo spoločné (napr. farbu vlasov, okuliare, farbu očí atď').</p>
Príprava/pomôcky	Obrázky – tabuľka s inštrukciami, prázdna tabuľka a kartičky s obrázkami
Zadanie/inštrukcie	„Rozprávame sa o jedinečnosti. Kto mi dokáže zopakovať, čo to znamená, keď je niekto jedinečný? Kto alebo čo môže byť jedinečné? Mám pri sebe vytvorené obrázky chlapcov a dievčat. Môžu si byť podobní, ale tiež sa môžu čímsi líšiť. Každý z nich má niečo iné rád a niečo iné rád je. Vašou úlohou je teraz o nich tieto informácie zistiť. Jeden z vašej skupiny dostane kartu, na ktorej sú informácie o tom, čo chlapec alebo dievča majú radi a čo radi jedia. Túto kartu neukáže ostatným, posadí sa bokom a chrbtom k ostatným zo svojej skupiny. Druhý zo skupiny dostane prázdnu kartu chlapca alebo dievčaťa a na základe informácií ju bude dopĺňať malými kartičkami. Sadne si tiež bokom a chrbtom k ostatným zo skupiny.

Zadanie/inštrukcie	<p>Ostatní zo skupiny budú odovzdávať informácie tichou poštou. Poďme si to vyskúšať. Ten, kto má pred sebou vyplnenú kartu a sedí ako prvý, začína a posiela vám „šeptavú“ správu (napr. Chlapec nemá rád puzzle.). Túto vetu pošlite postupne až k poslednému, ktorý bude musieť nájsť správny obrázok a umiestniť ho na príslušné miesto na svojej prázdnej karte.</p> <p>Spolupracujte a dohovárajte sa na rolách.“</p>
Popis	<p>Učiteľka si s deťmi najskôr zopakuje, čo si o jedinečnosti spolu hovorili, a spoločne si pripomenú základné informácie. Deti sa rozdelia do skupín podľa zadaných inštrukcií (podľa výberu variantu).</p> <p>Učiteľka nechá deti rozdeliť si roly, až potom im zadá inštrukcie k hre. V skupinách sa dohovárajú a kooperujú, kto bude prvý, posledný a kto bude poslíček. Podľa dohody sa rozsadia na svoje miesta a učiteľka ich zoznámi s hrou.</p> <p>Dieťa, ktoré sedí ako prvé, dostane pred seba vyplnenú kartu so všetkými informáciami o chlapcovi či dievčati na obrázku. Kartu si prezrie a vyberie si jednu informáciu, ktorú sformuluje do stručnej vety a „pošle“ ju ďalej (má modré oči, rád hrá futbal, neje paradajky). Túto vetu pošepká do ucha tomu, kto sedí za ním. Takto informácia putuje až k poslednému dieťaťu, ktoré má pred sebou kartu a zvlášť kartičky s obrázkami, ktoré potrebuje na jej doplnenie. Keď získa informáciu, nájde určitý obrázok a priloží ho na patričné miesto na karte.</p> <p>Keď je karta kompletne vyplnená, celá skupina si sadne do kruhu a podľa karty, ktorú dostalo prvé dieťa, si overí správnosť.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Viete, čo máte robiť? Kto mi môže zopakovať pravidlá hry? Aké sú predmety na obrázku? Ktoré z nich nepoznáte? Kto vám môže poradiť? Požiadajte kamaráta z druhej skupiny. Aké informácie vám ešte chýbajú? Ako ste si rozdelili roly? Na čom ste sa dohovorili?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Čo je na vašich kartách rozdielne? Aký ste mali problém a ako ste ho vyriešili? Čo by ste nabudúce urobili inak? Čo bolo pre vás ťažké? Ako ste si rozdelili roly? Kto by si chcel vyskúšať inú rolu v skupine? Čo máte s chlapcom/dievčaťom na karte spoločné? Čo jete/nejete alebo máte/nemáte radi vy?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Upozorniť deti na to, aby si pri odovzdávaní informácií nevymýšľali vlastné slová a aby hovorili šeptom.</p> <p>Odporúčame názorne ukázať deťom príklady viet a vyplňovania karty.</p>

Obrázok: Rozdelenie do skupín

Obrázok: Zadávanie inštrukcií

Obrázok: Úloha prvého

Obrázok: Úloha posledného

Obrázok: Zasielanie informácií

Obrázok: Zhodnotenie

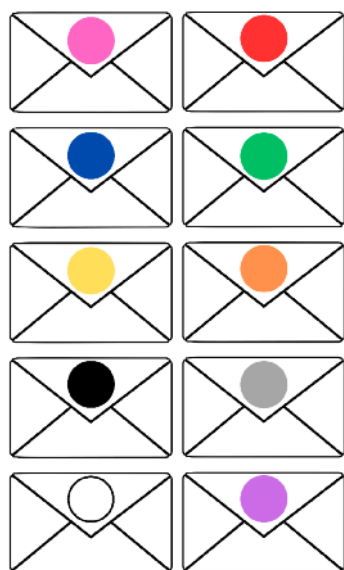
Obrázok: Pomôcky 1

Obrázok: Pomôcky 2

Obrázok: Pripravené karty chlapca/dievčaťa

Obrázok: Obálky na rozdelenie do skupín

5.2.2 S čím sa rád hrám

Meno autora	Marcela Dietlová, Naděžda Husová
Názov činnosti	Zostav si svoju hračku
Téma	S čím sa rád hrám
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ovládať koordináciu ruky a oka, zvládať jemnú motoriku (zaobchádzať s predmetmi dennej potreby, s drobnými pomôckami, nástrojmi, náradím a materiálom, zaobchádzať s grafickým a výtvarným materiálom, napr. s ceruzkami, farbami, nožnicami, papierom, modelovacou hmotou, zaobchádzať s jednoduchými hudobnými nástrojmi a pod.) ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť, spolupracovať s ostatnými ■ Vedome využívať všetky zmysly, zámerne pozorovať, mať postreh, všímať si, riešiť problémy, úlohy a situácie, rozdeliť si úlohu s iným dieťaťom ■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony, slovne reagovať ■ Riešiť problémy, úlohy a situácie, myslieť kreatívne, predkladať návrhy ■ Vyvíjať voľné úsilie, sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie ■ Spolupracovať s ostatnými ■ Uplatňovať návyky v základných formách spoločenského správania v styku s dospelými aj s deťmi (zdraviť známe deti i dospelých, rozlúčiť sa, poprosiť, poďakovať, vziať si slovo, až keď druhý dohovori, požiadať o pomoc, vypočuť oznámenie, poslúchnuť pokyn a pod.) ■ Dohovárať sa s deťmi i dospelými vo svojom okolí, dohodnúť sa na spoločnom riešení (v jednoduchých situáciách samostatne, inak s pomocou) ■ Osvojiť si prácu s IT
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet v skupine je 4 až 5 detí. Na rozdelenie do skupín je možné použiť napríklad farebné žetóny. Deťom s ťažkosťami (kapitánom) rozdá učiteľka jeden farebný žetón a zvyšné deti si žetóny žrebujú z vrecúška. Podľa farby žetónu sa pripoja k svojmu kapitánovi.
Príprava/pomôcky	Tablet alebo chytrý telefón na zaznamenanie postupu skladania hračky, ľubovoľná rozoberateľná hračka zložená z maximálne piatich častí (drevená hračka robota – hlava, telo, ruky, nohy, dve skrutky a dve matice)
Zadanie/inštrukcie	„Našou témou je vaša obľúbená hra alebo hračka. Aká je vaša obľúbená hračka? Z akého je materiálu? Z čoho by sa dala vyrobiť? Má niekto doma vyrobenú hračku z niečoho starého, použitého? Ako vyzerá? Aké má meno? Keby ste ju rozobrali, z koľkých častí by sa skladala? Čo je návod? Kde používame návod na zostrojenie/zostavenie/použitie? Máte k tej vašej hračke návod na zostrojenie/zostavenie? Návod už pri nej bol alebo ste si ho vyrobili sami? Keby ste ju mali poskladať naspamäť, ako by ste to urobili? Ja som pre vás jednu takú hračku, ktorá sa dá rozobrať, priniesla. Je to robot a volá sa Emil. Kým vám ho ukážem, zaujíma ma, z čoho by ste mohli robota vyrobiť. Premýšľajte, aký materiál by ste použili.“

Zadanie/inštrukcie	<p>Toto je Emil. Z akých materiálov je teda vyrobený? Aké časti (komponenty) by ste potrebovali na jeho výrobu? Z akých častí sa skladá? Čím by ste jednotlivé časti spojili? Z koľkých častí sa skladá? Aké geometrické tvary na ňom vidíte? Je tu niekto, kto má doma hračku robota a dá sa rozobrať? Dnes si skúsíte robota rozobrať, vyrobiť návod na jeho zloženie a naspamäť ho opäť zložiť.</p> <p>Vašou prvou úlohou v skupine je robota rozobrať. Každú časť, ktorú rozoberiete, vyfotíte. Pracujte spoločne a dohovárajte sa, čím začnete a ako si rozdelíte roly. Fotografujte každú rozobranú časť robota, bude to váš návod na zostavenie. Kto zopakuje, čo je vašou úlohou? Čo rozoberiete ako prvé? Viete všetci pracovať s tabletom/telefónom? Môžete požiadať o pomoc kamaráta zo svojej alebo inej skupiny.“</p> <p>Po rozobratí a zaznamenaní:</p> <p>„Vidím, že robot je rozobraný a postup zaznamenaný na fotografiách. V skupine si prezrite fotografie, teda váš návod na zostrojenie, a naspamäť robota opäť zostrojte. Pri prezeraní fotografií si zapamätajte, ako idú postupne za sebou. Pracujte v skupine a roly pri prezeraní a zostavovaní si rozdeľte. Je na vás, ako sa dohodoríte. Viete, čo máte robiť? Rozumiete zadaniu? Potrebuje niekto zadanie zopakovať?“</p>
Popis	<p>Deti s učiteľkou sedia v kruhu. Spoločne rozoberajú tému obľúbené hry a hračky. Učiteľka kladie otvorené otázky, pýta sa ako vyzerá ich hračka, z akého je materiálu, či sa dá rozobrať a opäť zložiť, či má návod na zostavenie.</p> <p>Predstaví deťom rozoberateľného robota vyrobeného zo zvyškov dreva, skrutiek a matíc. Ešte predtým, než im ho skutočne ukáže, nechá ich uvažovať o tom, z čoho by mohol byť vyrobený. Následne im robota ukáže a deti opisujú a premýšľajú nad tým, z čoho je vyrobený alebo z koľkých častí sa skladá. Deti sa rozdelia do skupín. Učiteľka im zadá prvú časť úlohy. Každá skupina rozoberá robota a prostredníctvom tabletu (telefónu) fotografuje postup rozoberania. Deti v skupine spolupracujú a dohovárajú sa. Učiteľka pokračuje a zadá druhú polovicu úlohy. Skupiny si svoj postup prezrú a následne naspamäť robota opäť zostroja. Deti aj pri druhej časti úlohy spolupracujú a dohovárajú sa na rolách.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Dohovorili ste sa, kto fotí a kto robota rozoberá? Kam si ukladáte vyfotené časti, aby sa vám nepomiešali s tými ostatnými? Máte odfotený každý krok postupu? Dohovárate sa? Prečo sa vám nedarí robota opäť zostaviť podľa návodu? Čo s tým urobíte? Ako to môžete vyriešiť?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako sa vám spolupracovalo v skupine? Kto dokázal pomôcť niekomu z inej skupiny? S čím? Aké to bolo niekomu poradiť? Kto začínal rozoberať robota ako prvý? Ako ste sa dohodli? Čo bolo pre vás ťažké? Čo by ste nabudúce urobili inak? Prečo? Dokázali ste robota zostrojiť naspamäť tak, ako vyzeral, keď som vám ho predstavila? Čo bolo iné?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Priebežne pripomínať deťom, že sa majú v skupine dohovárať a pomáhať si. Rozobrané časti ukladať na určité miesto, aby sa nepomiešali. Pripomínať, aby si vyfotený postup prezreli všetky deti v skupine.</p>

Obrázok: Pomôcky

Obrázok: Spolupráca pri rozoberaní 1

Obrázok: Spolupráca pri rozoberaní 2

Obrázok: Spolupráca pri zaznamenávaní postupu

Obrázok: Práca s telefónom – návod na zostrojenie

Obrázok: Zapamätanie si postupu a zostavenie

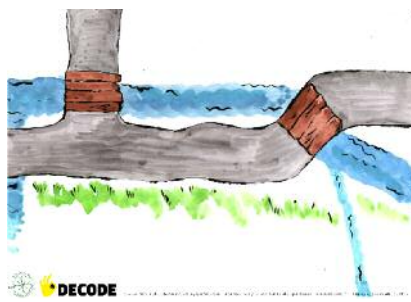
5.2.3 Voda okolo nás

Meno autora	Sabina Plechingerová, Vlasta Maxová a kolektív MŠ Čtyřlístek Kadaň
Názov činnosti	Po stopách riečky
Téma	Voda okolo nás
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ Dohovoriť sa slovami i gestami, improvizovať ■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony ■ Slovné reagovať, opísať situáciu (skutočnú, podľa obrázka) ■ Vedome využívať všetky zmysly ■ Zámerne pozorovať, mať postreh, všímať si (nové, zmenené, chýbajúce) ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Spoznať a pomenovať väčšinu toho, čím je dieťa obklopené ■ Postupovať a učiť sa podľa pokynov a inštrukcií ■ Prežívať radosť zo zvládnutého a poznaného, vyvíjať voľné úsilie, sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie ■ Rešpektovať vopred vyjasnené a pochopené pravidlá ■ Prijímať objasnené a odôvodnené povinnosti ■ Rozdeliť si úlohu s iným dieťaťom a pod., spolupracovať s ostatnými
Vek dieťaťa	3 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti rozdelíme do trojíc/štvoríc tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Deťom s ťažkosťami rozdá učiteľka jednu farebnú lupu a sponky v rovnakých farbách, ako sú lupy, vhodí do klobúka. Ostatné deti si postupne žrebujú farebné sponky (dieťa s červenou lupou má v tíme všetky deti s červenými sponkami atď.).</p> <p>Aktivitu je vhodné rozdeliť do dvoch dní.</p> <p>Prvý deň: fotografovanie s lupami.</p> <p>Druhý deň: tvorenie mapy a lepenie fotografií.</p> <p>Na zhodnotenie aktivity si môžu skupiny vziať hotové mapy a ísť späť na miesto k rieke, kde si spoločne overia správnosť. Učiteľka priebežne sleduje striedanie rol a dohováranie detí.</p>
Príprava/pomôcky	Farebné lupy, vytlačené fotografie, fotoaparát, pastelky, mapa cesty
Zadanie/inštrukcie	<p>Prvý deň:</p> <p>„Rozprávame sa o vode a dnes ju pôjdeme hľadať. Snažte sa zapamätať si čo najviac predmetov, zvukov, rastlín a zvierat z okolia rieky. V skupine bude mať každý z vás svoju farebnú lupu, cez ktorú pomocou fotoaparátu vyfotíte veci, ktoré budú pre vás po ceste zaujímavé. Musíte sa dohovoriť, kto bude používať fotoaparát, kto lupu a kto bude hľadať. Rozumiete všetci zadaniu? Viete, čo máte robiť? Môžem vám ja alebo niekto z vašej skupiny nejakú pomôcť? Viete, na čo použijete lupu? Viete, ako zaobchádzať s fotoaparátom? Je pre vás niečo zo zadania ťažké? Čo presne?“</p>

Zadanie/inštrukcie	<p>Druhý deň:</p> <p>„Našou témou je voda. Kto dokáže zopakovať, aká bola vaša včerajšia úloha? Spomeniete si, v akých skupinách ste fotografovali vonku pri rieke? Vráťte sa k svojim kamarátom a utvorte rovnaké skupiny ako včera. Potrebuje niekto pomôcť? Všetci viete, čo máte robiť? Pripravila som vám do každej skupiny mapu cesty, po ktorej sme šli, aj s dôležitými miestami. Vašou úlohou je dokončiť mapu. K dispozícii máte fotografie, a skúste ich umiestniť tam, kde ste ich po ceste videli, a nalepiť na vašu mapu. Tým ju dokončíte. Treba sa medzi sebou dohovárať a striedať. Keď budete mať mapy hotové, posadíme sa do kruhu a spoločne si ich zhodnotíme. Viete aj teraz, čo máte robiť? Nezapadnite sa dohovárať a premýšľať o tom, čo a kde ste včera videli. Potrebuje s niečím pomôcť? Máte nejaký problém? Viete ho vyriešiť? Vie ho vyriešiť kamarát vo vašej skupine? Môžete požiadať o pomoc aj kamaráta z inej skupiny?“</p>
Popis	<p>Prvý deň sa deti posadia do kruhu, kde ich učiteľka zoznámi s úlohami oboch dní a cieľom aktivít. Už v triede sa deti rozdelia do skupín. Cestou k rieke deti v skupinách fotografujú pomocou fotoaparátu alebo tabletu cez lupy to, čo ich zaujalo, a súčasne sa snažia zapamätať si, v akých miestach je fotka zhotovená. Pri tejto aktivite sa deti dohovárajú a spolupracujú. Tiež si môžu v priebehu činnosti vymeniť roly.</p> <p>Druhý deň dostanú skupiny od učiteľky pripravenú mapu, ktorú postupne v skupine dokončujú. Používajú vytlačené fotografie, ktoré umiestňujú na správne miesto, kde boli zhotovené fotoaparátom cez farebnú lupu. Po dokončení aktivity sa deti stretnú v kruhu, kde spoločne zhodnotia a predstavia, čo si zapamätali a nalepili na mapu.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Podľa čoho si budete pamätať, kde ste fotku vyhotovili? Bude tu to, čo ste vyfotili, aj zajtra? Dajú sa všetky veci, čo vás zaujali, odfoťiť? Dokážete všetky veci, ktoré fotíte, pomenovať? Kam tieto fotografie patria? Naozaj sa v rolách striedate? Poznáte všetky dôležité miesta na mape? S kamarátmi v skupine sa môžeš poradiť, či máš fotografiu umiestnenú správne.“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Keď ste pracovali v skupine, museli ste sa spoliehať jeden na druhého? Bolo niečo, čo ste museli riešiť? Stalo sa niečo, čo vás prekvapilo? Je niečo, čo by sa dalo nabudúce urobiť inak? Dokázali ste sa pri fotografovaní striedať? Ako sa vám darilo striedať sa v rolách? Kto sa dokázal striedať? Ako by sa to dalo urobiť nabudúce, aby striedanie rol viac fungovalo? Všetci ste si niečo zapamätali a nalepili? Čo pre vás bolo najťažšie/najľahšie? Prečo?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Snažiť sa vymedziť rovnaký priestor pre všetky deti. Pripomínať fotografovanie objektov a predmetov, ktoré sú nemenné. Pripomínať spoluprácu v skupinách a striedanie sa v rolách.</p>

Obrázok: Lupy

Obrázok: Pripravená mapa

Obrázok: Pozorovanie riečky

Obrázok: Fotografovanie

Obrázok: Použitie lupy a fotoaparátu

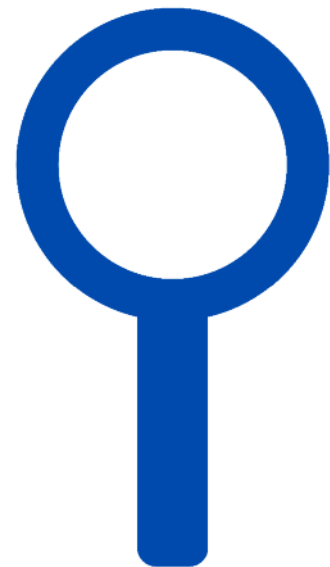
Obrázok: Dohovárание sa v skupine

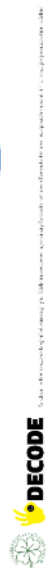
Obrázok: Lepenie do mapy

Obrázok: Zdieľanie v kruhu

Obrázok: Farebné lupy

5.2.4 Svet okolo nás

Meno autora	Naděžda Husová, Vlasta Maxová a kolektív MŠ Čtyřlístek Kadaň
Názov činnosti	Do batoha si zbalím...
Téma	Svet okolo nás
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Naučiť sa naspamäť krátke texty, vedome si zapamätať a vybaviť ■ Porozumieť počutému (zachytiť hlavnú myšlienku príbehu, sledovať dej a zopakovať ho v správnych vetách)
Vek dieťaťa	2 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Ešte pred aktivitou, na zlepšenie koncentrácie a prekrvenie mozgu, odporúčame zacvičiť si s deťmi napríklad jogu. Deti, ktoré jogové pozície zvládnu, pomáhajú pri cvičení deťom s ťažkosťami tak, ako ukazujeme vo videu pri pozícii stromu (video – Príbeh stromu od semienka). Takto je možné pomáhať pri každej pozícii aj rozcvičke.</p> <p>Začínať s menšou skupinou detí (maximálne 6 detí). Vytvoriť skupinu tak, aby v skupine bolo vždy jedno dieťa s ťažkosťami. Pri zmene zadania je možné využiť aktivity aj na precvičenie sluchovej pamäti.</p> <p>Aktivitu je možné modifikovať tak, že deti vkladajú do batoha najprv rôzne predmety, potom predmety znázornené na obrázku a nakoniec imaginárne predmety („ako“).</p>
Príprava/pomôcky	Batoh, rôzne predmety, kôš
Zadanie/inštrukcie	<p>„Kam chodíte najradšej na prechádzku? Čo znamená túra alebo výstup? Skúste vymyslieť, čo by ste si so sebou zabalili do batoha. Čo si nesmiete zabudnúť zabalit? Aké môže byť počas prechádzky počasie? A ako by ste sa mali obliecť? Spomeniete si, čo ste si vy alebo vaši rodičia zabudli zobrať na prechádzku?“</p> <p>Vašou úlohou je zapamätať si postupne všetky predmety, ktoré do batoha vložíme, zopakovať ich a pridať k nim ďalší predmet, ktorý si vyberiete. Ja začnem. Keď idem na túru, zbalím si do batôžka hrnček (učiteľka vezme hrnček a vloží ho do batoha). Dieťa po pravej strane opakuje. Keď idem na túru, zbalím si do batôžka hrnček a lyžicu (zoberie lyžicu a vloží ju do batoha). Viete, ako na to? Potrebujete s niečím poradiť? Zvládnete to sami?“</p>
Popis	<p>Deti od začiatku aktivity vidia obsah činností na kartách, kde majú prehľad všetkých ponúkaných činností. Činnosti sú znázornené pomocou piktogramov, piktogramy sú umiestnené pri konkrétnych stanovištiach a deti si ich volia podľa toho, ako potrebujú.</p> <p>Deti sedia ideálne v kruhu. Uprostred je kôš s predmetmi. Ten, kto začína, si pred seba vezme batoh a vymyslí vetu a prvú vec, ktorú do batoha vloží. Ďalší v poradí zopakuje vetu, predchádzajúce predmety a vloží ďalší predmet, ktorý si vybral z koša.</p> <p>Pri tejto aktivite sa deti dohovárajú a pomáhajú tomu, kto si nespomenie.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Vidím, že chcete začínať viacerí naraz. Ako to vyriešite? Vidím, že ste sa nakoniec dohodli, kto bude začínať?“

Otázky na zamyslenie	<p>Čo pre vás bolo najťažšie? A čo bolo ľahké? Koľko predmetov si si zvládol/-la zapamätať? Aké to bolo? Zvládneš ich postupne vymenovať?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Aktivitu možno použiť aj na precvičenie sluchovej pamäti – zmeníme zadanie (napr. Keď som šiel do lesa, počul som sssss, hada...).</p> <p>Učiteľka pripomína deťom, že sa majú dohovoriť, že je potrebné byť v pokoji a nechať premýšľať aj ostatných v skupine.</p>

Obrázok: Aktivita v skupine v praxi 1

Obrázok: Aktivita v skupine v praxi 2

Obrázok: Aktivita v skupine v praxi 3

5.2.5 Životná udalosť

Meno autora	Vlasta Maxová, Husová Naděžda
Názov činnosti	Medzinárodný deň detí: Lienka a jej bodky
Téma	Životná udalosť
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vnímať a rozlišovať pomocou všetkých zmyslov (sluchovo rozlišovať zvuky a tóny, zrakovovo rozlišovať tvary predmetov a iné špecifické znaky, rozlišovať vône, chute, vnímať hmatom a pod.) ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ viesť rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku, sledovať rečníka i obsah, pýtať sa) ■ Dohovoriť sa slovami i gestami, improvizovať ■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony, slovné reagovať ■ Vedome využívať všetky zmysly, zámerne pozorovať, všímať si (nové, zmenené, chýbajúce) ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Premýšľať, viesť jednoduché úvahy a tiež vyjadriť to, o čom premýšľam a uvažujem ■ Postupovať a učiť sa podľa pokynov a inštrukcií ■ Chápať základné číselné a matematické pojmy, elementárne matematické súvislosti a podľa potreby ich prakticky využívať (porovnávať, usporiadať a triediť súbory predmetov podľa určitého pravidla, orientovať sa v elementárnom počte cca do 6, chápať číselný rad v rozsahu prvej desiatky, spoznať viac, rovnako, menej, prvé, posledné a pod.) ■ Chápať priestorové pojmy (vpravo, vľavo, dole, hore, uprostred, za, pod, nad, pri, vedľa, medzi a pod.)
Vek dieťaťa	3 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Ak má učiteľka priestor na rozdeľovanie detí do skupín:</p> <p>Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet detí v skupine sú 4 deti. Na rozdelenie do skupín učiteľka použije farebné kvety s farebnými kolieskami. Deťom s ťažkosťami rozdá kvety, ostatné deti si žrebujú farebné kolieska a zaradia sa do skupiny s rovnakou farbou.</p> <p>Ak učiteľka nemá priestor na rozdeľovanie detí do skupín:</p> <p>Skupiny sa tvoria samostatne. Učiteľka pružne reaguje a rozdeľuje skupiny tak, aby dieťa s ťažkosťami malo oporu v ďalších deťoch.</p>
Príprava/pomôcky	Kvety (z papiera) – 7 farieb, pastelky – rovnako farebné, akú sú kvety (z papiera), obrázky lienok s rôzne vyfarbenými bodkami, obrázky lienok s nevyfarbenými bodkami, podložka so štipcami na pripevnenie, obálky
Zadanie/inštrukcie	„Lienka lieta z kvetu na kvet. Pritom sa jej sfarbuje jej bodky. Na lúke pred sebou vidíte sedem rôzne farebných kvetov a pri každom ležia pastelky rovnakej farby, ktoré použijete na zaznamenanie/vyfarbenie bodiek.

Zadanie/inštrukcie	<p>Rozdel'te sa do skupín. Každá skupina odo mňa dostane lienku s rôznofarebnými bodkami. Vašou prvou úlohou je spoločne si v skupine zapamätať farby bodiek na lienke. Dobre si ju prezrite. V skupine sa dohodnite, kto si zapamätá akú farbu. Viete, čo máte robiť? Kto mi môže zopakovať prvú časť úlohy? Lienku s farebnými bodkami teraz schovám do obálky, nevidíte ju. Dostanete odo mňa prázdnu lienku. Druhou časťou úlohy je vyfarbiť bodky presne tak, ako ste ich videli na vašej predlohe. Rozletíte sa po lúke ako lienky, pri kvetoch nájdete farebné pastelky, ktoré potrebujete, a bodky správne vyfarbíte. Je potrebné dohodnúť sa, aby sa všetci vo vašej skupine zapojili a vystriedali. Kto nám môže zopakovať celé zadanie? Ako sa dohovoríte?"</p> <p>Po zaznamenaní/vyfarbení bodiek:</p> <p>„V obálke máte lienku, ktorú ste si mali zapamätať. Ako zistíte, koľko bodiek ste zaznamenali správne?“</p>
Popis	<p>Na tráve je rozložených sedem rôznofarebných kvetov. Pri každom kvete sú umiestnené pastelky rovnakej farby ako kvetina. Deti sa rozdelia do skupín. Každá skupina si od učiteľky vyberie jednu lienku s farebnými bodkami a spoločne sa dohováraajú, kto si akú farbu zapamätá. Učiteľka schová lienku do obálky a počas zaznamenávania bodiek ju nesmie otvoriť. Skupiny dostanú lienku s nevyfarbenými bodkami prichytenú štipcami k tvrdšej podložke. Skupina sa spoločne rozletí po lúke a vyfarbujú bodky tak, ako si ich zapamätali z predlohy. Deti sa v skupinách počas zaznamenávania bodiek striedajú, dohováraajú sa a komentujú to.</p> <p>Po návrate si kontrolujú a počítajú správne vyfarbené bodky podľa predlohy v obálke.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Ako sa dohovoríte? Kto bude zaznamenávať akú farbu? Ako by ste to urobili inak, aby ste sa všetci zapojili? Akú farbu by si rád zapamätal tvoj kamarát v skupine? Ako to urobíte, aby ste sa všetci vystriedali?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Aké farby ste si zapamätali? Ako zistíte, koľko bodiek máte správne? Ako ste sa dohodli? Aké farby si si musel/-a zapamätať ty?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Odhadnúť sily danej skupiny (začať pri lienke s menším počtom bodiek, potom postupne zvyšovať náročnosť aktivity). Pripomínať spoluprácu v skupinách.</p>

Obrázok: Zoznamovanie sa s činnosťou

Obrázok: Dohováranie sa v skupinách

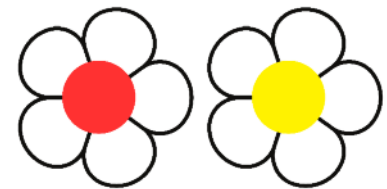
Obrázok: Ukladanie lienky do obálky

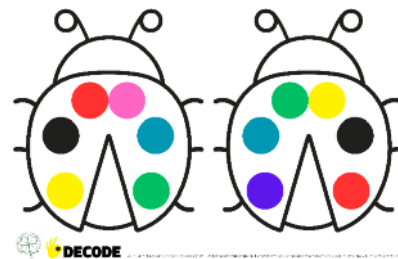
Obrázok: Zakresľovanie a striedanie

Obrázok: Kontrola správnosti

Obrázok: Farebné kvety na rozdelenie do skupín

Obrázok: Lienky

5.2.6 Blízke okolie

Meno autora	Hana Zárubová
Názov činnosti	Čo vidí drak z výšky?
Téma	Blízke okolie
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Orientovať sa v blízkom okolí ■ Rozlišovať niektoré obrázkové symboly ■ Pomenovať väčšinu toho, čo dieťa obklopuje, čo vidí okolo seba aj na obrázku ■ Spolupracovať s ostatnými
Vek dieťaťa	5 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Vybrať iba jeden objekt alebo menší počet budov. Taktiež sa dieťaťu bude ľahšie vyhľadávať objekt, ktorý pozná, napr. budova materskej školy či obchod.
Príprava/pomôcky	iPady
Zadanie/inštrukcie	<p>„Skúsime sa pozrieť na svet z výšky. Viete, deti, čo vidí drak z výšky? Najprv si odfotíme prostredníctvom iPady najznámejšie budovy v našej obci a potom sa na ne v škôlke pozrieme z výšky.</p> <p>Vezmite si iPady a vyrazíme spoločne do dediny. Zastavíme sa pri zaujímavých objektoch a vyfotíme ich, radšej aj z viacerých strán. Pomenujte objekty a opište, ako vyzerajú zdola, spredu, z boku, zozadu. Nájdite v iPadoch v aplikácii Google Maps satelitnú mapu a pozrite sa na objekty z pozície draka (z výšky). Spoznáte jednotlivé objekty a aj ostatné, ktoré ich obklopujú (stromy, rybník a i.)? Čo znamenajú rôzne piktogramy v mapách (H – nemocnica a pod.)?“</p>
Popis	<p>Deti vyrazia do dediny a v skupinách odfotia zaujímavé objekty (školu, kostol, obchod, reštauráciu a i.).</p> <p>Porozprávajú sa, na čo slúžia, opišu, ako vyzerajú.</p> <p>Po návrate do materskej školy si fotografie ešte raz prezrú (učiteľka im kvôli lepšej orientácii môže fotografie aj vytlačiť). V iPadoch si skupiny nájdu aplikáciu Google Maps, otvoria si v nich mapu okolia a skúšajú z pohľadu draka (z výšky) hľadať vyfotené objekty. Môžu zároveň pomenovávať aj ďalšie veci v okolí objektov (stromy, cintorín, rybník a pod.). Hovoria o tom, aký je rozdiel medzi tým, čo vidia zo zeme a čo z výšky. Diskutujú medzi sebou. Na záver si môžu vzájomne prezentovať vybrané snímky a skúšať, či ostatné deti v skupinách uhádnu objekt vyfotený z výšky.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Učiteľka sa detí pýta:</p> <p>„Aké zaujímavé objekty v dedine poznáte? Viete, kde sa nachádzajú, nájdete k nim cestu? Čím sú tieto objekty pre vás zaujímavé? Čo sa vám páči/nepáči? Dostali ste sa všetci v skupine k slovu? Mohli ste vyjadriť svoj názor? Ako ste si rozdelili prácu v skupine?“</p> <p>Učiteľka nakoniec povie deťom aj svoj názor, ale zdôrazní im, že všetky názory sa nemusia zhodovať, že každé dieťa môže vidieť rôzne objekty inak.</p>

Otázky na zamyslenie

Učiteľka sa detí pýta, ako sa im darila orientácia v dedine a hľadanie objektov. Čo ich zaujalo.

Ako sa vám páčili budovy?

Ktoré objekty sú zaujímavé a prečo?

Páčila sa vám táto aktivita a prečo?

Dokázali by ste spolu s rodičmi nájsť na mape svoj dom?

Ako sa vám spolupracovalo?

Čo bolo najťažšie?

Bolo ťažké pracovať s technikou?

Ako ste si poradili, keď ste mali v skupine jeden iPad pre všetkých?

Riziká/odporúčania

Zopakovať bezpečnosť pri používaní iPadov vonku (strkanie, pád na zem).

Obrázok: Práca s tabletom

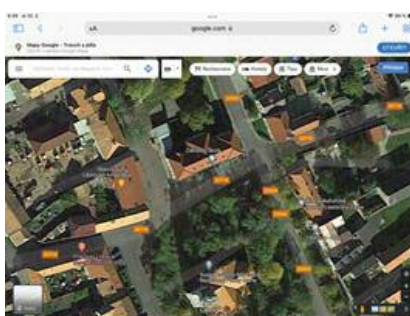
Obrázok: Fotenie objektov

Obrázok: Fotenie obecného úradu

Obrázok: Vyhľadanie objektov v aplikácii

Obrázok: Objekty z pohľadu draka

Obrázok: Spoločná práca v triede

5.2.7 Dary prírody

Meno autora	Marcela Dietlová, Petra Staňková, Naděžda Husová
Názov činnosti	Plody stromov a rastlín: pexeso
Téma	Dary prírody
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zámerne sa sústrediť a udržať pozornosť ■ Vyvinúť úsilie, sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie ■ Zameriavať sa na to, čo je z poznávacieho hľadiska dôležité ■ Rozlišovať niektoré symboly
Vek dieťaťa	3 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Dať dieťaťu menej dvojíc pexesa, jednoduchšie obrázky, ktoré dieťa pozná.
Príprava/pomôcky	Pexeso (podľa témy), nožnice, stôl alebo rovná podložka
Zadanie/inštrukcie	<p>„Prezrieme si spoločne obrázky rôznych plodov na pexese. Skúsi ich niekto pomenovať? Poznáte niektoré? Zahráme sa s týmito obrázkami pexeso. Najprv otočí dve kartičky jeden hráč a všetci si ich prezrú, potom hrá ďalší z vás. Kto objaví dva rovnaké obrázky plodov, môže hrať ešte raz. Na záver si spočítame, koľko dvojíc obrázkov každý našiel.</p> <p>Podme to teraz skúsiť v skupinkách. Uvidíme, či vám so vzájomnou pomocou pôjde hra rýchlejšie. Rozdelte sa do dvojíc a dohovárajte sa medzi sebou, kde by sa ktorá kartička mohla nachádzať. Našli by ste aj nejaký špeciálny postup na túto hru? Čo keby sme si teraz zahrli v trojiciach? Bude v tom rozdiel?“</p>
Popis	<p>Pexeso sa zamieša a rozloží sa na stôl. Deti postupne obracajú obrázky, keď dieťa nájde dva rovnaké obrázky, môže si pexeso vziať a hrať ešte raz, pretože pexeso uhádol. Pexeso sa skladá zo 64 kartičiek. Kto má najviac dvojíc, vyhráva. Každé dieťa si postupne otočí dve kartičky a skúša nájsť rovnaké symboly – plody na obrázku. Cieľom hry je nájsť čo najviac dvojíc. U detí sa rozvíja pamäť a spoznávanie a určovanie jednotlivých druhov plodov stromov a rastlín.</p> <p>Na podporu spolupráce a komunikácie môžeme hrať pexeso v rôzne početných skupinách. Deti majú priestor na diskutovanie, plánovanie stratégií v hre, rozdeľovanie rol a riešenie rôznych situácií.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Učiteľka dieťa nabáda, aby sa neponáhľalo a poriadne si rozmyslelo, kde aký obrázok videlo.</p> <p>„Vidím, že sa ti nedarilo nájsť dvojicu. Čo by sa dalo na budúce urobiť inak? Mohol by ti pomôcť niekto zo skupiny? Ako si rozdelíte svoje úlohy v skupine? Budete hľadať všetci všetko alebo si každý z vás bude pamätať určité časti hracieho poľa? Páči sa mi, ako sa radíte. Je dobre, že všetci majú priestor vyjadriť sa.“</p>

Otázky na zamyslenie

Čo sa vám dnes páčilo/nepáčilo?
Čo ti robilo najväčší problém?
Čo bolo pre teba ľahké a čo, naopak, ťažké?
Aké obrázky si z pexesa pamätáš?
Kedy sa ti lepšie hralo?
V akom počte detí bola hra najzábavnejšia?
Čo sa vám v skupine darilo najviac?
Ako ste riešili neúspech?
Dalo by sa nabudúce urobiť niečo inak?

Riziká/odporúčania

Na začiatku je lepšie hrať hru s menším počtom dvojíc kartičiek pexesa. Deti si lepšie pamätajú dvojice, zažívajú úspech a sú motivované pokračovať v hre. Je lepšie sa rozdeliť na menšie skupinky. Deti sa lepšie sústredia, na každého príde rad, nemusia dlho čakať. Vhodné je používať radšej len jednoduchšie plody, ktoré deti poznajú a dokážu ich pomenovať. Spoločne pred hrou môžeme vytriediť obrázky, s ktorými budeme hrať.

Obrázok: Hranie pexesa

Obrázok: Pexeso

5.2.8 Ľudské telo

Meno autora	Veronika Fusková
Názov činnosti	Puzzle „naslepo“
Téma	Ľudské telo
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pomenovať časti tela a niektoré orgány, poznať základné pojmy používané v spojení so zdravím, pohybom a športom ■ Správne vyslovovať, ovládať dych, tempo aj intonáciu reči ■ Zameriavať sa na to, čo je z poznávacieho hľadiska dôležité ■ Zámerne sa sústrediť a udržať pozornosť ■ Vyvinúť voľné úsilie, sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie ■ Rozlišovať niektoré symboly a porozumieť ich významu a funkcii
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pre dieťa so ŠVVP môžeme pripraviť menší počet dielikov puzzle, ktoré si treba zapamätať.
Príprava/pomôcky	Obrázky/fotografie častí ľudského tela, povrázok, pomocná fotografia/obrázok celej ľudskej postavy.
Zadanie/inštrukcie	„Deti, máte za úlohu zapamätať si časti ľudského tela, ktoré majú vybraní kamaráti schované za chrbtom, a zložiť puzzle ľudskej postavy. Keď tlesknem, kamaráti k vám otočia schované obrázky a vy si skúsíte zapamätať, ktorý obrázok kto schováva. Pracujte v skupine, pomáhajte si a dohovárajte sa na postupe.“
Popis	<p>Učiteľka vyberie päť detí, ktoré si zavesia na krk jednu časť fotografie/obrázka ľudského tela z piatich (pravá ruka, ľavá ruka, telo, hlava, nohy).</p> <p>Aby fotografie/obrázky ostatné deti nevideli, prehodia si ich cez krk smerom na chrbát. Na vopred určené znamenie (napr. tlesknutie...) sa na istý čas otočia chrbtom k deťom tak, aby ostatní videli fotografie/obrázky. Na rovnakú signalizáciu sa potom otočia späť. Deti sa rozdelia do malých skupín, kde budú hádať časti ľudského tela podľa návodu, ktorý leží na viditeľnom mieste, a budú sa snažiť správne zostaviť puzzle ľudskej postavy.</p> <p>Hru môžeme sťažiť či uľahčiť počtom fotografií/obrázkov jednotlivých častí ľudského tela alebo premiešaním detí tak, aby si ostatní museli zapamätať nielen fotografie/obrázky, ale aj kto akú fotografiu/obrázok má zavesenú na chrbte.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Učiteľka vystupuje iba ako organizátor danej úlohy. Udáva vopred dohodnutú signalizáciu a riadi danú činnosť. Na záver zhodnotí a upozorní na prípadné chybné kroky.</p> <p>„Vidím, že sa vám úloha darí. Akú ste si zvolili stratégiu? Nejde vám to? Skúsťe sa dohovoriť, čo by ste mohli urobiť inak. Ako budete postupovať? Čo je dôležité urobiť najprv?“</p>

Otázky na zamyslenie

Ako sa vám spolupracovalo?
Darilo sa vám dohovárať?
Aký ste si zvolili postup?
Čo sa vám podarilo?
Riešili ste nejaký problém? Aký a ako?
Akým spôsobom ste si pomáhali?
Čo vás bavilo najviac?
Čo ste sa dnes naučili?

Riziká/odporúčania

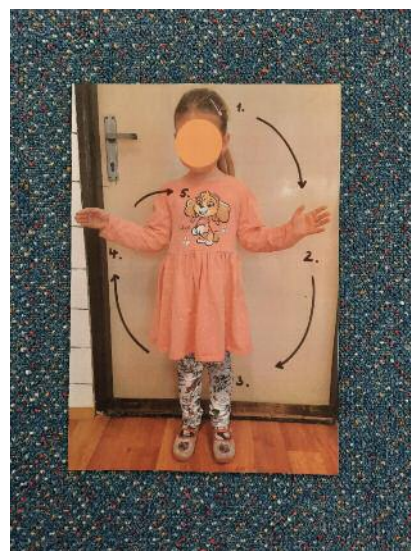
Fotografie/obrázky používať na suchý zips tak, aby deti nevideli veľkosť tabuliek (obrázkov). Vnímavejšie deti začnú určovať časti tela podľa veľkosti tabuliek (obrázkov) a neurčujú podľa pamäti. Nesmieme zabudnúť vopred určiť zvolenú signalizáciu.

Obrázok: Deti, ktoré majú na chrbte fotografie 1

Obrázok: Deti, ktoré majú na chrbte fotografie 2

Obrázok: Fotografia predlohy celej postavy

Obrázok: Puzzle celej postavy podľa predlohy

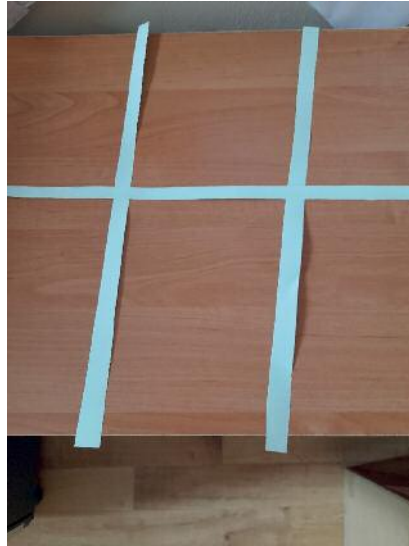
Obrázok: Práca detí

5.2.9 Rastliny

Meno autora	Vladimíra Andrtová
Názov činnosti	Vysádzanie jarných kvetov
Téma	Rastliny
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Poznať a pomenovať väčšinu toho, čím sme obklopení ■ Chápať priestorové pojmy (vpravo, vľavo, hore, dole) ■ Úmyselne si zapamätať a vybaviť si ■ Riešiť problémy a úlohy
Vek dieťaťa	4 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pokiaľ je v triede dieťa so ŠVVP, je vhodné úlohu zjednodušiť. Tabuľku utvoriť iba so štyrmi okienkami, umiestniť iba jeden obrázok a na stole mať pripravený ten istý obrázok, ktorý umiestni do tabuľky.
Príprava/pomôcky	Tri až päť prúžkov farebného papiera, obrázky jarných kvetov.
Zadanie/inštrukcie	„Záhradník nám zasadil do záhona kvety a vašou úlohou je si záhon v skupine starostlivo prezrieť. Potom pôjdete všetci k stolu, kde máte pripravený prázdny záhon a zasadíte kvety na rovnaké miesto, ako ste videli pred chvíľou. Pomáhajte si a hľadajte spoločné riešenie. Pokiaľ nebudete vedieť, skúste riešenie vymyslieť spoločne.“
Popis	<p>S deťmi sa rozprávame o jarných kvetoch. Ukazujeme si obrázky, najskôr ich pomenováva učiteľka. Ďalej učiteľka hovorí názov kvetu a dieťa ukazuje. Nakoniec dieťa ukazuje aj pomenováva. Na stole je z prúžkov papiera vytvorená vzorová mriežka (formát 2 x 2 cm, 2 x 3 cm, 3 x 3 cm) a v nej umiestnené kartičky s obrázkom jarných kvetov.</p> <p>Na vedľajších stolíkoch sú pripravené totožné mriežky a vedľa nich sú položené rovnaké obrázky. Deti si najskôr prezrú umiestnenie obrázkov vo vzorovej mriežke, zapamätajú si rozmiestnenie obrázkov v mriežke a potom prejdú k druhému stolu a obrázky umiestnia rovnako. Mriežku tvoríme z piatich alebo troch prúžkov, podľa schopností detí. Aktivitu si deti vyskúšajú najskôr v menších skupinkách, dvojiciach. Potom ju môžu riešiť aj individuálne.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Koľko kvietok si si zapamätal/-a naraz? Ktorá mriežka bola pre teba najťažšia (so štyrmi, šiestimi alebo deviatimi obrázkami)? Môžeš/môžete sa ísť pozrieť ešte raz. Áno, kvietok ste vybrali správne. Podarilo sa ti/vám zasadiť ho na správne miesto?“
Otázky na zamyslenie	<p>Aké kvietky sme vsádzali do záhonov?</p> <p>Čo pre vás bolo najľahšie a čo najťažšie?</p> <p>Čo vás potrápilo?</p> <p>S kým sa ti dobre spolupracovalo?</p> <p>Prekvapilo vás niečo?</p> <p>Bolo lepšie vsádzať kvietky do záhona vo väčšej skupine, vo dvojici alebo samostatne?</p>
Riziká/odporúčania	Nabudúce začínať iba s jedným obrázkom a postupne ich pridávať. U menších detí je lepšie mať iba dva obrázky. Staršie deti zvládnu vybrať z viacerých obrázkov tie, ktoré boli na vzorovej mriežke.

Obrázok: L'ahký variant – mriežka

Obrázok: Stredne ťažký variant – mriežka

Obrázok: Ťažký variant – mriežka

5.2.10 Životné jubileum dieťaťa

Meno autora	Petra Staňková
Názov činnosti	Oslava narodenín
Téma	Životné jubileum dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zámerne sa sústrediť a udržať pozornosť ■ Vyvinúť voľné úsilie, sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie ■ Radostne prežívať oslavy ■ Spolupracovať s ostatnými ■ Nadväzovať kontakty s dospelým
Vek dieťaťa	4 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Hrať s dieťaťom aktivitu iba „jeden na jedného“. Dieťa si tým pádom bude musieť zapamätať menej vecí.
Príprava/pomôcky	Bez pomôcok
Zadanie/inštrukcie	„Predstavte si, deti, že spoločne plánujeme oslavu narodenín. Zahráme si hru Na oslavu narodenín musíme pripraviť... Skúste premýšľať, čo všetko na takú oslavu narodenín potrebujeme.“
Popis	<p>Deti sa posadia do kruhu, kde im učiteľka vysvetlí hru.</p> <p>Začína učiteľka. Povie deťom vetu: „Na oslavu narodenín musím pripraviť...“ a uistí sa, že všetky deti rozumejú jej obsahu. Sama potom povie túto vetu, do ktorej doplní prvý predmet.</p> <p>Napríklad: <i>Na oslavu narodenín musím pripraviť tortu.</i></p> <p>Potom vyzve prvé dieťa, aby vetu zopakovalo a pridalo k nej ďalší predmet.</p> <p>Napríklad: <i>Na oslavu narodenín musím pripraviť tortu a sviečky.</i></p> <p>Týmto spôsobom sa deti striedajú a spoločne tvoria zoznam na oslavu narodenín, až kým sa v zozname úplne nestratia. Kto sa stratí a nevie pokračovať, vypadáva.</p> <p>Deti hrajú hru v menších skupinkách.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	Učiteľka deťom pomáha s opakovaním slov, ktoré deti v priebehu hry vymýšľajú. Dáva deťom priestor, aby sa snažili zapamätať si čo najviac vecí.
Otázky na zamyslenie	<p>Čo sa vám dnes páčilo/nepáčilo?</p> <p>Čo ti robilo najväčší problém?</p> <p>Čo bolo pre teba ľahké/ťažké?</p> <p>Čo si myslíte, kto si zapamätal najviac slov?</p> <p>Čo ste sa dnes naučili?</p> <p>Prekvapilo ťa niečo?</p>
Riziká/odporúčania	Ak je v triede viac detí, je na túto aktivitu lepšie rozdeliť ich na menšie skupinky. Deti sa viac sústredia, na každé príde rad, nemusia dlho čakať.

Obrázok: Spoločenská hra

Obrázok: Hra

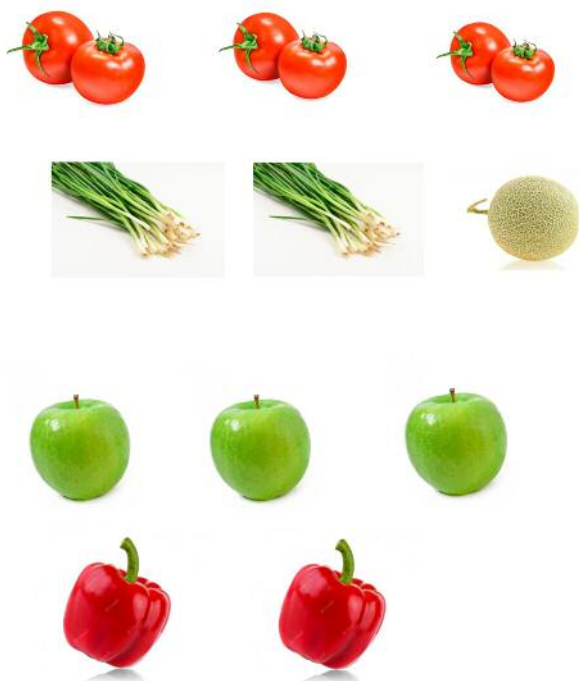
Obrázok: Hra na oslavu narodenín

5.2.11 Komunikácia medzi nami

Meno autora	Zuzana Sádovská, Yuliia Barzhak
Názov činnosti	Ideme na trh
Téma	Komunikácia medzi nami
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Spájať informácie, ktoré si má dieťa zapamätať, so zmyslovými pocitmi alebo predstavami ■ Pridávať a odoberať zo skupiny po 2 až 3 predmetoch
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Dbáme na to, aby dve deti so ŠVVP nevytvorili dvojicu. V prípade, že dvojiciu vytvorí, poskytneme im viac času a slovnú podporu (napr. „Aj dospelý niekedy zabudne, čo má kúpiť.“).
Príprava/pomôcky	Nákupné zoznamy, batohy, plastové peniaze, červená vlajka
Zadanie/inštrukcie	„Deti, poďte, pôjdeme nakupovať na trh. Vezmite si s kamarátom košík a recept a skúste si veci na recepte zapamätať. Spoločne si pomáhajte. Potom pôjdete do stánku/obchodu zaobstarať to, čo ste mali v recepte. Myslite na slušné správanie (pozdravte sa, poprosťte, vykajete predajcovi...). Kontrolujte spoločne, či nakúpíte všetko, a nezabudnite zaplatiť.“
Popis	<p>V priestoroch materskej školy (v triede, na ihrisku) sú umiestnené koše s rôznym ovocím a zeleninou. Na jednom mieste má učiteľka pre deti pripravené „recepty“. Učiteľka rozdá deťom v triede obrázkový nákupný zoznam, podľa ktorého majú nakupovať. Úlohou dvojíc je zapamätať si spoločne nákupný zoznam. Diskutujte s deťmi o tom, či nakupovali na trhu s rodičmi. Čo tam nakúpili, na čo nesmú zabudnúť. Zdôraznite deťom, že na trhu bude mnoho cudzích ľudí, preto majú dávať pozor a zostať spolu.</p> <p>Aktivita bude prebiehať vo dvojiciach. Každá dvojica dostane kartičku s obrázkovým nákupným zoznamom a desať plastových mincí. Úlohou detí je zapamätať si nákupný zoznam. Po príchode na trh/do obchodu deti postupne nakúpia a každá dvojica fiktívne zaplatí svoj nákup (pokiaľ sa aktivita vykonáva v priestoroch MŠ) alebo učiteľka zaplatí deťom nákup na trhu/v obchode. Po skončení nákupu si dvojica uloží tovar do batoha.</p> <p>Po príchode do materskej školy si deti skontrolujú nákupy každej dvojice podľa nákupného zoznamu a tiež peniaze, ktoré im z nákupov ostali. Vyhodnotia, komu sa podarilo úlohu splniť bez chyby.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Nezáleží na tom, že si nemôžete spomenúť, máte čas. Bolo to ovocie alebo zelenina? Vidím, že ste si dokázali vzájomne pomôcť. Pamätáte si obaja celý zoznam? Čo urobíte, keď si niekto nebude môcť spomenúť?“

<p>Otázky na zamyslenie</p>	<p>Chodíte nakupovať s rodičmi? Kúpili ste iba veci, ktoré boli na vašom zozname? Je lepšie nakupovať, keď ste sami alebo vo dvojici? Čo bolo najťažšie? Mali všetci dostatok peňazí? Na čo nesmieme zabudnúť, keď ideme nakupovať? Museli ste riešiť nejaký problém? Darilo sa vám si navzájom poradiť?</p>
<p>Riziká/odporúčania</p>	<p>Aktivitu je možné realizovať aj vo vonkajších priestoroch materskej školy, kde by vznikol trh pre materskú školu. Deti nemajú so sebou pri nákupe zoznamy, ale učiteľka ich má pri sebe pre prípad, že by niektoré dieťa potrebovalo pomoc a požiadalo o radu.</p>

Nákupný zoznam

Obrázok: Nákupný zoznam

Obrázok: Nákup na trhu

5.2.12 Štyri ročné obdobia

Meno autora	Zuzana Sádovská, Veronika Ojo
Názov činnosti	Stratení kamaráti
Téma	Štyri ročné obdobia
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Sledovanie zmien v prírode, vnímanie okolia ■ Charakteristika ročných období ■ Zrková diferencácia
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Snažíme sa dieťa so ŠVVP čo najviac zapojiť do debaty, uistiť sa, že rozumie zadaniu, a priamo kontrolovať jeho postup pri plnení aktivity.</p> <p>V miernych intervaloch sa uistujeme, že deti so ŠVVP získavajú určité znalosti.</p>
Príprava/pomôcky	Baliace papiere s nakreslenými ročnými obdobiami (každé ročné obdobie zvlášť na jeden baliaci papier), obrázky rôznych predmetov, ktoré sa objavujú na papieroch s ročnými obdobiami, maľovanky, predmety a javy štyroch ročných období na papieroch s formátom A4
Zadanie/inštrukcie	<p>„Precvičíme si pamäť. Vašou úlohou je zapamätať si čo najviac z obrazu, ktorý máte pred sebou. Vyberte z kôpky jednofarebných obrázkov tie, ktoré ste videli na svojom obraze, a vyfarbite ich tou farbou, ktorou boli vyfarbené na obraze. Pomáhajte si v skupine a spomínajte, ktoré obrázky tam patria.</p> <p>Usporiadajte vybrané obrázky do radu, vytvorte „most“, obrázky vám bude vyberať kamarát. Na mieste obrázka môžete most preskočiť na druhú stranu. Striedajte sa. Každý vyberá dva obrázky.“</p>
Popis	<p>Učiteľka s deťmi diskutuje o prírode a zmenách ročných období, o daždi, vetre a mrakoch a spoločne vykonávajú jednoduché krátkodobé pozorovania zmien počasia. Učiteľka rozdelí deti do 4 skupín tak, aby v každej skupine boli deti rôzneho veku a s rôznou úrovňou schopností; takto budú deti rozdelené pri prvej úlohe, pri ďalších dvoch aktivitách deti nebudú v skupinách.</p> <p>Na každú aktivitu sú v triede vopred pripravené pomôcky.</p> <p>Deti majú v triede rozložené veľké papiere s obrázkami jednotlivých ročných období. Ich úlohou je prezeráť si obrázky a zapamätať si čo najviac objektov (budú mať na to približne dve minúty). Učiteľka potom zroluje papiere a dá ich mimo dosahu detí. Teraz, keď deti mali možnosť si obrázky poriadne prezrieť, bude ich úlohou vybrať z kôpky papierov uloženej vedľa nich iba tie obrázky, ktoré videli na obraze a zapamätali si ich. Akonáhle ich vyberú, vyfarbia ich rovnakou farbou, akou boli namaľované na papieroch. Potom si deti v skupine svoje riešenie skontrolujú, prípadne opravajú.</p> <p>Na záver deti v skupine vytvoria na podlahe z vybraných obrázkov dva stĺpce („mosty“) vedľa seba. Úlohou detí bude preskočiť „most“ v mieste, kde sa nachádza obrázok, ktorý jedno dieťa zo skupiny pomenuje (napr. strom pokrytý snehom, plavky, dážď, slnko, zimné topánky). Ostatné deti zo skupiny preskočia most. Po dvoch obrázkoch sa rola „vyberačov obrázkov“ vymení.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Akú farbu mal traktor? Viete, aké ročné obdobie je zobrazené na vašom obraze? Podľa čoho ste to spoznali? Vidím, že si kontrolujete správnosť, ako pri tom postupujete? Aké sú vaše úlohy v skupine? Vidíš miesto, kde môžeš most preskočiť? Darí sa ti hľadať vybrané obrázky?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Aké to bolo zapamätať si obrázky a potom skočiť cez most? Chcel/-a by si sa takto hrať ešte niekedy? Bolo podľa vás na obrázkoch nakreslených príliš veľa vecí? Koľko obrázkov ste si zapamätali? Chýbal vám nejaký? Dokázali ste určiť aj príslušnú farbu? Čo bolo najťažšie? Urobili by ste teraz niečo inak? Ako ste si v skupine pomáhali?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Umiestnite štyri ročné obdobia čo najďalej od seba, aby si ich deti nemohli v skupinách vymeniť.</p> <p>Obrázky na papieroch s formátom A4 sú rovnaké ako na obrázkoch.</p> <p>Papiere v aktivite „most“ treba laminovať; je lepšie nechať deti skákať cez „most“ len bosými nohami, aby sa v ponožkách alebo papučkách nešmykli na klzkom povrchu laminovaného papiera.</p>

Obrázok: Vzor hry Most

5.2.13 Šport

Meno autora	Veronika Ojo
Názov činnosti	Bystrozraký
Téma	Šport
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Orientácia v priestore ■ Pamäť a pozornosť ■ Komunikácia vo dvojici
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti so ŠVVP budú mať v rámci aktivity viac času na zapamätanie si pexesa, a teda aj viac času na výber jednotlivých pexes. Prípadne môžeme niekedy počas aktivity ukázať všetky pexesá, ktoré sú ešte v hre, aby sme si osviežili pamäť. Môžeme tiež spojiť dve deti so ŠVVP do dvojíc, aby pexeso hrali spoločne.
Príprava/pomôcky	Pexeso – obrázky športov, lopta, švihadlo, lietajúci tanier
Zadanie/inštrukcie	„Zahráme si pexeso. Skúste si zapamätať čo najviac obrázkov, ktoré vám kamaráti ukazujú, budete medzi nimi potom hľadať dvojicu. Vyžrebujte si zo spoločnej kôpky jeden obrázok a dohovárajte sa s kamarátom, ktoré dieťa by mohlo mať váš pár. Potom kamaráta vyvolajte, on vám ukáže, či ste sa trafili.“
Popis	Deti vytvoria dvojice a postavia sa oproti seba. Deti držia nad hlavou rôzne obrázky športov (zimné, letné) tak, aby si ich mohli všetci pozrieť. Deti z dvojice stojace oproti nim si obrázky prezerajú a snažia sa ich zapamätať. Po jednej minúte deti otočia obrázky opačným smerom tak, aby deti stojace oproti nim obrázky nevideli. Potom si dvojica vyžrebuje jeden obrázok z kôpky vedľa seba (na kôpke sú páry k obrázkom, ktoré už deti videli) a dohovára sa, ktorý kamarát by mohol mať ich pár. Po dohode vyvolá jeho meno a šport. Deti sa striedajú vždy po jednom kole.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Zapamätali ste si všetky obrázky? Môžeme obrázky otočiť? Aké športy vidíš na obrázkoch? Pozorujte dobre všetky obrázky kamarátov.“
Otázky na zamyslenie	<p>Ktorá časť hry sa vám páčila najviac? Prečo?</p> <p>Čo bolo najťažšie?</p> <p>Urobili by ste niečo nabudúce inak?</p> <p>Čo pre vás bolo ľahké a čo, naopak, ťažké?</p> <p>Darilo sa vám vo dvojici spolupracovať?</p> <p>Na ktoré názvy športov ste si nespomenuli?</p> <p>Natrafili ste na šport, ktorý ste nepoznali?</p>
Riziká/odporúčania	Prípraviť dostatočne veľké obrázky, aby boli dobre viditeľné.

Obrázok: Opakovací papagáj

Obrázok: Pexeso

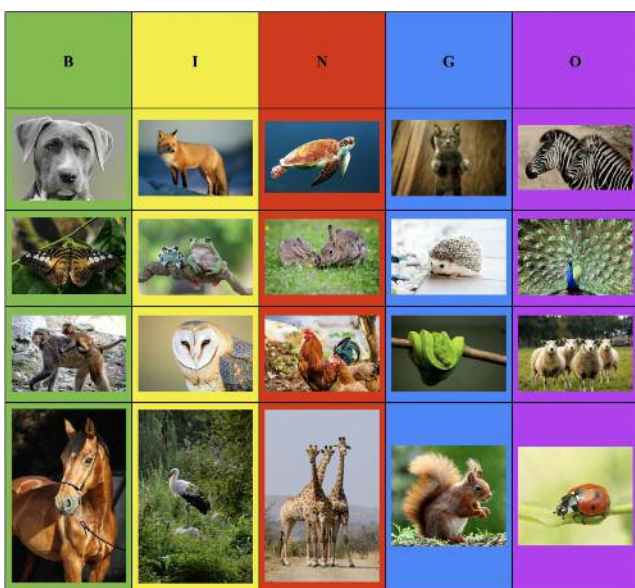
5.2.14 Zvieratá

Meno autora	Veronika Ojo
Názov činnosti	Mami, oci, poďme sa hrať
Téma	Zvieratá
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozhodne, či daný objekt má/nemá danú vlastnosť ■ Rozhodne o pravdivosti (áno/nie, platí/neplatí) ■ Zo skupiny objektov vyberie všetky objekty s danou vlastnosťou – roztriedi objekty v skupine na základe určenej vlastnosti
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pri plnení úloh s deťmi so ŠVVP odporúčame neustále kontrolovať, či dieťa zadaniu rozumie. Pokiaľ aktivity plnia iba deti so ŠVVP, odporúčame ich spojiť do dvojíc, aby asistent/učiteľ mohol ľahšie a rýchlejšie reagovať a pomôcť deťom s plnením aktivít.
Príprava/pomôcky	Pamäťová hra s tematikou zvierat v nepárnych číslach, obrázky rôznych prostredí, obrázky zvierat žijúcich v rôznych prostrediach, papier na bingo, zoznam zvierat na bingo, plastová krabička, voda zafarbená čiernym potravinovým farbivom, plastový téglík, papier s formátom A4 so siedmimi čiernobielymi zvieratami a jedným farebným zvieratkom, voda zmiešaná so zeminou, kefa, hrebeň, téglík, lyžička, panáček z lega, päť panáčikov zvierat
Zadanie/inštrukcie	<p>Aktivita 1: Zvieracie pexeso „Zahráme si pexeso. Vašou úlohou je nájsť všetky dvojice zvierat. Na konci vám zostane jeden obrázok zvieratka bez dvojice. Toto zviera si zapamätajte. Budete ho potrebovať na konci hry.“</p> <p>Aktivita 2: Kam patrí? „Vašou úlohou bude roztriediť zvieratá tak, aby boli všetky umiestnené tam, kde žijú (voda, súš, vzduch). Keď budete mať roztriedené všetky zvieratá, zostane vám jedno zviera, ktoré svoj domov nenašlo. To si opäť zapamätajte.“</p> <p>Aktivita 3: Bingo „Asistent bude menovať rôzne zvieratá (zelený lev, oranžový pes, červená myš, modrá žirafa, biely medveď...) a vašou úlohou bude zaškrtnúť na kartičkách iba tie zvieratá, ktoré vám pomenoval. Musíte byť veľmi opatrní, pozorne počúvať a veľmi si vzájomne pomáhať. Zviera, ktoré si máte zapamätať, je to, ktoré ste ako jedinú nezaškrtnuli.“</p> <p>Aktivita 4: Detektív „Na stole máte položené plastové nádoby naplnené obyčajnou vodou zafarbenou potravinárskym farbivom (čiernym). Pod touto nádobou sú ukryté obrázky zvierat. Sedem čiernobielych a jedno farebné. Vašou úlohou je nájsť práve to farebné zviera a zapamätať si ho. Toto farebné zviera nájdete tak, že na dno nádoby s vodou budete kľásť plastový téglík. Ten vám podobu zvieratka odhalí.“</p>

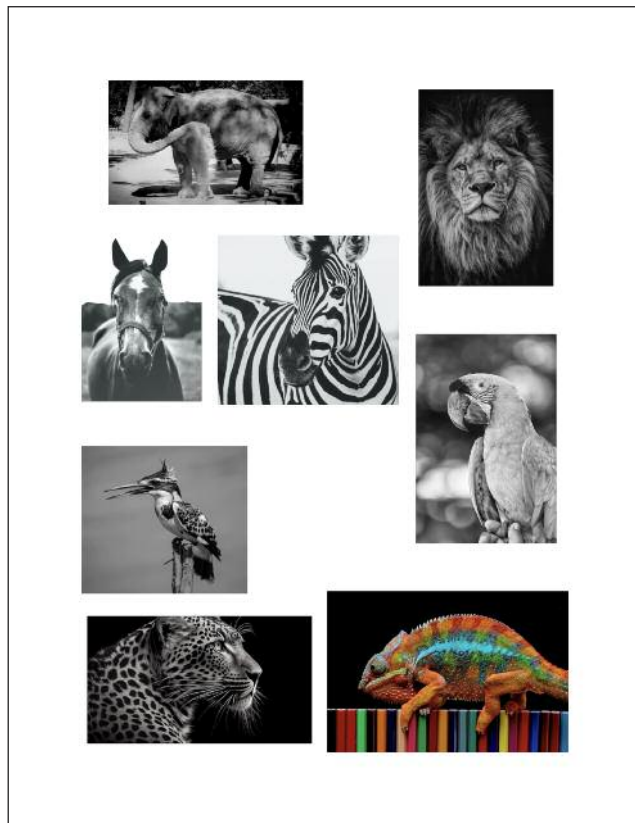
Zadanie/inštrukcie	<p>Aktivita 5: Archeológ</p> <p>„V menšom bazéniku alebo väčšej plastovej krabici je ukrytých mnoho predmetov, ale iba päť figúrok zvierat. Budete musieť z močiara vyloviť aspoň jedno zviera a zapamätať si, ktoré to bolo. Potom ho vrátite späť, aby ho mohol nájsť ďalší kamarát. To, čo vám ale bude sťažovať hľadanie, je voda zmiešaná so zeminou, teda skutočný močiar, takže predmety len ťažko uvidíte očami. Musíte ich nájsť hmatom.“</p> <p>„Po splnení všetkých úloh vyberiete na tabuli spomedzi mnohých obrázkov zvierat práve tie, ktoré vám v úlohách zostali a mali ste si ich zapamätať. Týmto spôsobom si overíme, že ste úlohy zvládli a zapamätali ste si správne zvieratá.“</p>
Popis	<p>Učiteľka vytvorí päť rôznych aktivít v priestore (ihrisko, trieda). Úlohou detí bude splniť všetky úlohy a po ich splnení vybrať na tabuli obrázky zvierat, ktoré budú v aktivite použité. Deti budú vyzvané, aby na tabuli vybrali odpovede na predchádzajúce aktivity. Aktivity sa vždy vykonávajú vo dvojiciach – buď s rodičom, alebo s ďalším dieťaťom z triedy. Učiteľ všetkým deťom/rodičom pred začiatkom aktivity vysvetlí pravidlá jednotlivých hier. Po dokončení aktivity musia predmety uviesť späť do stavu, v akom ich našli, aby ostatné dvojice neuhádli odpoveď. Deti plnia aktivity v rôznom poradí a vždy, keď splnia jednu aktivitu, dostanú farebnú pečiatku, pričom farba pečiatky zodpovedá jednotlivým stanovištiam. (Farba pečiatok závisí od toho, čo je na pracovisku k dispozícii.) Učiteľ deti vopred upozorní, aby nespotrebovali vodu použitú pri aktivitách, a tiež ich upozorní na „fair-play“ prístup. Po splnení aktivít dostanú deti za odmenu napr. džús, jablko (treba zvážiť, aká odmena je pre deti v škôlke vhodná a primeraná).</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Kde žije orol? Ste si istí, že na zemi? Ostalo vám v pexese jedno zviera? Si si istý/-á, že lev pod dózou je farebný? Aké ďalšie predmety boli vo vode zmiešanej so zeminou? Áno, vybrali ste správne päť obrázkov zvierat. Vidím, že si pomáhate a dohovárate sa. Ako ste prišli na toto riešenie?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ktorá hra bola najnáročnejšia? Ktorú by ste si ešte radi zahrali? Bolo pre vás ľahké nájsť dvojice v pexese? Aké bolo rozdeliť zvieratá podľa miesta, kde žijú? Hrali ste niekedy hru bingo? Páčilo sa vám naše zvieracie bingo? Prečo? Prečo sa vám páčila hra na archeológov v močiari? Ako sa vám spolupracovalo? Darilo sa vám dohovárať na vyriešení úloh? Pri čom ste si museli najviac pomáhať?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Na stanovištiach sú aktivity pripravené vždy minimálne 3-krát, aby mohlo súťažiť niekoľko dvojíc naraz. Učiteľka pravidelne kontroluje, či sú aktivity uvedené do pôvodného stavu.</p>

Obrázok: Zvieratá

Obrázok: Bingo

Obrázok: Čiernobiele a farebné zvieratá

5.2.15 Životné udalosti dieťaťa

Meno autora	Veronika Ojo
Názov činnosti	Moje prvé zvieratko
Téma	Životné udalosti dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Komunikovať pomocou celých viet ■ Myslieť a správať sa empaticky k druhým ľuďom ■ Rešpektovať pravidlá hry
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Učiteľ vyberie pre dieťa so ŠVVP zvieratko, ktoré by ho svojou náročnou starostlivosťou oň nedemotivovalo a nezahľcovalo jeho vnímanie, naopak, aby rozšírilo jeho znalosti a schopnosti.
Príprava/pomôcky	Papiere (formát A4) s návodom, ako sa starať o domáceho maznáčika, figúrky zvierat, plastové tyčinky (30 ks), plastové téglíky (50 ks), okruhliaky zelenej, žltej, červenej a modrej farby, obrázky hračiek/predmetov pre zvieratá (hrebeň na ošetrovanie koňa, lopta pre psa, kolotoč pre škrečka, koráliky pre rybičky...), tašky/košíky
Zadanie/inštrukcie	<p>„Deti, dnes si prostredníctvom hry vyskúšate, či zvládnete starostlivosť o svojho maznáčika. Rozdelíme sa do skupín a vyrazíme na cestu. Vyberte si z ponúkaných zvierat to, o ktoré by ste sa rady starali, a vymyslíte mu meno. Teraz si, deti, sadnite a dobre si pozrite obrázkový návod, ktorý som vám dala. Zistíte, koľko a aké jedlo vaše zvieratko potrebuje, aké pomôcky a ďalšie veci, ktoré sú v návode uvedené, mu musíte zaobstarať. Keď si to všetko zapamätáte, prineste mi svoj papier a nechajte si svoje zvieratko pri sebe. Napíšem vám k návodu meno vášho maznáčika. Teraz si do skupiny vezmite jeden košík/tašku a môžete ísť pozbierať všetky veci, ktoré vaše zvieratko potrebuje, aby bolo zdravé a šťastné. Nezapudnite so svojimi miláčikmi absolvovať takú dlhú prechádzku, akú vaši miláčikovia znesú.“</p> <p>Všetci opatrovatelia o maznáčika spolupracujú a dohovárajú sa na plnení úloh.</p>
Popis	Učiteľka nechá deti vybrať si vlastné zviera (figurínu zvieratka). Na základe ich výberu im dá obrázkový návod, ako sa treba o zvieratko starať. Úlohou detí je zapamätať si, koľko granúl a vody, prípadne aké a koľko hračiek ich zvieratko potrebuje, a akú dlhú prechádzku musí so svojím zvieratkom absolvovať. V areáli materskej školy (na dvore, v triede) sú štyri stanovišťa. Na jednom z nich sú v štyroch miskách okruhliaky v štyroch farbách. Na druhom stanovišti sú buď obrázky, alebo skutočné predmety, ktoré slúžia zvieratám. Na treťom stanovišti sú umiestnené téglíky rôznych farieb. Na štvrtom stanovišti sú vedľa seba umiestnené tri rady plastových tyčiniek – v každom rade je desať tyčiniek. Rady sú od seba vzdialené najmenej 30 cm. Deti sú vopred upozornené, že musia dávať pozor, aby nenarazili do druhého kamaráta, inak by mohli zraniť ich aj ich zvieratká. Učiteľka sleduje deti pri vykonávaní činností. Po dokončení všetkých aktivít sa deti vrátia na stanovište, kde si vyzdvihli svojich domácich miláčikov a košíky. Učiteľka pri príchode detí skontroluje, či majú správny počet predmetov, jedla a pitia podľa papierikov, ktoré majú označené svojimi menami. Po spoločnej kontrole obsahu všetkých košíkov sa učiteľka s deťmi presunie na stanovište, kde mali deti chodiť so zvieratkami. Tam potom spoločne s deťmi skontroluje, či urobili správny počet krokov (dieťa znovu prejde dráhu a pritom nahlas počíta počet krokov).

Popis	Pokiaľ sa dieťa zastaví pri svojom zvieratku, splnilo úlohu správne. Učiteľ počas aktivity podporuje spoluprácu detí. Nabáda ku komunikácii a kooperácii počas riešenia úloh.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Nezabudli ste na niečo, čo potrebujete vedieť o starostlivosti o svojho domáceho maznáčika? Poradili ste sa v skupine? Vidím, že sa všetci zapájate do úloh. Ak potrebujete pomoc, skúste sa opýtať inej skupiny, ako si s úlohou poradila. Páči sa vám zviera, ktoré ste si vybrali? Aké meno ste dali svojmu zvieratku? Odviedli ste skvelú prácu, keď ste si zapamätali, čo vaše zvieratko potrebuje. Gratulujeme!“
Otázky na zamyslenie	Aké iné zviera by ste si vybrali, keby ste mohli? Bolo ťažké si spomenúť, čo vaše zvieratko potrebuje? Prečo? Čo iné by ste mohli dať svojmu zvieratku ako hračku? Chceli by ste sa starať o svojich domácich miláčikov? Prečo? Ako sa vám darila spolupráca? Bolo ťažké sa dohodoriť a zhodnúť? Kontrolovali ste si vzájomne riešenie úloh?
Riziká/odporúčania	Jednotlivé stanovišťa rozmiestnite vo veľkých vzdialenostiach, aby sa deti na stanovištiach netlačili. Na stanovištiach s hračkami odporúčame používať čo najviac skutočných predmetov a čo najmenej obrázkov. Samozrejme, záleží na tom, aké predmety má škôlka k dispozícii. Snažíme sa deti emočne motivovať a vysvetľovať im, aké je dôležité starať sa o ich zvieratká, poskytovať im správne množstvo jedla a pitia a také predmety, ktorými si neublížia. Napíšte deťom na papier mená ich maznáčikov. Na obmenu posledného stanovišťa môžeme po kontrole umiestnenia domácich zvierat porovnať spoločné či odlišné potreby jednotlivých zvieratiek.

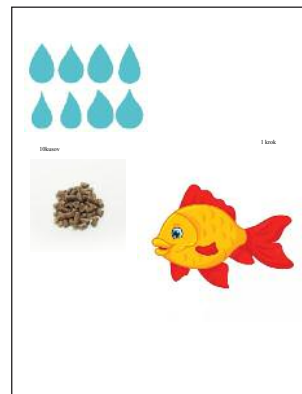
Obrázok: Milka sa stará o mačku

Obrázok: Mačka

Obrázok: Pes

Obrázok: Ryba

Obrázok: Škrečok

5.2.16 Bezpečnosť na cestách

Meno autora	Julijana Kološa
Názov činnosti	Čo znamená táto dopravná značka?
Téma	Bezpečnosť na cestách
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tréning vizuálnej pracovnej pamäti prostredníctvom hry ■ Procedurálny tréning pamäti (pri zapájaní sa do premávky) ■ Tréning sémantickej pamäti (pochopenie významu dopravných značiek)
Vek dieťaťa	4 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Dbáme na to, aby deti zo sociálne znevýhodneného prostredia mali dostatok príležitostí na aktívne učenie sa. Kladieme im rôzne otázky prispôsobené ich predchádzajúcim znalostiam, aby sme ich motivovali premýšľať.
Príprava/pomôcky	Duplikované karty s dopravnými značkami, dopravná podložka (napr. hracia podložka s dopravným motívom)
Zadanie/inštrukcie	<p>Na aktívnej prechádzke pozorujeme okolie, hľadáme dopravné značky a rozprávame sa o nich. V hre pokračujeme v rozhovore o bezpečnosti na cestách: „Čo pre vás znamená bezpečnosť na cestách? Poznáte nejaký iný druh dopravy?“</p> <p>Deťom ukážeme kartičky s dopravnými značkami a rozprávame sa s nimi o ich význame. Vysvetlíme im význam značiek, ktoré si nepamätajú alebo nepoznajú.</p> <p>Deti sú rozdelené do dvojíc, v ktorých si zahrajú pexeso. Otočia kartičky s dopravnými značkami lícom nadol a striedavo hľadajú dvojice. Keď dieťa nájde kartičky s rovnakými dopravnými značkami, snaží sa pomenovať a vysvetliť ich význam. Význam značky môže ukázať aj prostredníctvom pantomímy.</p> <p>Deti pokračujú v hre vo dvojiciach na dopravnej podložke (na hracej podložke s nakreslenými cestami), kde predvádzajú premávku s hračkami. Používajú malé figúrky dopravných značiek a dopravných prostriedkov (napr. autíčka).</p> <p>Počas hry povzbudzujte deti, aby sa rozprávali a vysvetľovali si navzájom rozhodnutia výberu dopravnej značky.</p>
Popis	<p>Deti objavujú kartičky a hľadajú dvojice dopravných značiek, pričom si prostredníctvom rozhovoru rozvíjajú jazyk, myslenie a upevňujú si predstavy o premávke.</p> <p>Počas aktivity sa deti zapájajú, rozprávajú sa, počúvajú a pomáhajú si vysvetľovaním.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Vidím, že sa navzájom pozorujete a rozprávate.“</p> <p>Povzbudzujeme deti, aby sa rozprávali, a ak to potrebujú, ponúkame im individuálnu podporu. V prípade nepochopenia pokynov deti nabádame k vysvetľovaniu, demonštrácii významu dopravných značiek svojim rovesníkom.</p>

Otázky na zamyslenie	Ako ste sa rozhodli, kto začne? Videli ste už túto dopravnú značku? Kde? Čo máme robiť, keď pri ceste vidíme túto dopravnú značku? Prečo? Akú má farbu? Aký má tvar? Čo si myslíte, prečo majú značky rôzne tvary?
Riziká/odporúčania	Na aktívnej prechádzke po ceste dbáme o vzájomnú bezpečnosť (držanie sa za ruky, chôdza po vnútornej strane vozovky). Počas pozorovania sa bezpečne zastavíme, aby sa deti mohli vo dvojiciach porozprávať o dopravnej značke, jej charakteristike a význame.
Prílohy	Získané 29. 3. 2023 z: https://i.pinimg.com/564x/ca/f9/12/caf912b42b31fcf6c74475a3d8692f36.jpg

Obrázok: Aktívna prechádzka s pozorovaním

Obrázok: Pochopenie významu dopravných značiek

Obrázok: Upevnenie významu dopravných značiek

Obrázok: Pexeso

Obrázok: Hra na hracej podložke PROMET

Obrázok: Dopravné značky

5.2.17 Materiály a ich vlastnosti

Meno autora	Sumedija Agić, Špela Dovjak
Názov činnosti	Zmyslová cesta
Téma	Materiály a ich vlastnosti
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Skúmanie a rozlišovanie zmyslami (hmatové vnímanie) ■ Rozvíjanie dôvery, spolupráce a komunikačných zručností ■ Budovanie pamäti a sústredenia ■ Rozvoj pozornosti a budovanie zmyslovej cesty spamäti
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Vytvárame skupiny so štyrmi alebo šiestimi deťmi v každej skupine, keďže v rámci svojich skupín budú pracovať vo dvojiciach. Skupinky by mali byť menšie, aby si deti mohli počas aktivity vymeniť úlohy. Podporujeme spoluprácu, dohodu a vzájomnú dôveru medzi deťmi. Ak sa dieťa cíti nepríjemne, keď má zakryté oči, upravíme aktivitu vylúčením zaviazania očí. Priateľ sprevádza prechádzku rovesníkov po zmyslovej ceste tak, že ich drží za ruku, vedie ich a povzbudzuje.
Príprava/pomôcky	Materiály nájdené doma alebo v herni (napr. vlna, vlašské orechy, gaštany, kukurica, ryža, lego, plsť, polystyrén, bavlna, látka atď.)
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou témou sú materiály a ich vlastnosti: Pamätáte si, o ktorých materiáloch sme sa doteraz učili? Môžete ich uviesť? Ktorý z týchto materiálov vidíte aj v herni? Ktoré materiály sú prírodné? Spoznávate materiály, ktoré sme si pre vás dnes pripravili? Ako by ste opísali tieto materiály? Ako ich môžeme triediť podľa tvaru, farby, štruktúry, veľkosti a iných charakteristík? Myslíte si, že by ste rozoznali materiály so zviazanými očami?“</p> <p>„Pripravili sme pre vás rôzne materiály a kartónové škatule. Vašou úlohou je vytvoriť zmyslovú cestu pomocou týchto materiálov. S pomocou kamaráta, ktorý bude slúžiť ako sprievodca, prejdete cestu naboso a so zviazanými očami. Po prejení cesty váš priateľ zmení poradie materiálov na zmyslovej ceste. Vašou úlohou je zapamätať si cestu, po ktorej ste kráčali, a obnoviť poradie materiálov do pôvodného stavu. Vaši priatelia vám v prípade potreby pomôžu. Pochopili ste svoju úlohu? Môžete zopakovať pokyny? Potrebujete ďalšie vysvetlenie? Je niekomu nepríjemné nosiť pásku cez oči?“</p>
Popis	Pedagógovia si na aktivitu pripravujú všetky potrebné materiály vrátane škatúl a rôznych senzorických materiálov. Deti začínajú naplňaním škatúl rôznymi materiálmi. Ovoniávajú materiály a porovnávajú ich na základe farby a tvaru. Potom pomocou materiálov vytvoria zmyslovú cestu a rozdelia sa do dvojíc. V každej dvojici rozhodnú, kto prejde po zmyslovej ceste so zviazanými očami ako prvý a kto ich povedie. Vedúci partner potom zmení usporiadanie materiálov na zmyslovej ceste, zatiaľ čo dieťa so zviazanými očami čaká. Potom vezmú svojho kamaráta so zviazanými očami za ruku, usmernia ho počas chôdze a porozprávajú sa s ním. Po dokončení cesty dieťa so zviazanými očami čaká, kým jeho kamarát opäť zmení postupnosť materiálov. Akonáhle je cesta zmenená, dieťa si odstráni pásku z očí a pokúsi sa vytvoriť správne poradie zmyslovej cesty, po ktorej práve kráčalo. Dvojice si potom vymenia úlohy, aby každé dieťa mohlo prejsť zmyslovou cestou. Táto aktivita podporuje spoluprácu, komunikáciu, dôveru a povzbudenie medzi deťmi. Je dôležité, aby spolupracovali, samostatne sa pripravovali, plánovali a vykonávali aktivitu.

<p>Spätná väzba a podpora počas aktivity</p>	<p>„Vidím, že ste postupovali podľa pokynov. Verili ste priateľovi, ktorý vás viedol? Poznali ste všetky materiály?“</p> <p>Môže sa stať, že deti počas chôdze nerozoznajú všetky materiály. V tomto prípade im odporúčame zvoliť materiály, ktoré sa čo najviac líšia tvarom a textúrou. Počas aktivity sú deti povzbudzované, aby hovorili, kládli otázky, opisovali pocity vyvolané každým materiálom a snažili sa zapamätať si postupnosť materiálov. Aby sa zvýšil pocit bezpečia a podporila sa dôvera, deti sa pri chôdzi po zmyslovej ceste držia za ruky.</p>
<p>Otázky na zamyslenie</p>	<p>Páčila sa vám úloha? Bola príliš náročná? Čo bolo najnáročnejšie? Ako sa vám spolupracovalo? Ako ste si vybrali páry? Ako ste sa cítili s páskou cez oči? Koľko materiálov ste si zapamätali? Ktorý materiál bol najľahšie rozoznateľný a prečo? Boli všetky materiály príjemné na dotyk? Ktoré ste spoznali ihneď? Myslíte si, že ste úlohu splnili úspešne? Urobili by ste nejaké zmeny? Prečo? Ktoré ďalšie materiály v herni by sa dali použiť na vytvorenie zmyslovej cesty?</p>
<p>Riziká/odporúčania</p>	<p>Deti povzbudzujeme, aby pomenovali materiál, po ktorom počas aktivity šliapu, a opísali svoje pocity. Odporúčame im šliapať pomaly a oboma nohami do každej škatule, aby sa predĺžil pocit a zlepšila sa ich pamäť. Spočiatku môže byť užitočné ponúknuť menej materiálov. Ak budú deti úspešné, môžu sa zaviesť ďalšie materiály. Počas aktivity by sme mali deti viackrát pochváliť.</p>

Obrázok: Príprava materiálov

Obrázok: Poskytovanie pokynov

Obrázok: Chôdza po zmyslovej ceste 1

Obrázok: Chôdza po zmyslovej ceste 2

Obrázok: Zmena poradia zmyslovej cesty

Obrázok: Úspešne dokončená úloha

5.2.18 Zdravá strava

Meno autora	Maja Geršak Banovič
Názov činnosti	Sekvencia
Téma	Zdravá strava
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Posilnenie vizuálnej pamäti ■ Rozvíjanie sústredenej pozornosti ■ Rozvíjanie vizuálnych asociácií
Vek dieťaťa	3 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Hru by sme mali prispôbiť veku dieťaťa výberom vhodného počtu obrázkov jedla na zoradenie. Deťom, ktoré nerozumejú jazyku, môžeme potraviny vizuálne ukázať a opakovane pomenovať, aby sme im pomohli osvojiť si slovnú zásobu. Môžeme použiť aj viacjazyčný slovník a pomenovať potraviny v rôznych jazykoch. Hra je primárne vizuálna, takže nevyžaduje jazykové porozumenie.
Príprava/pomôcky	Pripravené kartičky so sekvenciami jedál, kartičky s rôznymi druhmi jedál, stolička a stôl
Zadanie/inštrukcie	<p>„V rámci témy Zdravé jedlo si zahráme pexeso. Spoločne sa najskôr pozrieme na druhy potravín zobrazené v poradí. Spoznávate potraviny? Je počet potravín rovnaký vo všetkých postupnostiach? Opakuje sa nejaká potravina v sekvenciách? Sú na kartičkách zobrazené potraviny alebo už hotové jedlá?</p> <p>Na začiatku si zvolíte kratší sled a v rovnakom poradí ukladáte kartičky s jednotlivými potravinami. Sekvenciu si budete môcť pozrieť počas celej hry.</p> <p>Keď sa s hrou zoznámite, najprv sa pozriete na sekvenciu, potom ju otočíte a pokúsite sa tú istú sekvenciu vytvoriť spamäti znovu.</p> <p>Keď vyberiete dlhšie sekvencie, hra bude náročnejšia.“</p>
Popis	<p>Začneme tým, že si s deťmi prejdeme sekvencie a skontrolujeme, či jedlo rozpoznajú a či dokážu postupovať podľa pokynov. Potom sa deti losovaním alebo pomocou riekanky rozdelia do skupín a vysvetlíme im pravidlá hry. Spočiatku im ponúkame kratšie sekvencie a po zvládnutí hry si môžu zvoliť dlhšie sekvencie.</p> <p>Hru je možné prispôbiť aj sluchovému pexesu, kde jedno dieťa vo dvojici „číta“ (t. j. pomenúva) jedlá v poradí a druhé dieťa musí kartičky skladať v rovnakom poradí.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Pochopili ste pokyny? Viete, čo je vašou úlohou? Zdá sa vám hra náročná? Ako ste zoradili potraviny spamäti? Aká dlhá bola vaša najdlhšia správne umiestnená sekvencia?“
Otázky na zamyslenie	<p>Poznali ste všetky potraviny alebo hotové jedlá na kartičkách?</p> <p>Bolo by jednoduchšie, keby ti pomohol kamarát?</p> <p>Ako ste si zapamätali poradie?</p> <p>Ako ste si pomohli?</p>
Riziká/odporúčania	Aktivitu možno vykonávať aj vonku, napríklad na ihrisku alebo v telocvični.

Obrázok: Sekvencie a karty

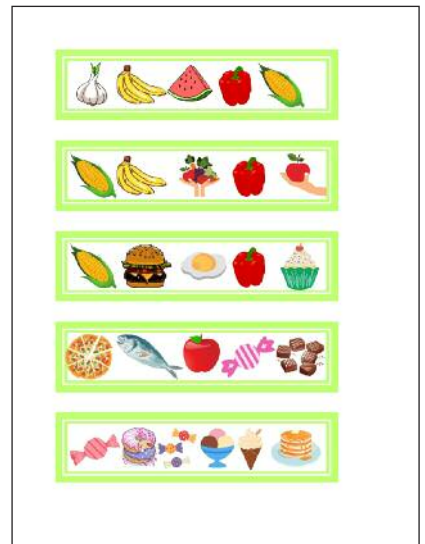
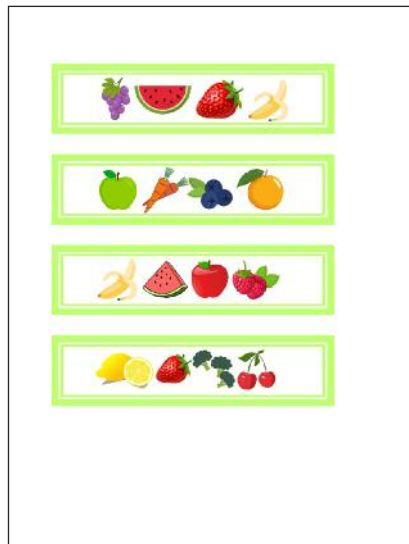
Obrázok: Ukážka

Obrázok: Deti v hre

Obrázok: Sekvencie a karty 1, 2, 3

5.2.19 Tradície a ľudové rozprávky

Meno autora	Špela Petrovič Štempihar, Alekseja Glinšek
Názov činnosti	Ako pokračuje príbeh?
Téma	Tradície a ľudové rozprávky
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozvoj vizuálnej pamäti ■ Rozvoj epizodickej pamäti (triedenie obrázkov do priebehovej sekvencie) ■ Rozvoj sémantickej pamäti (vyhladávanie slov a ich významu)
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti by si mali medzi sebou rozdeliť úlohy a dohodnúť sa, kto bude aktivitu viesť, kto pripraví materiály a kto rozmiestni obrázky na stole.
Príprava/pomôcky	Kartičky s obrázkami zvierat, ľudí a predmetov z rozprávky: medvede, dievčatko, stoličky, stoly, posteľe, lyžice, misky, dom, les, cesta a stromy Odporúčame deti rozdeliť do dvojíc a aktivitu vykonávať v tichom prostredí.
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou témou sú ľudové rozprávky: Pamätáte si ešte, čo je to rozprávka? Spomínate si na význam pojmu „ľudová“? Na základe ľudovej rozprávky Tri medvede pripravíme dve rovnaké sady obrazových materiálov.“ Deťom vysvetlíme, že si dnes budeme trénovať svoju pamäť: „Ale čo je to vlastne pamäť? Je to niečo, čoho sa môžeme dotknúť, čo môžeme vidieť, počuť alebo si predstaviť? Ako by ste svojmu kamarátovi vysvetlili, čo je to pamäť? Čo si pamätáte vy? Napríklad, čo si robil včera? Aká je tvoja najkrajšia spomienka? A najsmutnejšia? Majú aj zvieratá spomienky? Prečo si myslíte, že áno? Spomínate si na niečo z čias, keď ste boli malé dieťa? Môžeme si svoje spomienky niekde uložiť alebo zaznamenať? Zavrite oči, zamyslite sa a skúste si spomenúť na svoju najstaršiu spomienku. Čo sa vám vybaví ako prvé?“</p> <p>Deti sa rozdelia do dvojíc alebo malých skupín. Každá dvojica alebo skupina dostane kartičky s obrázkami zvierat, ľudí a predmetov, ktoré sa objavujú v rozprávke. Úlohou detí je zoradiť kartičky v poradí, v akom sa objavili v rozprávke.</p>
Popis	<p>Učiteľka predstaví deťom dnešnú tému, t. j. rozvíjanie a budovanie pamäti, a poskytne jasné inštrukcie na vykonanie aktivity.</p> <p>Deti sa zapájajú do skupinovej diskusie o aktivite. Delia sa o svoje myšlienky, názory, návrhy a minulé skúsenosti.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Čo sa stalo ako prvé? Čo sa stalo potom? Čo si pamätáte?“
Otázky na zamyslenie	Ako ste pristupovali k tejto úlohe? Bolo pre vás v tejto hre niečo obzvlášť ťažké? Čo ste robili ako skupina/pár, ak ste sa nezhodli?
Riziká/odporúčania	Odporúčame zabezpečiť pokojné prostredie, ktoré deťom umožní sústrediť sa na úlohu.

Prílohy

https://en.wikisource.org/wiki/Trije_Medved

Vizuálne materiály:

Klipart Tri medvede – stiahnite si zadarmo vysokokvalitný klipart Tri medvede (clipart-library.com)

Zlatovláska a tri medvede – Postavy z malého sveta (twinkl.si)

Obrázok: Príprava a prezeranie obrázkov

Obrázok: Poskytovanie pokynov

Obrázok: Rozloženie vybraných obrázkov

Obrázok: Vykonávanie aktivity 1

Obrázok: Vykonávanie aktivity 2

5.2.20 Životné udalosti dieťaťa

Meno autora	Špela Petrovič Štempihar, Alekseja Glinšek
Názov činnosti	Čo potrebujeme v lete a prečo?
Téma	Životné udalosti dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Pamäť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozvoj vizuálnej pamäti ■ Rozvoj sémantickej pamäti (spájanie slov a pojmov) ■ Rozvoj epizodickej pamäti (spájanie predmetov s udalosťami)
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti sú rozdelené do malých skupín a majú k dispozícii materiály, ktoré sú typické pre leto. Deti sú vyzvané, aby pozorovali materiály a snažili sa zapamätať si zobrazené predmety. Pedagóg iniciuje diskusiu kladením otázok, napr.:</p> <p>Čo vidíte? Držali ste niekedy tento predmet v rukách? Na čo sa tento predmet používa? V ktorom ročnom období ho môžeme použiť? Čo majú tieto predmety spoločné?</p>
Príprava/pomôcky	Detské plavky, šľapky, piesok, lopatka a kanva, slnečné okuliare, plavecké okuliare, klobúk, opaľovací krém, presýpacie hodiny, uterák
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou témou sú životné udalosti detí. Pozorne si prezrite predmety a skúste si ich zapamätať. Zistíme, kedy tieto predmety používame a aké udalosti vám pripomínajú?</p> <p>Nosili ste niekedy niektorý z týchto predmetov? Hrali ste sa niekedy s niektorým z nich? Prečo nosíme slnečné okuliare? Aký je rozdiel medzi slnečnými okuliarmi a plaveckými okuliarmi? Kedy by sme mali používať opaľovací krém? Aké predmety máme v materskej škole? Čo môžeme robiť s lopatkou? Sú šľapky vhodné do materskej školy? Prečo si myslíte, že áno?“</p>
Popis	<p>Pedagóg s deťmi sa zhromaždia v kruhu alebo pri stole a spoločne skúmajú rôzne predmety. Rozmanité otázky majú stimulovať myslenie detí a vytvárať súvislosti medzi predmetmi. Vyberú sa dvaja dobrovoľníci, ktorí sa postavia trochu bokom od skupiny, zatiaľ čo ostatné deti odstránia dva predmety zo stola. Dobrovoľníci sú zavolaní späť a potom hádajú, ktoré dva predmety chýbajú. Keď uhádnu, hra pokračuje tak, že ďalšia dvojica detí sa striedavo vzdaluje od skupiny. Hra trvá tak dlho, kým sa deťom zdá byť zábavná. Hru možno hrať v malých skupinách alebo aj samostatne (nezávisle).</p> <p>Počas aktivity sa deti zapájajú do diskusie, kritického myslenia, pozorovania a debaty.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Deti sú nabádané, aby pozorne pozorovali predmety a snažili sa ich zapamätať. Učiteľka im navrhuje, aby sa zapojili aj do skupinových diskusií, kde môžu predmety pomenovať a preskúmať ich využitie v materskej škole a pod.</p> <p>Ak si deti nedokážu spomenúť na všetky predmety, pomôžeme im, napríklad spomenú počet predmetov alebo opíšu ich farby.</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Aké ďalšie predmety zvyčajne potrebujeme v lete? Čo je vysadené na ihrisku, aby nám v lete nebolo príliš horúco? Ak by sme na ihrisku nemali stromy, ako inak by sme mohli vytvoriť tieň? Čo bolo na tejto úlohe najnáročnejšie?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Pri snahe vybaviť si a pomenovať predmety z pamäti poskytuje pedagóg deťom pomoc (napr. pedagóg spomenie, že tento predmet používame pri plávaní v mori alebo v bazéne, alebo že tento predmet používame pri hre na pieskovisku, alebo že v lete potrebujeme tento predmet na ochranu očí atď.) Ak dieťa stále nedokáže identifikovať predmet, ponúkne mu ho, aby si ho ohmatalo a dotklo sa ho, pričom si zakryje oči.</p>

Obrázok: Aktívne pozorovanie objektov

Obrázok: Hľadanie skrytých predmetov 1

Obrázok: Hľadanie skrytých predmetov 2

Obrázok: Diskusia o spoločných vlastnostiach predmetov

Obrázok: Počítanie predmetov

5.3 Pozornosť

5.3.1 Každý je iný, jedinečnosť človeka

Meno autora	Věra Isáková, Naděžda Husová
Názov činnosti	Jedinečnosť v odtlačku
Téma	Každý je iný, jedinečnosť človeka
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none">■ Vnímať a rozlišovať pomocou všetkých zmyslov – zámerne pozorovať■ viesť rozhovor■ Opísať situáciu■ Prežívať radosť zo zvládnutého a poznaného■ Chápať, že všetci ľudia majú rovnakú hodnotu, pretože je každý iný■ Spolupracovať s ostatnými■ Pochopiť, že každý má svoju úlohu v skupine■ Mať povedomie o širšom spoločenskom, vecnom, prírodnom, kultúrnom i technickom prostredí i jeho dianí v rozsahu praktických skúseností a dostupných praktických ukážok v okolí dieťaťa
Vek dieťaťa	4 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Prvý deň deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Rozdelíme ich na základe ich hypotézy, či má každý človek rovnaký odtlačok prsta (pozri popis aktivity), alebo nie.</p> <p>Druhý deň deti rozdelíme žrebovaním farebných loptičiek. Deťom s ťažkosťami (vedúcim výskumných tímov) dá učiteľka farebnú guľičku. Ostatné deti si žrebujú farebné loptičky a podľa farby sa priradia k svojim vedúcim.</p>
Príprava/pomôcky	Lupy, mikroskopy, zväčšovacie sklíčka, atrament, vankúšiky na pečiatky, papiere, ceruzky, kopírka, nožnice, hodnotiaci karta
Zadanie/inštrukcie	<p>Prvý deň:</p> <p>„Rozprávame sa o výnimočnosti ľudí, človeka. Iste viete, že každý človek je iný. Čo znamená, že je niekto niečím výnimočný? Čím ste výnimoční vy? V čom vynikáte? Čo viete vy a nikto iný to neovláda? Pozrite sa na svoje ruky, čím sú výnimočné? Na vašich rukách a prstoch vidíte čiary. Sú to papilárne línie. Myslíte si, že máme všetci rovnaké odtlačky prstov? Ako by sme mohli zistiť, či máme rôzne odtlačky? Kto si myslí, že máme rovnaké odtlačky prstov? Kto si myslí, naopak, že máme rozdielne odtlačky prstov? Vašou úlohou dnes je potvrdiť alebo vyvrátiť vašu domnienku, či máme všetci rovnaké odtlačky prstov. Pracovať budete vo výskumných tímoch na základe vašich dohadov. Na pracovnom stole nájdete všetko, čo potrebujete na odtlačok palca a jeho skúmanie. Každý tím si vezme pomôcky. O pomoc alebo radu môžete požiadať kamaráta z iného tímu. Pokiaľ vám nikto neporadí, na poslednom stole nájdete tablet s videonávodom. Je dôležité sa v skupine dohovárať na rolách i postupe. Viete, ako budete postupovať? Pred sebou máte kartu. Kam si zapíšete svoj predpoklad a kam výsledok? Ako zistíte, či sú odtlačky rovnaké, alebo rozdielne? Čo môžete použiť? Kto by vedel zopakovať celú dnešnú úlohu?“</p>

Zadanie/inštrukcie	<p>Druhý deň:</p> <p>„Zistili ste, že každý z nás má odlišný odtlačok prsta. Každému vo vašom tíme som pripravila zväčšený obrázok vášho odtlačku palca. Každý z vás má svoj odtlačok podpísaný a s fotografiou. Jeden záhadný odtlačok je navyše. Je síce bez podpisu a fotografie, ale patrí niekomu z vás. Vašou úlohou je nájsť odtlačok, ktorý je s tým nepodpísaným odtlačkom totožný. V tíme sa dohodnite, kto bude skúmať, kto obstará pomôcky a kto bude vyhodnocovať. Spolupracujte. Aké pomôcky budete potrebovať? Kto zopakuje, aké je dnešné zadanie? Keď si nebudete vedieť poradiť, koho môžete požiadať o pomoc?“</p>
Popis	<p>Prvý deň:</p> <p>Deti sedia v kruhu a učiteľka pomocou otvorených otázok deti postupne motivuje k téme jedinečnosti a zisťuje, v čom sú ľudia výnimoční. V čom je výnimočný každý z nás. Učiteľka sa pýta, či máme rovnaké ruky, prsty, dlane a na čo ich používame. Nabáda deti k bližšiemu skúmaniu prstov a dlaní. Kladie otázku, či máme všetci rovnaké odtlačky prstov. Učiteľka vyberie kapitánov a rozdelí deti do skupín na základe ich domnienky. Tímy si vyberú pripravené pomôcky. V tímoch sa dohovárajú a rozdeľujú si roly. Na každom stole je pripravená hodnotiacia karta, do ktorej si tímy zaznamenávajú svoj predpoklad a výsledok. Po aktivite učiteľka kartičky s odtlačkami prstov detí zväčší na kopírke na 200 % a vytlačí ich. Ku karte pridá meno dieťaťa a jeho fotografiu. Vytlačí o jednu kartu navyše. Tú ponechá bez podpisu a fotografie. Vytlačí ju toľkokrát, koľko je výskumných tímov.</p> <p>Druhý deň:</p> <p>Učiteľka rozdá deťom ich zväčšené karty s odtlačkami prstov a rozdelí ich do skupín pomocou farebných loptičiek. Do každého výskumného tímu dá jednu kartu s odtlačkom prsta bez mena a fotografie. Deti v skupinách spolupracujú, dohovárajú sa a skúmajú z ktorej skupiny je záhadný odtlačok.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Vidím, že ste si v tíme rozdelili roly. Kto bude robiť odtlačky prstov? Urobil si odtlačok správne? Čo by si mohol urobiť, aby bol odtlačok zreteľnejší? Ako správne nastavíš mikroskop? Kto ti môže pomôcť? Ako ti pomôže lupa? Ktorá pomôcka je na skúmanie lepšia/vhodnejšia – lupa alebo mikroskop? Pozreli ste si všetky odtlačky prstov? Na čo ste prišli? Komu z vás sa vyplnil jeho predpoklad? Aký to bol? Kto našiel v skupine kamaráta s rovnakým odtlačkom?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Dokázali ste sa v skupine dohodnúť?</p> <p>Ako sa vám podaril odtlačok palca pomocou atramentu?</p> <p>Čo by ste nabudúce urobili inak?</p> <p>Aký bol váš predpoklad a aký je záver?</p> <p>Kedy ste si nevedeli rady?</p> <p>Myslíte si, že aj jednovaječné (= rovnaké) dvojčatá majú rôzne odtlačky prstov?</p> <p>Ako sa volá odbor, ktorý sa zaoberá odtlačkami prstov?</p> <p>Akou inou technikou môžeme ešte odobrať odtlačok prstov?</p> <p>V čom bol problém?</p> <p>Koho bol záhadný odtlačok?</p> <p>Aká bola spolupráca?</p> <p>Čo ste zistili?</p> <p>Ako ste odtlačky porovnávali?</p>

<p>Otázky na zamyslenie</p>	<p>Aké pomôcky ste použili? Máme všetci rovnaké odtlačky prstov? Čo bolo na tejto činnosti najzaujímavejšie?</p>
<p>Riziká/odporúčania</p>	<p>Pripomínať deťom, že každý v tíme má svoju nezastupiteľnú úlohu. Podporovať spoluprácu. Pripomínať deťom správnosť postupu a dôležitosť čistoty pri používaní atramentu. Overovať správnosť postupu. Sledovať deti s ťažkosťami a ich zapojenie do kolektívu.</p>

Obrázok: Skúmanie papilárnych línií

Obrázok: Zápis predpokladu

Obrázok: Skúmanie vlastných odtlačkov pod mikroskopom

Obrázok: Tvorba odtlačku palca

Obrázok: Porovnávanie odtlačku palca

Obrázok: Porovnávanie odtlačku palca

Obrázok: Skúmanie odtlačku palca pod lupou

Obrázok: Skúmanie odtlačku palca zväčšovacím sklíčkom

Obrázok: Porovnávanie odtlačku palca mikroskopom

Obrázok: Zápis výsledku

Obrázok: Zväčšené odtlačky palca 1

Obrázok: Zväčšené odtlačky palca 2

Obrázok: Hľadanie odtlačku v skupine 1

Obrázok: Hľadanie odtlačku v skupine 2

Obrázok: Hľadanie odtlačku v inej skupine

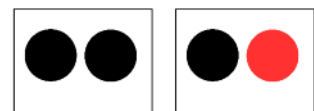
Obrázok: Nájdenie odtlačku 1

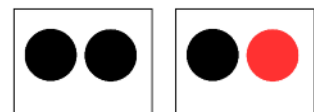
Obrázok: Nájdenie odtlačku 2

PREDPOKLAD

VÝSLEDOK

Obrázok: Hodnotiaca karta (niekoľko variantov)

5.3.2 S čím sa rád hrám

Meno autora	Vlasta Maxová, Naděžda Husová
Názov činnosti	Cesta z labyrintu
Téma	S čím sa rád hrám
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ viesť rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku, sledovať rečníka i obsah, pýtať sa) ■ Dohovoriť sa slovami i gestami, improvizovať, formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony, slovne reagovať ■ Zámerne pozorovať, mať postreh, všímať si (nové, zmenené, chýbajúce) ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť, premýšľať ■ viesť jednoduché úvahy a tiež vyjadriť to, o čom premýšľam a uvažujem ■ Zameriavať sa na to, čo je z poznávacieho hľadiska dôležité ■ Postupovať a učiť sa podľa pokynov a inštrukcií ■ Chápať základné číselné a matematické pojmy, elementárne matematické súvislosti a podľa potreby ich prakticky využívať (porovnávať, usporiadať a triediť súbory predmetov podľa určitého pravidla) ■ Chápať priestorové pojmy (vpravo, vľavo, dole, hore, uprostred, za, pod, nad, pri, vedľa, medzi a pod.) ■ Spolupracovať s ostatnými, rozdeliť si úlohu s iným dieťaťom ■ Vnímať, čo si druhý praje alebo potrebuje, vychádzať mu v ústrety (správať sa citlivo a ohľaduplne k slabšiemu či postihnutému dieťaťu, brať ohľad na druhého a súcítiť s ním, ponúknuť mu pomoc a pod.)
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti rozdelíme do tímov tak, aby v každom tíme bolo dieťa s ťažkosťami. Počet detí v tíme by nemal presiahnuť štyri. Učiteľka pripraví na rozdelenie do tímov farebné drevko. Z každej farby jedno drevko, ktoré bude zafarbené celé, a tri drevka, ktoré budú zafarbené len do polovice. Deťom s ťažkosťami dá učiteľka vybrať celofarebné drevko. Ostatné deti si vyťahujú z ruky učiteľky napoly sfarbené drevko (učiteľka ich drží tak, aby farebné konce nebolo vidieť). Deti sa podľa rovnakých farieb rozdelia do tímov.
Príprava/pomôcky	40 kusov rovnakých pruhov narezaného kartónu (cca 11 x 25 cm), farby, papier, pastelky, drevené farebné drevka na rozdelenie do skupín (celofarebné a sfarbené len do polovice), drevené drevka na aktivitu
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou témou je hra. Aké hry poznáte? Ktoré z nich sú vyrobené doma alebo v škôlke? Ako si môžete hru vyrobiť sami? Ako sa k takej hre vymýšľajú pravidlá? Keď hru vyrábate sami, čo na výrobu potrebujete? O čom musíte premýšľať, kým začnete s výrobou? Dokázal by mi niekto povedať, či už doma nejakú hru alebo hračku vyrobil a ako postupoval? Rozprávali sme sa aj o labyrintoch. Čo sú to labyrinty? Aké si pamätáte? Ako to vymyslieť, aby labyrint mohol byť hrou, ktorú si sami vyrobíte?</p> <p>Pred sebou máte narezané pruhy kartónu. Vašou úlohou je natrieť ich tak, aby sa každá farba opakovala minimálne na troch kartónoch. Pracujte v skupinách. Spolupracujte a dohovárajte sa, ako budete pri práci postupovať.</p>

<p>Zadanie/inštrukcie</p>	<p>Vidím, že pomôcky máte pripravené a natreté. Naozaj sa každá farba opakuje aspoň trikrát? Kto to skontroluje a spočíta? Môžete kamarátovi nejako pomôcť? Jedna farba chýba? Ako to vyriešite? Predstavte si, že farebné kartóny sú cesty v labyrinte a vy teraz potrebujete ten labyrint postaviť. Kto by mi chcel so stavbou pomôcť?”</p> <p>Pre skupinu, ktorá stavia cestu:</p> <p>„Ukážem vám spôsob stavania ciest v labyrinte a vy ho skúste napodobniť. Vašou úlohou je cesty postaviť do štvorcových polí. Farby ciest (kartónových pruhov) sa musia striedať tak, aby vedľa seba nebola rovnaká farba. Skúsite labyrint postaviť ešte raz a sami? Čo je vašou úlohou? Kto zopakuje zadanie a spôsob stavania ciest v labyrinte? Naozaj sú farebné cesty položené tak, aby sa farby striedali? Kde sú vedľa seba dve rovnaké farby? Ako to vyriešite?</p> <p>Labyrint je postavený. Všetky skupiny majú rovnakú úlohu. Treba sa dostať od domu k stromu. Zaznamenajte na papier pastelkami jednu krátku a jednu dlhú cestu. Jedna cesta (farebný pruh) bude zodpovedať jednofarebnej bodke na papieri. Bodky (cesty) budú radené za sebou zľava doprava. V tímoch sa striedajte a rozdeľte si roly, kto bude hlásiť farby, kto našľapovať a kto zapisovať. Cesta (farebný pruh kartónu) musí zostať stále na rovnakom mieste. Pokiaľ sa budete pohybovať po nej, našľapujte vedľa pruhov. Kto mi dokáže zopakovať, ako cesty v labyrinte zaznamenať? O pomoc môžete tiež požiadať skúsenejšieho kamaráta, ktorý už má s labyrintmi skúsenosť.</p> <p>Keď sa vystriedajú všetky tímy, spoločne v kruhu si cesty porovnáte a skontrolujete.</p> <p>Tím, ktorý zvládol aktivitu v priestore, sa môže presunúť k stolu a skúsiť zmenšený variant labyrintu. Princíp zaznamenávania je rovnaký. Pracujte v rovnakých skupinách.“</p>
<p>Popis</p>	<p>Deti sedia v kruhu, učiteľka ich oboznámi s témou a pomocou otvorených otázok s deťmi komunikuje o hre, ktorú si dokážu vyrobiť samy. Spomína a pripomína aj labyrinty, o ktorých sa už bavili. Pred deťmi sú položené narezané pruhy kartónu, ktoré treba natrieť farbou. Deti sa rozdelia do tímov a podľa inštrukcií kartóny natierajú. Dohovárajú sa nielen vo svojich tímoch, ale aj s ostatnými. Je potrebné postaviť labyrint. Učiteľka sa pýta, kto jej chce so stavbou pomôcť. Vyberie skupinu piatich detí a vysvetľuje im systém ciest labyrintu. Cesty (kartónové pruhy) musia byť na zemi uložené do štvorcových polí tak, aby sa farby ciest striedali a nebola vedľa seba rovnaká farba. Najprv skupine pomáha labyrint postaviť a potom ich nechá postaviť labyrint znova a samostatne.</p> <p>Učiteľka zadá úlohu. Deti zaznamenávajú cesty (farebné pruhy) na papier rovnakými farebnými pastelkami. Každá cesta (farebný pruh kartónu) sa v zázname rovná jednofarebnej bodke. Deti v tíme spolupracujú a dohovárajú sa na rolách. Je potrebné, aby každý tím zaznamenal iba jednu krátku a jednu dlhú cestu. Pokiaľ sa vystriedali všetky tímy, v kruhu si svoje cesty porovnávajú a zhodnotia. Tím, ktorý zvládol aktivitu v priestore, sa môže presunúť k stolu a skúsiť zmenšený variant labyrintu. Princíp zaznamenávania je rovnaký. Deti pracujú stále v rovnakých tímoch.</p>
<p>Spätná väzba a podpora počas aktivity</p>	<p>„Sú farebné cesty položené tak, aby sa farby striedali? Kde sú vedľa seba dve rovnaké farby? Ako to vyriešite? Majú všetci vo vašom tíme svoju prácu? Akú? Čo by vám s vaším problémom pomohlo? Ako to vyzerá, keď sa spoločne dohovárate a spolupracujete? Ako poznáte, ktoré cesty sú krátke a ktoré dlhé? Keď cestu zakreslíte zle, čo sa môže stať? Ako by ste to vyriešili?“</p>

<p>Otázky na zamyslenie</p>	<p>Ako sa vám staval labyrint? Čo pre vás bolo ťažké a čo naopak jednoduché? Ako ste zistili, ktorá z ciest je kratšia a ktorá dlhšia? Ako ste si to overili? Na čom ste v tímoch spolupracovali? Z čoho ste mali dobrý pocit? Prečo ste spolupracovali aj s iným tímom? Ako vám s riešením poradil iný tím?</p>
<p>Riziká/odporúčania</p>	<p>Väčší počet detí v skupine sa rovná sťaženej orientácii detí v priestore labyrintu a kooperácii. Pripomínať deťom spoluprácu pri zaznamenávaní ciest labyrintu. Zaznamenávať cesty môžu aj dva tímy súbežne, ale je potrebné dať pozor, aby si vzájomne neprekážali. Po zvládnutí aktivity v priestore učiteľka zvýši úroveň použitím farebných drevok umiestnených na stole (3D v menšom formáte), kde tímy zaznamenávajú cesty na rovnakom princípe. Na záver môže využiť pracovný list pre jednotlivcov (tu sa už zaznamenáva čo najviac ciest, ktoré dieťa nájde).</p>

Obrázok: Výroba kartónových pruhov

Obrázok: Príprava ciest v labyrinte

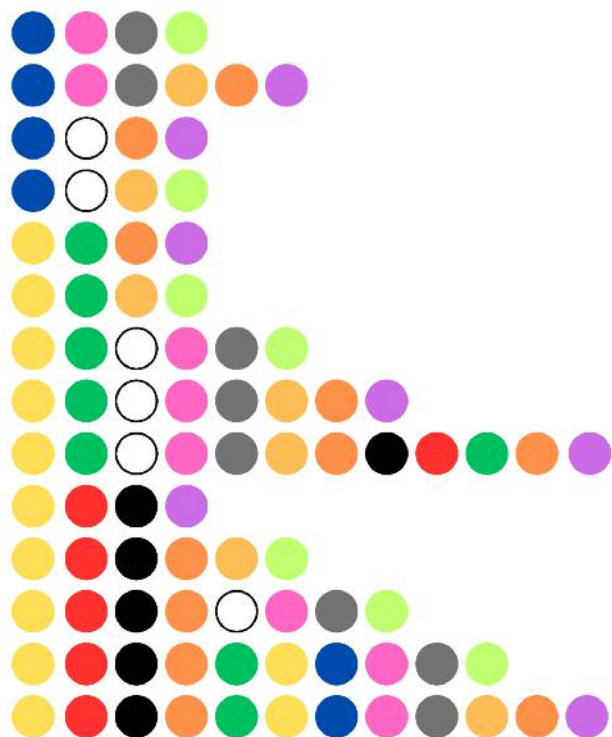
Obrázok: Záznam ciest v labyrinte

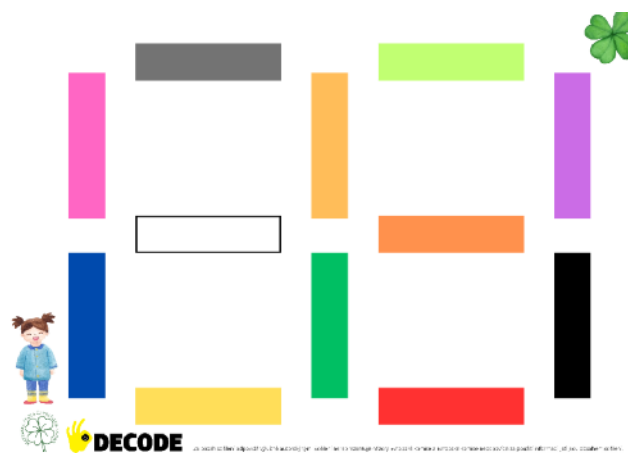
Obrázok: Labyrint z drevok a záznam

Obrázok: Pracovný list a záznam

Obrázok: Ukážka zápisu ciest labyrintu z pracovného listu (výsledné cesty na kontrolu)

Obrázok: Pracovný list – Cesty v labyrinte

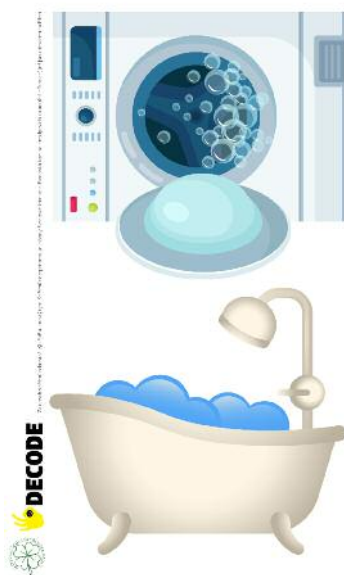
5.3.3 Voda okolo nás

Meno autora	Sabina Plechingerová, Erika Zelenková a kolektív MŠ Čtyřlístek Kadaň
Názov činnosti	Potrubie
Téma	Voda okolo nás
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vedome využívať všetky zmysly ■ Zámerne pozorovať, všímať si, zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Orientovať sa v priestore aj v rovine ■ Riešiť problémy, úlohy a situácie, myslieť kreatívne, predkladať návrhy ■ Spolupracovať s ostatnými ■ Rozdeliť si úlohu s iným dieťaťom ■ Vytvárať elementárne povedomie o širšom prírodnom, kultúrnom i technickom prostredí, o jeho rozmanitosti, vývoji a neustálych premenách
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet v skupine je 8 až 10 detí. Kapitánom (deťom s ťažkosťami) dá učiteľka do ruky kartičku s rozdielnymi súčiastkami. Ostatné zhodné kartičky vloží do nádoby a deti si ich postupne žrebujú. Zaradia sa ku kapitánovi s rovnakou súčiastkou.
Príprava/pomôcky	Reálne súčiastky vodovodného potrubia (matica, rúrka so závitom, ventil, uzáver), obrazová príloha, kartičky s potrubím
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou témou je voda. Čo sme sa už o vode dozvedeli? Čo vidíte na obrázkoch pred vami? Kde tieto predmety nájdete? Napadá vám, čo by mohli mať tieto predmety spoločné? Ako sa dostane do vane alebo do práčky voda? Čo si predstavíte pod slovným spojením vodovodné potrubie? Kto ho už niekedy videl? Vie niekto z vás tieto súčiastky (rúrka, ventil, uzáver) naskrutkovať tak, aby držali pokope? Čo všetko musíte použiť? Aké súčiastky by sa vám mohli hodiť? Čo je toto za súčiastku? Na ktorú stranu musíte skrutkovať, aby ste skrutku dotiahli, a na ktorú, naopak, aby ste ju uvoľnili? V skupinách si vyskúšajte, ako sa spája skutočné potrubie. Čo myslíte, že sa stane, keď do rúry so zavretým ventilom nalejeme vodu? Môžeme si to vyskúšať? Keby ste potrebovali pomôcť, povedzte.</p> <p>Teraz každý dostane odo mňa jednu kartičku s potrubím. Vašou úlohou je v skupinách spojiť vodovodné potrubie tak, aby potrubie viedlo z vodnej nádrže do domácnosti. Každý ale dostane len jednu súčiastku (kartičku). Treba si dobre rozmyslieť, kam ju položíte. Z čoho vytvoríte vodnú nádrž a dom, je na vás. Pri stavbe sa dohovárajte iba šeptaním. Spolupracujte na stavbách aj na spájaní potrubia. Myslite na to, že vám voda nikde nesmie vytekať a musíte použiť všetky súčiastky. Viete, čo máte robiť? Potrebujete s niečím pomôcť? Viete, ako postaviť dom a nádrž? Čo urobíte preto, aby ste použili všetky súčiastky potrubia?“</p>
Popis	<p>Deti sedia v kruhu, učiteľka ich oboznámi s témou a ukazuje demonštračné obrázky predmetov, na využitie ktorých je potrebná voda. Spoločne pomocou otvorených otázok sa dostanú k potrubiu. Spoločne si vysvetlia, ako funguje.</p> <p>Deti sa rozdelia do skupín. V každej skupine majú k dispozícii reálne súčiastky vodovodného potrubia (matice, rúrky so skrutkami, ventily). V skupinách skúšajú manipulovať so súčiastkami.</p>

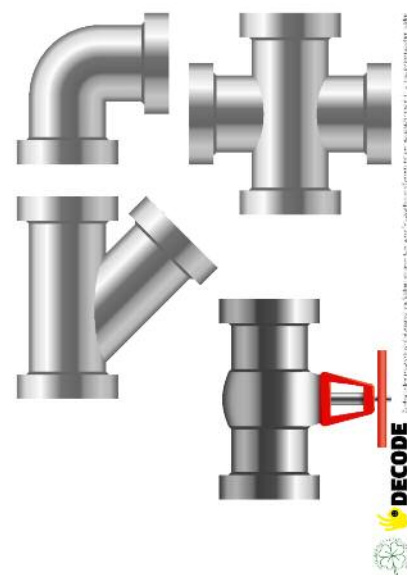
Popis	Učiteľka zadá úlohu a každému zo skupiny dá do ruky iba jednu kartu s časťou potrubia. Deti spolupracujú v skupine, stavajú domy, vodné nádrže a spájajú ich kartami s potrubím tak, aby voda nikde inde nevytekla. V skupine sa dohovádzajú, aké materiály použijú na stavbu, rozhodujú sa, odkiaľ a kam bude viesť potrubie, z čoho vyrobia nádrž a kam stavbu umiestnia.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Sledujete, čo váš kamarát robí so skrutkou a ventilom? Môže niekto z vás vyskúšať, či súčiastky naozaj držia pokope? Čo sa deje, keď otáčate skrutku doprava/dol'ava? Sledujete, kam položíte svoju kartičku so súčiastkou tak, aby vám voda nikde nevytekla? Myslíte, že vám budú súčiastky stačiť? Už ste všetci v skupine položili svoju kartičku? Čo by sa dalo urobiť inak v prípade, že už nemáte súčiastky, ale domácnosť a nádrž nemáte stále prepojený? Oceňujem vás, že sa dohovádzate iba šeptaním.“
Otázky na zamyslenie	Ako sa vám darilo pri manipulácii so skutočným potrubím? Čo bolo ťažšie? Zaskrutkovať alebo odskrutkovať skrutku? Čo vám pomohlo? Ako sa vám darilo spolupracovať? Čo bolo pre vás ťažké? Museli ste vyriešiť nejaký problém? Ako ste ho vyriešili? Je niečo, čo by ste nabudúce urobili inak? Keď teraz pomyselne pustíte do potrubia vodu, nevytečie nikde? Máte na všetkých koncoch uzáver?
Riziká/odporúčania	Pripomínať deťom vzájomnú spoluprácu a dohovádzanie šeptaním. Pripomínať, že ich úlohou je spojiť nádrž s domácnosťou a že inde im voda nesmie vytekať. Iným variantom pri rozdávaní kartičiek so súčiastkami potrubia môže byť ten, že učiteľka deťom kartičky priebežne pridáva, ale s podmienkou, že ich využijú všetky. V tomto prípade musí mať učiteľka pripravených dostatok kartičiek.

Obrázok: Zoznámenie sa s témou – voda v domácnosti

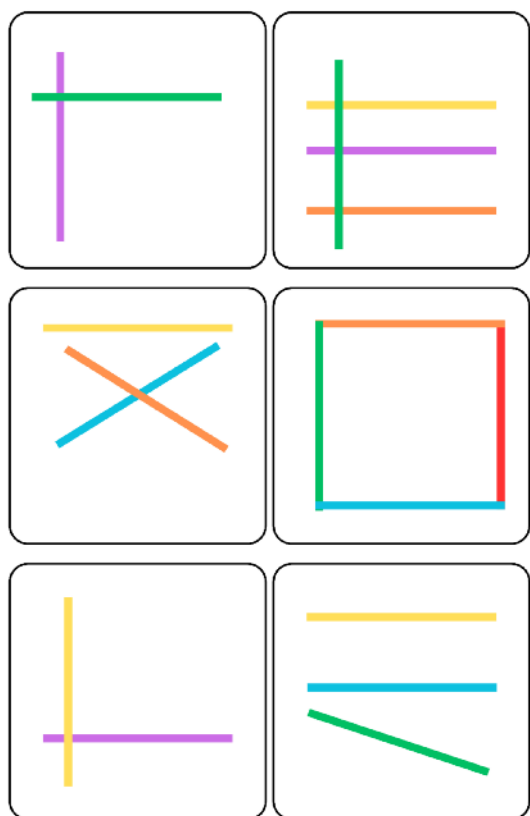
Obrázok: Voda v domácnosti

Obrázok: Potrubie

5.3.4 Svet okolo nás

Meno autora	Naděžda Husová, Erika Zelenková a kolektív MŠ Čtyřlístek Kadaň
Názov činnosti	Drevené triesky
Téma	Svet okolo nás
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Vedome využívať všetky zmysly, zámerne pozorovať, mať postreh, všímať si (nové, zmenené, chýbajúce) ■ Chápať priestorové pojmy (vpravo, vľavo, dole, hore, uprostred, za, pod, nad, pri, vedľa, medzi a pod.)
Vek dieťaťa	2 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Činnosť je možné vykonať individuálne aj v malých skupinách. Utvoriť skupiny tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami.</p> <p>V prípade skupín je možné zvoliť nasledujúcu modifikáciu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pozorovanie (dieťa s ťažkosťami pozoruje svojho sprievodcu) 2. Striedanie rol (dieťa s ťažkosťami sa so svojím sprievodcom strieda) 3. Samostatná práca (dieťa s ťažkosťami skúša činnosť samostatne) <p>Zvoliť pokojné miesto, kde sa deti môžu lepšie sústrediť.</p>
Príprava/pomôcky	Drevené farebné triesky, predlohové karty
Zadanie/inštrukcie	<p>„Skúste vymyslieť, čo všetko sa vyrába zo stromu. Ako sa strom spracováva? Čo je to trieska? Ako myslíte, že sa vyrába? Má niekto nejaký nápad, čo by sme mohli s takýmito farebnými trieskami robiť?“</p> <p>Vašou úlohou teraz je podľa pripravených kartičiek poskladať farebné triesky tak, aby bol obrázok rovnaký ako na karte. Viete, ako na to? Potrebujete s niečím poradiť? Zvládnete to sami?“</p>
Popis	<p>Deti od začiatku aktivity vidia obsah činností na kartách, kde majú prehľad všetkých ponúkaných činností. Činnosti sú znázornené pomocou piktogramov, piktogramy sú umiestnené pri konkrétnych stanovištiach a deti si ich volia podľa toho, ako potrebujú.</p> <p>Deti v skupine si môžu vzájomne hľadať chyby v skladaní farebných triesok podľa predlohy a následne ich opraviť – kooperovať s chybou.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Skúste mi vysvetliť, čo budete robiť. Vidím, že túto ľahkú kartu ste už zvládli. Skúsite aj ťažšie?“
Otázky na zamyslenie	<p>Čo pre vás bolo najťažšie?</p> <p>A čo bolo ľahké?</p> <p>Čo ste sa dnes naučili?</p> <p>Narazili ste na nejaký problém?</p>
Riziká/odporúčania	Pripomínať deťom, že môžu zvládnuť niekoľko obťažností. Možno použiť aj ťažší variant aktivity – namiesto využitia kariet postaví jedno dieťa obrazec a ostatné deti zo skupiny ho podľa jeho predlohy napodobňujú.

Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Informácie o projekte nájdete na stránke: www.decode.sk

Obrázok: Drevené triesky predloha

Obrázok: Foto v praxi 1

Obrázok: Foto v praxi 2

Obrázok: Foto v praxi v skupine

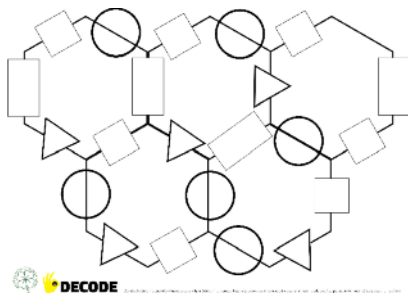

Obrázok: Foto v praxi 3

5.3.5 Životná udalosť

Meno autora	Tereza Strolená, Naděžda Husová
Názov činnosti	Medzinárodný deň detí: Včela a jej dielo
Téma	Životná udalosť
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ Viest' rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku, sledovať rečníka i obsah, pýtať sa) ■ Dohovoriť sa slovami i gestami, improvizovať, formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovne výkony, slovne reagovať ■ Zámerne pozorovať, mať postreh, všímať si (nové, zmenené, chýbajúce) ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť, premýšľať ■ Viest' jednoduché debaty a tiež vyjadriť to, o čom premýšľam a uvažujem ■ Zameriavať sa na to, čo je z poznávacieho hľadiska dôležité ■ Postupovať a učiť sa podľa pokynov a inštrukcií ■ Chápať základné číselné a matematické pojmy, elementárne matematické operácie a podľa potreby ich prakticky využívať (porovnávať, usporiadať a triediť súbory predmetov podľa určitého pravidla) ■ Chápať priestorové pojmy (vpravo, vľavo, dole, hore, uprostred, za, pod, nad, pri, vedľa, medzi a pod.) ■ Spolupracovať s ostatnými
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Ak má učiteľka priestor na rozdeľovanie detí do skupín:</p> <p>Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet detí v skupine je 4 až 6 detí. Na rozdelenie do skupín učiteľka použije žlté plastové obaly od kindervajičok (včielky). Vopred ich naplní rozdielnym materiálom (vodou, ryžou a kameňmi). Deťom s ťažkosťami rozdá jedno vajíčko s rozdielnym obsahom. Ostatné deti si žrebujú kindervajička, sluchom rozoznávajú, čo je vnútri vajíčka, a potom sa zaradia do skupín s rovnakým obsahom vajíčka.</p> <p>Ak učiteľka nemá priestor na rozdeľovanie detí do skupín:</p> <p>Skupiny sa tvoria samostatne. Učiteľka koriguje rozdelenie do skupín tak, aby dieťa s ťažkosťami malo priestor na opýtanie sa a podporu od ostatných detí.</p>
Príprava/pomôcky	Drevené šesťuholníky, na ktorých je vyobrazená polovica geometrického tvaru (ľahšia obťažnosť – na každej strane šesťuholníka je farba, ktorou patria k sebe). Drevené šesťuholníky možno tiež nahradiť kartónovými.
Zadanie/inštrukcie	<p>„Včely si tvoria dielo. Čo je to včelie dielo? Viete to vysvetliť? Aké tvary obsahuje? Čo je to za tvar? Šesťuholník. Koľko má strán? Spočítajte ich. Pred sebou vidíte plásty. Čo je to plást? Kto ho už niekedy videl? Dokážeš to opísať?“</p> <p>Tejto včele niekto plásty rozhádzal. Vašou úlohou je včelie dielo znova postaviť. Začnite ľahším variantom a postupujte k ťažšiemu. Plásty majú na každej strane farebnú bodku (náročnejší variant má polovicu geometrického tvaru). Rozdeľte sa do skupín. V skupinách spájajte plásty tak, aby nadväzovali na seba. V skupinách spolupracujte a dohovárajte sa.“</p>

Popis	Učiteľka s deťmi sa rozprávajú o téme včela, včelí úl' a včelie dielo. Prostredníctvom otvorených otázok ich postupne privedie až k plástrom a včelíemu dielu. „Naša včela potrebuje pomôcť so stavbou svojho diela.“ Učiteľka deťom vysvetlí zadanie a vyzve ich, aby sa rozdelili do skupín. Deti sa v skupinách dohovárajú nad riešením, podávajú si plásty a skúšajú rôzne varianty. Učiteľka skupiny vyzve na to, aby začali ľahším variantom a postupovali k ťažšiemu.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Aká je vaša úloha? Pozrite sa na polovice geometrického tvaru, čo je to za tvar? Ktoré časti geometrického tvaru patria k sebe? Pozrite sa ešte raz. Dohovárajte sa medzi sebou, ako by sa to dalo poskladať čo najlepšie a najrýchlejšie.“
Otázky na zamyslenie	Čo bolo najťažšie? Ako ste sa dohodli? Prišli ste na niečo, čo by vám stavbu uľahčilo? Koľko plástov ste dokázali spojiť? Ako ste postupovali? Čo by ste n budúce urobili inak?
Riziká/odporúčania	Snažiť sa zapojiť všetky deti, motivovať ich otázkami, aby prirodzene zapojili aj deti s ťažkosťami.

Obrázok: Plásty

Obrázok: Spolupráca detí (geometrické tvary)

Obrázok: Spolupráca detí (farby)

5.3.6 Blízke okolie

Meno autora	Hana Zárubová
Názov činnosti	Orientačná hra: Ekosystémy
Téma	Blízke okolie
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Orientovať sa v blízkom okolí ■ Spoznávať svet (prírodu), ktorá nás obklopuje ■ Získať povedomie o význame životného prostredia ■ Riešiť problémy a úlohy ■ Byť aktívny, pýtať sa, dozvedieť sa nové veci ■ Prežívať radosť zo zvládnutého ■ Chápať význam lesa pre človeka a spoločnosť ■ Spoznať niektoré stromy, rastliny a zvieratá rôznych ekosystémov ■ Byť ohľaduplný k živej i neživej prírode
Vek dieťaťa	3 – 7 rokov (spolupráca mladších detí so staršími)
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Väčšie obrázky (detailnejšie), menej obrázkov, jednoduché a stručné hádanky
Príprava/pomôcky	Kreslená mapa obce, fotografie určitých miest, ktoré deti poznajú z vychádzok (napr. lavička pri ceste, veľká vrbá pri rybníku a pod.), malé obrázkové žetóny so znakom daného ekosystému, obrázkové karty zvierat, rýb a vodných živočíchov, košík, šišky z ihličnatých stromov, malé lupy, obrázky živočíchov žijúcich na lúke, puzzle s tematikou ekológie (farebné obrázky kontajnerov, obrázky jednotlivých druhov odpadkov). Všetky fotografie, žetóny a obrázky sú laminované.
Zadanie/inštrukcie	<p>Stanovište 1: Parket Deti dostanú mapu a fotografiu prvého stanovišťa s úlohou. Nasleduje stručné vysvetlenie, čo sú to ekosystémy, príroda a pod. „Tu máme mapu našej dediny/mesta, ktorá nás bude celú cestu sprevádzať a podľa ktorej sa budeme orientovať. Našou prvou úlohou bude nájsť na základe fotografie prvé stanovište.“</p> <p>Stanovište 2: Ekosystém rybník Hľadanie stanovišťa podľa fotografie, orientácia v mape – vrbá pri rybníku. Úloha: Aké poznáš vodné toky? Pomenuj a spoznaj niektoré vodné živočíchy (obrázky).</p> <p>Stanovište 3: Ekosystém – les Hľadanie stanovišťa na základe fotografie, orientácia v mape – lesná škôlka. Úloha: Pozbieraj do košíka šišky a absolvuj s nimi malú prekážkovú dráhu (správanie v lese). Poskladaj z prírodnín slniečko.</p> <p>Stanovište 4: Ekosystém – lúka Hľadanie stanovišťa na základe fotografie, orientácia v mape. Úloha: Prostredníctvom hádaniek spoznaj lúčne živočíchy a rastliny. (Deti môžu použiť obrázky, pomenovať niektoré lúčne živočíchy a rastliny. Lupami prezrú, čo sa skrýva v tráve.)</p> <p>Stanovište 5: Odpad Hľadanie stanovišťa na základe fotografie, orientácia v mape. Úloha: Zostav puzzle košov podľa farieb. Čo triedime a do ktorého smetiaka? Prirad' obrázky k jednotlivým smetiakom.</p>

Zadanie/inštrukcie	Záver: Odmena Na záver hry deti dostanú náramky s dreveným kvietkom.
Popis	<p>Na začiatku hry deti dostanú mapu a fotografiu prvého stanovišťa s úlohou, vypočujú si krátku definíciu – čo je ekosystém.</p> <p>Na každom stanovišti sú pripravené jednoduché úlohy k danému ekosystému (rybník, les, lúka, ekológia).</p> <p>Po splnení každej úlohy nájdu fotografiu budúceho stanovišťa – ďalšieho ekosystému. Každé dieťa postupuje v hre svojím vlastným tempom.</p> <p>Posledné fotografie zavedú deti na miesto, kde každé dostane náramok s dreveným kvietkom.</p> <p>Aby hra deti zaujala, na každom stanovišti sa plnia úlohy odlišným spôsobom. Niektoré sú formou hádaniek, iné formou prezerania obrázkov, skladania puzzle a priradovania obrázkov alebo formou prekážkovej dráhy z prírodnín, aby deti čo najdlhšie udržali svoju pozornosť (striedanie činností). Na každom stanovišti si vyberú, ktoré z nich prilepí na mapu žetón z daného stanovišťa. Deti na stanovištiach pracujú v menších skupinkách, nesúťažia. Cieľom hry je, aby každé dieťa zažilo pocit úspechu.</p> <p>Pri ceste späť do materskej školy prebehne spoločné rozprávanie o tom, čo deti pri pobyte vonku zažili.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	Aby deťom cesta lepšie ubiehala a aby učiteľka udržala pozornosť detí aj počas presunov k jednotlivým stanovištiam, rozpráva im zaujímavosti zo sveta zvierat. Snaží sa ich motivovať a nadchnúť, aby sa tešili, že si čoskoro zahrajú ďalšiu hru.
Otázky na zamyslenie	<p>Čo sa vám dnes najviac páčilo/nepáčilo?</p> <p>Čo sa vám podarilo/nepodarilo?</p> <p>Čo si si zapamätal/-a?</p> <p>Čo ti robilo najväčší problém?</p> <p>Čo bolo najľahšie?</p> <p>Čo by si v hre chcel/-a mať nabudúce?</p>
Riziká/odporúčania	Deti plnia úlohy v menších skupinkách. Deti sa lepšie sústredia, na každého dôjde rad, nemusia dlho čakať a prekrikovať sa. Učiteľka dohliada na to, aby sa všetky deti dostali k ponúkaným aktivitám podľa svojich individuálnych možností.

Obrázok: Zber prírodnín

Obrázok: Zoznámenie sa s ekosystémami

Obrázok: Spoločná diskusia

Obrázok: Aktivity triedenia odpadu

Obrázok: Ekologické odmeny

Obrázok: Mapa aktivít a žetóny

5.3.7 Dary prírody

Meno autora	Petra Staňková
Názov činnosti	Najväčšie bohatstvo
Téma	Dary prírody
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Porozumieť počutému a vedieť reprodukovať dej ■ Spolupracovať s ostatnými ■ Zámerne sa sústrediť a udržať pozornosť ■ Rozlišovať aktivity, ktoré môžu podporovať alebo poškodzovať zdravie okolitého prostredia ■ Pomáhať starať sa o okolité životné prostredie
Vek dieťaťa	3 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Rozprávku buď skrátiť, alebo ju rozdeliť na niekoľko kratších úsekov. Skúsiť ju čítať postupne.
Príprava/pomôcky	Rozprávka Najväčšie bohatstvo Grafomotorický list – Vieš skákať ako veвериčka?
Zadanie/inštrukcie	<p>„Posadíme sa tak, aby ste mali pohodlie, a prečítame si rozprávku Najväčšie bohatstvo. Dávajte dobrý pozor, budem sa vás počas rozprávky pýtať na veľa vecí a tiež si ju potom spoločne prerozprávame vlastnými slovami.“</p> <p>Rozprávanie s deťmi o lese: „Dohovorte sa v skupinách a skúste odpovedať na tieto otázky: Aké druhy stromov máme? Aké stromy môžeme vidieť v lese? Aké zvieratá môžeme vidieť v lese? Čo iné môžeme nájsť v lese?“</p> <p>Grafomotorický list: „Spoznáte, čo bude našou úlohou? Prečo je na obrázku práve veвериčka a oblúčiky? Dokázali by ste napodobniť takto napísaný tvar oblúčika? Na čo nesmieme zabudnúť, keď ideme písať? Viete, ako sa správne posadiť, aby nás nebolel chrbát? Prečo je dôležité vedieť dobre držať v ruke ceruzku?“</p>
Popis	<p>Učiteľka deťom prečíta rozprávku Najväčšie bohatstvo. Počas čítania im kladie doplňujúce otázky, ktoré vyplývajú z textu. Pýta sa na možný vývoj príbehu, na to, čo by mohli postavy hovoriť, či by sa dali situácie riešiť aj inak, na vlastnosti postáv atď. Nabáda deti k spolupráci a vytvára na ňu priestor.</p> <p>Potom deti rozprávku vlastnými slovami prerozprávajú. Diskutujú a spoločne dopĺňajú dejovú líniu.</p> <p>Spomínajú, ktoré zvieratká boli v rozprávke, ako sa správali: „Aké mali vlastnosti? Sú to pekné alebo škaredé vlastnosti? Ako sa zachovali zvieratká na konci rozprávky?“</p> <p>Potom sa s deťmi pobavíme o grafomotorickom liste a nájdeme odpovede na podstatné otázky. Napokon sa deti posadia k stolu a grafomotorický list (Vieš skákať ako veverička?) vyplnia. Na záver skúsia opísať, čo sa im podarilo.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	Učiteľka nabáda deti, aby starostlivo počúvali rozprávku. V priebehu aktivity sa ich bude pýtať na jednotlivé úseky deja. Podporuje spoluprácu pri prerozprávaní príbehu. „Nemôžeš si spomenúť? Skús niekoho požiadať o pomoc. Vedeli by ste si poradiť?“

Otázky na zamyslenie

Deti si sadnú spoločne na koberec a zhodnotia svoje dojmy z aktivity.

Čo sa vám dnes najviac páčilo/nepáčilo?

Čo ste si precvičili?

Aký je rozdiel medzi čítanou a hranou rozprávkou?

Čo bolo najťažšie na prerozprávání príbehu?

Aká bola spolupráca v skupinách?

Darilo sa vám dohovoriť sa na úlohách?

Čo ste si z príbehu zapamätali?

Plynie z neho nejaké ponaučenie?

Čo ti robilo najväčší problém?

Aké druhy stromov existujú?

Aké stromy môžeme vidieť v lese?

Aké zvieratá môžeme vidieť v lese?

Čo iné môžeme nájsť v lese?

Čo sa vám dnes podarilo pri vyplňovaní listu s veveričkou?

Riziká/odporúčania

Rozprávka nesmie byť veľmi dlhá, aby deti nestrácali pozornosť.

Obrázok: Čítanie rozprávky

Obrázok: Vypĺňanie pracovného listu

Obrázok: Vieš skákať ako veverička?

5.3.8 Ľudské telo

Meno autora	Veronika Fusková
Názov činnosti	Kto hľadá, nájde!
Téma	Ľudské telo
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ovládať koordináciu ruky a oka, zvládnuť jemnú motoriku ■ Pomenovať časti tela a niektoré orgány, poznať základné pojmy používané v spojení so zdravím, pohybom a športom ■ Správne vyslovovať, ovládať dych, tempo aj intonáciu reči ■ Vedome využívať všetky zmysly, zámerne pozorovať, postrehnúť, všímať si (nové, zmenené, chýbajúce) ■ Zameriavať sa na to, čo je z poznávacieho hľadiska dôležité ■ Zámerne sa sústrediť a udržať pozornosť ■ Vyvinúť voľné úsilie, sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti so ŠVVP môžu mať pri sebe obrázky s časťami ľudského tela.</p> <p>Nemusia manipulovať s fľašou, môže byť použitý aj iný variant – v miske je nasypaná ryža a deti hľadajú rukou obrázky ukryté v ryži.</p>
Príprava/pomôcky	Laminované obrázky častí ľudského tela, PET fľaša so širším uzáverom, ryža.
Zadanie/inštrukcie	<p>„Deti máte za úlohu hľadať obrázky ukryté vo fľaši s ryžou. Ryžu vo fľaši môžete rôzne presypávať a otáčať, ale fľašu neotvárajte. Keď obrázky nájdete, opíšte ich kamarátom zo skupiny, ktorí potom na základe vášho opisu nájdú zhodný obrázok vo svojej kôpke obrázkov. Na záver ich pomenujte, aby ste sa uistili, že máte rovnaký obrázok. Ďalej sa o nájdených obrázkoch budeme rozprávať.“</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozprávanie o časti ľudského tela (napr. ako vyzerá, na čo slúži oko atď.) 2. Pomenovanie obrázka, rozbor – na aké písmeno sa začína dané slovo, na aké písmeno sa končí, vytlieskanie slabík
Popis	<p>Deti utvoria dvojice alebo malé skupiny. Majú za úlohu hľadať obrázky ukryté vo fľaši s ryžou formou presypávania. Jedno dieťa hľadá vo fľaši a obrázok opisuje, druhé hľadá zhodný obrázok vo svojej kôpke obrázkov. Na záver obrázky pomenujú. Deti môžu sedieť k sebe chrbtom, aby mohli pracovať len na základe slovných inštrukcií.</p> <p>Ďalej potom s obrázkami pracujú rôznym spôsobom, podľa aktuálnej nálady a potreby skupiny. Môžu sa o častiach tela na obrázku rozprávať, loviť obrázky z ryže pinzetou, presypávať ryžu do misiek, hrať pexeso atď.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Vidím, že sa vám nedarí sa dohovoriť. Skúste iný postup. Opisujte to, na čo nám slúži časť tela. Ako spoznáte, že si rozumiete? Ako budeš manipulovať s fľašou? Darí sa ti tento postup? Počúva ťa kamarát?“

Otázky na zamyslenie	<p>Ako sa vám činnosť páčila/nepáčila? Čo bolo ťažké? Bolo obrázky dobre vidieť? Ako ste prišli na riešenie? Ako ste s fľašou pohybovali? Aké bolo pracovať len na základe slovnej inštrukcie kamaráta? Urobili by ste niečo inak? Čo ste sa dnes naučili?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Kvôli lepšej viditeľnosti a manipulácii s obrázkami možno použiť priehľadné (číre) koráliky.</p> <p>Obrázky nesmú byť príliš veľké. Horšie sa potom presypávajú v ryži (max. 2 x 2 cm).</p> <p>Možno urobiť aj jednoduchší variant – ryžu nasypeme spolu s obrázkami do misky a premiešame.</p> <p>Aktivita môže byť priamo motiváciou k následnej vzdelávacej činnosti/téme.</p>

Obrázok: Fľaša s ryžou a obrázky častí ľudského tela 1

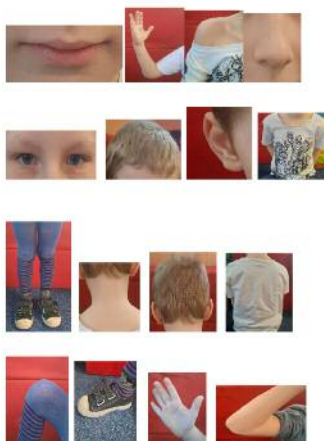
Obrázok: Fľaša s ryžou a obrázky častí ľudského tela – viditeľnosť niektorých obrázkov

Obrázok: Fľaša s ryžou a obrázky častí ľudského tela 2

Obrázok: Fľaša s ryžou a obrázky častí ľudského tela 3

Obrázok: Kartičky s časťami ľudského tela

5.3.9 Rastliny

Meno autora	Vladimíra Andrtová
Názov činnosti	Kvety vo váze
Téma	Rastliny
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pozorne si vypočúť pravidlá hry ■ Dokončiť hru, udržať pozornosť ■ Orientovať sa v priestore ■ Zapamätať si názvy kvetov
Vek dieťaťa	4 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pokiaľ je v triede dieťa so ŠVVP alebo s ťažkosťami, je vhodné dať mu do ruky obrázky rastliny. Hru treba hrať s menším počtom detí a iba s dvoma rastlinami.
Príprava/pomôcky	Obrázky troch jarných kvetov v množstve podľa počtu detí
Zadanie/inštrukcie	„Dokážete si spomenúť na nejaký jarný kvet? Viete, kde rastie? Akú má farbu? Môže mať aj iné sfarbenie? Mohli by sme kvetinu na niečo použiť? Ako sa hovorí tejto kvetine? Dokázali by ste pomenovať a opísať kvet, ktorý práve držíte v ruke? Deti, budeme kvety vo váze a budeme sa hrať hru na výmenu miesta. Každý sa postavte k jednej kvetine a pozorne počúvajte, kým nebudete počúť jej názov. Potom bude vašou úlohou vymeniť si s kamarátom miesto. Miesto si vymenia snežienky, miesto si vymenia prvosenky, miesto si vymenia fialky. Kontrolujte sa navzájom a prípadne si pomôžte.“
Popis	<p>Prípravíme si tri druhy kvetov, počet kusov zvolíme podľa počtu detí. Kvety si spolu s deťmi ukážeme a pomenujeme. Kvety rozmiestnime do kruhu po jednom. Deti sa postavia k jednotlivým kvetom a učiteľka zadáva inštrukcie. Miesto si vymenia prvosenky, miesto si vymenia snežienky, miesto si vymenia fialky. Deti musia udržať pozornosť, aby správne reagovali; taktiež si precvičujú orientáciu v priestore.</p> <p>Aktivitu môžeme sťažiť pridaním viacerých druhov kvetov pre jedno dieťa. Bude tak musieť strážiť viac kritérií na zmenu miesta. Prípadne možno skúsiť presuny vo dvojiciach či menších skupinách. Počas tejto úpravy hry budú deti musieť viac komunikovať a kooperovať.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Akú máš kvetinu? Kto má ešte taký kvet? S kým sa vymeniš? Vidím, že sa vám úloha darí. Mohli by ste pomôcť aj kamarátom, ktorým to ide horšie? Zvládneš strážiť „vyvolanie“ kvetu aj pre ďalšieho kamaráta?“

Otázky na zamyslenie

Aké kvety sme použili v našej hre?
Ako sa ti páčila hra?
Čo ťa najviac bavilo?
Aké ďalšie jarne kvety poznáš?
Akú farbu mala prvosienka, snežienka, fialka?
Darilo sa ti reagovať na signál?
Čo na tom bolo zložité?
Vedeli ste si navzájom pomôcť? Ako?
Aké bolo strážiť viac druhov kvetov?
V akom počte detí bola hra najzábavnejšia?
Fungovala vám komunikácia vo dvojici?
Čo by ste nabudúce urobili inak?

Riziká/odporúčania

S deťmi si musíme kvety pomenovať. Treba dbať na zvýšenú opatrnosť, aby sa deti v priebehu hry nezrazili. Pravidlá hry treba opakovať aj počas aktivity.

Obrázok: Kvety vo váze

5.3.10 Životné jubileum dieťaťa

Meno autora	Hana Zárubová
Názov činnosti	Červená čiapočka: babička má meniny
Téma	Životné jubileum dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Sledovať dej, porozumieť myšlienke príbehu ■ Porozumieť počutému a vedieť dej reprodukovať ■ Zámerne si zapamätať umiestnenie na obrázku ■ Uplatňovať postreh
Vek dieťaťa	4 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Učiteľka si pripraví po sebe idúce obrázky z rozprávky Červená čiapočka – tieto obrázky môžu deti použiť pri prerozprávaní príbehu (dejová línia rozprávky).</p> <p>Hľadaj, čo chýba na obrázku – je vhodné mať pripravené kartičky aj s menším množstvom potravín.</p>
Príprava/pomôcky	Papierový košík, obrázky potravín
Zadanie/inštrukcie	<p>„Prečítame si spoločne rozprávku o Červenej čiapočke.</p> <p>Zoznámime sa s rozprávkou Červená čiapočka – prečítame si rozprávku.</p> <p>Vypočujeme si rozprávku. Prerozprávame si rozprávku.</p> <p>Čo dala mamička Červenej čiapočke do košíka? Hľadaj, čo chýba v košíku.“</p>
Popis	Učiteľka deťom prečíta rozprávku Červená čiapočka (motivácia). Deti na niekoľkých pracovných listoch musia spoznať, ktorá potravina v košíčku chýba (podľa veku dieťaťa sa počet potravín na obrázku líši) – ide o princíp Kimovej hry. Deti sa rozdelia na menšie skupinky, každá skupinka má iný košík, ktorý si potom deti medzi sebou vystriedajú.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Učiteľka po prečítaní rozprávky kladie deťom otázky, aby zistila, či boli pozorné, ako si pamätajú dej. Pri pomenovávaní potravín sa detí môže opýtať, ako voňajú, ako chutia. Môže sa snažiť ich aj zámerne zmiasť klamnými otázkami:</p> <p>„Ktoré postavy v rozprávke vystupujú? Komu niesla Červená čiapočka v košíku fľašu vína a bábovku? Červenej čiapočke sa hovorilo červená preto, že sa často hanbila? Ktoré zviera zjedlo babičku? Vyslobodil babičku Harry Potter? Aké zviera zjedol poľovník?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Bolo pre vás ťažké sústrediť sa na rozprávku?</p> <p>Darilo sa vám doplniť dej rozprávky?</p> <p>Čo ste robili, keď ste si nevedeli rady?</p> <p>Ako sa vám pracovalo v skupine?</p> <p>Museli ste riešiť nejaký problém?</p> <p>Čo vás dnes najviac zaujalo?</p> <p>Urobili by ste niečo inak?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Učiteľka jasne a zreteľne prečíta deťom rozprávku (podľa veku detí môže rozšíriť či zúžiť počet potravín v košíku).</p> <p>Ak deti nemôžu prísť na to, ktorá potravina v košíku chýba, učiteľka alebo ostatné deti im môžu pomôcť hádankou, napríklad je to sladké, dobré, ale nie zdravé (bonbón).</p> <p>Deťom môžeme aktivitu aj sťažiť odobratím viacerých druhov potravín.</p> <p>Nakoniec s deťmi v kruhu zhodnotíme, čo sa im páčilo/nepáčilo, čo sa im podarilo/nepodarilo.</p>

Riziká/odporúčania

Učiteľka jasne a zreteľne prečíta deťom rozprávku (podľa veku detí môže rozšíriť či zúžiť počet potravín v košíku).

Ak deti nemôžu prísť na to, ktorá potravina v košíku chýba, učiteľka alebo ostatné deti im môžu pomôcť hádankou, napríklad je to sladké, dobré, ale nie zdravé (bonbón).

Deťom môžeme aktivitu aj sťažiť odobratím viacerých druhov potravín.

Nakoniec s deťmi v kruhu zhodnotíme, čo sa im páčilo/nepáčilo, čo sa im podarilo/nepodarilo.

Obrázok: Košík – plný košík (9 ks potravín)

Obrázok: Košík 2 – chýba banán

Obrázok: Košík 4 – chýba bábovka

Obrázok: Košík 5 – chýbajú hrušky

Obrázok: Košík 6 – chýbajú bonbóny

Obrázok: Košík 7 – chýba uhorka

Obrázok: Spoločné premýšľanie

Obrázok: Diskusia

Obrázok: Už viem!

5.3.11 Komunikácia medzi nami

Meno autora	Veronika Ojo
Názov činnosti	Čože to je?
Téma	Komunikácia medzi nami
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Napodobňuje a učí sa gestá na dramatizáciu príbehu ■ Sleduje vývoj príbehu a logicky uvažuje, aby určil/-a, o čom je príbeh ■ Zapamätá si dej príbehu
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pre deti so ŠVVP odporúčame zvoliť postavu, s ktorou sa môžu čo najviac stotožniť, aby bola dramatizácia jednoduchá a emocionálne pokojná. Deti sú rovnomerne rozdelené podľa znalostí a zručností.
Príprava/pomôcky	Krátky príbeh
Zadanie/inštrukcie	<p>„Deti, zahráme si rozprávku, ktorá stratila meno. Skúsíte ho podľa deja uhádnuť? Dobre sa pozerajte a po odohraní príbehu sa v skupine pokúste dohodnúť na tom, o ktorú rozprávku ide. Rozdelíme sa na dve skupiny a úlohy si potom navzájom vymeníme.</p> <p>Dokázali by ste vymenovať pravidlá spoločenského správania? Na čo je dôležité myslieť v divadle? Kto už bol v divadle? Čo ste si tam všimli?</p> <p>Vypočujte si príbeh a skúste si rozdeliť roly. Vymyslite, ktorú časť z príbehu zahráte, aby to mohla druhá skupina spoznať.“</p>
Popis	<p>Učiteľka rozdelí deti do dvoch skupín. V jednej je viac detí ako v druhej. Väčšia skupina zostane s asistentom, ktorý im prečíta krátky príbeh. Druhá (menšia) skupina sa vzdiali, aby nepočula, čo asistent číta, a vedie s učiteľkou rozhovor na tému správania sa v spoločnosti, v divadle a o kultúre všeobecne. Môžu si tiež vyrobiť jednoduché vstupenky. Po prečítaní príbehu asistent požiada deti, aby si rozdelili roly v príbehu a pokúsili sa v rýchlosti nacvičiť, ako by príbeh zahráli. Potom vyzve menšiu skupinu detí, aby sa vrátili a sadli si na zem, aby mohli sledovať dej.</p> <p>Úlohou detí bude uhádnuť, aký príbeh kamaráti hrajú. Úlohu môžete sťažiť tým, že deti hrajú príbeh bez toho, aby povedali jediné slovo. To znamená, že budú iba gestikulovať a pohybovať sa.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„O čom si myslíte, že je príbeh? O čo v ňom ide? O čom si myslíte, že sa v ňom hovorí? Dokázali ste ako skupina veľmi pekne spolupracovať. Vymysleli ste skutočne zaujímavý príbeh. Oceňujem, že ste ho nechali rozprávať mladšie deti.“
Otázky na zamyslenie	<p>Chceli by ste si takto zahrať znova?</p> <p>Čím to pre vás bolo zaujímavé?</p> <p>Ktorá časť úlohy bola najťažšia?</p> <p>Riešili ste nejaký problém?</p> <p>Kedy ste sa cítili lepšie – ako divák alebo ako herec?</p> <p>Aké to je sledovať kamarátov, ktorí vám hrajú príbeh bez zvuku?</p> <p>Je to ľahké alebo ťažké?</p> <p>Mohli by ste to porovnať?</p>
Riziká/odporúčania	Dĺžka príbehu – max. 8 minút. Odporúčame použiť príbeh, o ktorom vieme, že ho poznajú všetky deti v triede.

Obrázok: Dramatizácia rozprávky Tri prasiatka

5.3.12 Štyri ročné obdobia

Meno autora	Zuzana Sádovská, Veronika Ojo
Názov činnosti	Jeden rok v kruhu
Téma	Štyri ročné obdobia
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Určiť poveternostné vplyvy (dážď, vietor, sneh, slnko) ■ Zoradiť predmety do skupiny na základe určitej vlastnosti (predmety typické pre určité ročné obdobie) ■ Opísať premeny živej prírody v priebehu roka
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deťom so ŠVVP učiteľka vysvetlí a naznačí, ktorý predmet patrí do ktorej skupiny, a to na základe reálnych situácií, ale nechá dieťa samostatne premýšľať a rozhodovať sa. Učiteľka podporuje a vedie deti v skupinách k tomu, aby sa o jednotlivých predmetoch rozprávali a aby deťom so ŠVVP pomáhali.
Príprava/pomôcky	Štvrtiny kruhu predstavujúce jednotlivé ročné obdobia, rôzne predmety pre jednotlivé ročné obdobia (zimná bunda, plavky, sveter, mikina, tričko, šortky, otepľovačky, tepláky, pláštenka, farebné listy, rozkvitnuté kvety, malý vianočný stromček, veľkonočné vajíčka, potápačské okuliare, toaletný papier)
Zadanie/inštrukcie	<p>„Už sme sa rozprávali o ročnom období, ako ho spoznáme. Teraz si zahráme hru, v ktorej si svoje vedomosti precvičíte. Ste rozdelení podľa farieb do jednotlivých ročných období. Skúste hľadať predmety, ktoré sa s daným obdobím nejako spájajú.</p> <p>Pomenujte vybrané predmety a vysvetlite ostatným kamarátom, prečo ste ich vybrali. Potom ich uložte do prostrednej obruče.</p> <p>Ako sú oblečené deti v zime, na jar, v lete alebo na jeseň? Vyberte z obruče oblečenie, ktoré sa nosí v jednotlivých obdobiach, a poukladajte ho na zem, tak ako sa nosí, od hlavy po nohy alebo ho oblečte na kamaráta, ak sa dohodnete.“</p>
Popis	<p>Učiteľka rozdelí deti do štyroch skupín. Aby si deti lepšie zapamätali, s kým sú v skupine a aby sa navzájom nepomiešali, učiteľka im rozdá náramky štyroch rôznych farieb. Vysvetlí im, že každá štvrtina kruhu, ktorú majú položenú pred sebou, predstavuje ročné obdobie (jar – zelená, leto – žltá, jeseň – oranžová, zima – modrá). Jednotlivé štvrtiny kruhu sú od seba vzdialené tak, aby sa ich obsah nemiešal, ale zároveň sú pri sebe dostatočne blízko. V strede týchto kruhov sa nachádza jedna obruč.</p> <p>Aktivita 1:</p> <p>Po rozdelení detí sa skupiny posadia do jednej štvrtiny kruhu. Po triede alebo záhrade sú rozmiestnené rôzne predmety (zimná bunda, plavky, sveter, mikina, tričko, šortky, tepláky, tepláková súprava, pláštenka, farebné listy, rozkvitnuté kvety, malý vianočný stromček, veľkonočné vajíčka, potápačské okuliare). Úlohou detí je priradiť predmety k ročnému obdobiu, a teda k príslušnej farbe podľa toho, čo ich charakterizuje, a umiestniť ich do štvrtiny kruhu danej farby.</p> <p>Po splnení tejto aktivity deti spoločne s učiteľkou kontrolujú/opisujú, aké predmety vidia v jednotlivých štvrtinách kruhu, ale aj mimo nich. Deti si tak navzájom poskytujú spätnú väzbu a komunikujú spolu pomocou celých viet.</p>

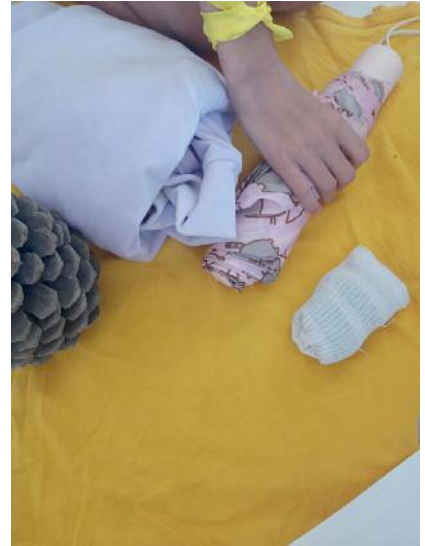
Popis	<p>Aktivita 2: Pri druhej aktivite sa deti vrátia k svojej štvrtine kruhu. Úlohou každého dieťaťa bude pomenovať jeden predmet, ktorý je priradený v ich ročnom období (farba, použitie, materiál, veľkosť). Ostatné deti počúvajú a dopĺňajú alebo inak pomáhajú s charakteristikou. Po pomenovaní predmetov deti umiestnia predmet do obruče, ktorá je umiestnená uprostred.</p> <p>Aktivita 3: Po dokončení druhej aktivity bude úlohou detí sa navzájom vystriedať, a to tak, že každý v skupine postupne pošle jedného kamaráta k obruči, ktorý vyberie jeden kus oblečenia, ktorý sa nosí v danom ročnom období. Potom, čo sa vystriedajú, usporiadajú oblečenie podľa toho, ako sa nosí. Ak sa v skupine nájde dobrovoľník, oblečú ho na dieťa.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Kam treba zaradiť sveter? Z akého materiálu sú vyrobené potápačské okuliare? Môže v zime svietiť slnko? Môže v lete snežiť? Ktoré ročné obdobie máš najradšej a prečo? Čím je typické? Môžu byť niektoré veci zaradené vo viacerých častiach kruhu? Prečo ste vybrali práve tento predmet? Na čo nesmieme zabudnúť v zime?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Čo sa vám páčilo na triedení predmetov podľa ročných období? Darilo sa vám určovať, kam predmety patria? Ako ste v skupine pracovali? Ktorý predmet, ktorý sme dnes nespomenuli, by ste doplnili? Boli ste niekedy niekde, kde bolo počasie „opačné“ ako v danom ročnom období? Pomáhali ste si v skupine? Ako? Chceli by ste sa takto niekedy hrať znova? Ktorá časť úlohy bola najťažšia/najľahšia?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Učiteľka dbá na to, aby sa deti na činnosť plne sústredili, pretože by mohli predmety triediť nesprávne a následne by ostatným deťom podávali mylné informácie.</p> <p>Vysvetľujte deťom pokyny k aktivite zrozumiteľne a primeraným tempom. Pred začatím aktivity sa vždy uistite, že deti rozumejú inštrukciám.</p>

Obrázok: Maskot oblečený podľa počasia 1

Obrázok: Leto, pridávame predmety

Obrázok: Jeseň, pridávame predmety

Obrázok: Zima, pridávame predmety

Obrázok: Maskot oblečený podľa počasia 2

Obrázok: Maskot oblečený podľa počasia 3

5.3.13 Šport

Meno autora	Zuzana Sádovská, Yuliia Barzhak
Názov činnosti	Športujeme spolu s vílami
Téma	Šport
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vykonáva základné pozície a postoje podľa pokynov (skok na jednej nohe, drep, skok do diaľky...) ■ Dodržiava pravidlá pri aktivitách ■ Orientuje sa v priestore ■ Vyberie zo skupiny skupinu s daným číslom
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Dieťa so ŠVVP môže mať hovoriaci štipec určenej farby, na ktorom budú okrem úloh zaznamenané aj podporné informácie (napr. urob 3 skoky do diaľky – jeden, dva, tri; teraz vezmi tri kamene – jedna, dva, tri).
Príprava/pomôcky	Kôš, batoh/krabice, hovoriace štipce, kamene, šišky, polená, listy, žalude, drevené nízke prekážky, lavička.
Zadanie/inštrukcie	<p>„Deti, dnes je neobvyklý deň. Dnes ráno k nám do triedy prileteli športové víly a zanechali mi tieto kúzelné štipce, v ktorých vám nechali niekoľko úloh, ktoré im pomôžu dostať sa späť do ich kúzelného sveta. Vašou úlohou bude vypočítať si kúzelné štipce a splniť s kamarátom úlohu, ktorú zo štipca budete počítať. Spoločne potom vezmite do košíka príslušný počet prírodnín. Prekontrolujte počet.</p> <p>Na záver sa zídete so všetkými kamarátmi a porovnáte si navzájom, či sa vám všetkým podarilo pozbierať rovnaký počet prírodnín. Potom spoločne vymyslíte, aký obrazec by ste mohli postaviť, aby ste dostali športové víly späť do ich sveta.“</p>
Popis	<p>Hru je možné realizovať vo vonkajších i vnútorných priestoroch materskej školy.</p> <p>Učiteľ pripraví na ihrisku 4 až 5 stanovišť. Na každom stanovišti je pripravený hovoriaci štipec s úlohou. Deti budú plniť úlohu vo dvojici tak, ako ju počujú, a vezmú si toľko šišiek, koľko splnili pokynov. Na konci deti porovnajú svoj košík s košíkom učiteľky. Ak má dieťa košík naplnený zle, plní úlohy od stanovišťa, kde urobilo chybu, znova a správne.</p> <p>Stanovište 1: Preskočiť 5 drevených prekážok (šišky)</p> <p>Stanovište 2: Vykonať 6 drepov (listy)</p> <p>Stanovište 3: Vykonať 3 dlhé skoky (kamene)</p> <p>Stanovište 4: Poskočiť 3-krát na každej nohe; dávajte pozor, aby ste si spočítali, koľkokrát ste skočili dohromady (polená)</p> <p>Stanovište 5: Urobiť 4 kroky na lavičke (žalude)</p> <p>Po dokončení úloh sa deti stretnú a spoločne si porovnajú, či majú rovnaké počty prírodnín. Na záver po spoločnej diskusii zostavia z prírodnín ľubovoľný obraz.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Ak ste urobili 5 drepov, koľko kamienkov si vezmete? Ak ste urobili 3 výskoky, koľko šišiek si vezmete? Máš v batohu rovnaký počet vecí ako ja vo svojom košíku? Vôbec neprekáža, že si urobil/-a chybu, môžeš sa opraviť? Vieš ako? Je skvelé, že si na svoju chybu prišiel/-la. Vidím, že kontrolujete počet, ako postupujete? Darí sa vám dohovoriť sa na spoločnej práci? Vidím, že sa všetci snažíte pracovať, aká je tvoja úloha?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ktorá úloha sa vám páčila najviac? Ktorá úloha bola najnáročnejšia? Ktorú úlohu ste zvládli najrýchlejšie? Ktorú úlohu by ste si radi zopakovali? Prečo? Bolo niečo ťažké? Prečo? Dohovárali ste sa v skupine? Darilo sa vám to? Dokončili ste spoločnú prácu? Ste spokojní s výsledkom? Čo sa vám podarilo?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Deti budú vopred upozornené, že je dôležité pozorne počúvať pokyny na stanovištiach. Je dôležité, aby medzi jednotlivými stanovišťami boli rozstupy, aby do seba deti počas aktivít nenarážali. V závislosti od schopností a veku detí by mal pri lavičke (5. stanovišti) stáť a dávať pozor na bezpečnosť detí niekto z dospelých.</p>

Obrázok: Prvé stanovište

Obrázok: Druhé stanovište

Obrázok: Tretie stanovište

5.3.14 Zvieratá

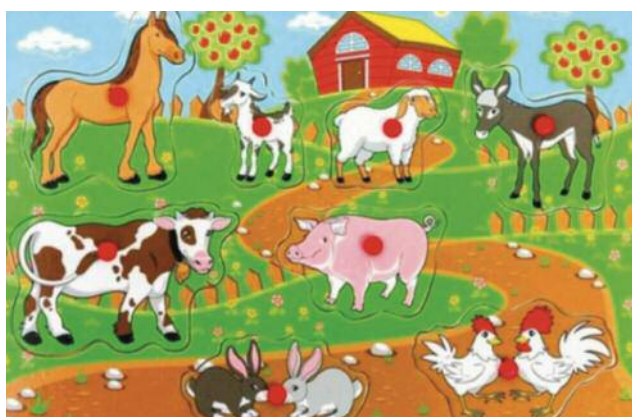
Meno autora	Yuliia Barzhak
Názov činnosti	Naše zvieratká
Téma	Zvieratá
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozpozná vybrané druhy zvierat a pomenuje ich ■ Priradí potravu k jednotlivým druhom zvierat – čím sa živí?
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Dieťa so ŠVVP pracuje s asistentom, ktorý mu pomáha s podpornými otázkami.
Príprava/pomôcky	Puzzle so zvieratkami na korku z 15 dielikov, vložky so zvieratkami, papiere s formátom A4 so zvieratkami (rôzne a rovnakého charakteru)
Zadanie/inštrukcie	<p>„Deti, čaká nás hra s mnohými úlohami. Najprv sa rozdelíme do menších skupín. Každá skupina bude mať za úlohu vymyslieť si svoj vlastný jednoduchý znak, ktorý sa bude dať ľahko nakresliť. Budete ho potrebovať pri jednej z aktivít. Teraz sa už poďme pozrieť na jednotlivé úlohy.</p> <p>Aktivita 1: Na stole máte sedem kôpok s rôznymi obrázkami a ku každej kôpke máte jednu obálku. Vašou úlohou bude pozorne si prezrieť zvieratá na obrázkoch v každej kôpke a vložiť do obálky ten papier s obrázkami zvierat, na ktorom sa zvieratá v ničom nezhodujú (napr. na jednom papieri budete mať iba šedé zvieratá, na druhom iba vodné zvieratá a na treťom papieri budete mať zvieratá rôznych farieb, veľkostí...). Papier zložíte, vložíte ho do obálky a nakreslíte naň znak svojej skupiny.</p> <p>Aktivita 2: Na druhom stanovišti máte k dispozícii puzzle s 15 dielikmi. Vašou úlohou bude poskladať ich.</p> <p>Aktivita 3: V tejto hre budete dopĺňať obrázky zvierat k obrázku, ktorý k nim patrí. Každé zviera má svoje miesto, takže ich musíte uložiť všetky správne, kým vám žiadne nezostane.</p>
Popis	Trieda je rozdelená do troch skupín. Stanoviská sú rozmiestnené v priestore (na dvore, v triede) v dostatočnej vzdialenosti tak, aby sa deti jednotlivých skupín nemiešali a aby sa nepomiešali ani pomôcky pri činnostiach. Deti už poznajú rôzne zvieratá z rôznych prostredí a vedia ich pomenovať. Úlohy budú slúžiť predovšetkým na upevnenie znalostí, spoluprácu, komunikáciu a na rozvoj pozornosti pri činnostiach.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	Čím sa zviera živí? Čím je pokryté jeho telo? Akú farbu má toto zviera? Kde tieto zvieratá žijú? Ste si istí, že ste zvieratá umiestnili do obálok správne? Poskladali ste puzzle správne? Vidíte zreteľný obrázok zvieratá? Ktoré zviera to je? Čo o ňom môžeš povedať? Patrí toto zviera na toto miesto? Skontrolujte si to v skupine. Ako ste prišli na toto riešenie? Dalo by sa nájsť aj iné riešenie? Vidím, že si neviete rady. Skúsili ste požiadať o pomoc inú skupinu?“

Otázky na zamyslenie

Ktorá hra sa vám páčila najviac?
Ktorá bola najnáročnejšia? Prečo?
Ktorá bola najjednoduchšia? Prečo?
Akú typickú vlastnosť mali zvieratá na týchto papieroch? (Ukážte deťom papiere, ktoré zostali v prvej aktivite, aby deti dospeli k záveru, že zvieratá na papieroch majú spoločnú charakteristiku.)
Darilo sa vám spolupracovať?
Pri ktorej činnosti ste si najviac pomáhali?
Požiadal vás niekto o pomoc?
Ako ste to vyriešili?

Riziká/odporúčania

Puzzle sú nalepené na korkovom podklade, takže s vlastnoručne vyrobeným puzzle je možné ľahko manipulovať aj vonku. Pri aktivitách s vyššou úrovňou náročnosti môžu mať puzzle so zvieratami výrezy bez siluet zvierat.

Obrázok: Drevené puzzle

Obrázok: Zvieratá

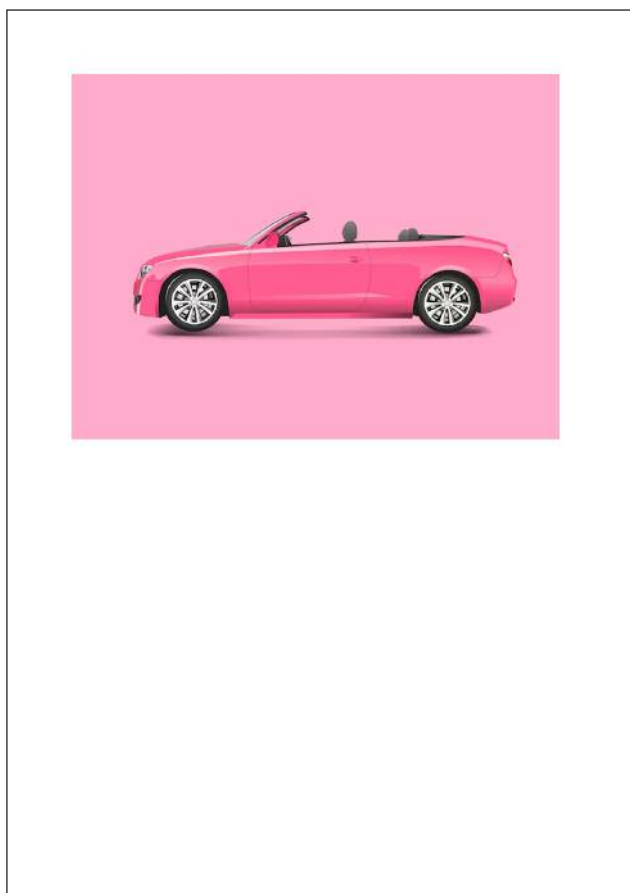

Obrázok: Kreslené zvieratá

5.3.15 Životné udalosti dieťaťa

Meno autora	Veronika Ojo
Názov činnosti	Narodeninová oslava
Téma	Životné udalosti dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Komunikovať pomocou celých viet ■ Myslieť a správať sa empaticky k druhým ľuďom ■ Rešpektovať pravidlá ■ Kooperovať s ostatnými ■ Správať sa bezpečne
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti so ŠVVP učiteľka rovnomerne rozdelí do skupín. Dohovorí sa s ostatnými deťmi v skupine, kto by zvládol pomáhať kamarátovi, ktorý to potrebuje, a ako postupovať v prípade, že sa spolupráca nedarí, na koho sa obrátiť. Učiteľka musí byť pozornejšia, keď bude toto dieťa pracovať s nožom. Sústreď sa na slovnú podporu.
Príprava/pomôcky	Ovocie z rôznych krajín, dosky, nožíky, špajdle
Zadanie/inštrukcie	<p>„Deti, vytvoríme si na oslavu narodenín našej bábiky Marty ovocné narodeninové špízy. Kde by sme mohli ovocie zaobstarať? Čo na nákup potrebujeme? Do čoho budeme ovocie dávať?“</p> <p>Pozrime sa, ktoré druhy ovocia sa nám podarilo v obchode kúpiť. Dokázali by sme ich nejako roztriediť? Aké kritériá vás napádajú? My sa dnes zameriame na exotické a domáce ovocie. Vyžrebujte si každý z košíka jeden kus ovocia. Máš v ruke ovocie z našej alebo exotickej krajiny? Poradte sa s kamarátmi a rozdeľte sa podľa toho do dvoch skupín. Teraz máte za úlohu pripraviť v skupinách ovocie tak, aby sa z neho dali vyrobiť ovocné špízy. Musíte pri tom dodržať jednu podmienku – druhy ovocia sa musia pravidelne striedať. Dohovorte sa medzi sebou, kto si akú časť úlohy vezme na starosť. Ktoré činnosti budete musieť urobiť, aby ste mohli ovocie napichovať na špajdle? Budete potrebovať „šéfkuchára“? Kto bude strážiť striedanie druhov ovocia? Ako naložíte s bioodpadom? Koľko špízov budete musieť vyrobiť, aby ste si mohli vo dvojici jeden špíz rozdeliť? Bolo by fajn urobiť aj špízy na ochutnanie pre druhú skupinu, čo myslíte? S nožmi zaobchádzajte opatrne. Pozorujte sa navzájom, buďte pozorní a pomáhajte si. Môžete sa pustiť do práce.“</p>
Popis	Učiteľka deťom vysvetlí, aká úloha ich čaká. Najskôr treba zájsť spoločne na trh alebo do obchodu a zaobstarať rôzne druhy ovocia. Učiteľka zabezpečí dostatok ovocia podľa počtu detí. Taktiež zaistí, aby bol pomer domáceho a exotického ovocia rovnaký. V materskej škole sa potom deti o ovocí rozprávajú. Hľadajú kritériá, podľa ktorých je možné ovocie triediť (farba, tvar, tvrdosť, veľkosť, kôstkoviny, bobuľoviny atď.). Potom si deti vyžrebujú ovocie z košíka. Učiteľka dá deťom úlohu rozdeliť sa podľa kritéria domáce ovocie – exotické ovocie na dve skupiny. V týchto skupinách potom budú pracovať na spoločnej úlohe – na výrobe ovocných špízov. Spoločne si vysvetlia pravidlá a dohodnú sa na postupoch. Skupiny potom pracujú samostatne. Diskutujú o postupe, ktorý musia zvoliť, aby z ovocia mohlirobiť špízy. Rozdeľujú si úlohy, počítajú, koľko špízov budú potrebovať, vyrábajú špízy. Dávajú pozor, aby dodržali podmienku pri napichovaní – druhy ovocia sa musia striedať. Učiteľka kontroluje bezpečnosť pri práci s nožom. Inak, ak nie je potrebné, do činnosti nezasahuje.

Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Vidím, že si rozdeľujete úlohy. Viete všetci, čo máte na starosti? Podarilo sa vám dohovoriť, ako budete postupovať? Kto bude strážiť bezpečnosť pri práci s nožom? Máte potrebné suroviny? Kontrolujete priebežne, či sa vám striedajú druhy ovocia? Zistili ste, koľko špízov budete potrebovať, aby mala každá dvojica jeden a aby ešte zostal jeden na ochutnávku pre druhú skupinu? Ako ste to vyriešili?“
Otázky na zamyslenie	Ktorá časť úlohy bola ťažká? Čo bolo pre vás zaujímavé? Ako ste postupovali pri rozdeľovaní úloh? Striedali ste sa všetci? Museli ste riešiť nejaký problém? Ako ste si s tým poradili? Čo ste sa dnes naučili?
Riziká/odporúčania	Treba strážiť prácu s nožmi. Pri väčšom počte detí možno vybrať iné kritérium, podľa ktorého sa deti rozdelia do skupín.

Obrázok: Auto

5.3.16 Bezpečnosť na cestách

Meno autora	Julijana Kološa
Názov činnosti	Bezpečná cesta
Téma	Bezpečnosť na cestách
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Podpora zrakovej a sluchovej pozornosti ■ Zopakovanie si vedomostí o bezpečnosti premávky ■ Rozoznávať dopravné značky a primerane na ne reagovať
Vek dieťaťa	4 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Rozdelte deti do menších skupín, pričom každej skupine poskytnite stuhy rôznych farieb. Požiadajte deti, aby si zaviazali stuhy na ľavú ruku. Povzbudzujte ich, aby si navzájom pomáhali a dbali na správne uviazanie stužiek na ľavú ruku. Skupinám dajte pokyn, aby si vybrali dieťa, ktoré bude zodpovedné za dopravné značky. Keď sa zobrazí značka priechodu, ostatné deti v skupine si precvičia bezpečný prechod cez cestu pohybom hlavy doľava, doprava a znova doľava. Stuhly na ľavej ruke im môžu pomôcť pri určovaní smeru.
Príprava/pomôcky	Dopravná značka (priechod pre chodcov), stuhy rôznych farieb pre každú skupinu, predlohy mapy mesta
Zadanie/inštrukcie	<p>„Dnešnou témou je bezpečnosť cestnej premávky a pomocou stuhy uviazanej na ľavej ruke si zopakujeme pravidlá prechodu cez cestu po priechode pre chodcov (Vľavo, vpravo, vľavo, teraz podme!). V herni sa zastavíme pri značke priechod pre chodcov, aby sme si zopakovali pravidlá prechádzania cez cestu.“</p> <p>Pozývame deti k stolom a povzbudzujeme ich, aby pozorne sledovali mapu mesta. Majú dostatok času na dôkladnú kontrolu obrazového materiálu. Deti sa medzi sebou rozprávajú a odpovedajú na otázky: „Kde sa môžeme pohybovať ako chodci? Čo musíme urobiť, aby sme sa počas premávky cítili bezpečne? Po ktorej strane cesty máme ísť? Kadiaľ môžeme prejsť cez cestu? Ako je označený priechod pre chodcov? Prečo je označený?“ Deti sa v skupinách striedajú a dávajú si pokyny na prechod na rôzne miesta v meste, ako sú bábkové divadlo, umelecká galéria, regionálne múzeum, športové centrum, základná škola. Prstami ukazujú na bezpečnú cestu ku každej budove a diskutujú o dopravných predpisoch. Sú povzbudzované, aby rozprávali príbehy a vyjadrovali sa verbálne. Počas svojej pomyselnej cesty musia dbať na dopravné značenie a dodržiavať pravidlá na bezpečné prechádzanie cez cestu. Odporúča sa im tiež zahrnúť do mapy mesta ďalšie priechody pre chodcov, dopravné značky a ďalšie relevantné prvky.</p>
Popis	Deti sú rozdelené do skupín pomocou farebných stužiek. Zabezpečujeme, aby aktivita prebiehala v pokojnom a príjemnom prostredí. Deti by si mali vybrať vedúceho tímu, ale musia pracovať, plánovať, predvídať, vysvetľovať, pomáhať si a povzbudzovať sa spoločne. Skupinám poskytujeme mapu mesta. Spoločne sa pozerajú na mapu a zapájajú sa do diskusií. Odporúčame im, aby pozorne sledovali a dávali návrhy na návštevu rôznych miest. Deti spoločne pripravujú bezpečnú cestu mestom v súlade s dopravnými predpismi.

<p>Spätná väzba a podpora počas aktivity</p>	<p>„Všimla som si, že spolu dobre komunikujete a spolupracujete. Ste tiež horlivými pozorovateľmi a aktívnymi účastníkmi aktivity.“ Počas skupinovej práce deti povzbudzujeme, aby vyjadrili svoje názory. Umožňujeme im, aby si navzájom predstavili svoju trasu do zvoleného cieľa. Okrem toho ich povzbudzujeme, aby vysvetlili, prečo si vybrali túto cestu a na čo si musia dávať pozor. Zároveň ich vyzývame, aby do svojich máp zaradili dopravné značky a vysvetlili ich význam. Zameriavame sa na podporu bezpečnosti premávky (prezeranie smerov, ako je vľavo a vpravo, a rozvoj rozpoznávania dopravných značiek) a rozvíjanie zručností pri riešení problémov.</p>
<p>Otázky na zamyslenie</p>	<p>Ako sa vám spolupracovalo? Kto inicioval aktivitu? Ako ste sa dohodli? S akými výzvami ste sa stretli? Čo ste sa naučili? Ako máme prechádzať cez cestu? Kadiaľ môžeme prejsť cez cestu? Čomu by sme mali venovať pozornosť? Spolupracovali ste výborne a pomáhali ste si. Dobrá práca!</p>
<p>Riziká/odporúčania</p>	<p>Aktivita prebieha v pokojnom a príjemnom prostredí v malej skupine. Podporujeme aktívnu komunikáciu medzi deťmi. Diskutujú o dilemách, prezentujú trasy, vysvetľujú a predvídajú dopravné situácie. Dĺžku a spôsob sledovania obrazových materiálov prispôbujeme schopnostiam dieťaťa.</p>

Obrázok: Značka prechodu pre chodcov a stuhy

Obrázok: Vzdelávacia hra Doľava, doprava, doľava, teraz podme! 1

Obrázok: Vzdelávacia hra Doľava, doprava, doľava, teraz podme! 2

Obrázok: Náučná hra Bezpečná cesta 1

Obrázok: Náučná hra Bezpečná cesta 2

5.3.17 Materiály a ich vlastnosti

Meno autora	Sumedija Agić, Špela Dovjak
Názov činnosti	Hľadaj materiály v našom okolí
Téma	Materiály a ich vlastnosti
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozvíjanie vizuálnej a hmatovej pozornosti ■ Rozvíjanie zručností na skupinovú prácu a diskusiu (počúvanie iných detí, podpora komunikácie) ■ Školenie v klasifikácii materiálov v tabuľkovom procesore
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Rozdeľte deti do menších skupín a zabezpečte, aby každá skupina mala aspoň jedno dieťa, ktoré už vie rozoznávať a písať písmená a čísla. Poskytnite ďalšie vysvetlenia a podporu deťom, ktoré nerozumejú jazyku. Povzbudzujte deti, aby si počas aktivity navzájom pomáhali. Môžete použiť karty s fotografiami predmetov vyrobených z rôznych materiálov. Zvážte použitie viacjazyčného obrázkového slovníka alebo kariet s menovkami vo viacerých jazykoch. Pre deti, ktoré ešte nevedia písať, upravte úlohu tak, aby objekty nakreslili do tabuľky.
Príprava/pomôcky	Kartičky s fotografiami predmetov z rôznych materiálov, triediaca tabuľka, predmety a presýpacie hodiny
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou témou sú vlastnosti materiálov: Môžete vymenovať materiály, ktoré už poznáte? Ako ich spoznáte? Platí vždy, že sklo je vyrobené zo skla a lyžica je vyrobená z kovu? Môžu byť rovnaké predmety vyrobené z rôznych materiálov? Ktoré predmety? Z akých materiálov? Ak vám ukážem fotografiu predmetu, vedeli by ste identifikovať materiál, z ktorého je vyrobený? Mohli by sme tento materiál nájsť aj v herni? Ktoré materiály sa nachádzajú v herni najčastejšie? Súhlasíte s názorom ostatných?“</p> <p>Vašou úlohou je deti najprv rozdeliť do skupín. Vyberte jednu osobu v každej skupine, ktorá zaznamená výsledky do tabuľky. Každá skupina si vymyslí názov, na ktorom sa zhodnú všetci. Deťom predložíme triediacu tabuľku, do ktorej budú zapisovať názvy predmetov. Každý stĺpec v tabuľke predstavuje konkrétny materiál. Úlohou skupiny je nájsť v herni čo najviac predmetov z určitého materiálu a správne ich priradiť do tabuľky do príslušného stĺpca. Stanovíme si časový limit 20 minút (presýpacie hodiny môžeme umiestniť na viditeľné miesto), po jeho uplynutí si skupiny odprezentujú výsledky. Každá skupina, ktorá počúva prezentáciu druhej skupiny, musí spočítať predmety v stĺpcoch a zapísať ich počet. Skupiny môžu porovnávať počet nájdených predmetov s inými skupinami. Pre členov skupiny je kľúčové spolupracovať a rozdeliť si úlohy medzi sebou.</p> <p>Ak narazíte na predmety z rôznych materiálov, kategorizujte ich podľa dominantného materiálu.“</p>

Popis	Pre deti pripravíme kartičky s fotografiami predmetov z rôznych materiálov. Nabádame ich, aby sa pokúsili podľa vzhľadu určiť, z akého materiálu je každý predmet na fotografii. Na základe hotových kartičiek pripravíme tabuľky so stĺpcami na rôzne materiály ako drevo, plast, sklo, kovové predmety atď. (jeden stĺpec na jeden konkrétny materiál). Deti hľadajú predmety v herni a triedia ich do príslušných stĺpcov vo svojich tabuľkách. Po uplynutí času (po 20 minútach) deti spočítajú predmety a zaznamenajú čísla (napr. pomocou bodiek). Nakoniec každá skupina predstaví svoje výsledky ostatným skupinám.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Boli ste všetci aktívni vo svojej skupine? Našli ste veľa predmetov, ktoré sú vyrobené z kombinovaných materiálov? Ako ste sa rozhodli, do ktorého stĺpca ich zapíšete? Boli ste všetci dohodnutí? Ako ste sa dohodli?“
Otázky na zamyslenie	Zdala sa vám úloha náročná? Čo si myslíte, ako ste zvládli úlohu? Ktorý stĺpec mal najväčší počet položiek? Znamená to, že tento materiál je v herni najrozšírenejší? Prečo si myslíte, že sa tento materiál vyskytuje v herni najčastejšie? Očakávali ste tento výsledok pred zadaním úlohy? Myslíte si, že by sme mohli nahradiť niektoré materiály inými? Prečo sú niektoré predmety vyrobené z viacerých materiálov?
Riziká/odporúčania	Pripomíname deťom, aby dbali na čas a udržiavali primeranú hladinu hluku, aby nerušili svojich rovesníkov a spoluúčastníkov. Odporúčame im, aby počítali položky v každom stĺpci spolu ako skupina, aby sa znížila možnosť chýb. Je dôležité, aby sa všetci členovia skupiny dohodli na konečnom počte predtým, ako ho zapíšu do tabuľky.

Obrázok: Vytváranie skupín

Obrázok: Zadávanie pokynov

Obrázok: Deti sa zúčastňujú na aktivite 1

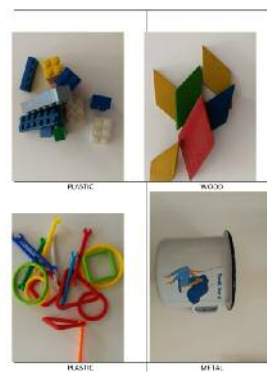
Obrázok: Deti sa zúčastňujú na aktivite 2

Obrázok: Prezentácia plagátov a tabuliek

Obrázok: Porovnanie plagátov

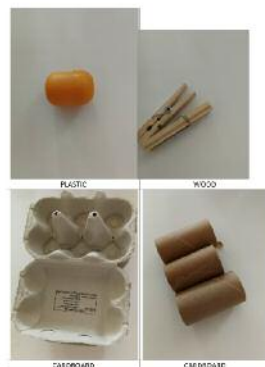
Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 1

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 2

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 3

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 4

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 5

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 6

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 7

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 8

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 9

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 10

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi (vlastné materiály pedagóga) 11

5.3.18 Zdravá strava

Meno autora	Maja Geršak Banovič
Názov činnosti	Ja, mrkva
Téma	Zdravá strava
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Identifikácia druhov potravín ■ Spolupráca v skupinách ■ Rozvíjanie koncentrácie ■ Rozvíjanie sluchovej pozornosti ■ Povzbudzovanie čítania, rozprávania ■ Rozvíjanie vizuálnych asociácií
Vek dieťaťa	3 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Na začiatku si spolu listujeme v knihe, prezeráme si ilustrácie a zameriame sa hlavne na tie, na ktorých je ilustrované jedlo. Deti rozdelíme do menších skupín, aby sme im uľahčili sledovanie príbehu. Deti, ktoré nerozumejú jazyku, upozorňujeme a opakovane s nimi pomenúvame rôzne druhy jedál, ktoré vidíme. Na pomenovanie potravín v iných jazykoch môžeme použiť viacjazyčné slovníky.
Príprava/pomôcky	Obrázková kniha Lauren Childovej (Morphem 2011): <i>Nikdy nebudem jesť paradajku</i> (Lauren Child: <i>Nikdy nebudem jesť paradajku</i> . London: Orchard, 2001), karty s potravinami z obrázkovej knihy, tiché miesta na realizáciu aktivity v prostredí malej skupiny (5 až 6 detí)
Zadanie/inštrukcie	<p>„V rámci témy Zdravá strava prostredníctvom spomínanej obrázkovej knižky si budeme rozvíjať našu pozornosť: Ktoré jedlo ste spoznali na ilustráciách? Akú farbu semafora by ste si vybrali vy? Patria všetky potraviny do zdravej výživy? Ktoré máte doma? Čo jedávate najradšej? Ochutnávate niekedy jedlá, ktoré vám nechutia? Prečo?“</p> <p>1. fáza: Teraz si spolu prečítame obrázkovú knižku. Rozdám vám kartičky s potravinami z knihy (hrášok, mrkva, zemiaky, paradajky, rybie tyčinky atď.). Postupne budem čítať obrázkovú knižku. Zakaždým, keď budete počuť názov potraviny, ktorá zodpovedá obrázku na vašej karte, chcem, aby ste svoju kartu zdvihli.</p> <p>2. fáza: Keďže príbeh už všetci dobre poznáte, môžete pokračovať v hre v menších skupinách, pričom jedno z vás bude vystupovať ako rozprávač. Vytvorte kruh a každé z vás by malo mať kartu s tromi druhmi jedla (náhodne usporiadané). Vždy, keď počujete názov jedla, ktorý sa zhoduje s niektorou z vašich kariet, musíte urobiť drep. Napríklad, ak počujete slovo „hrach“ a na jednej z vašich kariet máte hrášok, musíte urobiť drep. V ďalších kolách si pokojne vyberte iný pohyb.“</p>
Popis	<p>S deťmi si prezeráme obrázkovú knižku a rozprávame sa o ilustrovaných potravinách. Poďme si ich zaradiť pomocou nutričného semafora, ktorý sme vytvorili v predchádzajúcich dňoch.</p> <p>Počas dramatického čítania obrázkovej knižky deti zdvihnú kartičky (1. fáza). Potom deti rozdelíme do menších skupín a pripravíme sa na prácu v tichom prostredí s dostatočným priestorom. Do každého kútika umiestnime obrázkové knihy a kartičky s obrázkami potravín. Hrajú sa len deti (2. fáza), vychovávateľ sa zapája len v prípade, ak deti potrebujú pomoc.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Rozumeli ste pokynom? Viete, čo je vašou úlohou? Zdá sa vám hra náročná? Ako ste zoradili potraviny? Aký dlhý bol váš najdlhší správne uhádnutý rad obrázkov?“
Otázky na zamyslenie	Môžeme si pomôcť tým, že jedlo opíšeme, napríklad jeho farbu? Bolo by jednoduchšie, keby ti pomohol kamarát? Ako ste si zapamätali rad obrázkov? Ako ste si pomohli? Bolo ťažké si zapamätať príbeh? Čo vám robilo najväčšie problémy?
Riziká/odporúčania	Aktivitu je možné prevádzkovať aj vonku, napríklad na ihrisku alebo v telocvični.

Obrázok: Listovanie obrázkovou knihou

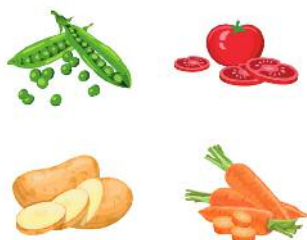
Obrázok: Zadávanie pokynov

Obrázok: Deti pri čítaní (prvá fáza)

Obrázok: Deti v malej skupine (druhá fáza)

Obrázok: Karty aktivít 1

Obrázok: Karty aktivít 2

5.3.19 Tradície a ľudové rozprávky

Meno autora	Špela Petrovič Štempihar, Alekseja Glinšek
Názov činnosti	„Chytanie“ slov
Téma	Tradície a ľudové rozprávky
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozvoj (zrakovej a sluchovej) pozornosti ■ Rozvíjanie spoločnej pozornosti pri čítaní textu ■ Rozvíjanie rýchlej a primeranej reakcie na zrakové a sluchové podnety
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Rozprávaním o predmetoch, zvieratách a ľuďoch podporujeme deti zo sociálne znevýhodneného prostredia. Môžeme si vybrať kratšie príbehy s menším počtom predmetov, zvierat a ľudí.
Príprava/pomôcky	Vyrobte si kartičky s obrázkami zvierat, ľudí a predmetov z príbehu: medvede, dievča, stoličky, stoly, posteľ, lyžice, misky, dom, les. Vyrobte si tiež mucholapku. Túto činnosť sa odporúča vykonávať v pokojnom, tichom priestore, bez rušivých vplyvov alebo podnetov.
Zadanie/inštrukcie	<p>Pýtajte sa detí na ľudové rozprávky a ich význam:</p> <p>„Čo je to rozprávka? Poznáte nejakú? Ktorú? Ktorá rozprávka je vaša obľúbená? Počuli ste už niekedy pojem ľudová rozprávka? Čo znamená ľudová rozprávka?“</p> <p>Predstavte deťom obrázkovú ľudovú rozprávku <i>Tri medvede</i> a obrázkovú knihu niektorého autora (napr. Marcusa Pfistera <i>Dúhová rybka</i>). Poukážte na rozdiel medzi ľudovou a autorskou rozprávkou a ukážte deťom aj fotografiu autora, spisovateľa.</p> <p>V knižnom kútiku vyhľadajte niektoré ľudové rozprávky (napr. <i>Tri prasiatka</i>, <i>Hrnček, var!</i> <i>Rukavička a pod.</i>) a niektoré autorské rozprávky.</p> <p>Zaznamenávajúce čítanie ľudovej rozprávky <i>O troch medveďoch</i>.</p> <p>Po prečítaní spoločne s deťmi stvárňte obsah rozprávky.</p> <p>Diskutujte o literárnych postavách, ich vlastnostiach, o konaní dievčatka a dajte deťom možnosť vyjadriť vlastný názor a skúsenosti.</p> <p>Diskutujte o konci rozprávky a možnostiach prípadných zmien.</p> <p>Podporte diskusiu o nahrávaní a uchovávaní filmového materiálu a možnostiach nahrávania:</p> <p>„Nahrávali ste sa niekedy? Pri akých príležitostiach sa zvyčajne nahrávame? Ako potom nahrávku ukladáme? Kam ju môžeme nahráť? Prečo ju ukladáme?“</p> <p>Rozdajte deťom obrázky predmetov, zvierat a ľudí, ktoré sa objavujú vo vybranom príbehu. Deti pripevnia obrázky na stenu.</p> <p>Prehrajte nahrávku rozprávky, zatiaľ čo deti sledujú príbeh pohľadom na tabuľu. Keď počujú, že sa v príbehu objavuje nejaký predmet, zviera alebo osoba, dotknú sa príslušného obrázka mucholapkou – „zachytia slová“.</p> <p>Aktivitu možno urobiť ešte náročnejšou. Keď deti počujú, že sa v príbehu objavil predmet, zviera alebo osoba, „chytajú slovo očami, pohľadom“.</p>

Popis	<p>Deti spoločne diskutujú o vytvorenej nahrávke a výhodách IKT. Podelia sa o svoje skúsenosti, ovládajú zariadenie, nahrávajú sa a prehrávajú si nahrávky.</p> <p>Deti si samy rozdelia úlohy (vyberú si dieťa, ktoré prehráva nahrávku a ktoré urobí úlohu ako prvé). Potom si úlohy vymenia.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Prezreli ste si pozorne všetky obrázky na stene? Počúvate nahrávku, ktorá sa prehráva v tichu? Dokážete nájsť obrázky dostatočne rýchlo? Buďte rýchle a pohotové, naozaj sa sústreďte a koncentrujte.“
Otázky na zamyslenie	<p>Čo bolo pre vás najťažšie?</p> <p>Mali ste ťažkosti so zmenou úloh?</p> <p>Čo by ste urobili inak? A prečo?</p>
Riziká/odporúčania	Odporúčame, aby ste deťom vytvorili pokojné prostredie, v ktorom sa môžu sústrediť na danú úlohu. V prípade potreby im pripomeňte, aby nezvyšovali hlasitosť, aby mohli nahrávku v pokoji počúvať.
Prílohy	<p>https://sl.wikisource.org/wiki/Trije_medvedi</p> <p>Vizuálne materiály:</p> <p>Klipart Tri medvede – stiahnite si zadarmo vysokokvalitný klipart Tri medvede (clipart-library.com)</p> <p>Zlatovláska a tri medvede – Postavy z malého sveta (twinkl.si)</p>

Obrázok: Príprava a prezeranie obrázkov

Obrázok: Opis obrázkov

Obrázok: Pripevnenie obrázkov na stenu

Obrázok: Hotová obrazová stena

Obrázok: Hľadanie obrázkov pomocou mucholapky

Obrázok: Prehrávanie rozprávky z nahrávky

5.3.20 Životné udalosti dieťaťa

Meno autora	Karmen Meško
Názov činnosti	Prežívanie zimy
Téma	Životné udalosti dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Pozornosť
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozvoj vizuálnej pozornosti pri prezeraní obrázkov ■ Počítanie detailov na obrázku ■ Rozvoj sústredenia a pozornosti pri sledovaní a kreslení predmetov ■ Identifikovanie a určovanie, čo majú obrázky spoločné
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti sú rozdelené do malých skupín a usadené pri stoloch.</p> <p>Na stôl im dáme listy s obrázkami zimných motívov. Povzbudzujeme ich, aby kládli otázky o obsahu obrázkov, opisovali ich a rozprávali príbeh, ktorý sa k nim viaže. Overíme si, či už niekedy držali tieto predmety v rukách. Zapojíme sa do individuálneho rozhovoru s deťmi a kladieme im otázky: „Je predmet príjemný na dotyk? Kedy sa tento predmet používa? Čo majú tieto predmety spoločné?“</p>
Príprava/pomôcky	Nakreslené predmety (napr. snehuliak, sane, šál, rukavice, čiapka, lyže atď.) na ľavej strane (polovičného) listu, fixky
Zadanie/inštrukcie	<p>„Čo sa vám vybaví, keď poviem slovo zima? Držali ste niekedy v rukách sneh? Čo potrebujeme na stavanie snehuliaka? Ako sa obliekame, keď ideme von do snehu? Čo si obliekame v zime? Prečo v zime potrebujeme rukavice?“</p> <p>Vašou úlohou je dobre si prezrieť obrázok a predmety na obrázku. Venujte pozornosť detailom. Koľko predmetov vidíte? Na ktorú stranu sú predmety otočené? Čo je nakreslené pod a nad predmetmi?</p> <p>Na druhú stranu listu nakreslite obrázok. Uistite sa, že vaša kresba zodpovedá obrázku.“</p>
Popis	<p>Učiteľka s deťmi sedia pri stoloch. Ponúkame im hárok papiera, ktorý je rozdelený na dve časti stredovou čiarou; na jednej strane je nakreslený nejaký predmet (napr. snehuliak). Deťom dáme pokyn, aby obrázok skopírovali na pravú polovicu hárku. Nabádame ich, aby venovali pozornosť detailom – správne umiestneniu, veľkosti a polohe objektu na hárku.</p> <p>Potom ako obkreslia svoj výkres, ich vyzveme, aby ho vyfarbili. Zároveň upevňujeme charakteristiku ročného obdobia: „V ktorom ročnom období staviame snehuliakov? Čo je charakteristické pre zimné obdobie? Aké oblečenie nosíme v zime?“</p> <p>Povzbudzujeme ich k premýšľaniu a vytváraniu súvislostí. Počas aktivity deti rozprávajú, premýšľajú, pozorujú a diskutujú. Každé dieťa dostane svoj vlastný hárok, takže všetky pracujú súčasne a rozprávajú sa v skupinách pri stoloch.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	Deti vyzývame, aby si pozreli všetky obrázky a všímali si detaily. Takisto ich povzbudzujeme, aby rozprávali, opisovali, určovali spoločné a rozdielne znaky.
Otázky na zamyslenie	Čo bolo na tejto úlohe najťažšie? Všimli ste si nejaké rozdiely medzi obrázkami? Do akého ročného obdobia by ste ich zaradili? Prečo? Čo by ste chceli robiť v zime?
Riziká/odporúčania	Deti môžeme pri určovaní spoločných aj rozdielných znakov na obrázku usmerňovať. „Pozrite sa dobre na obrázok. Venujte pozornosť tomu, čo má snehuliak na hlave. Skontrolujte, či ste nakreslili predmet, ktorý držíte v ruke. Skontrolovali ste, či obrázok obsahuje všetky prvky?“ Povzbudzujeme ich, aby sa zamysleli nad tým, kde sa nakreslený predmet objavuje.

Obrázok: Dieťa si pozrie obrázok a skopíruje ho 1

Obrázok: Dieťa si pozrie obrázok a skopíruje ho 2

Obrázok: Dieťa spočíta jednotlivé prvky na obrázku

Obrázok: Deti presne kopírujú obrázok

5.4 Reč

5.4.1 Každý je iný, jedinečnosť človeka

Meno autora	Vlasta Maxová, Erika Zelenková
Názov činnosti	Viem, čím som jedinečný
Téma	Každý je iný, jedinečnosť človeka
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (lexikálno-sémantická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none">■ Vyslovovať, ovládať dych, tempo i intonáciu reči■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách■ Viesť rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku, sledovať rečníka aj obsah, pýtať sa)■ Dohovoriť sa slovami i gestami, improvizovať■ Porozumieť počutému (zachytiť hlavnú myšlienku príbehu, sledovať dej a zopakovať ho v správnych vetách)■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony, slovne reagovať■ Opísať situáciu (skutočnú, podľa obrázka)■ Sústredene počúvať čítanie, hudbu, sledovať divadlo, film, používať telefón■ Spolupracovať s ostatnými
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Rozdelenie detí do skupín vopred nie je nutné. Deti sa podľa pokynov samostatne rozdelia do skupín po troch v priebehu hry. Ak zostane dieťa s ťažkosťami, bude skupina po štyroch. Pokiaľ dieťa s ťažkosťami zadania nezvláda, je učiteľka jeho sprievodcom.
Príprava/pomôcky	Bez pomôcok
Zadanie/inštrukcie	<p>„Rozprávame sa o jedinečnosti. Dnes zistíme, či sme všetci rovnakí, alebo je každý iný – jedinečný. Čo to znamená byť jedinečný? Každý z nás je originálny, a nikto nie je a ani nebude rovnaký ako ja či vy. Ale napriek tomu môžeme mať niečo spoločné. Čo to môže byť? Dnes zistíte, čo všetko máme spoločné. Teraz premýšľajte, v čom ste dobrí, čo máte radi alebo čo radi robíte.</p> <p>Dnešnou vašou úlohou je hľadať kamarátov, s ktorými máte niečo spoločné. Iba šepkajte a používajte krátke vety. Napríklad: „Ja viem behať, ja viem skákať...“ Hľadajte sa navzájom. Keď budete traja, vytvoríte skupinku, v ktorej sa dohovoríte, ako vašu spoločnú schopnosť/zručnosť predvediete pomocou pantomímy. Čo je to pantomíma? Kto skúsi niečo predviesť pomocou pantomímy, aby to ukázal ostatným? V skupine predvediete vašu schopnosť/zručnosť buď všetci rovnako, alebo každý iným spôsobom. Ostatní budú hádať.“</p>
Popis	<p>Deti sedia v kruhu, kde prebieha rozhovor na tému jedinečnosť, originalita a schopnosti. Učiteľka sa snaží pomocou otvorených otázok od detí zistiť, čo by mohli mať spoločné.</p> <p>Deti sa rozdelia podľa svojich schopností do skupín. Pri hľadaní rovnakých schopností či zručností iba šepkajú. Skupiny sa dohováraajú, ako pomocou pantomímy pred ostatnými vyjadria, čo vedia, čo dokážu. Ostatné deti hádajú, akú schopnosť/zručnosť predvádzajú.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Akú máte spoločnú schopnosť/zručnosť? Ako ju predvediete? Všetci rovnako? Alebo predvediete tú istú schopnosť/zručnosť inak? Ako sa dohovárate?“
Otázky na zamyslenie	Ako ste predvedli svoju schopnosť/zručnosť? Akými spôsobmi? Čo vám ide, čo viete najlepšie? Čo bolo pre vás ťažké? Čo sa vám zdalo byť jednoduché? Čo by ste nabudúce urobili inak?
Riziká/odporúčania	Je dôležité, aby deti pochopili, čo je vlastnosť a jedinečnosť. Deti sa rozdeľujú do skupín samy a učiteľka by mala pružne a rýchlo reagovať na to, keby dieťa s ťažkosťami zostalo samo (pripojiť dieťa k inej skupine).

5.4.2 S čím sa rád hrám

Meno autora	Věra Isáková, Naděžda Husová
Názov činnosti	Výroba bábk z recyklovaného materiálu a divadelné predstavenia
Téma	S čím sa rád hrám
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (lexikálno-sémantická, pragmatická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ovládať koordináciu ruky a oka, zvládať jemnú motoriku (zaobchádzať s drobnými pomôckami, nástrojmi, náradím a materiálom) ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, improvizovať ■ Vyjadrovať svoju predstavivosť a fantáziu v tvorivých činnostiach (konštruktívnych, výtvarných či dramatických) aj v slovných výpovediach k nim ■ Spolupracovať s ostatnými ■ Dohovárať sa s deťmi i dospelými vo svojom okolí, dohodnúť sa na spoločnom riešení ■ Mať povedomie o význame životného prostredia
Vek dieťaťa	4 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pedagóg deti zoznámi s významom recyklácie a ponúkne im pripravený materiál na výrobu bábok. Deti si samy stanovia výsledok tvorby. Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet v skupine je 4 až 5 detí. Dieťa s ťažkosťami si vyberie farebnú guľôčku. Ostatné deti si vyžrebujú guľôčku z vrečka a priradia sa do družstva k dieťaťu s guľôčkou rovnakej farby.
Príprava/pomôcky	Sklenená fľaša, sadra, voda, pohár, tanierik, lyžica, obväzy, polystyrénová guľa, látky, lepidlo, taviace pištoly, papier, fixky, nožnice, materiál na výrobu kulís
Zadanie/inštrukcie	<p>„Spoločne sa rozprávame o tom, s čím sa radi hráme. S čím sa radi doma hráte vy? Aká je vaša obľúbená hračka? Ako vyzerá? Čomu je podobná? Ako by ste hračku vyrobili? Čo všetko by ste na výrobu mohli potrebovať? Kde to zoženiete? Ako by ste tieto materiály mohli nahradiť niečím starším, už použitým? Kto z vás mi zopakuje, čo je to recyklácia? Kto iný môže ostatným pripomenúť, aký je význam recyklácie? Vidíte pred sebou rôzne materiály, ktoré sa dajú opätovne použiť. Ako by ste ich mohli použiť? Čo by ste z nich mohli vyrobiť? Ako taká bábka vyzerá? Ktoré materiály z tých, čo vidíte pred sebou, by ste použili na výrobu bábk? Prečo?</p> <p>Vašou úlohou je vyrobiť bábku. Rozdeľte sa do skupín a v skupinách sa dohodnite, ako bude vyzeráť. Využite vodu a sadru. Návod má každá skupina na stole. Keď sadra na fľaši stvrdne, bábku si v skupinách ozdobíte tak, ako ste sa dohovorili.</p> <p>Kto potrebuje informáciu zopakovať? Kto z vás ostatným vysvetlí návod na použitie fľaše, vody a sadry, ktorý máte pred sebou?</p> <p>Vyrobili ste bábku. Čo s ňou teraz budete robiť? Ako by ste ju mohli využiť? Ako sa hrá divadlo? Čo všetko v divadle nájdete? Čo potrebujete na výrobu divadla? Kto bude tvoriť kulisy? Ako ich vyrobíte? Kto bude hrať predstavenie? Kde budú sedieť diváci? V skupinách sa dohodnite, čo ostatným zahráte a kto bude mať akú úlohu.“</p>

Popis	<p>Učiteľka deti zoznámí s témou recyklácie. Zisťuje, či poznajú pojem recyklácia, ako môžeme chrániť našu planétu a ako sa dajú znovu použiť materiály, ktoré by sme za iných okolností vyhodili. V tejto súvislosti prejde pomocou otvorených otázok k téme hračky a bábok. Učiteľka rozdelí deti do skupín. Každá skupina má pred sebou pomôcky na výrobu bábky a návod na výrobu základu tela bábky. Deti sa v skupine dohovárajú, ako bude bábka vyzerieť. Na dotvorenie bábky majú k dispozícii množstvo materiálov (látky, kožu, vlnu, plšť a i.). Deti v skupinách spolupracujú.</p> <p>Učiteľka rozvádza tému, ako by mohli bábku ďalej využiť. Pomocou otvorených otázok deti privedie k tvorbe divadelného predstavenia. Deti sa v skupinách dohovárajú, akú si zvolia tému a rozdeľujú si roly (kto bude vyrábať kulisy z dostupných pomôcok v materskej škole, kto bude hercom a kto divákom).</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Vidím, že ste sa dohodli, kto pripraví sadrovú hmotu, kto strihá ovínadlá a kto bude obväzovať flášu. Ako spoznáte, že je sadra dostatočne hustá? Čo je potrebné do nej pridať? Kto by vám mohol pomôcť prestrihnúť obväz? Kto by vám mohol pomôcť s aplikáciou „sadrového“ ovínadla okolo fláše? Sadra vám stvrdla. Prečo? Ako to môžete vyriešiť? Ako musíte nabudúce pracovať, aby nenastal rovnaký problém? Čo poradíte druhej skupine? Oceňujem, že ste sa dohodli na materiáli, ktorým dotvoríte bábku.</p> <p>Čo potrebujeme na výrobu divadla? Aké pomôcky môžete použiť? Ktoré z nich nájdete v triede? Ako si rozdelíte roly? Kto bude divák a kto herec? O čom budete hrať? Aký ste vymysleli príbeh? Oceňujem, ako ste si rozdelili roly.“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Dokázali ste sa v skupine všetci dohodnúť? Akú ste mali úlohu? Pomohol vám kamarát z inej alebo vašej skupiny? Ako by ste dokázali kamarátovi poradiť vy? Čo sa vám podarilo? Mali ste s niečím problém? Ako ste ho vyriešili? Čo tento problém spôsobilo? Poradili ste si s rolami v divadelnom predstavení?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Podporovať deti vo vzájomnej kooperácii. Klásť otvorené otázky. Nechať deti uvažovať o výrobe a nechať ich vybrať si materiál na výrobu bábok aj kulís. Zhodnotiť výsledok práce a podporovať deti v ďalšej činnosti. Pripomínať, že sa v skupinách musia dohovárať a pracovať spoločne.</p>

Obrázok: Návod na prípravu sadry

Obrázok: Ponuka materiálu

Obrázok: Spolupráca pri výrobe sadrovej bábky

Obrázok: Ukážka sadrových bábok

Obrázok: Vzájomná kooperácia

Obrázok: Aplikácia materiálu

Obrázok: Hotový výrobok

Obrázok: Divadelné predstavenie

5.4.3 Voda okolo nás

Meno autora	Vlasta Maxová, Naděžda Husová a kolektív MŠ Čtyřlístek Kadaň
Názov činnosti	Príbeh o vode
Téma	Voda okolo nás
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (morfologicko-syntaktická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vyslovovať, ovládať dych, tempo i intonáciu reči ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ viesť rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku, sledovať rečníka i obsah, pýtať sa) ■ Dohovoriť sa slovami i gestami ■ Improvizovať ■ Porozumieť počutému (zachytiť hlavnú myšlienku príbehu, sledovať dej a zopakovať ho v správnych vetách) ■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony ■ Slovné reagovať, sledovať a rozprávať príbeh, rozprávku ■ Opísať situáciu (skutočnú, podľa obrázka) ■ Chápať slovný vtíp a humor ■ Sledovať očami zľava doprava ■ Prejavovať záujem o knižky, sústredene počúvať čítanie, hudbu, sledovať divadlo, film ■ Užívať IT ■ Spolupracovať s ostatnými
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Rozdeliť deti do trojíc tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. (Deťom s ťažkosťami učiteľka rozdá farebné pastelky. Do klobúka vloží stužky v rovnakých farbách, ako sú pastelky, a ostatné deti si ich nechajú žrebovať z klobúka).
Príprava/pomôcky	Papier rozdelený na šesť rovnakých políčok, pastelky, diktafón
Zadanie/inštrukcie	<p>„Témou, o ktorej sa rozprávame, je voda. Vašou úlohou teraz je vymyslieť príbeh o vode. Na zaznamenávanie budete mať k dispozícii najskôr diktafón, potom už len papier a pastelky. Kto z vás by chcel skúsiť vymyslieť začiatok príbehu a nahráť ho na diktafón? Kto by chcel ešte tejto skupine pomôcť? Je na vás, ako sa v skupine dohodnete a vystriedate. Úlohou vašej skupiny v tejto chvíli je vymyslieť začiatok príbehu a nahráť ho na diktafón tak, aby si ho ostatní mohli vypočuť. Keď budete mať hotový začiatok príbehu, spoločne s deťmi ho dokončíte.“</p> <p>Dokončenie príbehu:</p> <p>„Teraz vám pustím záznam začiatku príbehu z diktafónu. Každá skupina má pred sebou papier rozdelený na šesť políčok. Vašou úlohou v skupine je domyslieť a nakresliť dokončenie príbehu do všetkých políčok na papieri. Všetky vaše príbehy si potom v kruhu prečítame. Viete, čo máte robiť? Môžem vám s niečím pomôcť? Rozumiete nahrávke z diktafónu? Viete, ako budete zaznamenávať váš príbeh na papier?“</p>
Popis	Pred začatím aktivity sa učiteľka detí opýta, či chce niekto skúsiť vymyslieť začiatok príbehu. Táto skupina detí vymyslí a nahrá začiatok príbehu na diktafón.

Popis	Potom sa všetky deti stretnú v kruhu, a rozdelia sa na skupiny a vypočujú si nahrávku. Spoločne v skupinách domýšľajú koniec príbehu, ktorý zakreslia do pripravených políčok. Po vymedzenom čase, ktorý si deti na hodinách samy strážia, sa stretnú v kruhu. Rozprávajú príbehy podľa zakreslených obrázkov. V skupinách sa dohováraajú nielen na vymýšľaní príbehu a zakresľovaní, ale v závere sa dohováraajú aj na tom, ako budú svoj príbeh demonštrovať.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Vidím, že sa dokážete dohovoriť a vystriedať sa. Čo by ti pomohlo? Mne napríklad pomáha, keď si pustím nahrávku ešte raz. Viete, ako máte postupovať? Oceňujem, že sa zapájate všetci. Je vhodné, aby jeden pracoval a ostatní sa nezapojili? Potrebuješ poradiť od kamaráta? Môžem ti s niečím poradiť aj ja? Zakresľujete váš príbeh na papier v správnom poradí?“
Otázky na zamyslenie	Pracovali ste v skupine. Bolo niečo, čo ste museli riešiť? Dokázali ste nadviazať na začiatok príbehu? Dokončili ste ho v rovnakej téme? Stalo sa niečo, čo vás prekvapilo? Je niečo, čo by ste nabudúce urobili inak? Bolo pre vás niečo ťažké? Bolo ťažšie vymyslieť začiatok príbehu alebo ho dokončiť? Prečo?
Riziká/odporúčania	Pripomínať deťom spoluprácu a striedanie sa v rolách. Pri tejto aktivite učiteľka sleduje zakreslenie, „čítanie“ zhora nadol a zľava doprava, komunikáciu medzi deťmi, striedanie.

Obrázok: Diskusia pri vymýšľaní príbehu

Obrázok: Dohováranie – vymyslenie príbehu

Obrázok: Spolupráca – striedanie

Obrázok: Spolupráca

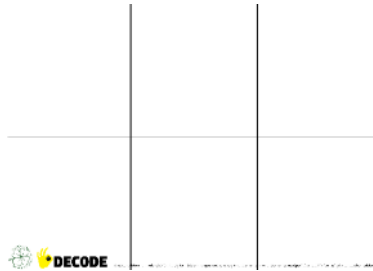
Obrázok: Rozprávanie príbehu

Obrázok: Hodnotenie deťmi – spolupráca

Obrázok: Hodnotenie príbehu – udržanie témy

Obrázok: Rozdelenie papiera na 6 políčok

5.4.4 Svet okolo nás

Meno autora	Naděžda Husová, Erika Zelenková a kolektív MŠ Čtyřlístek Kadaň
Názov činnosti	Bábkové divadielko: Otesánek
Téma	Svet okolo nás
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (lexikálno-sémantická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Správne vyslovovať, ovládať dych, tempo aj intonáciu reči ■ Viesť rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku, sledovať rečníka i obsah, pýtať sa) ■ Naučiť sa naspamäť krátke texty (reprodukovať riekanky, pesničky, rozprávky, zvládnuť jednoduchú dramatickú úlohu a pod.) ■ Sledovať a rozprávať príbeh, rozprávku ■ Porozumieť počutému (zachytiť hlavnú myšlienku príbehu, sledovať dej a zopakovať ho v správnych vetách) ■ Učiť sa nové slová a aktívne ich používať (pýtať sa na slová, ktorým nerozumiem) ■ Chápať slovný vtip a humor ■ Zachytiť a vyjadriť svoje zážitky (slovne, výtvarne, pomocou hudby, pohybovou či dramatickou improvizáciou a pod.) ■ Sledovať a rozprávať príbeh, rozprávku ■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony, slovne reagovať
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Pre deti s ťažkosťami použiť kratší text a rozprávku, voliť krátke vety, vhodné slová.</p> <p>Ak je dieťa v pozícii poslucháča – počas príbehu sa pýtať a uisťovať, že chápe a stíha text. Ak je dieťa v pozícii herca – zaistiť vhodné a pokojné miesto na rozohranie rozprávky. Za divákov treba zvoliť najskôr menšiu skupinu detí, ktoré sú vnímavejšie k rozprávaným textom. Zvoliť najprv rozprávku s malým množstvom postáv, neskôr voliť zložitejšie príbehy a postavy.</p> <p>Spoločne rozcvičiť hovoridlá vtipnou formou. (Deti sa zároveň namotivujú a odhodia zábrany – príklad rozcvičky v prílohe.)</p> <p>Pre deti s ťažkosťami použiť zrkovú podporu – karty s dejovou postupnosťou (v prílohe). Deti postupne oboznamovať s rozprávkou.</p> <p>Pri výbere rol deti rozdeliť tak, že deti s ťažkosťami sa stanú kapitánmi a vyberajú si ostatných do svojho tímu.</p>
Príprava/pomôcky	Bábkové divadlo, kulisy, bábkky, rozcvička hovoridiel, komponenty na výrobu bábok, karty s dejovou postupnosťou (zrková podpora)
Zadanie/inštrukcie	<p>„Rozprávame sa o stromoch. Viete, ako môžeme použiť „strom“ pri výrobe takého divadla? Zahráte si divadlo. Tušíte, ako to pri divadle chodí a čo všetko je potrebné pripraviť a vyrobiť, kým predstavenie začne? Viete, z čoho by sme mohli vyrobiť bábkky a z čoho kulisy? Viete, ako na to? Dnes sa z vás stanú organizátori divadla – vyrobíte si vlastné drevené bábkky a kulisy k vašej rozprávke a rozprávku zahráte. Vašou úlohou je nacvičiť rozprávku o Otesánkovi, vyrobiť bábkky a kulisy. Je na vás, ako sa dohovoriať a aké bábkky a kulisy budete vyrábať. Tiež je na vás, kto z vás bude rozprávač, herec a kto divák. Dohovorte sa, kto akú úlohu bude mať v rozprávke. Potom nám rozprávku zahráte. Čím začnete?“</p> <p>Pokiaľ deti nebudú vyrábať bábkky a kulisy, treba vynechať otázky smerujúce k bábkam a kulisám.</p>

Popis	Deti od začiatku aktivity vidia obsah činností na kartách, kde majú prehľad všetkých ponúkaných činností. Činnosti sú znázornené pomocou piktogramov, piktogramy sú umiestnené pri konkrétnych stanovištiach a deti si ich volia podľa toho, ako potrebujú. Pri tejto aktivite sa deti dohovárajú na rolách, spolupracujú pri príprave aj pri realizácii.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Skúste premýšľať, čo všetko na výrobu bábok a kulís potrebujete. Skúste mi vysvetliť, čo budete robiť ďalej. Skúste mi povedať, o čom rozprávka bude. Vidím, že sa vám skvele podarilo vymyslieť (postaviť, vystrihnúť...) kulisy. Oceňujem, že ste sa v rolách vystriedali.“
Otázky na zamyslenie	<p>Čo pre vás bolo ťažké a čo, naopak, ľahké?</p> <p>Myslíte, že ste niekde urobili chybu?</p> <p>Ako by ste ju napravili?</p> <p>Ako ste sa cítili v rolách divákov, hercov, „kulisákov“...?</p> <p>Ako sa vám páčilo vyrábať bábky?</p> <p>Ktorá bábka vás bavila najviac? Prečo?</p> <p>Čo by ste v rozprávke chceli zmeniť?</p> <p>Aký iný koniec by mohla mať rozprávka?</p>
Riziká/odporúčania	Pripomínať deťom, že sa majú dohovárať na postupe aj rolách.

Obrázok: Znaková podpora – Otesánek

Obrázok: Znaková podpora – Otesánek

ROZCVIČKA HOVORIDIEL – OTESÁNEK

Na čistinke pri dube (VYPLAZIŤ JAZYK, ŠPIČKOU JAZYKA OLIZOVAŤ PERY DOOKOLA NA OBE STRANY) má mama s otcom chalúpku. Sú chudobní, ale veľmi chcú dieťaťko. Dieťaťko, ktoré bude mať veľké oči (VYPLEŠTIŤ OČI) a krásny úsmev (ŠIROKÝ ÚSMEV).

Ráno otec v lese kope pne (ŠPIČKOU JAZYKA KLEPAŤ ZA HORNÉ REZÁKY) a vykope pahýľ. Vyzerá ako malé dieťaťko: hlava, telo, ruky, nohy (UKAZOVAŤ NA ČASTI TELA). Dieťaťko, len zaplakať (PREDVÁDZAŤ PLAČ).

Otec nesie pahýľik domov a hovorí mame: „Tu máš dieťaťko – Otesánka“ (NAFÚKNÚŤ LÍCA A DLAŇAMI ICH PRASKNÚŤ). Mamička varuje dieťaťko (VAROVAŤ) a spieva mu veselo (LALALA, LILILI – BEZ POHYBU BRADY, DOSTATOČNE OTVORENÁ ÚSTA, POHYBOVAŤ JAZYKOM ZHORA DOLE). Šepká mu do uška (ŠEPTAŤ): „Keď sa zobudíš, chlapček, uvarím ti kašičku“ (RUKAMI VARIŤ KAŠU V HRNCI).

Pozor, okolo letí mucha (ÚSMEV, SPOJIŤ ZUBY, NÁDYCH NOSOM, VÝDYCH ÚSTAMI, MUCHA BZUČÍ ZZZZZ) a zobudí dieťaťko (VYPLEŠTIŤ OČI). Mama sa čuduje (NAŠPÚLIŤ PERY, MAJÚ TVAR KRÚŽKU). Otesánek kričí (ZAKRIČAŤ): „Mama, ja by som jedol!“ Mama beží variť kašu (RUKAMI VARIŤ KAŠU V HRNCI) a Otesánek všetko zjedol (HLADIŤ BRUCHO). A kričí (ZAKRIČAŤ): „Mama, ja by som zase jedol!“

Mama podáva Otesánkovi hrnček mlieka (VYPLAZIŤ JAZYK, ŠPIČKOU JAZYKA OLIZOVAŤ PERY DOOKOLA NA OBE STRANY), bochník chleba (VYSLOVOVAŤ MŇAM, MŇAM, MŇAM A HLADIŤ BRUŠKO) a jabĺčko. Otesánek všetko zjedol a kričí (ZAKRIČAŤ): „Mama, ja by som jedol!“

Otvoril ústa (OTVORIŤ ÚSTA) a zjedol mamu i otca (VYSLOVOVAŤ MŇAM, MŇAM, MŇAM A HLADIŤ BRUŠKO). A už beží po čistinke, hop a hop (ÚSTA SÚ ZATVORENÉ, JAZYK TLAČÍ DO LÍC, STRIEDAVO DOPRAVA A DOĽAVA). Pozor! (VYPLEŠTIŤ OČI) Stojí pred ním dievča s traktorom. „Ty si ale tučný, Otesánek“ (NAFÚKNÚŤ LÍCA, NAFÚKNÚŤ BRUŠKO). Chrum-chrum, a zjedol aj dievča.

Stretol sedliaka s koňmi (PERY SÚ VOĽNE PRI SEBE, VÝDYCHOM ICH ROZOCHVIEŤ; PRISAŤ JAZYK NA PODNEBIE, POTOM HO SPUSTIŤ DOLE, OZVE SA KLEPAVÝ ZVUK). Chrum.

Ešte zjedol ovečky (NÁDYCH NOSOM, VÝDYCH ÚSTAMI – BÉÉÉÉ, PRERUŠOVANE BÉ-BÉ-BÉ) a husi (ÚSMEV, SPOJIŤ ZUBY, NÁDYCH NOSOM, VÝDYCH ÚSTAMI – ČI-ČI-ČI).

Chcel prehľnúť aj babičku. Ale babička bola čiperná (ÚSTA OTVORENÉ, JAZYK POLOŽIŤ ZA HORNÉ ZUBY, ŠPIČKA JAZYKA SA OPIERA O PREDNÉ ZUBY ALEBO PODNEBIE TESNE ZA ZUBAMI; JAZYK MUSÍ BYŤ ROVNÝ AKO VOJAK V POZORE). Keď uvidela Otesánka (OČI VYPLEŠTIŤ), povedala: „Otesánek, ty si tuk, tuk (ŤUKAŤ NA ČELO), mňa nezješ.“ Otesánek sa oblízne (VYPLAZIŤ JAZYK, ŠPIČKOU JAZYKA OLIZOVAŤ PERY). Babička na nič nečaká a motykou mu rozpára brucho. Otesánek sa zvalí na zem (ĽAHNÚŤ NA CHRÁT A KOPAŤ NOHAMI VO VZDUCHU).

Všetci vyskočili z brucha a spoločne si zatancovali (STRIEDAVO SA USMIEVAŤ, ŠPÚLIŤ PERY).

5.4.5 Životná udalosť

Meno autora	Věra Isáková, Naděžda Husová
Názov činnosti	Medzinárodný deň detí: Mravce si odovzdávajú informácie
Téma	Životná udalosť
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (lexikálno-sémantická, pragmatická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Ovládať koordináciu ruky a oka, zvládať jemnú motoriku ■ Zaobchádzať s bežnými predmetmi dennej potreby (pomôckami) ■ Spoznať a pomenovať väčšinu toho, čím je dieťa obklopené ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky a nápady vo vhodne sformulovaných vetách ■ Viest' rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku, sledovať rečníka i obsah, pýtať sa) ■ Rozlišovať obrazové symboly a porozumieť ich významu ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Vnímať, že je zaujímavé dozvedieť sa nové veci, využívať skúsenosti na učenie ■ Postupovať a učiť sa podľa pokynu a inštrukcií ■ Riešiť úlohy a situácie, myslieť kreatívne, predkladať návrhy ■ Vyjadrovať súhlas aj nesúhlas ■ Prežívať radosť zo zvládnutého a poznaného, vyvíjať voľné úsilie, sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie ■ Prirodzene a bez zábran komunikovať s druhým dieťaťom ■ Spolupracovať s ostatnými ■ Dodržiavať dohodnuté a pochopené pravidlá ■ Dohovárať sa s deťmi i dospelými vo svojom okolí, dohodnúť sa na spoločnom riešení ■ Zaobchádzať šetrne s pomôckami ■ Osvojovať si elementárne poznatky o okolitom prostredí, ktoré sú dieťaťu blízke ■ Mať povedomie o prírodnom prostredí ■ Vnímať, že svet má svoj poriadok, že je rozmanitý, pestrý a rôznorodý
Vek dieťaťa	4 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Ak má učiteľka priestor na rozdeľovanie detí do skupín:</p> <p>Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet detí v skupine je 4 až 5 detí. Na rozdelenie do skupín učiteľka použije rôznofarebné loptičky a včielky vo farbách loptičiek. Deťom s ťažkosťami (kapitánom) rozdá loptičky. Ostatné deti si žrebujú farebné včielky a zaradia sa do skupiny, ktorej kapitán drží v ruke rovnakú farbu loptičky.</p> <p>Ak učiteľka nemá priestor na rozdeľovanie detí do skupín:</p> <p>Deti sa postupne schádzajú a učiteľka ich podľa ich individuálnych črt rozdeľuje do tímov tak, aby pružne zapojila dieťa s ťažkosťami.</p>
Príprava/pomôcky	Karty s nadradenými pojmi (slniečko, včela, mravec, motýľ...), karty s podradenými pojmi (ku každej nadradenej karte 10 podradených pojmov), rukavice, taviace pištole, magnety, laminátor a fólie

Zadanie/inštrukcie	<p>„Nachádzate sa v priestore, kde komunikujú mravce. Ako mravce medzi sebou komunikujú? Čím sa dorozumievajú? Teraz sa z vás stanú mravce, ktoré budú medzi sebou komunikovať. Pred sebou vidíte rozmiestnené karty. Nasadíte si rukavicu s prilepeným magnetom. Každý tím má svoju určenú farbu (modrá, ružová). Ako zdroj vašej komunikácie, namiesto tykadiel, vám poslúžia magnety na rukaviciach. Ako funguje magnet? Má dva póly – jeden, ktorý priťahuje, a jeden, ktorý odpudzuje. Obrázok s magnetom, ktorý sa pritiahne k rukavici, je ten správny. Každá skupina dostane košík, do ktorého bude obrázky ukladať.“</p> <p>Po zozbieraní obrázkov:</p> <p>„Pred sebou máte desať obrázkov. Premýšľajte nad slovom, ktoré všetky tieto obrázky spája. Prečo si myslíte, že je to práve toto slovo? Pozrite sa na obrázky a opíšte, čo na nich vidíte. Na aké slovo ste prišli? Ako toto slovo súvisí s tými ostatnými? Aké slovo je nadradené všetkým ostatným? Čo znamená, že je slovo nadradené?“</p>
Popis	<p>Učiteľka pripraví na plochu 20 kariet s podradenými obrázkami magnetom dole. Má ich celkom 44 (4 slová nadradené + ku každému nadradenému slovu 10 podradených slov), ale pracuje len s dvoma skupinami (20 + 2). Karty s nadradenými obrázkami použiť nemusia alebo ich použije len na kontrolu. Deti sa rozdelia do skupín. Každé skupine pripraví rukavice a ponúkne farbu rukavice. Učiteľka sa prostredníctvom otvorených otázok snaží deti naviesť k debate o tom, ako sa dorozumievajú mravce a ako by sa mohli dorozumievať deti, aj keď nemajú tykadlá. Pýta sa na funkčnosť magnetu. Nabáda skupiny k aktivite a odporúča im, aby do košíka dávali obrázky s magnetom po jednom a opakovane sa k nim vracali. Po získaní všetkých desiatich obrázkov sa detí pýta, čo je na obrázkoch a čo majú spoločné. Deti v skupinách spolupracujú a hľadajú k skupine obrázkov nadradené slová.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Vidím, že máte desať obrázkov. Je potrebné rozdeliť sa do tímov. Oceňujem, ako ste sa rozdelili, ale je potrebné sa premiešať. Ako ti môže pomôcť kamarát? Ako funguje magnet? Pred sebou máte obrázky. Ako si môžete overiť, či sú všetky obrázky správne? Čo vidíte na obrázkoch? Zamyslite sa nad tým, aké slovo (napoviem – HMYZ) spája všetky obrázky? Ako ste ho našli? Čo bolo ťažké? Čo ste spoznali na vašich obrázkoch? Aká bola vaša spolupráca v tíme? Čo nové ste sa dozvedeli?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako ste v tíme spolupracovali? Aké obrázky ste našli? Ako ste si overili, že máte všetky obrázky? Aké slovo ich spájalo? Čo ste spoznali na vašich obrázkoch? S čím ste mali problém? Oceňujem vás, že ste sa dokázali dohovoriť.</p>
Riziká/odporúčania	<p>Vysvetliť deťom, že každý môže brať obrázky len po jednom, nie všetky naraz – podporiť deti v ohľaduplnosti. Ďalej im pripomenúť, že karty ležia obrázkom nahor a netreba ich otáčať, inak sa im chytí na magnet karta inej skupiny.</p> <p>Komplikáciou môže byť neobratnosť detí v navliekaní rukavice. Sledovať spoluprácu medzi deťmi a zapojenie detí s ťažkosťami do tímu. Pokiaľ by mala skupina problém prísť na nadradený pojem, učiteľka má v zálohe obrázky, z ktorých si môže tím vybrať.</p> <p>Pokiaľ je v skupine ľavák, je potrebné mať v zálohe dve rukavice pre ľavákov.</p>

Obrázok: Rukavice s magnetmi

Obrázok: Pomôcky

Obrázok: Rozmiestnené karty

Obrázok: Použitie rukavíc

Obrázok: Funkcia magnetu

Obrázok: Skúška magnetu

Obrázok: Pridelený košík

Obrázok: Hľadanie kariet

Obrázok: Premýšľanie nad nadradeným slovom

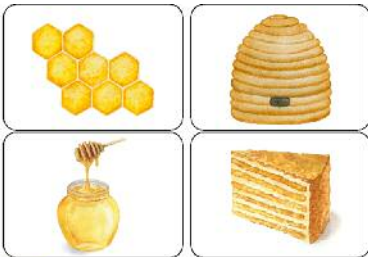
Obrázok: Vzájomná spolupráca 1

Obrázok: Vzájomná spolupráca 2

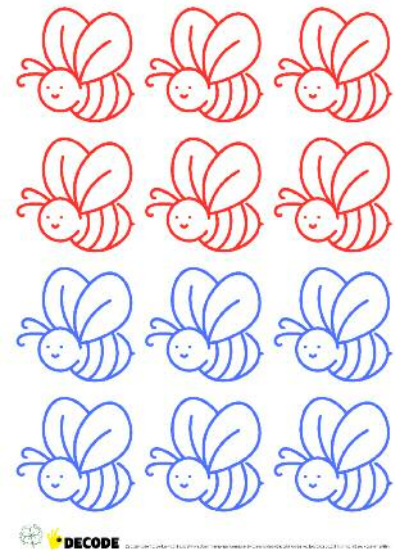
Obrázok: Prišli sme na to!

Obrázok: Nadradené slová

Obrázok: Podradené slová

Obrázok: Farebné včielky na rozdelenie do skupín

5.4.6 Blízke okolie

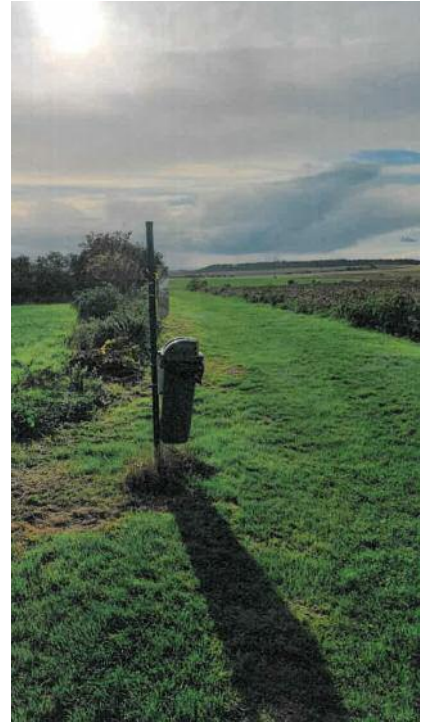
Meno autora	Hana Zárubová
Názov činnosti	Prechádzka, rozprávanie
Téma	Blízke okolie
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (lexikálno-sémantická, pragmatická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Správne vyslovovať, ovládať dych, tempo aj intonáciu reči ■ Pomenovať väčšinu toho, čo dieťa obklopuje ■ Formulovať otázky, pýtať sa, hodnotiť slovné výkony ■ Sledovať a rozprávať dej ■ Opísať skutočnú situáciu (podľa obrázka)
Vek dieťaťa	5 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Cestou môžeme zbierať napríklad prírodniny (listy stromov, kamienky, trávu, ktorá sa nachádza okolo určitého miesta).
Príprava/pomôcky	Obrázky vecí, stromov, rôznych predmetov, ktoré deti dobre poznajú z prechádzky
Zadanie/inštrukcie	„Zoraď obrázky postupne tak, ako sme šli, keď sme boli na prechádzke. Keď ich budeš mať zoradené, vezmi jeden obrázok po druhom, opíš, čo je na obrázku, čím je zaujímavý. Čo všetko môžeš povedať o obrázku?“
Popis	<p>Na prechádzke sa prejdeme s deťmi okolo známych miest, pri každom mieste, ktoré máme na obrázku, sa zastavíme a povieme si o ňom niečo (obrázky sú pred deťmi zatiaľ skryté).</p> <p>Po návrate si sadneme do kruhu, deti spoločnými silami zostavia obrázky postupne podľa toho, ako nasledovali za sebou.</p> <p>Potom každé z detí vezme postupne jeden obrázok a povie, čo na obrázku vidí. Striedajú sa, kým nedôjdu k poslednému obrázku.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Učiteľka dieťaťu pomáha otázkami, napríklad:</p> <p>„Čo vidíš za lavičkou? Je to listnatý alebo ihličnatý strom? Poznáš, čo je to za strom? Poznáš, z čoho je vyrobená lavička? Na čo slúži kôš? Vieš, prečo má stromček ohradu? Pamätáš si, koľko stromčekov je zasadených pozdĺž cesty? Kde rastie tento strom? Čo sa robí z jeho prútikov? Poradíte kamarátovi? Ako by sme si mohli pomôcť?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Po dokončení aktivity zostaneme v kruhu a povieme si, čo sa nám na prechádzke páčilo/nepáčilo, čo by sme ešte chceli na prechádzke vidieť, ako nám aktivita išla, čo bol najväčší problém.</p> <p>Ako sa vám táto aktivita páčila?</p> <p>Spoznali ste všetky miesta?</p> <p>Ktoré miesto máte najradšej?</p> <p>Mali ste problém spoznať niektoré miesto?</p> <p>Ktoré miesto sa vám podarilo spoznať najlepšie?</p> <p>Ako sa vám darilo spolupracovať?</p> <p>Čo ste robili, keď si niekto nevedel rady?</p> <p>Darilo sa vám dohodnúť?</p>
Riziká/odporúčania	

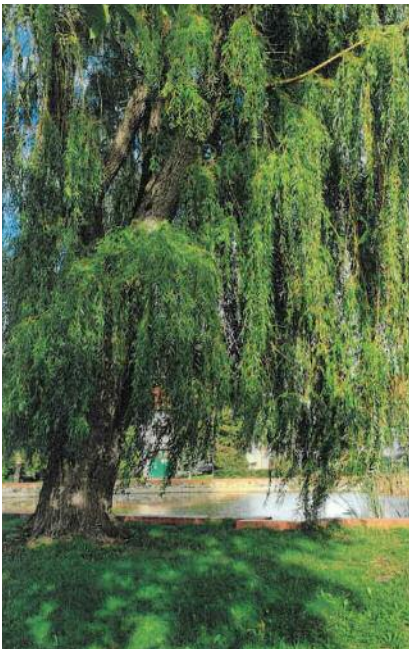
Obrázok: Ohrada stromu

Obrázok: Polná cesta 1

Obrázok: Kôš na psie exkrementy, lavička

Obrázok: Vŕba pri rybníku

Obrázok: Odbočka pri orechu

Obrázok: Pomôcky – pomocník

Obrázok: Prezeranie obrázkov

Obrázok: Usporadúvanie obrázkov

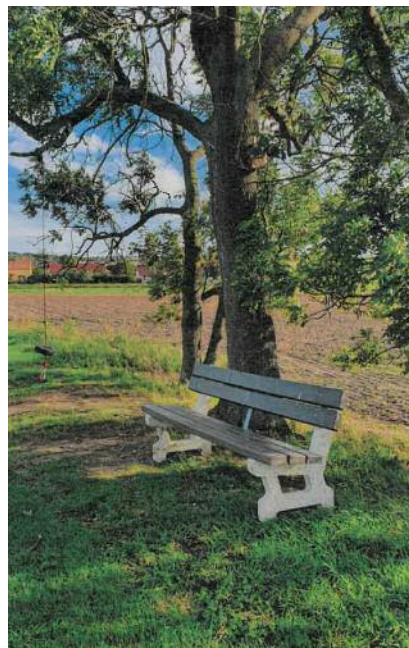
Obrázok: Zoradené obrázky

Obrázok: Poľná cesta 2

Obrázok: Jelša

Obrázok: Lavička

5.4.7 Dary prírody

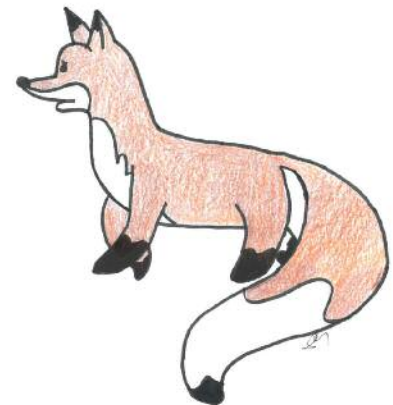
Meno autora	Petra Staňková
Názov činnosti	Zvieratá v lese
Téma	Dary prírody
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (foneticko-fonologická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Využívať slovnú zásobu v plnom rozsahu ■ Pomenovať väčšinu toho, čo nás obklopuje ■ Nadväzovať kontakt s dospelými, prekonať hanbu
Vek dieťaťa	4 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Poskytnúť dieťaťu jednoduchšie obrázky zvieratá, ktoré dieťa pozná a vie vytlieskať jeho názov. Pokiaľ by to dieťaťu robilo problém, bude názov zvieratá vytlieskavať spolu s učiteľkou. Skúsi vysloviť aspoň prvé písmenko, na ktoré sa dané zviera začína. Práca je určená pre menšiu skupinku detí.
Príprava/pomôcky	Obrázky s lesnými zvieratami
Zadanie/inštrukcie	„Deti, prezrite si obrázky na tabuli. Každé z vás si vyberie jedno zvieratko z lesa, potom ho pomenujete a skúsíte/skúsime jeho názov tlieskaním vyslabikovať a určiť, na akú hlásku sa začína. Napríklad líška – líš-ka. Začína sa na písmeno l.“ Teraz skúste pracovať v skupine spoločne a pomáhať si s vyriešením úlohy.“
Popis	Deti sedia pri stole alebo na koberci v malej skupine. Postupne chodia k tabuli, kde sú vyvesené obrázky s lesnými zvieratami. Dieťa si vyberie zviera, povie ostatným deťom v skupine, aký je to druh a následne vytlieska jeho názov. Spočíta, koľko má slabík a na ktoré písmeno sa začína. Následne si deti skúšajú riadiť aktivitu v skupine samostatne. Navzájom si pomáhajú s riešením úloh a kontrolou ich správnosti. Podporujú sa a dávajú si spätnú väzbu.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	Učiteľka dieťa podporuje, ak je neisté, pomáha mu pri určovaní slabík tlieskaním.
Otázky na zamyslenie	Čo sa vám dnes páčilo/nepáčilo? Čo ti robilo najväčší problém? Čo bolo pre teba ľahké a čo, naopak, ťažké? Ako sa vám darila práca v skupine? Bolo ťažké byť stále pozorný a pomáhať svojim kamarátom? Museli ste riešiť nejakú špeciálnu situáciu pri práci v skupine?
Riziká/odporúčania	Najväčší problém majú deti s určovaním prvej hlásky, niektoré deti ju ešte nevedia vyvodiť. Učiteľka preto nabáda deti, ktoré s tým nemajú problém, aby pomohli/poradili kamarátovi. Deti sa spoločne o daných slovách rozprávajú.

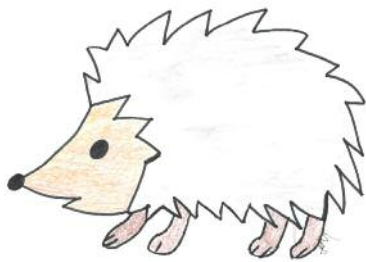
Obrázok: Vytlieskanie názvu zvierata a určenie prvej hlásky

Obrázok: Sova

Obrázok: Líška

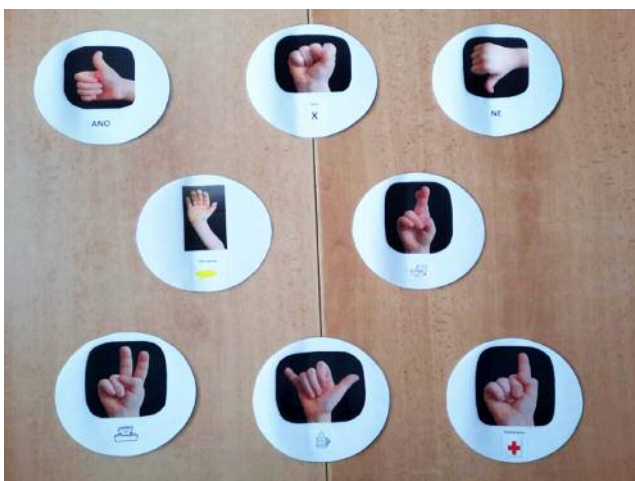

Obrázok: Ježko

5.4.8 Ľudské telo

Meno autora	Veronika Fusková
Názov činnosti	Deň posunkovej reči
Téma	Ľudské telo
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (pragmatická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vedome napodobniť jednoduchý pohyb podľa vzoru ■ Porozumieť počutému ■ Utvoriť si základnú detskú predstavu o pravidlách správania a spoločenských normách (čo je v súlade s nimi a čo proti nim a vo vývojovo zodpovedajúcich situáciách sa podľa tejto predstavy správať) ■ Uvedomovať si, že nie všetci ľudia rešpektujú pravidlá správania, učiť sa odmietat' spoločensky nežiaduce správanie
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Je dôležité vystaviť na viditeľné miesto obrázky, ktoré nám znázorňujú znaky (pozície prstov na rukách) s vysvetlivkami (obrázkami činností – vreckovka, WC atď.).
Príprava/pomôcky	Kartičky s obrázkami, na ktorých sú zobrazené pozície prstov na rukách. Hru môžeme hrať v priestoroch materskej školy aj vonku.
Zadanie/inštrukcie	<p>„Viete, čo to je posunková reč? Počuli ste to niekedy? Kto ju používa a prečo? Stretli ste sa s ňou niekedy? Pozrite sa na tieto obrázky, dokázali by ste povedať, čo tieto znaky na obrázku znamenajú? Skúsime ich napodobniť? Ako musíme poskladať prsty, aby to znamenalo slovo áno, nie, neviem, viem, potrebujem pomoc, potrebujem sa napiť, potrebujem ísť na WC.“ Dobré sa pozerajte a skúšajte napodobniť znaky. Prostredníctvom nich budeme potom spoločne komunikovať. Teraz vám budem klásť jednoduché otázky a vy skúsime použiť ten znak, ktorý bude vyjadrovať vašu odpoveď.</p> <p>Rovnakú úlohu teraz urobte s kamarátom. Striedavo si klad'te otázky a odpovedajte na ne pomocou znakov. Vždy si odpoveď overte ešte slovne. Potom môžete o otázkach ďalej diskutovať. Keď si niekto nebude vedieť rady, pomáhajte si a používajte kartičky s obrázkami.</p> <p>Skúsime to takto celý deň a zajtra sa o tom budeme rozprávať. A pozor, aj učitelia môžu odpovedať len prostredníctvom znakov.“</p>
Popis	<p>Deťom vysvetlíme, že nie všetci sa dorozumievame slovami. Niektorí ľudia potrebujú na dorozumievanie posunkovú reč. Povieme si, čo je znaková reč a na čo ju ľudia potrebujú. Potom si jednotlivé znaky vyskúšame.</p> <p>Učiteľka má pripravené kartičky, na ktorých sú obrázky s rôznymi pozíciami prstov (palec hore = áno, palec dole = nie, päšť = neviem, zdvihnutá ruka = viem odpoveď, zdvihnutý ukazovák a prostredník = potrebujem vreckovku, skrížený ukazovák a prostredník = potrebujem, zdvihnutý palec a malíček = potrebujem sa napiť, zdvihnutý ukazovák = potrebujem pomoc). Pod pozíciami rúk/prstov sú vysvetlivky (obrázky) na ľahšie zapamätanie úkonov. Deťom budeme klásť rôzne otázky a ony môžu odpovedať iba znakovou rečou.</p> <p>Obrázky vyvesíme na dobre viditeľné miesto a túto hru môžeme hrať celý deň pri akejkolvek ďalšej činnosti. Aj učiteľka musí deťom odpovedať len znakovou rečou (áno, nie).</p>

<p>Spätná väzba a podpora počas aktivity</p>	<p>„Viem, že je veľmi ťažké myslieť na to, že odpovedáme len prostredníctvom znakov. Skúšajte si to vzájomne pripomínať. Vidím, že sa vám to darí. Overujete si, či vám ostatní rozumejú? Skvelé, že používate otázky, na ktoré je možné odpovedať pomocou znakov. Neboj sa niečo opýtať kamaráta. Pokiaľ si nebudeš môcť spomenúť, ukáže ti obrázok a spoločne si znak zopakujete.“</p> <p>Učiteľka sa pýta zvukovou stránkou ľudskej reči – foneticky, deti odpovedajú znakovou rečou. Môžu odpovedať iba vtedy, keď sa prihlásia, čo znamená v našej posunkovej reči, že poznajú odpoveď. Nikto nesmie vykrikovať.</p> <p>Podpora myslenia spočíva v zapamätaní si znakov a uvedomení si ovládania svojich emócií, v spolupráci s ostatnými a rešpektovaní pravidiel.</p>
<p>Otázky na zamyslenie</p>	<p>Čo bolo na tejto úlohe najzábavnejšie? Robilo vám niečo veľké problémy? Pomáhali ste si s niečím? Aké bolo pre vás používanie znakov? Ako ste spoznali, že vám kamarát rozumie? Darilo sa vám tvoriť otázky, na ktoré je možné odpovedať pomocou znakov? Ako ste sa cítili? Bolo ťažké nevykrikovať odpovede a odpovedať len použitím znakov? Darilo sa vám ovládnuť sa? Chceli by ste si to ešte niekedy vyskúšať?</p>
<p>Riziká/odporúčania</p>	<p>Mladšie deti môžu mať pri sebe kartičky (s obrázkami prstov na rukách s vysvetlivkami) a komunikovať pomocou nich. Pre niektoré deti (zlý motorický vývoj, nižší vek) je komunikácia pomocou rúk zložitá a zle zapamätateľná.</p> <p>Deti trénujú svoje sebaovládanie, prijímanie pravidiel, spoluprácu, komunikáciu s druhými.</p>

Obrázok: Kartičky so znakmi prstov na rukách (naša znaková reč)

5.4.9 Rastliny

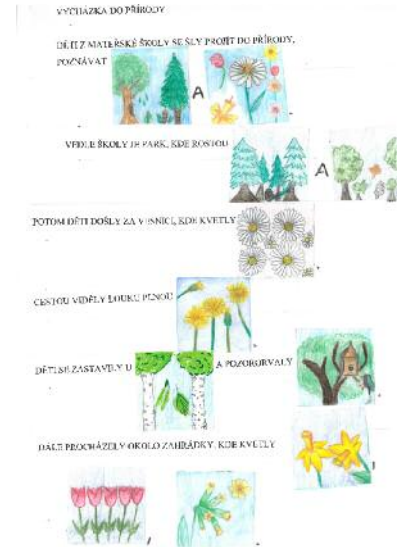
Meno autora	Vladimíra Andrtová
Názov činnosti	Maľované čítanie: jarná prechádzka
Téma	Rastliny
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (morfológicko-syntaktická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Správne vyslovovanie slov ■ Sledovať dej ■ Rozlišovať medzi jednotným a množným číslom
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Čítanie rozdeliť na jednotlivé vety. Individuálny prístup.
Príprava/pomôcky	Pracovný list – príbeh s obrázkami
Zadanie/inštrukcie	<p>„Deti, budem čítať príbeh o jarnej vychádzke do prírody a vašou úlohou bude namiesto obrázkov doplniť správne slovo.“</p> <p>Dohovorte sa najprv medzi sebou na správnom slove a potom na tom, ako sa budete striedať v hovorení slov, kto bude za skupinu slov hlásiť.“</p>
Popis	Použijeme príbeh s obrázkami. Čítame nahlas jednoduchý príbeh, urobíme pauzu, deti sa medzi sebou dohovoria na slove, ktoré doplnia, a nájdu jeho správny tvar. Potom musia vymyslieť, ako sa budú spravodlivo striedať v hlásení slov učiteľovi.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Čo vidíš na obrázku? Poznávaš ten kvet? Už si ho niekedy videl/-a? Kde? Povieme: Jeden tulipán, dva tulipány, jeden strom a dva... (doplní dieťa). Má tento strom listy alebo ihličie? Koľko je tu kvetov, ako sa volajú? Kam sa deti vypravili? Kde boli najskôr a čo tam videli? Aké kvety boli v záhradkách. Už si ich tiež niekedy videl/-a? Aký kvet máš najradšej ty? Ako sa volali stromy, pri ktorých sa deti zastavili? Akú farbu má kôra týchto stromov? Vidím, že sa snažíte nájsť riešenie. Mohlo by vám niečo alebo niekto pomôcť? Oceňujem, že ste vymysleli spôsob, ako sa v skupine vystriedať. Mohli by ste mi ho opísať? Darí sa vám hľadať správne tvary slov?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Bolo pre vás ťažké spoznať kvety na obrázkoch?</p> <p>Ako ste sa v skupine dohovárať?</p> <p>Museli ste riešiť nejakú ťažkú situáciu?</p> <p>Čo vás bavilo najviac?</p> <p>Dalo by sa hrať s príbehom aj nejakou inak?</p>
Riziká/odporúčania	Rizikom môže byť zložitý príbeh a príliš dlhé vety.

Obrázok: Príbeh s obrázkami

Obrázok: Maľované čítanie – doplnenie textu

Obrázok: Vychádzky do prírody

5.4.10 Životné jubileum dieťaťa

Meno autora	Veronika Fusková
Názov činnosti	Rozprávka v komunitnom kruhu
Téma	Životné jubileum dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (lexikálno-sémantická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Výslovnosť, gramatická správnosť reči, porozumenie, dorozumievanie, vyjadrovanie ■ Vnímanie, pozornosť, sústredenie, pamäť ■ Komunikácia s dospelým, komunikácia s deťmi, spolupráca pri činnostiach, stabilita
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pokiaľ máte v triede dieťa so ŠVVP alebo dieťa s ťažkosťami, môžete si vytvoriť kartičky s dejom – vizualizácia deja na lepšie zapamätanie a predstavivosť.
Príprava/pomôcky	Rozprávka Ako sa Janko bál ísť do škôlky (autor: Veronika Fusková)
Zadanie/inštrukcie	„Pozorne si prečítame rozprávku. Musíte dávať dobrý pozor, budeme si potom spoločne klásť otázky.“
Popis	Učiteľka prečíta deťom rozprávku Ako sa Janko bál ísť do škôlky. Potom si spoločne rozprávku prerozprávajú (deti so ŠVVP môžu používať obrázky s dejom, ktoré si učiteľka sama vytvorí). Kladieme dôraz, aby deti tvorili celé vety a vyslovovali slová správne. Prípadne im v spolupráci s ostatnými deťmi poradíme alebo ich opravíme. Potom deti odpovedajú na otázky, ktoré sú pod textom rozprávky (pozri prílohu), aby sme zistili, či deti vnímajú a dávajú pozor. Potom deti vymýšľajú vlastné otázky a kladú si ich navzájom. Celá činnosť prebieha v komunitnom kruhu, tak aby každý videl na každého.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	Pri komunikatívnych činnostiach v komunitných kruhoch sa prehlbuje vzťah medzi dieťaťom a učiteľom, dieťaťom a dieťaťom. Deti sa učia komunikovať, spolupracovať, prehlbujú si väzby.
Otázky na zamyslenie	<p>Učiteľka sa pýta podľa zadaných otázok pod textom. Otázky môžeme prehlbovať, napr. „Kde sa Janko práve nachádzal?“ Myslenie detí prehlbujeme vďaka ich vnímaniu a fantázii. Rozprávanie môžeme prehlbovať aj pomocou ďalších podotázok, napr. „Čo by sa mohlo stať, keby sa mamička, otecko zachovali inak?“</p> <p>Zisťujeme slovnú zásobu dieťaťa, logické myslenie, či odpovedá jednoslovne alebo vety rozvíja, artikuláčne schopnosti, správne skloňovanie, či dieťa rozumie otázkam. Deti nemusia len odpovedať, ale môžu samy kamarátom klásť otázky, ktoré si z textu odvodí. Rozvíja sa tu komunikácia, spolupráca, vyjadrovanie, tolerancia, počúvanie, schopnosť sústredenia sa.</p>
Riziká/odporúčania	<p>Činnosť môžeme spestriť nahrávkou rozprávky. Učiteľka tak môže deti viac vnímať a pozorovať. Činnosť môžeme poňať ako relaxačnú chvíľku, s ktorou budeme ďalej pracovať.</p> <p>Rizikom môže byť nesústredenosť, bojzlivosť detí odpovedať na otázky z obáv zlej odpovede, horšie uplatnenie sa pred ostatnými, slabé asertívne správanie.</p>

Ako sa Janko bál ísť do škôlky

A je to tu! Nastal deň, keď Janko má ísť prvýkrát do škôlky. Veľmi sa bojí. Nechápe, prečo nemôže byť u babičky a dedka na vidieku, keď je tam tak pekne. Má to veľmi rád. Ved' na vidieku strávil skoro celé leto. Čo tam budem robiť? „Mamička, predsa ma nemôžeš dať cudzím ľuďom!“ plakal Janko. Ale mamička ho utešovala, že sa mu v škôlke bude páčiť. Povedala mu, že tam bude mať nových kamarátov, krásne hračky a určite dobrú pani učiteľku. Janko jej neverí. Myslí si, že to mamička hovorí len preto, aby neplakal.

„Janko, Janko, vstávaj!“ budí mamička Janka. „Už? Tak skoro? To nemôže byť pravda,“ narieka Janko. Otec prinesie do izbičky drevenú krabičku. Janko zo samej zvedavosti vyskočí z postele. Otecko pomaly otvorí krabičku a ukáže ju Jankovi. „Jéj, to sú krásne fotky! Môžem sa pozrieť?“ „Samozrejme,“ povedal otecko. „Môžeš si dokonca jednu vybrať, ktorá sa ti páči, aby ti v škôlke nebolo smutno.“ Janko sa začne v drevenej krabičke prehrabávať a vyberie si jednu, na ktorej je on, mamička aj otecko. „A keď ti bude smutno, tak sa na ňu pozrieš a spomenieš si, ako ťa máme všetci radi.“ Janko súhlasí a ponáhľa sa za mamičkou, ktorá už v kuchyni pripravila malé raňajky – buchty s kakaom. „Mňam, to mám veľmi rád.“

Po jedle rýchlo vyčistiť zuby, obliecť sa, učesať vlasy, obuť topánky a už s rodičmi vyráža do škôlky.

Cesta nie je veľmi dlhá. Majú škôlku priamo za rohom. Zrazu sa pred Jankom objaví veľká farebná budova plná krásnych obrázkov a so záhradou, na ktorej sú hojdačky, preliezačky a pieskovisko. Jankovi sa škôlka veľmi páči. Ale stále sa bojí a v ruke stláča fotku s mamičkou a oteckom. Keď príde do šatne, mamička ukazuje Jankovi obrázok na skrinke, podľa ktorého spozná, kde má oblečenie a papučky. „Mám krásnu zelenú žabku,“ raduje sa Janko. Obuje si nové papučky a už mieri k triede, kde na nich čaká pani učiteľka. „Tak ťa tu vítam, Janko. Dúfam, že si sa na nás už tešil,“ hovorí pani učiteľka. Janko sklopí hlavu, aby nikto nevidel, že sa mu chce plakať. Mamička Jankovi sľúbi, že sa chvíľu pohrá, dá si desiatu a hneď poňho s oteckom príde.

Pani učiteľka vzala Janka za ruku a ukazuje mu, kde a s akými hračkami sa môže hrať, stoly, pri ktorých si môže kresliť alebo stavať stavebnice. „Je toho veľa. Už si ani nepamätám, čo mi všetko pani učiteľka ukázala,“ hovorí si Janko.

O chvíľu príde za Jankom Tomáško, ten už chodí do škôlky druhý rok, a chce, aby si s ním šiel stavať autodráhu. Janko zo začiatku váha, bojí sa, aby nepremeškal čas, kedy si po neho príde mamička, ale nakoniec sa s Tomáškom rozhodne ísť hrať na koberec.

O chvíľu pani kuchárky doniesli desiatu. Bola výborná. „Krupicová kaša, tú ja mám veľmi rád,“ vyžíval sa Janko. Akurát dojedol a už naňho čakala mamička s oteckom.

Janko zistil, že je škôlka fajn, že sa nemusí ničoho báť. Všetky svoje zážitky ihneď porozprával mamičke a oteckovi. Spomenul si, že sa nemusel ani raz pozrieť na fotku, tak rýchlo mu utiekol čas. Ale radšej si ju ešte nechá v skrinke. Druhý deň sa už Janko do škôlky teší, pretože zistil, že mamička s oteckom ho majú veľmi radi a vždy si po neho včas príde.

Autor: Veronika Fusková

Otázky k textu:

1. Kde a s kým Janko trávil prázdniny?
2. Kedy Janko vstáva do škôlky?
3. Kde a čo mal otec pripravené pre Janka, aby sa nebál ísť do škôlky?
4. Ako vyzerala materská škola?
5. Aký obrázok mal Janko na skrinke, kde mal schované papučky?
6. Kto po Janka prišiel, aby si šiel stavať autodráhu?
7. Čo mal Janko na desiatu?
8. Kedy šiel Janko zo škôlky a kto si po neho prišiel?
9. Bál sa Janko ísť ďalší deň do škôlky?
10. A čo vy, deti? Pamätáte si na svoje prvé dni v materskej škole?
11. Čo sa vám v škôlke páči?
12. Čo sa vám v škôlke nepáči a čo by ste zmenili?

Príloha k rozprávke: Otázky k textu

5.4.11 Komunikácia medzi nami

Meno autora	Yullia Barzhak
Názov činnosti	Karolínka má narodeniny
Téma	Komunikácia medzi nami
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Dodržiava základné pravidlá dialógu (neskáče ostatným do reči, počká, druhý dohovoriť) ■ Vytvára súvislé vety na danú tému ■ Vyslovuje slová vo vete jasne a zreteľne
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Dbáme na to, aby dve deti so ŠVVP netvorili dvojicu alebo nepracovali ako jednotlivci. Deťom so ŠVVP počas činnosti priebežne pripomíname, prečo sa činnosť koná, aby sme ich motivovali na plnenie a dokončenie úlohy.</p> <p>Ak je v triede väčší počet detí so ŠVVP, učiteľka pomáha pri spolupráci v skupine. Zapája dieťa do aktivít.</p>
Príprava/pomôcky	Triedny maskot, papier (formát A4), ceruzky na vyfarbovanie
Zadanie/inštrukcie	Učiteľka sedí s deťmi na koberci a drží triedneho maskota. „Deti, viete, čo je dnes za deň? Čím je výnimočný? Čo je dnes iné? Dnes je veľký deň pre našu malú sovičku Karolínku. Čo myslíte, prečo? Dnes má naša sova Karolínka narodeniny. Čo myslíte, koľko má rokov? Chceli by ste pre ňu pripraviť darček? Čo myslíte, že by jej urobilo radosť? Myslíte, že by sa jej páčilo, keby sme si vymysleli príbeh o sove Karolíne?“
Popis	<p>Učiteľka po dohode s deťmi stanovuje základné pravidlá komunikácie v triede. Činnosť bude prebiehať vo dvojiciach alebo individuálne (podľa schopností detí).</p> <p>Učiteľ si sadne s deťmi na koberec. Deti spoločne vymyslia krátky príbeh (každé dieťa 1 až 2 vety), ktorý učiteľka napíše alebo zaznamená. Po prečítaní/počúvaní celého príbehu deti vytvoria pre maskota pranie k narodeninám. Diskutujú o podobe a texte vo vnútri prania. Každé dieťa má tak možnosť predniesť vlastný návrh prania maskotovi a argumentovať, prečo použiť práve jeho časť. Podporujeme pozitívnu komunikáciu a spoluprácu. Deti si rozdelia úlohy pri tvorbe prania – ktorá skupina strihá, kto lepí, kto kreslí atď.</p> <p>Na záver si deti pochutnajú na klasickej narodeninovej desiatej, ktorú v rámci možností spolu pripravovali (ovocie).</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Čo by ste mohli k príbehu o sove dodať? O čom by mal byť príbeh pre sovu Karolínu? Kde by sa mal odohrávať? Kto by v ňom mohol byť s Karolínou? Vidím, že sa snažíte dohovoriť. Majú všetci v skupine svoju prácu? Ako by ste to mohli vyriešiť? Keď si nebudete vedieť rady, požiadajte kamaráta o pomoc. Ako poznáte, že je pranie hotové? Čo teraz s práním urobíme?“

<p>Otázky na zamyslenie</p>	<p>Zhodli ste sa na podobe príbehu? Darilo sa vám spolu dohovoriť? Mali ste možnosť vyjadriť sa? Bolo ťažké počúvať sa navzájom? Ako ste narodeninové pranie zdobili? Čo ste na pranie nakreslili? Ako ste sa k tejto podobe prania dopracovali? Ako prebiehala spolupráca? V akej situácii ste museli požiadať učiteľa o pomoc? Čo ste sa dnes naučili? Môžete využiť svoje schopnosti aj pri iných príležitostiach? Kedy a kde?</p>
<p>Riziká/odporúčania</p>	<p>Aktivitu je možné vykonávať aj vo vonkajších priestoroch materskej školy. Nechajte deťom dostatok času na rozmyslenie, akú vetu do príbehu doplnia, ako ho rozvinú ďalej. Učiteľ je v úlohe facilitátora. Do obsahu príbehu nezasahuje. Deti len sprevádza a pomáha nájsť riešenie vzniknutých situácií.</p>

Obrázok: Dianka daruje plastovú škatuľku

Obrázok: Pozdrav od Milky

Obrázok: Maťko daruje loptu

Obrázok: Leila daruje tenisovú raketu

Obrázok: Obrázok pre Martu od Leily

Obrázok: Obrázok pre Martu od Natálky

5.4.12 Štyri ročné obdobia

Meno autora	Veronika Ojo, Yuliia Barzhak
Názov činnosti	Kolotoč času
Téma	Štyri ročné obdobia
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (pragmatická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pozná a dodržiava základné pravidlá dialógu ■ Vysvetlí vlastnými slovami význam slov, ktoré pozná (napr. opisom, použitím synonymných výrazov, tiež negatívnym vymedzením, t. j. použitím antonym a pod.) ■ Odpovedá na otázky týkajúce sa miesta, času, zápletky a rozuzlenia deja; významu slov označujúcich abstraktné vlastnosti, pocity a priania postáv; odpovedá na vecné otázky týkajúce sa informačných textov ■ Stručne reprodukuje obsah prečítaného textu ■ Pomenuje ročné obdobie ■ Uvedomuje si zmeny v prírode počas roka ■ Počúva, keď sa k slovu dostane niekto iný a hovorí
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pri kladení otázok sa snažíme deti so ŠVVP čo najviac podporiť, aby sa mohli do témy počasia zapojiť. Najlepšie je pýtať sa ich na ich osobné, priame skúsenosti s počasím. Slovné ich povzbudzujeme, aby počas aktivity vyjadrili vlastný názor.
Príprava/pomôcky	Obrázky ročného obdobia/počasia, značky
Zadanie/inštrukcie	<p>Pred čítaním príbehu O štyroch ročných obdobiach sa učiteľka spýta: „Ako sa mení príroda v priebehu roka? Aké ročné obdobia sú na obrázkoch? Pomenujte ich správne.“</p> <p>Otázky o počasí: Čo je to obloha? Čo je to slnko? Prečo prší alebo sneží? Čo je to búrka/vietor/dúha...? Čo vidíme vonku? Aká je obloha? Dokážeš to opísať? Aké počasie bolo včera?</p> <p>„Priradte značky počasia k ročným obdobiam a povedzte, prečo ste sa tak rozhodli. Skúste si ročné obdobie sami nahlas zopakovať. Dnes ste si pomocou krásnej básničky zopakovali, že rok má okrem štyroch ročných období aj dvanásť mesiacov. Rovnako ako ročné obdobia majú aj mesiace v roku svoje názvy.“</p>
Popis	<p>Učiteľka po dohode s deťmi stanoví základné pravidlá komunikácie v triede (napr. počúvajte; kto chce, môže hovoriť, keď nehovorí druhý; neskáčte mu do reči; prihláste sa k slovu) a dbá na ich dôsledné dodržiavanie. Učiteľka sa s deťmi rozpráva o pozorovateľných zmenách v prírode, ku ktorým dochádza v dôsledku striedania ročných období. Učiteľka s deťmi diskutuje o daždi, vetre a mrakoch a spoločne vykonávajú jednoduché krátkodobé pozorovania zmien počasia. Deti vo dvojiciach priradujú obrázky počasia k jednotlivým ročným obdobiam a vysvetľujú si vzájomne, prečo vybrali práve tento obrázok počasia.</p> <p>Na záver si deti vo dvojici vyrobia vlastné značky, ktorými by mohli opisovať druhy počasia.</p> <p>Učiteľka sa s deťmi zopakuje, že každý rok sa striedajú štyri ročné obdobia a prostredníctvom básne ich zoznámia s názvami mesiacov.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivít	<p>„Aké postavy boli v príbehu? O čom bola táto rozprávka? Čo sa vám na rozprávke najviac páčilo? Ktoré ročné obdobie máte najradšej? Prečo? Ktoré sa vám nepáči? Prečo? Akú inú značku počasia by sme ešte mohli vyrobiť? Je nejaké počasie, ktoré sa opakuje vo všetkých ročných obdobiach? Aký je rozdiel medzi slnečným dňom v lete a v zime? Pamätáš si, aké máme mesiace v roku? Koľko ich bolo? Ktorý z nich bol prvý? Zabudli ste na nejaký? Bolo ich naozaj dvanásť? Ako poznáte, že sa zmenilo ročné obdobie?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ktoré obdobie sa vám opisovalo jednoducho? Darila sa vám spolupráca v skupine? Čo bolo najťažšie? Dokázali ste priradiť všetky obrázky počasia k obdobiam? Narazili ste na nejakú nejasnosť?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Učiteľka vedie rozhovor tak, aby sa do neho zapojili všetky deti rovnakou mierou. Menej aktívne deti nenásilne povzbudzuje, dáva im príležitosť – priestor a čas – na vyjadrenie a poskytuje im podpornú spätnú väzbu, a to aj od ostatných detí.</p>

Obrázok: Pridávame značky 1

Obrázok: Pridávame značky 2

Obrázok: Pridávame značky 3

Obrázok: Vlastná značka počasia

Obrázok: Ročné obdobie

Obrázok: Pomôcka – počasie

5.4.13 Šport

Meno autora	Veronika Ojo
Názov činnosti	Hádaj, čo to je
Téma	Šport
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vyslovovať správne, zreteľne a plynulo všetky samohlásky a skupiny samohlások ■ Vysvetliť vlastnými slovami význam slov, ktoré deti poznajú (napr. opisom, pomocou synonymie, tiež negatívnou definíciou, t. j. pomocou antonym a pod.) ■ Odpovedať na otázky vyplývajúce z textu (napr. udalosti, dej, fakty, informácie atď.) ■ Formulovať gramaticky správne jednoduché rozvité vety a súvetia
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>V rámci triedy vyberáme predovšetkým deti, ktoré sa zapoja do činností a o ktorých vieme, že deťom so ŠVVP pomôžu budovať/posilňovať ich sebavedomie.</p> <p>Učiteľka dieťa so ŠVVP nabáda a povzbudzuje, aby sa do činnosti zapojilo a dokončilo ju.</p>
Príprava/pomôcky	Obrázky športov (zimné, letné), obrázky alebo skutočné športové vybavenie, obrázkové čítanie.
Zadanie/inštrukcie	<p>„Deti, dnes nás čaká športový súboj. Budete s kamarátmi prechádzať cez jednotlivé stanovišťa a spoločne na nich plniť úlohy.</p> <p>Stanovište 1: Na prvom stanovišti sú umiestnené rôzne športové obrázky. Jedno z vás si vyberie obrázok zo stola a pomenuje, čo je na ňom nakreslené. Potom povie, ktorá hláska je na konci vášho slova. Podľa tejto hlásky povie ľubovoľné slovo, ktoré sa na túto hlásku začína. Potom si vyberiete ďalšieho kamaráta z triedy, ktorý tiež povie, ktorá je posledná slabika vo vašom slove, a vymyslí ďalšie slovo. Takto sa budeme hrať, kým vás nezastavím. (Na stanovišti bude najmenej sedem detí.)</p> <p>Stanovište 2: Vyberiete si jeden obrázok z tabuľky a vašou úlohou bude povedať všetko, čo viete o tom, čo je na obrázku.</p> <p>Stanovište 3: Budete čítať príbeh podľa obrázkov. O čom bol príbeh pre deti? Kto v ňom vystupoval? Kde sa príbeh odohrával? Koľko postáv v ňom vystupovalo? Teraz sa nám dvaja naši kamaráti pokúsia pomôcť zistiť, ako príbeh mohol skončiť.</p> <p>Stanovište 4: Vašou úlohou bude opísať nám šport, športové náčinie, o ktorom sme sa dnes pri hrách nerozprávali, a my budeme hádať, na čo myslíte. Pokiaľ nebudeme schopní uhádnuť, o aký šport, športové náčinie ide, môžete nám svojím telom ukázať, ako sa športovci pri tomto športe pohybujú.“</p>
Popis	<p>Deti v triede už majú poznatky, informácie o športe (kde sa hrá, kedy, ako, s čím). V triede učiteľ vytvorí rôzne stanovišťa, na ktorých si deti zopakujú a upevnia svoje znalosti o športoch. Deti budú prechádzať cez stanovišťa spoločne, nie v skupinách.</p> <p>Stanovište 1: Na tomto stanovišti bude hrať hru najmenej sedem detí.</p>

Popis	<p>Stanovište 2: Na tomto stanovišti budú hrať hru štyri deti. Na obrázkoch sú športy a športové vybavenie, o ktorých deti budú hovoriť.</p> <p>Stanovište 3: Na tomto stanovišti budú deti čítať z obrázka. Učiteľka vyberie aspoň tri deti, ktoré budú schopné obrázok prečítať. Po prečítaní príbehu učiteľka vyzve aspoň dve deti, aby príbeh prerozprávali. Ďalšie dve deti sa pokúsia príbeh dokončiť.</p> <p>Stanovište 4: Učiteľka vyberie štyri deti, ktoré sa postavia pred triedu a v skupine sa pokúsia opísať šport, o ktorom sa ešte počas hry nehovorilo. Deti sa vopred poradia, čo by mohli predvádzať. Pokiaľ to ostatné deti nebudú vedieť uhádnuť, môžu pridať aj pohybové predvedenie.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Ste si istí, že je to posledná slabika vášho slova? Prečo ste si vybrali práve toto slovo? Ako inak by sme mohli tento obrázok opísať? Ako ste vedeli, čo treba do príbehu doplniť? Určite bolo v príbehu toľko postáv? Vidím, že sa kamarátom nedarí uhádnuť váš šport, skúsite ho predviesť pohybom?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako ste opísali športy? Prečítali by ste si niekedy podobný príbeh znova? O čom? Čítal sa tento príbeh ľahko? Prečo bol ľahký? Aký je váš obľúbený šport? Prečo? Chceli by ste sa raz stať športovcom? Ktorým? Prečo? Aký iný obrázok k opisu by si preferoval/-a? Prečo? Ako sa vám darila spolupráca? Rozumeli ste si? Ktorá úloha bola pre vás najťažšia?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Na prvom stanovišti vyberajte slová, ktoré súvisia so športom, nie ľubovoľné slová. Akonáhle si dieťa vyberie obrázok, dbajte na to, aby ho nevracalo medzi ostatné, aby sa obrázok už neopakoval. Obrázky v príbehu urobte dostatočne veľké a ostré, aby boli jasné a zrozumiteľné na čítanie aj pre deti, ktoré sedia ďalej od papiera.</p>

Obrázok: Športové náradie 1

Obrázok: Športové náradie 2

Obrázok: Športové náradie 3

Obrázok: Športové náradie 4

Obrázok: Športové náradie 5

Obrázok: Šport 1

Obrázok: Šport 2

Obrázok: Šport 3

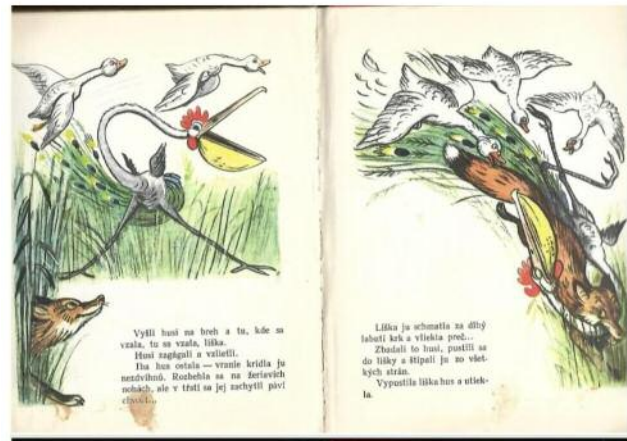
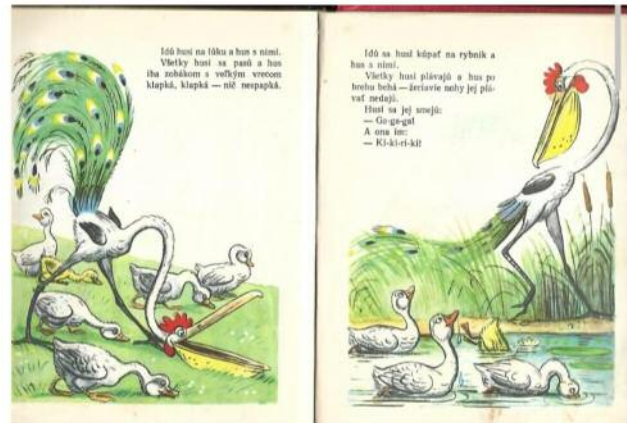
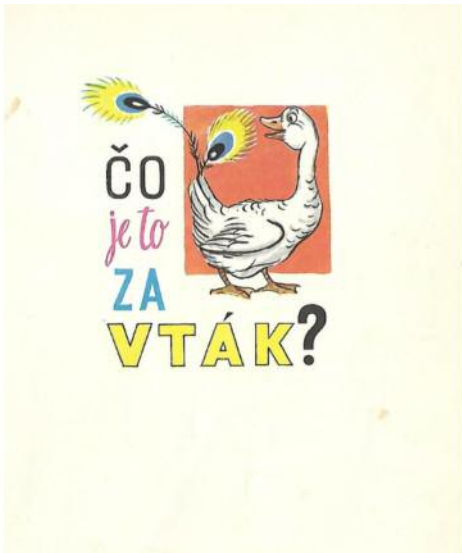

Obrázok: Obrázkové čítanie (pomôcka)

5.4.14 Zvieratá

Meno autora	Zuzana Sádovská
Názov činnosti	Môj obľúbený domáci maznáčik
Téma	Zvieratá
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (pragmatická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vymyslí a zostaví svoje zvieratko a predstaví ho ostatným deťom ■ Jednotlivé časti spojí lepením ■ Doplní tvary kreslením ■ Pomenuje výsledok
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Učiteľka by mala pre dieťa vytvoriť vhodné komunikačné prostredie. Je nevyhnutné, aby deti medzi sebou komunikovali. Dieťa by sa malo naučiť počúvať, vnímať druhých a vedieť reagovať na otázky.
Príprava/pomôcky	Obrázky (oči, uši, ňufák, papuľa) rôznych farebných tvarov a veľkostí, výkresy, lepidlo, nožnice, pastelky, rozprávka Čo je to za vtáka?
Zadanie/inštrukcie	„Budem vám čítať rozprávku, počúvajte a vyberajte z obrázkov tie zvieratá, o ktorých budete počuť. Darilo sa vám vnímať rozprávku? Prečo sa hus rozhodla zmeniť rôzne časti svojho tela? Ako jednotlivé časti zmenili jej vzhľad a ako jej mohli pomôcť v živote? Chceli by ste vymeniť nejaké časti tela na sebe? Teraz sa rozdelíme do malých skupín a skúsime spoločne zostaviť svoje vlastné jedinečné zviera. Pred sebou máte pripravené rôzne časti tela rôznych zvierat. Môžete si ich ľubovoľne vybrať a skladať podľa toho, ako sa v skupine dohodnete. Pokiaľ vám bude nejaká časť chýbať, na pripravený voľný papier si ju dokreslite. Celé zviera potom nalepte na veľký biely výkres. Počas tvorby spoločne vymýšľajte, ako by ste vaše zviera opísali, čo vie, odkiaľ prišlo, či má špeciálne vlastnosti alebo prípadne ako sa volá. Na záver si svoje nové tvory vzájomne predstavíme. Dohovárajte sa v skupine, rozdeľte si úlohy a spolupracujte tak, aby sa všetci zapojili.“
Popis	Počas čítania príbehu deti vyberajú zvieratá, ktoré sú v príbehu spomenuté, z obrázkov vopred pripravených učiteľkou. Po prečítaní príbehu spoločne diskutujú o príbehu, vlastnostiach postáv a hlavnej zápletke. (Prečo sa hus rozhodla zmeniť rôzne časti svojho tela, ako jednotlivé časti zmenili jej vzhľad a ako jej mohli pomôcť v živote?) Zistite, či by deti chceli niektoré časti na sebe vymeniť a prečo. Potom si deti sadnú k stolu. Deti majú pred sebou položené rôzne časti tela rôznych zvierat. Ich úlohou je zostaviť úplne nové zviera a pomenovať ho. Hotové zviera musia nalepiť na biely výkres s formátom A4. Potom ostatným spolužiakom predstavia/napišu, prečo si pre svoje zviera vybrali práve tieto časti tela, čím sa jeho zviera živí, kde žije a či má nejaké zvláštne schopnosti.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Chcete, aby bolo zviera veľké alebo malé? Prečo? Chcete, aby malo perie alebo srst? Prečo? Koľko nôh je mať najlepšie? Prečo? Vytvorte si vlastné zviera podľa svojich predstáv, vidím, že sa snažíte dohovárať. Dará sa vám to? Potrebovali by ste inšpiráciu? Skúste každý povedať svoju predstavu.“

Otázky na zamyslenie	<p>Bolo ťažké vymyslieť si vlastné zviera? Ako ste sa pri tom dohovárali? Darilo sa vám počúvať sa navzájom? Vedeli ste si rozdeliť úlohy? Bol niekto vedúci skupiny, ktorý vám pomáhal organizovať prácu pri tvorbe zvieratá? Ako také zvieratá žijú? Prečo je dobré mať dva zobáky, šesť nôh...?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Počas aktivity učiteľka dbá na to, aby deti vytvárali jedinečné zvieratá, nie kópie skutočných zvierat. Podporuje ich kreativitu a motivuje skupinu k jedinečnosti.</p>

Obrázok: Čo je to za vtáka?

Obrázok: Zvieratko 1

Obrázok: Niečo z toho bude

Obrázok: Už mám hotové

Obrázok: Moje zvieratko

Obrázok: Zvieratko 2

Obrázok: Zvieratko 3

Obrázok: Pracujeme

Obrázok: Modelujeme nové zvieratko

Obrázok: Dianka už má hotové zvieratko

Obrázok: Drevené puzzle 1

Obrázok: Drevené puzzle 2

5.4.15 Životné udalosti dieťaťa

Meno autora	Zuzana Sádovská, Yuliia Barzhak
Názov činnosti	Život motýľa
Téma	Životné udalosti dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aktívne a spontánne nadväzuje rečový kontakt s inými osobami – s deťmi i dospelými ■ Reaguje na neverbálne signály (gestá, mimika), udržuje očný kontakt, prispôsobuje hlasitosť reči situácii ■ Prispôsobuje používanie jazyka sociálnym situáciám ■ Vníma a reaguje podľa slovného zadania
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Ak sa deti so ŠVVP aktívne nezapájajú, používame priame otázky, aby sme ich zapojili do rozhovoru.
Príprava/pomôcky	Motýľia záhrada pre deti/školy
Zadanie/inštrukcie	<p>„Zaobstarali sme si dve motýlie záhrady. Bez našej starostlivosti sa motýle nevyvinú. Rozdelíme sa žrebovaním na dve skupiny. Každá bude mať na starosti jednu záhradku. Podťte si vyžrebovať jedného papierového motýľa a schovajte ho do dlane. Ukážte, akú máte farbu. Prejdite sa medzi kamarátmi a rozdeľte sa podľa farieb. Teraz musíme zistiť, ako sa treba o motýle starať. Kde by sme mohli nájsť tieto informácie? Napadá niekomu niečo? Pomôžu nám encyklopédia a internet. Čo ešte musíme pripraviť? Tiež si potrebujeme vyrobiť pozorovací tabuľku, zostaviť motýľiu záhradu a umiestniť do nej motýlie larvy. Kedy, kto a ako bude pozorovať a strážiť rast motýľa? Dohovorte sa v skupine, ako budete postupovať pri zbere informácií, rozdeľte si úlohy a môžete sa pustiť do práce. Bude to úloha na dlhší čas. Svoje postrehy budeme hodnotiť priebežne pravidelnými schôdzkami. Vždy nás informujte, ak sa vo vašej záhradke bude diať niečo zaujímavé.</p> <p>Zaznamenávajú do tabuľky, ako sa mení podoba budúceho motýľa. Keď sa motýle vyľiahnu, budeme ich pár dní pozorovať a zisťovať ďalšie zaujímavé informácie. Nakoniec usporiadame slávnostné vypustenie motýľa do prírody.</p>
Popis	Deti sa v priebehu niekoľkých týždňov starajú o larvy motýľov. Spolupracujú pri príprave činnosti. Rozdeľujú si úlohy a strážia plnenie dlhodobej úlohy. Učiteľka pomáha deťom so zisťovaním potrebných informácií. Vhodnými otázkami udržuje deti v aktivite a záujme o úlohu. Deti sa snažia organizovať si činnosti spojené so starostlivosťou o motýľiu záhradku samostatne. Na záver sa dohovoria na podobe slávnostného vypustenia motýľov. Celý deň je možné zorganizovať ako slávnosť, ktorú si deti naplánujú podľa svojich predstáv.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Podarilo sa vám rozdeliť v skupine úlohy? Myslíte si, že už viete všetko, čo potrebujete vedieť o starostlivosti o motýľiu záhradku? Ako ste sa dohodli na triedaní v starostlivosti? Viete, čo kto má robiť? Deti, už ste sa dnes pozreli na našu motýľiu záhradku? Čo sa tam stalo nové? Nezabudli ste si svoje zistenia zaznamenať do tabuľky?

Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Vidím, že sa s kamarátmi rozprávate o motýľoch. Prišli ste na niečo zaujímavé? Mohli by ste sa o to podeliť s druhou skupinou? Už sa vám ľahne motýľ? Ako vyzerá? Kde o ňom zistíme ďalšie informácie? Kto má na starosti túto časť úlohy? Bavili ste sa v skupine už o podobe vypustenia motýľa? Budete chcieť zorganizovať slávnosť alebo to pojmete jednoducho? Pokiaľ budete s niečím potrebovať pomôcť, viete, na koho sa obrátiť?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako ste vnímali túto dlhodobú úlohu? Čo bolo najzaujímavejšie? Bolo ťažké udržať takto dlho záujem a pozornosť? Darilo sa vám pracovať v skupine? Aké problémy ste museli riešiť? Zažili ste niečo zaujímavé, o čo by ste sa chceli podeliť s ostatnými? Čo sme sa za tento čas naučili? Ktoré úlohy boli najťažšie? Dokázali by ste opísať, čo všetko ste museli zvládnuť? Aký pocit ste mali pri vypúšťaní motýľa? Napadalo vám pri tom niečo?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Vzhľadom na časovú náročnosť úlohy treba s deťmi o činnostiach pravidelne komunikovať, motivovať ich k aktivite a nadväzovať na ďalšie činnosti. V prípade striedania detí v triede (pre chorobu a pod.) učitelia aktuálne reagujú na situácie a deti rôzne zapájajú do skupín. Vzájomne sa potom informujú, čo v triede prebieha a na čom skupiny pracujú.</p>

Obrázok: Naše húsenice

Obrázok: Naša malá húsenica

Obrázok: Pozorujeme motýle

Obrázok: O chvíľu bude motýľ

Obrázok: Potrava pre motýle

Obrázok: Náš prvý motýľ

5.4.16 Bezpečnosť na cestách

Meno autora	Julijana Kološa
Názov činnosti	Príbeh v obrazoch
Téma	Bezpečnosť na cestách
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč (pragmatická)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Podpora jazykových a komunikačných zručností ■ Preskúmanie dôležitosti bezpečnej premávky ■ Rozpoznanie nebezpečných situácií v premávke ■ Rozvíjanie pozornosti
Vek dieťaťa	4 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deťom ukazujeme rôzne obrázky a materiály zobrazujúce nebezpečné dopravné situácie. Deti sa zapájajú do rozhovoru pri pozorovaní obrazových materiálov. Deti, ktoré hovoria v cudzom jazyku, povzbudzujeme, aby sa podelili o svoje myšlienky vo svojom materinskom jazyku. Ak vyobrazujú situáciu nevnímajú ako nebezpečnú, vyzveme ich, aby obrázky opísali. Podporujeme aktívne pozorovanie, samostatnú reč a účasť.
Príprava/pomôcky	Obrazové materiály s nebezpečnými dopravnými situáciami pre chodcov, cestná mapa, autička, figúrky a dopravné značky
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou dnešnou témou je bezpečnosť dopravy: Čo už vieme o bezpečnosti premávky? Ako sa správame v premávke? Čo je dôležité? Čomu by sme mali venovať pozornosť? Po ktorej strane musíme ísť, keď kráčame po ceste? Prečo?“</p> <p>Aby sme túto tému podrobnejšie preskúmali, pripravíme si vizuálne materiály zobrazujúce rôzne nebezpečné situácie pre chodcov. Prosíme deti, aby pozorne sledovali obrázky a upozornili kamarátov na zvláštnosti alebo nebezpečné situácie. Vyzývame ich k aktívnej účasti a komentovaniu v skupinách. Ďalej každej skupine poskytneme cestné mapy, autá a figúrky ľudí. Deti budú mať možnosť pripraviť si scény z obrazových materiálov na cestnej mape a predviesť tak svojim kamarátom, ako sa majú bezpečne správať počas cestnej premávky. Prostredníctvom symbolických hier a skupinových interakcií môžu hrať rôzne dopravné situácie.</p>
Popis	Každá skupina si vyberá vlastné obrazové materiály. Počas pozorovania si zopakujú vedomosti o dopravných predpisoch, rozprávajú sa o dopravných značkách, spoznávajú ich, vymieňajú si skúsenosti. Aktívne sa navzájom počúvajú, upozorňujú a prezentujú nebezpečné udalosti na ceste. Učiteľ sleduje priebeh aktivity a zapája sa len na požiadanie detí.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Vidím, že sa vám spolu dobre hrá a pracuje.“ Pedagóg povzbudzuje deti, aby pozorovali obrazové materiály a dáva im dostatok času, aby si pozorne prezreli obrázky a opísali nebezpečné dopravné situácie. Ponúka im príležitosť podeliť sa o myšlienky a skúsenosti a rozvíjať jazykové zručnosti. Chválením deti ďalej motivuje a povzbudzuje. „Dobrý postreh. Výborne! Nezabudnite venovať pozornosť bezpečnosti na ceste. Vidím, že v takejto situácii by ste sa zachovali múdrejšie.“
Otázky na zamyslenie	<p>Čo si všimnete na obrazových materiáloch? Čo sa stalo?</p> <p>Urobili ľudia na obrázku správnu vec? Áno? Prečo? Nie? Prečo?</p> <p>Čo môžu títo ľudia urobiť nabudúce?</p> <p>Na čo by si mali dávať pozor?</p> <p>Ako by ste sa zachovali vy?</p> <p>Ako by ste im pomohli?</p> <p>Pred kým by ste ich varovali?</p>

Riziká/odporúčania	Pozorovanie obrazových materiálov prebieha v pokojnom prostredí v rámci malej skupiny. Deti motivujeme, aby sa vyjadrovali a komunikovali. Diskutujeme o dilemách a pomáhame deťom porozumieť obrazovým materiálom. Dĺžku a spôsob sledovania obrazových materiálov prispôbujeme schopnostiam dieťaťa. Podporujeme každé dieťa, aby hovorilo samostatne podľa svojich schopností.
Prílohy	Získané 18. 4. 2023 z: https://staywise.co.uk/public/resource/interactive-spot-the-difference-road-safety Získané 18. 4. 2023 z: https://www.postojna.si/Datoteke/Slike/Novice/78573/I_78573_1.jpg

Obrázok: Zdieľanie myšlienok a skúseností pri prezeraní vizuálnych materiálov v skupine

Obrázok: Edukačné materiály na pretváranie situácií z obrazových materiálov

Obrázok: Rozhovor o bezpečnosti premávky pri predvádzaní situácie z obrazových materiálov

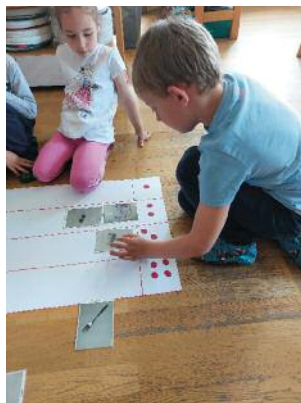
5.4.17 Materiály a ich vlastnosti

Meno autora	Sumedija Agić, Špela Dovjak
Názov činnosti	Slabikovanie
Téma	Materiály a ich vlastnosti
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozvíjanie slabičných zručností a fonologického povedomia ■ Priradovanie počtu slabík k príslušnému počtu bodiek a nácvik triedenia ■ Podpora spolupráce a tolerancie v skupine
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti sú rozdelené do menších skupín. Dodatočná individuálna pomoc sa poskytuje tým deťom, ktoré nerozumejú jazyku alebo majú nedostatky v jazyku. Na tento účel slúžia kartičky s fotografiami predmetov z rôznych materiálov a viacjazyčnými názvami. Pedagóg niekoľkokrát zreteľne vyslovuje náročné slová a povzbudzuje ostatné deti, aby sa o to pokúsili tiež. Je dôležité zvážiť úpravu tempa aktivít pre deti so zdravotným postihnutím, ktoré si môžu vyžadovať viac času na pochopenie a dokončenie úloh.</p>
Príprava/pomôcky	Vopred pripravené kartičky s obrázkami predmetov z rôznych materiálov (na zadnej strane kartičiek sú čísla a bodky označujúce počet slabík), tabuľka slabík
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou témou sú materiály a ich vlastnosti: Doteraz sme sa učili o rôznych materiáloch. Spomeniete si na materiál, ktorý vás najviac zaujal? Existuje nejaký materiál, ktorý sa vám ťažko vyslovuje? Ktorý to je? Ak si nepamätáte, ako sa volá, môžete ho vyhľadať v herni a ukázať priateľovi. Pamätáte si názov materiálu?“</p> <p>Dnes sa zameriame na určovanie slabík, slabikovanie. Vieš, čo to znamená? Čo je to slabika? (Slabika je najmenšia časť slova.) Ako sa tvoria slová? Môžete vysvetliť rozdiel medzi písmenom a zvukom? (Písmeno je to, čo píšeme, zvuk je to, čo počujeme.)</p> <p>Najprv sa pokús slabikovať svoje meno. (Vychovávateľ tiež používa svoje meno na ilustráciu toho, ako sú slabiky rozdelené.) Slabikujte najskôr kratšie a potom dlhšie slová, aby bola úloha jednoduchšia.“</p> <p>Rozdelte deti na menšie skupiny. Každá skupina dostane niekoľko kartičiek s obrázkami predmetov vyrobených z rôznych materiálov. V rámci skupiny rozdelíte úlohy tak, aby sa zapojili všetky deti. Každé si vyberie kartičku a pomenuje materiál, z ktorého je predmet na obrázku vyrobený. Ak si niekto nie je istý materiálom, porozprávajú sa o tom medzi sebou a nájdu riešenie. Dieťa, ktoré si vybralo kartu a pomenovalo materiál, sa pokúsi identifikovať prvú a poslednú hlásku v slove a potom slovo tleskaním vyslabikuje. Ostatné deti skontrolujú slabiky a spočítajú počet tleskaní, aby určili počet slabík v slove. Nakoniec roztriedia kartičky v tabuľke slabík. Tabuľka slabík pozostáva z viacerých stĺpcov, každý s bodkami označujúcimi počet slabík (prvý stĺpec má 1 bodku, druhý 2 bodky atď.). Kartičky zoradia podľa počtu slabík a potom overia, či ich zoradili správne, a to tak, že skontrolujú počet slabík uvedených na zadnej strane kartičky.</p> <p>Ak chcete úlohu ešte vylepšiť, deti môžu skúsiť nájsť iné slovo, ktoré sa začína rovnakým zvukom ako slovo, ktoré pomenovali na kartičke. Môžu tiež vyhľadať slovo s rovnakým počtom slabík, ako malo slovo na ich kartičke.</p>

Popis	<p>Učiteľ zoznamuje deti so slabikami a hláskami v slovách. Najprv si vyberá dvojslabičné slová a potom postupne prechádza na dlhšie. Spočiatku by deti mali spolu s učiteľom identifikovať prvú hlásku v každom slove a až potom slabikovať. Tento proces pomôže deťom uvedomiť si slabiky a zvuky v slovách.</p> <p>Ďalej si pripravíme kartičky s obrázkami predmetov z rôznych materiálov a povzbudzujeme deti k slabikovaniu. Deti by mali svoje slabiky sprevádzať tleskaním.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Ste dostatočne ticho, aby ste pri práci nerušili ostatných? Kontrolujete, či ste slabikovali a počítali slabiky správne? Je každý v skupine aktívny? Dokážu sa všetci v skupine dohodnúť na prvej hláske zvoleného slova?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Zdala sa vám úloha náročná? Ktorá úloha bola najnáročnejšia a ktorá najjednoduchšia? Ktorý stĺpec v tabuľke je najplnší? Sú stĺpce ostatných skupín vyplnené rovnakým spôsobom? Ako si môžete navzájom pomôcť, keď má niekto problémy alebo nevie správne slabikovať slovo? Čo vám pomohlo lepšie pochopiť, ako slabikovať slová? Ako zistíte, či ste slovo napísali správne? Ako by ste mohli zlepšiť prácu vo vašej skupine? Čo by ste mohli nabudúce urobiť inak, aby ste lepšie pochopili prvú hlásku v slove?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Odporúčame deťom v skupinách pripomínať, aby sa navzájom počúvali a overovali si počet slabík. Mali by sme ich tiež povzbudiť k aktívnej účasti a poskytnúť im pozitívnu podporu.</p>

Obrázok: Zadávanie pokynov

Obrázok: Pomenovanie materiálov

Obrázok: Slabikovanie

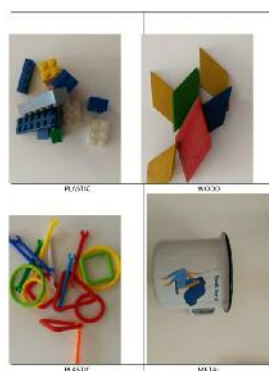
Obrázok: Počítanie slabík

Obrázok: Triedenie 1

Obrázok: Triedenie 2

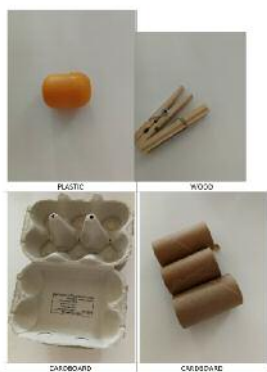
Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi 1

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi 2

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi 3

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi 4

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi 5

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi 6

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi 7

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi 8

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi 9

Obrázok: Karty s rôznymi materiálmi 10

5.4.18 Zdravá strava

Meno autora	Sanja Marinšek, Barbara Bednjički Rošer
Názov činnosti	Príprava zdravého nápoja
Téma	Zdravá strava
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none">■ Identifikácia a pomenovanie ovocia a náčinia na prípravu nápoja■ Vytvorenie obrázkového receptu■ Identifikácia a písanie písmen a číslíc■ Formulácia pokynov
Vek dieťaťa	4 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Predpokladané výzvy a odporúčania, návrhy pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia.</p> <p>Použitie vizuálnych materiálov (napr. plagáty na stene, obrázky ingrediencií a náčinia použitého na prípravu nápoja).</p> <p>Individuálne opakovanie pokynov, viacjazyčné obrázkové knižky, obrázkový slovník.</p>
Príprava/pomôcky	Mixér, nože, dosky na krájanie, dózy, misky na ovocie, mlieko, banány, jablká, hrušky, lístky mäty
Zadanie/inštrukcie	<p>Začnite rozhovor o zdravom stravovaní. Zistite, čo už o ňom deti vedia. Opýtajte sa, či poznajú potravinovú pyramídu a či vedia, čo to znamená.</p> <p>„Čo už viete o zdravom stravovaní? Pozná niekto potravinovú pyramídu? Čo znamená potravinová pyramída? Prečo je dôležité jesť ovocie a zeleninu každý deň? Ktoré potraviny obsahujú vitamíny? Ktoré potraviny dodávajú silu a energiu, aby ste boli aktívne celý deň? Je zdravšie jesť surové alebo varené jedlo? Prečo si to myslíte?“</p> <p>Povzbudzte deti, aby sa podelili o svoje skúsenosti s pitím tekutín. Opýtajte sa ich, čo radi pijú a prečo je dôležité piť dostatok tekutín.</p> <p>„Čo rady pijete? Ktorá tekutina na pitie je najzdravšia?“</p> <p>S deťmi pomenujte potraviny na základe potravinovej pyramídy na stene (plagát). Navštívte s deťmi miestny trh a vyberte sezónne ovocie na prípravu zdravého nápoja.</p> <p>Deti sú rozdelené do malých skupín (max. 5 detí). V skupine vytvoria obrázkový recept, ktorý im pomôže pri príprave nápoja. Deti diskutujú, rozdeľujú si úlohy a spoločne pracujú na príprave – umyjú, očistia a nakrájajú jablká a hrušky, ošúpu a nakrájajú banány na veľké kúsky. S pomocou učiteľa nasekajú všetky ingrediencie na prípravu nápoja. Nápoj nalejú do pohárov a ozdobia ho podľa želania (napr. kúskami ovocia a lístkami mäty z biozáhradky v škôlke).</p>
Popis	<p>Deti sa v malých skupinkách rozprávajú o zdravej výžive, pomenúvajú suroviny a pomôcky na prípravu nápoja. Postupujú podľa krokov ilustrovaného receptu.</p> <p>Vyzývajte ich, aby ochutnali a ovoňali všetky ingrediencie a opísali ich vôňu a chuť.</p> <p>Po aktivite deti v diskusii opisujú postup výroby zdravého nápoja.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Deti si pri aktivite rozširujú slovnú zásobu (napr. šupka, kôstka, nápoj, sklo, farby ovocia). Učiteľka si tak overí vedomosti detí, zistí, ako vedia identifikovať ovocie, ako sa vyjadrujú, ako chápu a dodržiavajú pokyny.</p> <p>„Máte dostatok ovocia? Potrebujete viac dosiek na krájanie? Pri rezaní ovocia buďte veľmi opatrné. Ovocie ste pekne nakrájali, ochutnajte a povedzte mi, ako chutí? Ako vonia mlieko, banán, mäta? Potrebuješ pomoc?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako ste sa dohodli a rozdelili si úlohy? Ako sa správame pri rezaní nožom? Vedeli by ste si doma vyrobiť vlastný ovocný nápoj? Aká je vaša obľúbená ingrediencia? Čo bolo najväčšou výzvou pri príprave nápoja? Prečo? Čo by ste ešte mohli spoločne v škôlke pripraviť?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Mixér používa iba učiteľ (dospelý). Deti môžu vkladať ovocie do mixéra len v prítomnosti dospelaj osoby. Používame sezónne suroviny. Pri príprave nápoja môžu byť prítomní aj rodičia detí. Dbáme na to, aby deti samy pripravili ingrediencie na ovocný nápoj a aj ho samy ozdobili.</p>

Obrázok: Obrázkový recept

Obrázok: Príprava ovocia

Obrázok: Príprava ingrediencií v mixéri

Obrázok: Vytvorenie obrázkového receptu na ovocný nápoj

Obrázok: Ochutnávka zdravého ovocného nápoja

Obrázok: Výroba zdravého nápoja (zmiešaním ingrediencií vznikne nápoj)

5.4.19 Tradície a ľudové rozprávky

Meno autora	Špela Petrovič Štempihar, Alekseja Glinšek
Názov činnosti	Vytvorenie rozprávky
Téma	Tradície a ľudové rozprávky
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozvíjanie a rozširovanie slovnej zásoby ■ Tvorba zmysluplných viet, podpora slovného vyjadrovania a podnecovanie detskej predstavivosti ■ Opisovanie obrázkov pomocou vizuálnych predlôh a ilustrácií, podpora rozprávania príbehov ■ Rozvíjanie jazykových zručností vrátane gramatiky a komunikácie a podpora predčitateľských a čitateľských zručností ■ Vytváranie pozitívneho vplyvu na rozvoj vznikajúcej gramotnosti prostredníctvom rôznych zložiek detskej reči (slovná zásoba, metajazykové uvedomovanie a rozprávanie príbehov)
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti, ktoré hovoria cudzími jazykmi, aktívne zapájame, čím rozvíjame oblasti, ktoré sú pre ne náročné. Pred realizáciou aktivity ich povzbudzujeme, aby si prezreli obrázky a opísali ich vlastnými slovami.
Príprava/pomôcky	Kartičky s obrázkami zvieratiek, ľudí a predmetov, ktoré sú v rozprávke – medvede, dievčatko, stoličky, stoly, posteľ, lyžice, misky, domček, les, cestička a stromy Na činnosť by sme mali zabezpečiť pokojné prostredie.
Zadanie/inštrukcie	<p>Deťom povieme, že budú spolupracovať na vytvorení vlastnej jedinečnej rozprávky. Nemusí nasledovať dej známej rozprávky; v skutočnosti sa odporúča byť úplne iný, inovatívny, ba dokonca nekonvenčný.</p> <p>„Vytvorili ste si niekedy vlastný príbeh? Možno ste ho skúšali nakresliť alebo niekomu vyrozprávať? Komu? Mali ste z toho zážitok? Pamätáte si ešte ten príbeh? Podelte sa s nami o svoj príbeh.“</p> <p>Deti sú rozdelené do dvojíc a každé dieťa si vyberie niekoľko obrázkových kariet. Prvé dieťa položí jednu z kariet na stôl a začne rozprávať príbeh na základe obrázka z karty. Potom je na rade ďalšie dieťa, ktoré vyberie ďalšiu kartu, položí ju na stôl vedľa predchádzajúcej a pokračuje v príbehu. Deti striedavo pridávajú nové kartičky a vymýšľajú originálne vety, aby spolu vytvorili pútavý príbeh. Pokračujú v tom, až kým nevyužijú všetky svoje kartičky.</p> <p>Potom môžu karty zamiešať, usporiadať ich inak a vytvoriť nový príbeh.</p>
Popis	<p>Počas rozprávania povzbudzujeme deti, aby popustili uzdu svojej fantázii a prišli s novými a zaujímavými nápadi. Zdôrazňujeme tiež dôležitosť vzájomnej pomoci.</p> <p>Keď sa minú kartičky s obrázkami, deti sa môžu kreatívne pustiť do výroby vlastných kartičiek. Môžu si vystrihnúť kartičky v tvare štvorca a nakresliť na ne rôzne predmety, ľudí či zvieratká. Potom sa rozdelia do dvojíc a navzájom si vymenia karty, pričom sa budú striedať v rozprávaní príbehov na základe nových kariet.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	Ak dieťa nemôže pokračovať v príbehu, ostatné mu môžu pomôcť radami a povzbudiť ho, aby pokračovalo. Podporu slovnej zásoby ponúkame hlavne deťom so slabšou slovnou zásobou. Deti čo najviac zapájame a povzbudzujeme ich k tvoreniu viet.
Otázky na zamyslenie	Čo ste o sebe zistili? Baví ťa vymýšľať príbehy? Čo sa vám na ňom najviac páčilo? Čo si myslíte, ako by mohol byť váš príbeh ešte zaujímavejší?
Riziká/odporúčania	Pre deti hovoriace cudzimi jazykmi sa odporúča začať s menším počtom kartičiek, možno len dvoma, a postupne pridávať ďalšie. Je dôležité zabezpečiť, aby sa deti navzájom neprerušovali a umožnili dieťaťu, ktoré je na rade, aby myslelo a hovorilo. To podporuje trpezlivosť. Na uvedené aktivity je prospešné vytvoriť podnetné a pokojné prostredie.
Prílohy	https://en.wikisource.org/wiki/Trije_Medvedi Vizuálne materiály: Klipart Tri medvede – stiahnite si zadarmo vysokokvalitný klipart Tri medvede (clipart-library.com) Zlatovláska a tri medvede – Postavy z malého sveta (twinkl.si)

Obrázok: Prezeranie obrázkov z rozprávky Tri medvede

Obrázok: Objavovanie a výber obrázkov

Obrázok: Pomoc pri rozprávaní príbehov

Obrázok: Vytvorenie vlastného príbehu s vybranými obrázkami 1

Obrázok: Vytvorenie vlastného príbehu s vybranými obrázkami 2

5.4.20 Životné udalosti dieťaťa

Meno autora	Karmen Meško
Názov činnosti	Zimné hádanky
Téma	Životné udalosti dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Reč
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vývoj sluchového vnímania jazyka ■ Rozvoj sluchovej pozornosti ■ Rozširovanie slovnéj zásoby ■ Tvorba viet ■ Rozvoj poznania v súvislosti so sluchovým vnímaním
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti rozdelíme do menších skupín.</p> <p>Pre každú skupinu pripravíme vizuálne materiály, USB kľúč a rádio. Overíme si, či deti vedia, ako používať USB kľúč. Navrhne, aby si každá skupina vybrala jednotlivca, ktorý bude dohliadať na prehrávanie nahrávok z USB kľúča. Deťom predvedieme jeho používanie a odporúčame im, aby si úlohy navzájom vystriedali.</p> <p>Deti vyzveme, aby si dobre prezreli obrazové materiály.</p> <p>Odporúčame im, aby samostatne používali rádio, vložili do neho USB kľúč a počúvali hádanky. Odpovede na jednotlivé hádanky sa pokúšajú nájsť pomocou pripravených vizuálnych materiálov. Obrázky usporiadajú v správnom poradí.</p> <p>Aby sme počas aktivity zabránili vyrušovaniu, deti rozdelíme do samostatných kútikov. Dbáme tiež na to, aby nemali rádio pustené príliš nahlas. Môžeme im poskytnúť aj slúchadlá.</p> <p>Ak sú v skupine deti s obmedzenou slovnou zásobou, môžeme im pomôcť napr. ďalšími obrázkami alebo výberom z dvoch možností.</p>
Príprava/pomôcky	Hádanky o ročnom období (o zime), rádio, USB kľúč, obrazové materiály
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou dnešnou témou sú životné udalosti. Budeme hrať hru s hádankami. Vašou úlohou je hádanky pozorne počúvať a snažiť sa uhádnuť správne odpovede. Pomôcť vám môžu aj priložené obrazové materiály. Pri hádaní premýšľajte o vzťahoch medzi hádankami. Ako spolu predmety súvisia? Usporiadajte vizuálne materiály hádaniek v správnom poradí. Materiály môžete usporiadať do riadkov alebo stĺpcov. Viete, čo je to riadok? Viete, ako sa dajú veci zoradiť do radu? Viete, ako radíme veci v stĺpci? Prajem vám úspešnú prácu, a ak budete potrebovať pomoc, stačí ma zavolať.“</p> <p>Najprv sa medzi sebou rozhodnite, kto bude dohliadať na prehrávanie nahrávok. Potom sa o každej hádanke porozprávajte a spoločne nájdite jej riešenie. Počas aktivity premýšľajte o tom, čo jednotlivé hádanky spája. Keď skončíte, vymeňte si USB kľúč s ďalšou skupinou, vystriedajte si úlohy a pokračujte v riešení hádaniek.“</p>
Popis	<p>Deťom predstavíme obrazové materiály, rádio a USB kľúč. Vyzveme ich, aby USB kľúč s nahratými zvukovými nahrávkami hádaniek vložili do rádia a samostatne ho používali. Odporúčame im, aby si hádanky vypočuli viackrát a hľadali riešenia medzi vizuálnymi materiálmi. Napríklad:</p> <p>1. „Je okrúhla, studená a každý sa jej bojí, keď sa rúti tvojím smerom.“ (Odpoveď: snehová guľa)</p>

Popis	<p>2. „Stojí, namiesto nosa má mrkvu, v rukách drží metlu, keď ho objímeš, roztopí sa.“ (Odpoveď: snehuliak)</p> <p>3. „Nosím ju na hlave, lebo mám studené uši. V lete je odložená v skrini, lebo ju nepotrebujem.“ (Odpoveď: čiapka)</p> <p>4. „Je to pichľavé, ale nie je to ježko. V zime zostáva zelený.“ (Odpoveď: ihličnatý strom)</p> <p>5. „Keď príde jej čas, prinesie nám chlad a sneh a všetko mrzne.“ (Odpoveď: zima)</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Deti povzbudzujeme, aby pozorne počúvali hádanky. V prípade potreby odporúčame, aby si hádanky vypočuli viackrát. Odporúčame im, aby využili poskytnuté obrazové materiály, pretože môžu byť obzvlášť užitočné pri identifikácii vzťahov medzi hádankami.</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Čo bolo na tejto úlohe najnáročnejšie? Ako ste našli riešenia hádaniek? Vymenili ste si úlohy? Dokázali ste sami zostaviť hádanku? Skúste vymyslieť hádanku a nakresliť jej riešenie na prázdnu kartičku.</p>
Riziká/oporúčania	<p>Ak deti nevedia vyriešiť hádanky, poskytneme im pomoc. Rozhovorom ich povzbudzujeme, aby samy zistili, že hádanky súvisia s ročnými obdobiami. Okrem toho charakterizujeme jednotlivé ročné obdobia a pripravujeme hádanky pre každé ročné obdobie.</p> <p>Aktivity môžeme navrhnuť tak, aby sa prispôbili skupinovej práci, práci vo dvojiciach alebo individuálnej práci na základe potrieb alebo diferenciacie detí.</p>

Obrázok: Oboznámenie sa s používaním USB kľúča a rádia

Obrázok: Používanie USB kľúča a počúvanie zvukových nahrávok s hádankami

Obrázok: Hľadanie riešení prostredníctvom obrazových materiálov

Obrázok: Zvukové hádanky (rozprávanie a hľadanie riešení)

5.5 Vnímanie

5.5.1 Každý je iný, jedinečnosť človeka

Meno autora	Sabina Plechingerová, Naděžda Husová
Názov činnosti	Rozpoznaj, komu patrí tento hlas
Téma	Každý je iný, jedinečnosť človeka
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none">■ Vnímať, že je zaujímavé dozvedieť sa nové veci, využívať skúsenosti na učenie■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť■ Vyvinúť voľné úsilie, sústrediť sa na činnosť a jej dokončenie■ Spolupracovať s ostatnými■ Postupovať a učiť sa podľa pokynov a inštrukcií■ Vnímať a rozlišovať pomocou všetkých zmyslov (sluchovo rozlišovať zvuky a tóny)■ Premýšľať, viesť jednoduché úvahy a tiež vyjadriť to, o čom premýšľam a uvažujem■ Riešiť problémy, úlohy a situácie, myslieť kreatívne, predkladať návrhy■ Prežívať radosť zo zvládnutého a poznaného■ Rešpektovať potreby iného dieťaťa, deliť sa s ním o hračky, pomôcky, maškrty, rozdeliť si úlohu s iným dieťaťom a pod.
Vek dieťaťa	4 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Aktivitu začať v skupine s 3 deťmi a podľa zdatnosti počet v skupine navyšovať (maximálny počet v skupine je 4 až 5 detí).</p> <p>Variety náročnosti:</p> <ul style="list-style-type: none">■ deti hádajú, kto povedal aké slovo,■ deti hádajú poradie, v ktorom druhá skupina hovorila,■ deti hádajú hlasy detí z rovnakej triedy,■ deti hádajú hlasy detí z inej triedy,■ deti hádajú hlasy pedagógov. <p>Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Použijeme „jedinečnosť detí“ podľa situácie. Napr. učiteľka dá pokyn, že v každej skupine bude jedno dieťa, ktoré nosí okuliare, alebo že v jednej skupine bude jedno dieťa, ktoré nosí okuliare, a v druhej skupine bude jedno dieťa, ktoré má čierne vlasy atď. Učiteľka sa zameriava na to, aby deti s ťažkosťami boli rovnomerne rozdelené do všetkých skupín.</p>
Príprava/pomôcky	Tablet, prípadne fotografie detí
Zadanie/inštrukcie	„Rozprávame sa o jedinečnosti. Čo ste sa už o jedinečnosti dozvedeli? Kto mi zopakuje, čo už viete? Povedali ste, že každý človek je jedinečný tvor. Mňa by zaujímalo, ako je to s hlasom. Čo myslíte? A ako je to s hlasom zvierat? Jedinečný hlas majú nielen zvieratá alebo hmyz, ale aj my. Dnes si to vyskúšame. Kto pozná kamaráta podľa hlasu? Ako ho spoznáte? Je ťažké spoznať hlas niekoho, kto hovorí za dverami? Kto vie napodobniť hlas kamaráta? Predvedieš nám to? Kto vie napodobniť hlas niekoho známeho? Ako sa volá ten, kto dokáže napodobniť hlasy ľudí alebo zvierat? Je to imitátor. Poďme si to slovo 3-krát vytlieskať. Dnes sa nebudete hrať na imitátora, ale skúsime spoznať hlas svojho kamaráta.“

Zadanie/inštrukcie	<p>Rozdeľte sa do skupín. V skupinách si vymyslíte názvy hmyzu (prispôbiť aktuálnej téme v triede). Každý v skupine povie jedno slovo. Slová postupne nahrajte do tabletu. V skupine sa dohodnete na poradí, v akom pôjdu slová za sebou. Kto vie, ako tablet funguje? Môžeš nám to ukázať? Kto vie, ako spustiť a ukončiť nahrávanie? Ak budete potrebovať nahrávku skontrolovať, môžete si ju vypočuť a prípadne nahráť znova. Počujem, že ste splnili úlohu a nahrávku máte pripravenú. Nahrávku odovzdajte inej skupine.“</p> <p>ZADANIE NA HÁDANIE:</p> <p>„Pred sebou máte tablet s nahrávkou slov od inej skupiny. Podľa potreby si nahrávku púšťajte. Spoločne v skupine zistíte, komu patrí ktorý hlas, a umiestnite fotografie kamarátov tak, ako si myslíte, že hovoria za sebou. Kto dokáže zopakovať zadanie? Spolupracujte a dohovárajte sa.“</p>
Popis	<p>Učiteľka sedí s deťmi v kruhu, kde spoločne hovoria o téme jedinečnosti. Snaží sa od detí pomocou otvorených otázok získať informácie o tom, ako je to s hlasom u ľudí alebo v prípade zvierat. Učiteľka zadá úlohu a deti sa podľa pokynov rozdelia do skupín. Skupiny určené na hádanie odchádzajú tak, aby nevideli a nepočuli nahrávanie slov. Zvyšné skupiny dostanú tablet.</p> <p>Učiteľka vysvetlí zadanie tej skupine, ktorá bude nahrávať slová. Deti v skupine spolupracujú a vymýšľajú, ktoré slová použijú, kto aké slovo vysloví a ako ich nahrávajú za sebou. Zoznámia sa s funkciami tabletu, aby mohli svoje hlasy zaznamenať. Svoje nahrávky si môžu priebežne kontrolovať a nahrávať znova. Tablet s hotovou nahrávkou odovzdávajú skupine, ktorá je určená na hádanie. Tá háda hlasy z nahrávky. Nahrávku si môžu púšťať, koľkokrát potrebujú, a na základe počúvania skúšajú uhádnuť, ktorý kamarát zo skupiny slovo povedal.</p> <p>Správnosť môžu deti overiť niekoľkými spôsobmi, napr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dieťa, ktoré je oslovené, že slovo povedalo, potvrdí alebo vyvráti tvrdenie, – skupina položí fotografie detí v poradí za sebou tak, ako sa domnievajú, že deti slová nahrali. <p>Spoločne s druhou skupinou skontrolujú správnosť.</p> <p>Deti si medzi sebou dohovorí formu vizuálnej podpory (napr. uhádnuté dieťa sa postaví).</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Aké ste si vybrali slová? (podľa aktuálnej témy) Čo môžete urobiť pre to, aby boli slová/nahrávka zrozumiteľné? Vidím, že zvládaš obsluhu tabletu a nahrávanie slov, môžeš to naučiť aj ostatných? Ako funguje nahrávanie? Ako môžete ovplyvniť hlasitosť nahrávky? Ako môžete ovplyvniť kvalitu nahrávky? Aké máte možnosti, aby ste zistili, či všetci v skupine súhlasia? Na čom ste sa v skupine dohodli? Čo by vám pomohlo, aby ste vedeli, koho ste už uhádli? Ako sa dohovoríte medzi sebou, aby sa vystriedali všetci zo skupiny? Ako to urobíte, aby bolo počuť vždy len jedného a bolo vám rozumieť? Aká je vaša nahrávka? Povedali ste každý iba jedno slovo? Ak nie, čo s tým urobíte? Ako to urobíte? Komu patril prvý hlas? Na ktoré miesto teda položíte jeho fotografiu? Kde nastala chyba?“</p>

Otázky na zamyslenie	<p>Ako ste vyriešili striedanie v skupine? Bolo niečo, čo bolo pre vás ťažké? Čo vás prekvapilo? Čo nové ste sa naučili? Aké ťažké by pre vás bolo spoznať na nahrávke kamaráta z inej triedy? Čo by vám pomohlo spoznať ho? Aké ťažké by bolo spoznať pani učiteľky?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Rizikom je väčší počet detí v skupine a nadbytočná aktivita učiteľky – deti nebudú vedené k spolupráci.</p> <p>Pripomínať spoluprácu. V skupine by mali byť aspoň dve deti, ktoré pochopia manipuláciu s tabletom. Umožniť deťom nahrávku opakovať. Učiteľka usmerňuje deti medzi sebou tak, aby mali všetky rovnaký priestor na aktivitu.</p>

Obrázok: Rozdelenie do skupín

Obrázok: Zadanie (inštrukcie od učiteľky)

Obrázok: Nahrávanie

Obrázok: Počúvanie nahrávky

Obrázok: Spolupráca pri dohovore

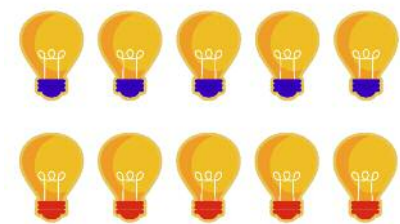
Obrázok: Priradovanie hlasov

5.5.2 S čím sa rád hrám

Meno autora	Naděžda Husová, Mgr. Věra Isáková
Názov činnosti	Kúzlo ovocia
Téma	S čím sa rád hrám
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ Viest' rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku) ■ Porozumieť počutému (zachytiť hlavnú myšlienku príbehu, sledovať dej a zopakovať ho v správnych vetách) ■ Formulovať otázky, odpovedať, hodnotiť slovné výkony, slovne reagovať ■ Opísať situáciu (skutočnú, podľa obrázka) ■ Vedome využívať všetky zmysly, zámerne pozorovať, mať postreh ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Premýšľať, viesť jednoduché úvahy a tiež vyjadriť to, o čom premýšľam a uvažujem ■ Postupovať a učiť sa podľa pokynov a inštrukcií ■ Chápať základné číselné a matematické pojmy, elementárne matematické súvislosti a podľa potreby ich prakticky využívať (porovnávať, usporiadať a triediť súbory predmetov podľa určitého pravidla, orientovať sa v elementárnom počte cca do 6, chápať číselný rad v rozsahu prvej desiatky, spoznať viac, rovnako, menej, prvé, posledné a pod.) ■ Chápať priestorové pojmy (vpravo, vľavo, dole, hore, uprostred, za, pod, nad, pri, vedľa, medzi a pod.) ■ Riešiť problémy, úlohy a situácie, myslieť kreatívne, predkladať návrhy ■ Nájsť nové alebo alternatívne riešenia ■ Uvedomovať si svoju samostatnosť, zaujímať vlastné názory a postoje a vyjadrovať ich ■ Spolupracovať s ostatnými ■ Uplatňovať svoje individuálne potreby, prania a práva s ohľadom na druhého (obhajovať svoj postoj alebo názor, rešpektovať iný postoj či názor), prijímať a uzatvárať kompromisy, riešiť konflikt dohodou
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti rozdelíme do výskumných tímov. V každom tíme je dieťa s ťažkosťami, ideálny počet je 5 detí v tíme. Deťom s ťažkosťami zavesí učiteľka na krk piktogram žiarovky s konkrétnou farbou. Ostatné kartičky so žiarovkami v rôznych farbách otočí obrázkom nadol a každé dieťa si vyberie jednu kartičku. Priradia sa do skupiny s rovnakou farbou žiarovky. Všetci si kartičky zavesia na krk.
Príprava/pomôcky	Prepojovacie drôty, kovové klince alebo svorky a pliešky (meď a zinok), LED dióda, rôzne druhy ovocia, karta na zaznamenanie pokusu, nastrihané kartičky žiaroviek svieti/nesvieti a piktogramy ovocia, písacie potreby, nôž, lepidlo, rôzne druhy batérií na ukážku, návod na zapojenie ovocia, kartičky na rozdeľovanie do skupín (so špagátom na krk)

Zadanie/inštrukcie	<p>„Kto dokáže zopakovať, čo ste sa včera dozvedeli? Spoločne sme nakúpili vybrané druhy ovocia. Prečo? Na čom ste sa včera dohodli?“</p> <p>V skupinách dnes vykonáte experiment. Vašou úlohou je zistiť, ktoré ovocie rozsvieti žiarovku vo vašej hračke a ktoré nie. Rozdelte sa do výskumných tímov podľa farby žiarovky na kartičke, ktoré máte na krku, a v tímoch spolupracujte tak, aby mal každý svoju úlohu. Každá skupina má pred sebou obrazový návod, ako prepojiť prepojujacie drôtičky, svorky a diódu. Na stanovišti je misa ovocia. Každý tím si vyberie 4 rozdielne druhy a vyskúša, či sa žiarovka rozsvieti. Experiment budete zaznamenávať do pripravených kariet. Do prvého stĺpca nalepte vybraný druh ovocia, do druhého zaznamenáte váš predpoklad, či sa žiarovka rozsvieti alebo nie, a do tretieho stĺpca zaznamenáte to, čo ste pokusom zistili. K dispozícii máte tiež stanovište pomoci, pri ktorom nájdete tablet s videom, ako máte postupovať. Toto stanovište využite len v prípade, že vám nikto z vašej alebo inej skupiny nedokáže poradiť. V skupinách spolupracujte. Rozdelte si roly a na experimente pracujte spoločne. Dohovárajte sa.</p> <p>Všetky výsledky potom porovnáme a overíme správnosť experimentu. Zistíme, či dokážete svoju hračku rozsvietiť.“</p>
Popis	<p>Prvý deň:</p> <p>Deti sedia v kruhu, kde spoločne rozvinú tému hry a hračky. Učiteľka sa otvorenými otázkami zameriava na rozvoj myslenia smerom k zdrojom energie do hier a hračiek. Deti skúšajú pracovať s hrou, ktorá funguje len s pomocou batérií. Ukazuje deťom batérie v reálnej veľkosti (tužková, mikrotužková, hodinová (plochá), 9V).</p> <p>Učiteľka zhrnie informácie, ktoré sa spoločne dozvedeli. Pokračuje v téme. Postupne sa dostanú k tomu, že kyselinu môžu nájsť okrem iného aj v ovocí.</p> <p>Učiteľka nechá deti uvažovať o tom, čo sa stane, keď zapojí miesto batérie ovocie. Učiteľka pružne zareaguje, navrhne nákup spomínaného ovocia a experimentu.</p> <p>Druhý deň:</p> <p>Učiteľka nechá deti pripomenúť, čo sa predchádzajúci deň dozvedeli. Zadá úlohu. Deti sa rozdelia do výskumných tímov. Každý tím dostane návod na experiment a kartu na jeho zaznamenanie. Učiteľka vysvetľuje, ako majú experiment do karty zaznamenať. Deti v tíme spolupracujú. Dohovárajú sa na rolách a pracujú spoločne na zadanom experimente.</p> <p>V triede je pripravené stanovište pomoci, kde je tablet s videonávodom. Je označené rozsvietenou žiarovkou. Učiteľka skupiny upozorní, že stanovišťa pomoci môžu použiť až v prípade, keď im nebude vedieť poradiť kamarát z jeho alebo inej skupiny.</p> <p>Záznamové karty skupiny medzi sebou porovnajú a experiment zhodnotia. Zistia, či ovocie dokáže ich hračku rozsvietiť.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Žiarovka nesvieti, čo to môže znamenať? Čo s tým urobíte? Ako to vyriešite? Čo sa stane, keď sa nebudete držať návodu? Môže vám poradiť niekto z inej skupiny? Kde nájdete stanovište pomoci? Ako ho spoznáte? Ako experiment zaznamenávate do karty? Prečo predpokladáte, že sa žiarovka rozsvieti/nerozsvieti? Prečo si myslíte, že tento druh ovocia nerozsvieti/rozsvieti vašu hračku? Aký bol váš odhad a aká skutočnosť?“</p>

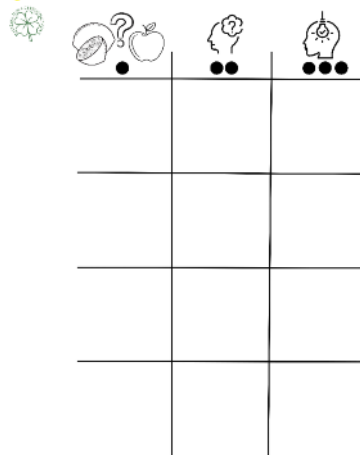
Otázky na zamyslenie	<p>Ako sa vám pracovalo podľa návodu? Aké ovocie ste vybrali na svoj experiment? Mali ste počas experimentu nejaký problém? Ako ste ho vyriešili? Čo bolo pre vás ťažké? Prečo? Aké pomôcky ste používali? Dokážete ich pomenovať? Je niečo, čo vás prekvapilo? Čo vás zaujalo?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Pripomínať deťom spoluprácu v tímoch. Pripomínať, že každý v tíme má svoju rolu, že nemôžu všetko robiť len niektoré deti. Pracovať s presnosťou a opatrnosťou.</p> <p>Deti pracujú s chybou (zistia, prečo sa žiarovka nerozsvieti, a dokážu problém napraviť).</p>

DECODE

Obrázok: Farebné žiarovky na rozdelenie do výskumných tímov

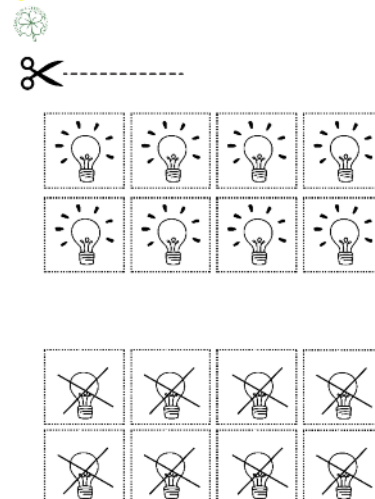
DECODE

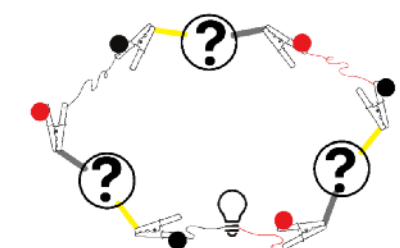
BARVA SKUPINY:

Obrázok: Karta na zaznamenanie pokusu

DECODE

Obrázok: Kartičky žiaroviek svietia/nesvietia, piktogramy ovocia na vystrihnutie

DECODE

Obrázok: Návod na zapojenie ovocia

Obrázok: Výber ovocia

Obrázok: Spolupráca tímu pri zapojení

Obrázok: Spolupráca pri zapojení – banán

Obrázok: Spolupráca pri zapojení – citrón

Obrázok: Zhodnotenie rozsvietenia hračky

5.5.3 Voda okolo nás

Meno autora	Marcela Dietlová, Naděžda Husová a kolektív MŠ Čtyřlístek Kadaň
Názov činnosti	Rieka
Téma	Voda okolo nás
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vnímať a rozlišovať pomocou všetkých zmyslov (sluchovo rozlišovať zvuky a tóny, zrakovovo rozlišovať tvary predmetov a iné špecifické znaky, rozlišovať vône, chute, vnímať hmatom a pod.) ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity, mienky a úsudky vo vhodne sformulovaných vetách ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť, spolupracovať s ostatnými ■ Vedome využívať všetky zmysly, zámerne pozorovať, mať postreh, všímať si, riešiť problémy, úlohy a situácie, rozdeliť si úlohu s iným dieťaťom ■ Osvojovať si elementárne poznatky o okolitom prostredí, ktoré sú dieťaťu blízke, preň zmysluplné a prínosné, zaujímavé a jemu pochopiteľné a využiteľné na ďalšie učenie a životnú prax ■ Vytvárať elementárne povedomie o širšom prírodnom, kultúrnom i technickom prostredí, o jeho rozmanitosti, vývoji a neustálych premenách ■ Spoznať niektoré písmená a číslice, príp. slová ■ Postupovať a učiť sa podľa pokynov a inštrukcií ■ Spoznať niektoré písmená a číslice ■ Osvojiť si prácu s IT
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet v skupine je 3 až 6 detí. Na rozdeľovanie do skupín učiteľka použije ikony z fotografie. Deťom s ťažkosťami (kapitánom) rozdá kartičky s ikonami (bocian, dážd', kačica, jež, žaba, kameň, vážka, labuť, čajka). Použije iba toľko ikon, koľko je kapitánov. Deti si žrebujú farebné kolieska a priradujú sa ku kapitánovi, ktorého ikona má farbu zhodnú s farebnými kolieskami (bocian – biela).</p> <p>Aktivitu realizovať radšej v miestnosti, kde je pokoj a ticho.</p>
Príprava/pomôcky	Tablet s aplikáciou na načítanie QR kódov, fotografia rieky s ikonami – rozstrihaná na deväť dielov, podložka na zem s číslami – nerozstrihaná, kartičky s QR kódmi, ikony a nastrihané farebné kolieska na rozdeľovanie detí tímov
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou témou je voda. Čo všetko si už o vode pamätáte? Ako sa volala rieka, na ktorú sme sa boli pozrieť? Kto vie, kadiaľ preteká? Poznáte viac miest, ktorými preteká? Čo vás pri rieke zaujalo? Bolo niečo, čo ste nevedeli pomenovať? Videli ste nejaké zvieratá? Ktoré? Ktoré zvieratá by ste mohli pri rieke ešte vidieť? Žijú tieto zvieratá aj pri našej rieke? Počuli ste pri rieke nejaké zvuky? Dokážete ich pomenovať? Čo ste počuli najintenzívnejšie? Aký zvuk vás prekvapil? Počuli ste nejaké zvuky aj inde ako pri rieke? Vedel by niekto nejaký zvuk napodobniť?</p> <p>Čo vidíte na obrázkoch pred vami? Pozná niekto fotografiu, ktorú sme spoločne odfotili? Kde sme ju odfotili? Čo na nej vidíte? Poznáte všetky ikony, ktoré sú na fotografii? Ktorá vám robí problém? Môže vám kamarát poradiť, čo je to za ikonu? Z koľkých dielov je fotografia poskladaná? Vie ich niekto spočítať? Viete, čo znamená tento symbol (QR kód)? Kto by dokázal kamarátom vysvetliť, ako sa s QR kódom pracuje? Potrebujete na to ešte niečo? Tablet? Prečo?</p>

Zadanie/inštrukcie	<p>Dnes budete používať tablet, kartičky s QR kódmi, rozstrihané diely fotografie a podložku s číslami. Má niekto nápad, ako to môžeme všetko dohromady použiť? Má niekto iný nápad?</p> <p>Ja teraz pred vás na zem položím podložku s číslami, zamiešam a rozložím diely fotografie s ikonami a kartičky s QR kódmi. Každý skupine odovzdám tablet. Vašou úlohou je v skupinách pomocou tabletu naskenovať QR kódy na kartičkách. Jedna kartička s QR kódom patrí iba k jednej ikone na fotografii. Pod QR kódom sa skrýva zvuk. Podľa zvuku nájdete diel fotografie so správnou ikonou. Každý dielik fotografie má z druhej strany číslo. Podľa neho dielik položíte na rovnaké miesto na podložke. Na kontrolu vám môže poslúžiť počet bodiek – je zhodný s číslom. Pracujte spoločne a dohovárajte sa. Skúste si medzi sebou šepkať, aby ste sa pri počúvaní zvuku nerušili. Vypočujte si zvuk radšej niekoľkokrát, než ho priradíte k ikone na obrázku.</p> <p>Viete, čo máte robiť? Rozumiete zadaniu? Potrebuje niekto zadanie zopakovať? Kto by vedel ešte raz zopakovať, čo je vašou úlohou? Môže vám pomôcť kamarát v skupine.“</p>
Popis	<p>Učiteľka deti oboznámi s témou vody a rieky. Zopakujú si, čo si pamätajú. Deň pred aktivitou spoločne navštívia rieku a jej okolie, kde pozorujú zvieratá, rastliny, predmety a zvuky z okolia rieky aj priamo pri rieke. Pri rieke sa spoločne rozprávajú o tom, čo vidia alebo počujú. So zavretými očami počúvajú zvuky a hádajú, čo je to za zvuk. Deti si skúšajú samy pomocou diktafónu zvuky nahráť – vtáctvo, žaby, vážku, ježa, šplechnutie atď. Spoločne si urobia niekoľko fotografií rieky aj okolia.</p> <p>V triede si potom spoločne zopakujú, čo pri rieke videli a počuli. Skúšajú si spomenúť, čo ich zaujalo, a zapamätané zvuky skúšajú napodobniť.</p> <p>Učiteľka pred deti položí zamiešané diely rozstrihanej fotografie. Na každom z dielov je ikona (bocian, dážd', kačica, jež, žaba, kameň, vážka, labuť, čajka). Ďalej pred deti položí podložku s číslami, kartičky s QR kódmi a tablet. Spoločne skúsia prísť na to, akú úlohu budú riešiť. Vysvetlia si, ako funguje QR kód pomocou tabletu.</p> <p>Deti sa rozdelia do skupín a učiteľka im zadá úlohu. Deti s použitím tabletu naskenujú QR kód (napr. zvuk dažďa) a pomocou zvuku, ktorý QR kód vydá, nájdú diel fotografie s ikonou (dážd'). Vezmú dielik fotografie, otočia ju a podľa čísla položia na rovnaké miesto na podložku na zemi. Deti môžu kontrolovať číslo pomocou bodiek.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Počúvate pozorne zvuk z QR kódu? Ste potichu, aby ste zvuk počuli? Kontrolujete v skupine, že zvuk, ktorý počujete, je spojený so správnou ikonou na obrázku? Sú číslo a počet bodiek na spodnej strane obrázka rovnaké ako na podložke? Je tam naozaj rovnaký počet bodiek? Dokážete sa vystriedať v rolách a dohovoriť sa? Pracujete všetci v skupine? Priradil už každý v skupine obrázok? Dohovárate sa?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako sa vám spolupracovalo? Kto začínal ako prvý? Ako ste sa dohodli? Čo bolo pre vás ťažké? Myslíte si, že ste úlohu splnili? Čo by ste n budúce urobili inak? Prečo? Dokážete vysvetliť, ako funguje QR kód? Dokázali ste fotografiu poskladať tak, ako vyzerala na začiatku?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Deťom priebežne pripomínať, že sa majú dohovárať šepkaním, aby sa nerušili pri počúvaní zvukov, pri spolupráci a striedaní sa v rolách. Pripomínať im, aby kontrolovali symbol na obrázku, číslicu aj počet bodiek.</p>

Obrázok: Príprava pomôcok

Obrázok: Príprava aktivity

Obrázok: Práca s tabletom

Obrázok: Práca s QR kódmi

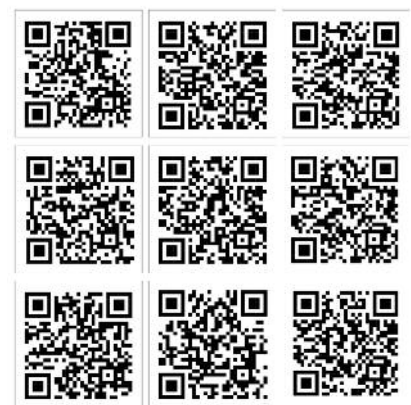
Obrázok: Spolupráca detí 1

Obrázok: Spolupráca detí 2

Obrázok: Spolupráca detí 3

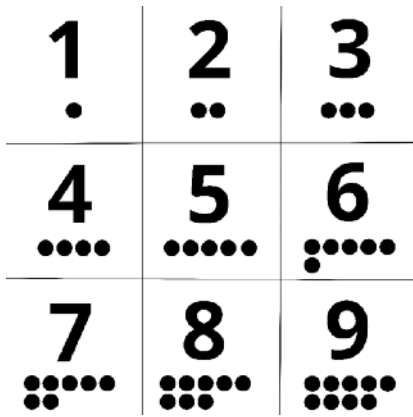

Obrázok: Rieka s ikonami a číslami

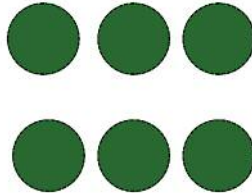

Prírodné kódy sú digitálne kódy, ktoré sú prístupné cez mobilný telefón a tablet. Sú to kódy, ktoré sú prístupné cez mobilný telefón a tablet.

Obrázok: Kartičky s QR kódmi

Obrázok: Podložka s číslami na zem

Obrázok: Rozdelenie do skupín

5.5.4 Svet okolo nás

Meno autora	Naděžda Husová, Erika Zelenková a kolektiv MŠ Čtyřlístek Kadaň
Názov činnosti	Okienkom do lesa
Téma	Svet okolo nás
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vnímať, že svet má svoj poriadok, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečne pestrý a rôznorodý – tak svet prírody, ako aj svet ľudí ■ Pomáhať starať sa o okolité životné prostredie (dbať na poriadok a čistotu, nakladať vhodným spôsobom s odpadmi, starať sa o rastliny, spoluvytvárať pohodu prostredia, chrániť prírodu, okolie, živé tvory a pod.) ■ Spolupracovať s ostatnými ■ viesť rozhovor (počúvať druhých, počkať, kým druhý dokončí myšlienku, sledovať rečníka i obsah, pýtať sa) ■ Osvojiť si práce s IT
Vek dieťaťa	2 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti rozdeliť do skupín tak, aby v jednej skupine bolo viac detí s ťažkosťami, prípadne „poveriť“ aktívnejšie dieťa úlohou, aby pomohlo ostatným.</p> <p>Dosku s vyrezaným okienkom je možné použiť aj na skúmanie kôry stromov – deti si prinesú z lesa kôry z rôznych druhov stromov a v škôlke ich prirovnávajú k obrázkom. Deti ich skúmajú hmatom aj zrakom, priradujú a porovnávajú ich k obrázkom v knihe.</p> <p>Otázky:</p> <p>„Viete, čo je to kôra stromov? Čo myslíte, na čo slúži? Dokážete pomenovať stromy podľa ich kôry? Ktorú kôru ste už niekedy videli a siahli ste si na ňu? Ktorú ste ešte nikdy nevideli? Ktorá kôra je vám na dotyk príjemná a ktorá nepríjemná?“</p>
Príprava/pomôcky	Drevená doska s vyrezaným okienkom natretá tabuľovou farbou, kriedy, fotoaparát, lupa
Zadanie/inštrukcie	„Čo vám napadne, keď sa povie slovo les? Tušíte, čo všetko môžeme v lese nájsť? Ktoré zvieratá žijú v našich lesoch? Čo je to les? Vašou úlohou je teraz sledovať a zachytiť, čo v lese nájdete. Následne to odfotíte do okienka tabuľky. Je na vás, ako sa dohodnete. Kto bude fotiť a kto hľadať? Fotografie si potom v skupine navzájom ukážete a spoločne ich zhodnotíte. Presvedčíme sa, či to, čo ste našli a odfotili, naozaj nájdeme v lese, alebo sa vám podarilo nájsť ešte niečo iné. Viete, ako na? Potrebujete s niečím poradiť?“
Popis	<p>Deti s učiteľkou sedia v kruhu. Učiteľka sa pýta, čo všetko v lese nájdeme, a píše nápady detí na tabuľku veľkým tlačným písmom. Potom odchádzajú spoločne do lesa, kde si deti overujú, či ich úvahy a nápady boli správne. Deti fotia to, čo v lese nájdú, a následne v skupine hodnotia, či našli všetko to, čo na tabuľku napísali, či niečo chýba, či je niečo navyše a prečo.</p> <p>Pri týchto aktivitách sa deti dohovárajú, plánujú, spolupracujú pri príprave aj pri realizácii.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Vidím, že ste sa dohodli, kto bude hľadať a kto fotiť. Ako by ste mohli vyriešiť to, že chcete fotiť všetci? Ešte skúste popremýšľať, čo môžete v lese nájsť a kde to máte hľadať. Vidím, že sa stromov dotýkate. Prečo to robíte? Oceňujem vás, že ste sa pri hľadaní vystriedali.“

Otázky na zamyslenie

Čo sa vám hľadalo ťažko?
A čo sa vám, naopak, hľadalo ľahšie?
Zistili ste, na čo všetko ste pri svojich nápadoch zabudli?
Našli ste niečo, čo do lesa nepatrí?
Ktorá kôra vás prekvapila a prečo?
Čo ste si zapamätali?
Čo vás prekvapilo?
Čo ste sa dozvedeli?

Riziká/odporúčania

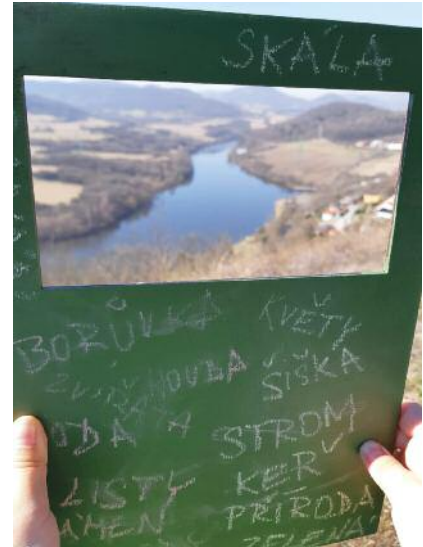
Pripomínať deťom, že sa majú v hľadaní aj fotografovaní striedať.

Obrázok: Doska s vyrezaným okienkom v praxi 1

Obrázok: Doska s vyrezaným okienkom v praxi 2

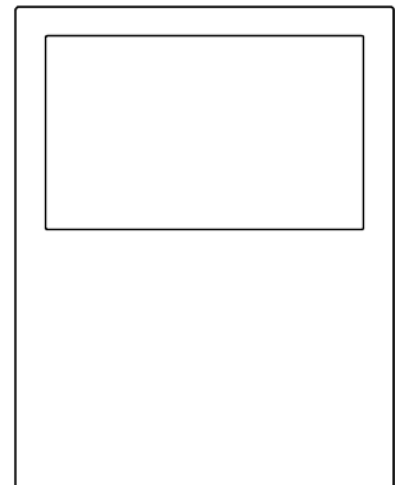
Obrázok: Doska s vyrezaným okienkom v praxi 3

Obrázok: Spoločná práca s doskou

Obrázok: Doska pri kôre stromu

Obrázok: Doska s vyrezaným okienkom

5.5.5 Životná udalosť

Meno autora	Sabina Plechingerová, Naděžda Husová
Názov činnosti	Medzinárodný deň detí: Ako to chodí v mravenisku
Téma	Životná udalosť
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie (sluchové, hmatové)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zvládať základné pohybové zručnosti a priestorovú orientáciu, bežné spôsoby pohybu v rôznom prostredí (zvládať prekážky, hádzať a chytať loptu, používať rôzne náčinie, pohybovať sa v skupine detí, pohybovať sa na snehu, ľade, vo vode, v piesku) ■ Vnímať a rozlišovať pomocou všetkých zmyslov (sluchovo rozlišovať zvuky a tóny, zrakovovo rozlišovať tvary predmetov a iné špecifické znaky, rozlišovať vône, chute, vnímať hmatom a pod.) ■ Dohovoriť sa slovami i gestami, improvizovať ■ Zámerne sa sústrediť na činnosť a udržať pozornosť ■ Chápať priestorové pojmy (vpravo, vľavo, dole, hore, uprostred, za, pod, nad, pri, vedľa, medzi a pod.), elementárne časové pojmy (teraz, dnes, včera, zajtra, ráno, večer, jar, leto, jeseň, zima, rok), orientovať sa v priestore aj v rovine, čiastočne sa orientovať v čase ■ Spolupracovať s ostatnými
Vek dieťaťa	5 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Ak má učiteľka priestor na rozdeľovanie detí do skupín:</p> <p>Deti rozdelíme do skupín tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Ideálny počet detí v skupine je 4 až 6 detí. Na rozdelenie do skupín učiteľka použije rôzne dlhé drievka (krátke, dlhé, stredné). Deťom s ťažkosťami rozdá z každej sady jedno drievko, ostatné deti si drievka žrebujú a zaradia sa do skupín s drievkami s rovnakou dĺžkou.</p> <p>Ak učiteľka nemá priestor na rozdeľovanie detí do skupín:</p> <p>Skupiny sa tvoria samostatne. Učiteľka pružne reaguje a rozdeľuje deti tak, aby v každej skupine bolo dieťa s ťažkosťami. Dieťa s ťažkosťami by nemalo byť v úlohe navigátora. Učiteľka by mala pripraviť viac variantov ciest – kratšie, dlhšie, jednoduchšie a zložitejšie (napr. 2 až 5 pokynov na doštičke).</p>
Príprava/pomôcky	Kartónové rúry (predstavujú klady) vyplnené materiálom (ryžou, šošovicou, pieskom, kameňmi), hmatové doštičky – šípky a bodky z 3D tlačiarne (možno vyrobiť z kartónu), rovnaký materiál na nalepenie na kartónové doštičky (kamene, piesok, ryža, šošovica), maska na oči, ťaťahovacia guma, obrázky mravcov
Zadanie/inštrukcie	<p>„Ako vyzerá mravenisko? Čo si myslíte, ako ho mravce dokážu postaviť? Ako mravce prenášajú ťažké veci do mraveniska?</p> <p>Vzhľadom na veľkosť mravcov treba, aby si mravce takmer pri všetkom pomáhali. A my si teraz ich mravčiu spoluprácu vyskúšame. Dohovorte sa v skupine, kto z vás je najstarší. Najstarší z vás bude navigátor a jeho úlohou bude doviest ostatných do mraveniska.“</p>

Zadanie/inštrukcie	<p>ZADANIE PRE NAVIGÁTORA:</p> <p>„Nasadím ti masku na oči. Potom dostaneš pred seba doštičku, na ktorej bude buď ryža, šošovica, piesok, alebo kamene. Tvojou úlohou je hmatom určiť, aký materiál máš pred sebou. Povieš svojmu tímu, ktorú z klad majú do mraveniska odniesť – ktorá obsahuje jednu zo spomínaných vecí.</p> <p>Potom ich budeš navigovať do mraveniska. Ponesú vybranú kladu. Aj k tomu ti pomôžu iba tvoje ruky. Na karte pred tebou sú šípky. Každá šípka ukazuje iným smerom – dopredu, dozadu, vpravo, vľavo. Šípku si ohmatáš a povieš svojmu tímu, kam ukazuje. Hneď vedľa šípky sú bodky. Bodky podľa hmatu spočítaš a povieš tímu číslo. Počet bodiek znamená, koľko krokov majú daným smerom urobiť. Aké sú smery šípok? Môžete mi zopakovať zadanie? Čo znamenajú bodky?“</p> <p>ZADANIE PRE MRAVČÍCH PRACOVNÍKOV:</p> <p>„Postavte sa do radu za seba. Dám vám gumu, ktorú si všetci prevlečiete cez seba tak, aby ste boli všetci spojení a mali voľné ruky. Navigátor vám oznámi, ktorú kladu máte priniesť do mraveniska. Vašou úlohou je podľa sluchu určiť, ktorú kladu vám navigátor opisuje. Správnu kladu mu prinesiete. Prenesiete ju tak, že ju zdvihnete a spoločne nesiete nad sebou. Spolupracujte a dohodnite sa. Ďalšou vašou úlohou je dostať sa v skupine s kladou nad hlavou bezpečne do mraveniska, kde kladu odložíte. Navigátor vám povie, ako sa dostať do mraveniska. Vždy vám povie smer a číslo. Napr. DOZADU, ŠTYRI. To znamená urobiť štyri kroky dozadu. Podľa jeho inštrukcií dôjdete k mravenisku, kde kladu položíte.</p> <p>Kto mi zopakuje zadanie? Aký je postup práce? Zopakuj mi, aký smer môžu určovať šípky.“</p>
Popis	<p>Učiteľka s deťmi rozvíja tému o mravcoch a prácach v mravenisku. Spoločne sa zamýšľajú nad tým, akú prácu má ktorý mravec a ako majú rozdelené roly v mravenisku. V priebehu týždňa majú deti v triede k dispozícii tablet s výukovým videom, kde si môžu naštudovať, ako to v mravenisku skutočne chodí.</p> <p>Učiteľka rozdelí deti do skupín a určí najstaršieho alebo najschopnejšieho navigátora. Ten sa posadí k stolu a vezme si masku na oči. Pred sebou nájde dosku, na ktorej je prilepený jeden z materiálov (kamene, ryža, piesok, šošovka). Podľa hmatu určí, o ktorý materiál ide. Počas toho sa ostatní členovia skupiny zoradia do zástupu. Učiteľka cez nich natiahne natáhovacu gumu tak, aby boli všetky deti gumou spojené a mali voľné ruky. Keď je skupina pripravená, navigátor im povie, ktorý materiál v klade hľadajú. Tím mravčích pracovníkov podľa sluchu (presýpaním rúry) hľadá požadovaný materiál. Kladu prenášajú všetci spoločne s natiahnutými pažami nad sebou. Deti v skupine spolupracujú a dohovárajú sa.</p> <p>Navigátor má pred sebou aj dosku, kde sú šípky a bodky. Šípku navigátor ohmatá a určí tak skupine smer (dopredu, dozadu, vpravo, vľavo). Bodky spočíta a povie, koľko krokov majú určeným smerom urobiť. Skupina dôjde do mraveniska, kde kladu odloží.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Ako spoznáte, čím je klada naplnená? Ako ste sa dohodli, že ste vzali správnu kladu? Ako rozumiete navigátorovi?“</p>

<p>Otázky na zamyslenie</p>	<p>Aká bola táto aktivita? Čo bolo pre vás ťažké? Čo by ste nabudúce urobili inak? Ako by ste to vymysleli? Aký ste mali problém? Ako ste ho vyriešili? Čo ste sa dnes naučili? Čo ste si vyskúšali? Aké bolo tvoje hmatové vnímanie? Čo sa ti podarilo?</p>
<p>Riziká/odporúčania</p>	<p>Výrazne odlišná výška detí v skupine – pri výbere skupiny odporúčame počítať s výškou detí, aby sa predišlo tomu, že na kladu niekto nedočiahne. Neznalosť pravej a ľavej strany.</p>

Obrázok: Hmatové doštičky

Obrázok: Úloha navigátora

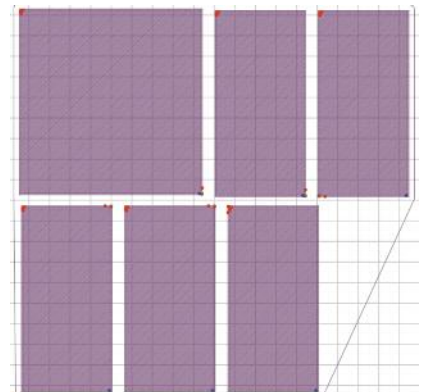
Obrázok: Vyhľadávanie materiálu podľa sluchu

Obrázok: Úloha mravčích pracovníkov

Obrázok: Navigovanie

Obrázok: Šípka a bodky (G kód do 3D tlačiarne)

5.5.6 Blízke okolie

Meno autora	Hana Zárubová
Názov činnosti	Život v kvapke vody
Téma	Blízke okolie
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie – zrakové
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozlišovať, čo prospieva a čo škodí zdraviu ■ Mať povedomie o význame životného prostredia ■ Byť citlivý k prírode ■ Mať povedomie o živej a neživej prírode ■ Koordinácia ruky a oka ■ Vnímať svet všetkými zmyslami ■ Pracovať v skupine, spolupráca
Vek dieťaťa	4 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Dbáme na to, aby bolo v skupine maximálne jedno dieťa so ŠVVP alebo s ťažkosťami. Pomáhame mu s komunikáciou a riešením situácií. Podporujeme deti v spolupráci.
Príprava/pomôcky	Tri poháre s viečkom, malé lupy, mikroskop a príslušenstvo, iPad (na prepojenie a detailné prezeranie kvapky vody pod mikroskopom), papierový filter
Zadanie/inštrukcie	<p>„Zahráme sa na hydrológov a premeníme sa na malých bádateľov.</p> <p>Do pohárov naberieme:</p> <p>a) vodu z rybníka, b) vodu z jazierka, c) vodu z vodovodu, d) ak sú vonku kaluže, môžeme použiť aj vodu z kaluže.</p> <p>Čo vidíte v pohári, keď sa pozriete iba okom? Čo by sme mali použiť, aby bolo vidieť aj niečo viac? S čím pracujú vedci v laboratóriách? Používajú špeciálne nástroje? Čo vidíte pod mikroskopom? Aký je rozdiel medzi vodou z rybníka a vodou z vodovodu? Dalo by sa vodu niečím vyčistiť?</p> <p>Rozdeľte si svoje funkcie v skupine a skúste vyriešiť otázky.“</p>
Popis	<p>Rozprávanie o tom, aké poznáme vodné toky</p> <p>Naberanie vody</p> <p>Prezeranie vody v pohároch okom</p> <p>Prezeranie vody v pohároch malými lupami</p> <p>Prezeranie kvapky vody z každého pohára pod mikroskopom, prenos obrazu mikroskopu do iPadu</p> <p>Filtrovanie vody z jednotlivých pohárov</p> <p>Prezeranie prefiltrovanej vody</p> <p>Skúmanie jednotlivých vzoriek v malých skupinkách</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>Učiteľka deti vedie k tomu, aby si prezreli vodné toky. Pomáha im s naberaním vody.</p> <p>Pri prezeraní vody v pohároch nabáda deti k tomu, aby sa pokúsili opísať, čo vidia.</p> <p>Kladie im otázky, aký je rozdiel medzi prezeraním okom, lupou a mikroskopom.</p> <p>Podporuje spoluprácu a pomáha pri ťažkostiach, ak je vyzvaná.</p>

Otázky na zamyslenie

Skôr než si deti začnú prezerat' vodu, učiteľka im kladie otázky:
Myslíte si, že bude voda čistá?
Ktorú vodu by ste si vybrali na pitie?
Myslíte si, že takáto voda rybám prekáža/neprekáža a prečo?
Vedeli by ryby žiť vo vode z kohútika? (pitná voda)
Čo všetko ste zistili a pozorovali vo svojich vzorkách?
Ako sa vám pozorovanie páčilo/nepáčilo?
Čo ste dnes zistili?
Ako sa vám darilo spolupracovať v skupine?
Podľa čoho ste si rozdelili úlohy?
Museli ste riešiť nejaký problém? Aký a ako ste ho riešili?

Riziká/odporúčania

Pri naberaní vody učiteľka dieťaťu pomáha, aby nespadlo do vody alebo sa nezranilo.

Obrázok: Vodné toky – rybník

Obrázok: Pozorovanie rozdielov voľným okom

Obrázok: Pozorovanie rozdielov malými lupami 1

Obrázok: Pozorovanie rozdielov malými lupami 2

Obrázok: Pozorovanie rozdielov mikroskopom 1

Obrázok: Pozorovanie rozdielov mikroskopom 2

Obrázok: Detaily pod mikroskopom

5.5.7 Dary prírody

Meno autora	Petra Staňková
Názov činnosti	Potraviny
Téma	Dary prírody
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie (chuťové, čuchové)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Využíva svoje zmysly na rôzne hry a činnosti ■ Spolupracuje v skupine, zapojí sa do spoločných činností ■ Precvičuje si jemnú motoriku pri napichovaní jedla na ochutnávku ■ Správa sa ohľaduplne k druhým pri vkladaní potraviny/jedla do úst ■ Koordinuje svoje pohyby
Vek dieťaťa	2 – 7 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Dávať dieťaťu bežnejšie potraviny, ktoré určite pozná.
Príprava/pomôcky	Ovocie (jablko, banán, kivi, čučoriedky, citrón), zelenina (uhorka, reďkovka, paprika, rukola), ostatné potraviny (chlieb, kyslá uhorka, párok, plátkový syr, slané zemiačiky), sladkosti (čokoláda, lentilky, cukríky), drevená doštička, nôž, tácka, tanier, škraboška na oči, špáradlá
Zadanie/inštrukcie	„Deti, starostlivo si prezrite, čo máte pred sebou. Spoločne si vymenujeme, čo všetko vidíme na stole. Čo je zdravá potravina a ktoré potraviny sú nezdravé? Zopakujeme si, aké máme chute (slané, sladké, horké, kyslé). Je na tácke niečo, čo niekto neje? Nasadte si škrabošku a skúste uhádnuť, čo vám bolo vložené do úst. „Čo cítiš? Akú chuť? Je to slané, sladké, kyslé alebo horké? Čo si myslíš, že by to mohlo byť?“
Popis	Deti sa postavia alebo si sadnú okolo stola, na stole bude pripravená tácka s potravinami. Na začiatku si deti prezrú, čo všetko majú na tácke pripravené. Spoločne hovoria o tom, aké potraviny vidia, čo je zdravé a čo nie, čo komu chutí. Každé dieťa bude mať možnosť dať si na oči škrabošku a len vďaka chuti skúsiť uhádnuť, čo by to mohlo byť za potravinu. Najprv im učiteľka ukáže, akým spôsobom sa pri ochutnávke opatrne vkladá potravina druhému do úst. Deti vytvoria dvojice alebo menšie skupinky, v ktorých si dávajú navzájom ochutnávať potraviny. Medzi sebou sa spontánne rozprávajú o tom, aké chute cítia a čo ochutnávajú.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	Učiteľka deti nabáda, aby sa neponáhľali a poriadne ochutnali, aby si dobre rozmysleli, čo im daná potravina pripomína. Či je jedlo sladké, slané, kyslé a či horké.
Otázky na zamyslenie	Potom si deti sadnú do kruhu a zhodnotia, ako si hru užili (čo sa im páčilo a čo nie). Čo sa vám dnes najviac páčilo/nepáčilo? Čo vám chutilo/nechutilo? Čo si si zapamätal/-a? Čo ti robilo najväčší problém? Čo ťa potrápilo? Čo bolo najľahšie? Čo bolo najsladšie? Čo by si v hre chcel/-a mať nabudúce? Aké máme chute?

Riziká/odporúčania

Ak je v triede viac detí, je lepšie rozdeliť ich na menšie skupinky. Deti sa lepšie sústredia, na každého dôjde rad, nemusia dlho čakať a prekrikovať sa. Pre všetky deti je táto aktivita veľmi lákavá, preto sa na nej bude chcieť zúčastniť väčší počet detí. Treba radšej používať mäkšie potraviny. Taktiež treba vopred zistiť alergie detí a chuťové preferencie.

Obrázok: Potraviny

Obrázok: Rozprávanie o tom, čo je slané, sladké, kyslé

Obrázok: Ochutnávka so škraboškou

Obrázok: Ochutnávka

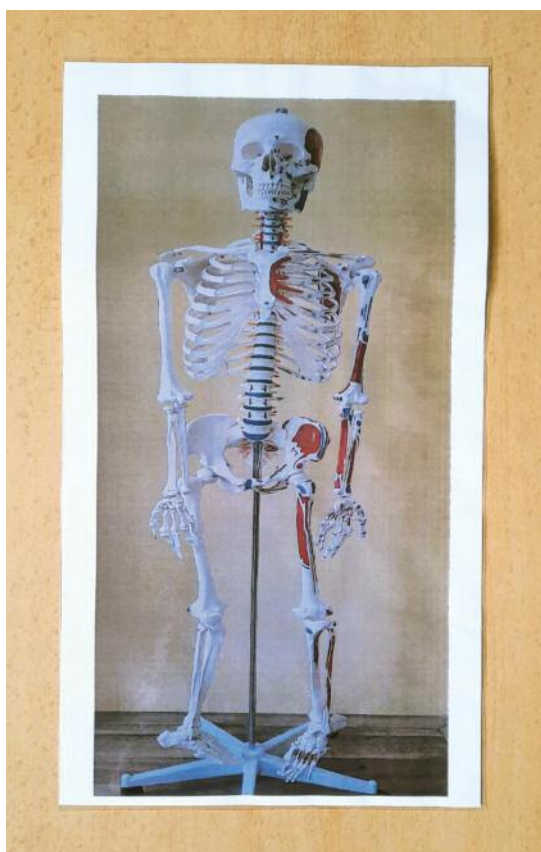

Obrázok: Ochutnávanie

5.5.8 Ľudské telo

Meno autora	Veronika Fusková
Názov činnosti	Objavovanie ľudskej kostry
Téma	Ľudské telo
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pomenovať časti tela a niektoré orgány, poznať základné pojmy používané v spojení so zdravím, pohybom a športom ■ Pomenovať viditeľné časti tela vrátane niektorých čiastkových častí (napr. rameno, koleno, lakeť, zápästie) a niektoré vnútorné orgány (napr. srdce, pľúca, mozog, žalúdok) ■ Pomenovať väčšinu toho, čím je dieťa obklopené ■ Vyjadrovať samostatne a zmysluplne myšlienky, nápady, pocity vo vhodne sformulovaných vetách ■ Zameriavať sa na to, čo je z poznávacieho hľadiska dôležité ■ Vnímať a rozlišovať pomocou všetkých zmyslov ■ Vedome využívať všetky zmysly, zámerne pozorovať, všímať si (nové, zmenené, chýbajúce)
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Pokiaľ je v triede dieťa so ŠVVP, zvolíme menší počet kartičiek a malý okruh miest, kde sú karty poschovávané. Závisí to od vekových a individuálnych zvláštností. Pokiaľ má dieťa veľké problémy, zvolíme jednu alebo dve karty, ktoré dieťa aspoň pomenuje a zaradí, kde bola/boli uložená/uložené.
Príprava/pomôcky	Obrázky (fotografia) ľudskej kostry alebo jej častí (lebka, paže, päťová kosť, lopatka atď.) vo forme kartičiek, veľký obrázok (fotografia) kostry alebo skutočný model kostry
Zadanie/inštrukcie	„Čaká vás úloha vo dvojiciach. Budeme hľadať obrázky s časťami ľudskej kostry. Prejdi trasu a vnímaj okolie okolo seba. Pokiaľ cestu prejdeš pozorne, uvidíš obrázky ľudskej kostry. Zapamätaj si miesta a obrázky. Potom cestu, miesta nájdených obrázkov zakresli do pripravenej mapky/fotografie triedy, záhrady a pod. Teraz vyrazí na trasu tvoj kamarát, ktorý bude podľa mapky obrázky hľadať a zbierať. Z prinesených obrázkov potom spoločne skúsíte poskladať ľudskú kosť. Budete sa musieť dohovárať a spolupracovať.“
Popis	Deti rozdělíme do dvojíc. Deti majú za úlohu po jednom prejsť trasu, ktorú im učiteľka určí (miestom môže byť trieda, chodba, záhrada či miesta na prechádzke). Na zvolených miestach, ktoré deti vopred nepoznajú, sú schované (na viditeľných miestach) obrázky ľudskej kostry (deťom oznámime vopred, koľko obrázkov hľadajú). Deti majú za úlohu obrázky pomenovať a zapamätať si ich, zapamätať si majú aj miesto, kde daný obrázok videli. Potom dieťa zakreslí umiestnenie schovaných obrázkov do pripravenej mapy/fotografie prostredia, v ktorom hľadalo. Druhé dieťa potom vyrazí podľa mapy, podľa znázornených bodov na zber obrázkov. Na záver deti spoločne zostavia z prinesených obrázkov ľudskú kosť. Počas celej činnosti musia deti kooperovať a komunikovať. Podporujeme ich k samostatnosti. Pokiaľ budú mať problém, pokúsia sa hľadať radu u ostatných kamarátov, až neskôr u učiteľky. Deti si spoločne opakujú názvy jednotlivých častí kostry a hľadajú ich na modeli kostry alebo v encyklopédii.

Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Dohovorili ste sa s kamarátom, kto pôjde prvý? Vidím, že sa ti podarilo zaznamenať, kde sa obrázky nachádzajú. Máš zaznačené všetky? Ako si zaznamenal miesta obrázkov do mapy? Chceli by ste si roly vystriedať? Darí sa vám zložiť kosť? Počujem, že pomenovávate časti kostry. Spomenuli ste si na všetky názvy? Ako si poradíte, keď vám bude nejaký obrázok chýbať?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ktorý úsek cesty bol najlepší/najhorší? Čo ste si zapamätali/nezapamätali? Ako sa ti darilo? Darilo sa vám dohovárať sa vo dvojici? Vyhovoval vám spôsob značenia v mape? Aké to bolo orientovať sa len podľa bodov? Ktorá časť úlohy bola pre vás najzložitejšia?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Deti so slabšou slovnou zásobou nemusia opisovať miesto, kde daný obrázok videli, ale ukážu ho na mape. Iba pomenujú obrázok, ktorý si pri danom bode zapamätali. Rizikom môže byť slabá slovná zásoba dieťaťa a nízka znalosť názvov jednotlivých pojmov z obrázkov.</p>

Obrázok: Veľká fotografia ľudskej kostry

Obrázok: Obrázky (fotografia) častí ľudskej kostry

5.5.9 Rastliny

Meno autora	Vladimíra Andrtová
Názov činnosti	Jedlé a nejedlé rastliny
Téma	Rastliny
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie (chuťové, čuchové, zrakové)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vnímať a rozlišovať pomocou zmyslov ■ Poznávať nové slová ■ Byť aktívny, pýtať sa
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Používame slovnú pomoc, obrázky.
Príprava/pomôcky	Semienka žeruchy, vypestované rastliny – kôpor, listový petržlen, pažitka, izbové rastliny, tégliky so zeminou, buničina, voda
Zadanie/inštrukcie	<p>„Budeme sa hrať na záhradníkov a vypestujeme si vlastné bylinky. Rozdelíme sa do skupín, v ktorých budete spoločne pracovať. Vymyslíte postup, ako semienka žeruchy vypestovať. Predstavili by ste nám svoje návrhy? Čím musíme začať? Bude potrebné sa ďalej o semienka starať? Pozorujte, čo sa so semienkami v priebehu dní deje. Keď vyklíčia, budeme v úlohe pokračovať.</p> <p>Dohovorte si v skupine odpovede na tieto otázky: Viete, ako by sme mohli rozdeliť druhy rastlín? Podľa čoho? Čo je dôležité vedieť o rastlinách v kuchyni? Na stole máme pripravené rôzne druhy rastlín. Napadne vám, ako rozdeliť práve tieto rastliny? Ako spoznáme jedlú a nejedlú rastlinu? Na čo sa používajú tieto kvety, keď neslúžia na jedenie? Ako im hovoríme? A ako nazývame tie jedlé? Na čo by sme ich použili? Ochutnáte? Čo vám pripomínajú? Poznáte ich odnikiaľ? Na čo nám slúžia izbové rastliny?</p> <p>Máte nejaké doma? Pomáhate doma s pestovaním rastlín?</p> <p>Čo potrebujú rastliny na život?</p> <p>Ako môžeme používať jedlé rastliny?“</p>
Popis	<p>S deťmi zasejeme semienka žeruchy (deti pracujú v skupinkách), ktoré vyrastú počas troch dní.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na buničinu si nasypeme semienka žeruchy, zalejeme ich vodou. Keď nám vyrastie, budeme v úlohe pokračovať. Deti sledujú rast rastlín v triede. 2. Keď nám žerucha vyrástla, naučíme sa rozlišovať jedlé a nejedlé rastliny. Na stolíku máme pripravené izbové rastliny a ďalej žeruchu, kôpor, listový petržlen a pažitku. <p>S deťmi sa o rastlinách rozprávame, pomenovávame ich, menujeme, ktoré sú jedlé a ktoré nejeme. Nakoniec dáme bokom izbové rastliny a necháme deti ochutnať tie, ktoré sa jedia.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Dobre si rastliny prezrite. Akú majú farbu? Aké majú listy? Skúste ochutnať, akú to má chuť? Zhodujete sa v skupine? Ako postupujete? Vidím, že niektorí z vás sa nezapájajú. Mohli by ste skúsiť zmeniť spoluprácu? Podľa čoho ste rozdelili tieto rastliny? Ako ste na to prišli? Aké rastliny poznáte? Prečo sa niektoré dajú jesť a iné nie? Kto bude vo vašej skupine ochutnávať? Dokážete opísať chuť? Kto to ešte skúsi?“
Otázky na zamyslenie	Ako sa vám spolupracovalo? Podarilo sa vám zapojiť všetkých členov skupiny? Bolo ťažké sa dohovárať? Potrebovali ste s niečím poradiť? Zhodli ste sa na riešení?
Riziká/odporúčania	Musíme dbať na to, aby izbové rastliny neboli jedovaté a aby ich deti naozaj neochutnali.

Obrázok: Siatie žeruchy – príprava pokusu

Obrázok: Poznávanie rastlín

Obrázok: Ochutnávka žeruchy

Obrázok: Ochutnávka jedlých rastlín

5.5.10 Životné jubileum dieťaťa

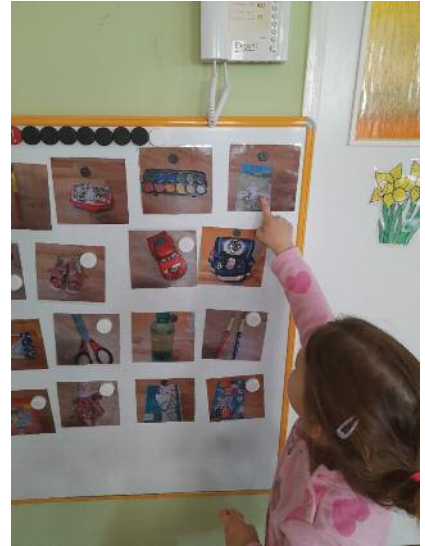
Meno autora	Vladimíra Andrtová
Názov činnosti	Počet slabík a izolácie prvej hlásky
Téma	Životné jubileum dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie (sluchové)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Pomenovať väčšinu toho, čo nás obklopuje ■ Učiť sa a aktívne používať nové slová ■ Byť aktívny a pýtať sa
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<ul style="list-style-type: none"> ■ Individuálny prístup ■ Začínať s jednoduchými slovami (dvojslabičnými) ■ Hlasom zvýrazniť prvú hlásku ■ Pomoc pri vytlieskaní slabík ■ Počítať slabiky na prstoch
Príprava/pomôcky	Obrázky predmetov, ktoré deti potrebujú do školy
Zadanie/inštrukcie	„Čoskoro pôjdete do školy. Na tabuli sú obrázky vecí, ktoré školáci potrebujú. Vašou úlohou je veci vymenovať a vytlieskať slabiky, určiť počet slabík a prvú hlásku v slove – na čo sa slovo začína. Ale pozor! Sú tam aj obrázky vecí, ktoré do školy nepatria. Teraz si to vyskúšate v skupine. Dávajte pozor a v prípade potreby skúste kamarátovi pomôcť alebo mu poradiť, ako pokračovať ďalej. Na záver poviete, ako sa vám darilo.“
Popis	<p>S deťmi sa rozprávame o škole, prípadne navštívime 1. ročník základnej školy, aby deti videli, ako to v škole chodí.</p> <p>Potom deťom ukážeme pripravené obrázky a deti vytlieskajú slabiky, určujú počet slabík a izolujú prvú hlásku v slove.</p> <p>S deťmi, ktoré toto zvládajú, precvičujeme určovanie poslednej hlásky v slove.</p> <p>Potom deti rozdelíme do malých skupín, v ktorých si budú riediť aktivitu samostatne. Podporujeme spoluprácu a aktívne používame opisnú spätnú väzbu.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Ukáž obrázok. Čo je na obrázku? Vytlieskaj slovo na slabiky, koľkokrát si tleskol/-kla? Čím sa začína slovo? Povedz si slovo ešte raz. Ak ti to nejde, skúsime to spoločne. Mohli by ste kamarátovi poradiť, aby mohol úlohu dokončiť sám? Vidím, že v skupine hovorí len jeden. Mohli by ste vymyslieť, ako sa budete striedať?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Kedy sa vám lepšie pracovalo a prečo? Bolo ťažké sústrediť sa na to, čo ostatní hovoria? Prečo? Čo bolo v úlohe najťažšie/najľahšie? Aké predmety budeš potrebovať v škole? Čo do školy nepatrí? Poznáš už nejaké písmenká? Čo by mal školák vedieť?</p>
Riziká/odporúčania	Ak dieťa hlásku na začiatku slova nepočuje, deti utvoria dvojice/skupinky a hlásku sa snažia určiť spoločne, prípadne pomôže učiteľka alebo v spolupráci ostatné deti.

Obrázok: Izolácia prvej hlásky

Obrázok: Slabiky

Obrázok: Pomenovanie predmetov

5.5.11 Komunikácia medzi nami

Meno autora	Yuliia Barzhak
Názov činnosti	Škôlkové kino
Téma	Komunikácia medzi nami
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie (zrakové)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Učiteľka nabáda deti, aby slovami, pohybom alebo mimikou vyjadrili, čo vidia vo filme ■ Vynechá pohyb v hudbe a pohybových hrách ■ Učiteľka vytvára situácie, v ktorých deti využívajú prvky dramatickej improvizácie
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Dieťa so ŠVVP sa snažíme čo najviac zapojiť do dialógu a dramatickej improvizácie. Pokiaľ sa deti so ŠVVP nevyjadrujú alebo sa nezapájajú, pýtame sa na ich názor pri komunikácii, vypočujeme si ich verziu príbehu. V prípade potreby im pomôžeme podpornými otázkami.
Príprava/pomôcky	Interaktívna tabuľa, film/rozprávka
Zadanie/inštrukcie	„Pozrieme si film/rozprávku bez prehrávania zvuku. Budeme sledovať, čo sa tam deje. V polovici film/rozprávku zastavíme a skúsime spoločne vymyslieť, o čom postavy hovoria, o čom je príbeh. Potom si film/rozprávku pozrieme aj so zvukom a po skončení preberieme, ako sa nám podarilo obsah odhadnúť. Alebo bol príbeh úplne iný? Podarí sa vám ho prerozprávať? Skúsime vymyslieť vlastný text k príbehu? Dokážeme aj kúsok zahrať? Poďme si rozdeliť roly.“
Popis	<p>Učiteľka sleduje s deťmi v triede film/rozprávku bez zvuku. V polovici film/rozprávku zastaví, aby mali deti príležitosť na brainstorming, o čom by príbeh mohol byť. Je dobré, keď sa k tomu vyjadrí viac detí. Potom film/rozprávku spoločne dopozerajú a znova si vymenia názory na obsah príbehu.</p> <p>Potom učiteľka rozdelí deti do skupiniek (max. 2 až 3 deti v skupine), ich úlohou bude vymyslieť dialógy podľa vlastnej fantázie. Potom deti príbeh zdramatizujú.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„O čom je podľa vás film/rozprávka? Aké situácie tam riešia herci? O čom asi hovoria? Alebo o kom? Vidím, že preberáte túto scénu, na čo ste prišli? Ako bude príbeh asi pokračovať ďalej? Oceňujem, že ste sa neostýchali a vymysleli ste si vlastný príbeh. Dokázali ste ako skupina veľmi pekne spolupracovať. Vymysleli ste skutočne zaujímavý príbeh. Oceňujem, že ste ho nechali rozprávať mladšie deti.“
Otázky na zamyslenie	<p>Chceli by ste si takto zahrať znova?</p> <p>Čím to pre vás bolo zaujímavé?</p> <p>Aké je to sledovať rozprávku bez zvuku?</p> <p>Je to ľahké alebo ťažké?</p> <p>Je niečo, čo vás prekvapilo?</p> <p>Čo vám robilo najväčší problém?</p> <p>Ktorá časť vás najviac zaujala?</p>

Riziká/odporúčania

Snažte sa, aby sa pri rozprávaní príbehu striedalo čo najviac detí.
Dĺžka príbehu je max. 10 minút.
Skupiny rozostavte čo najďalej od seba, aby pri vytváraní vlastného dialógu neboli ovplyvnené verziou inej skupiny.

Obrázok: Komunikácia medzi nami 1

Obrázok: Komunikácia medzi nami 2

5.5.12 Štyri ročné obdobia

Meno autora	Yuliia Barzhak, Zuzana Sádovská
Názov činnosti	Farebné ročné obdobie
Téma	Štyri ročné obdobia
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie (sluchové)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vyjadrovať hudbu pohybom ■ Uplatniť vlastnú predstavivosť ■ Spolupracovať pri spoločných činnostiach ■ Charakterizovať ročné obdobia, rozlišovať ročné obdobia podľa typických znakov – uplatňovať verbálnu a neverbálnu komunikáciu vo vzťahu k obsahovému kontextu ■ Vyjadrovať vzťah k životnému prostrediu pomocou umeleckých výrazových prostriedkov ■ Uplatňovať tvorivosť pri hre
Vek dieťaťa	4 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti so ŠVVP môžu túto aktivitu vykonávať spoločne vo dvojiciach.
Príprava/pomôcky	Farebné stuhy, hudobné nahrávky, CD prehrávač, obrazový materiál – znamenie ročných období, značky
Zadanie/inštrukcie	<p>„Lahnite si na chrbát, zatvorte oči a počúvajte zvuk prírody. Vybaví sa vám niečo, keď počujete tieto tóny? Vnímajte, čo si predstavujete, budeme sa o tom potom rozprávať. Po vypočutí pesničky si sadnete a budete sa rozprávať: Ako sa podľa vás pohybuje zima? A ako sa pohybuje leto? Kto sa pohybuje pomalšie? Ako sa pohybuje letný vánok a ako sa pohybuje padajúca snehová vločka v zime? Ako tancujú listy vo vetre na jeseň? Teraz sa budeme pohybovať ako jarné kvety na lúke, keď zafúka vetrík. Rozdelíme sa do skupín a vo dvojici skúsime stvárniť počasie ostatným kamarátom v skupine, ktorí ho budú hádať. Dohovárajte sa vo dvojici, ako sa úlohy zhostíte.</p> <p>Zahráme si hru na ročné obdobie. Budete sa pohybovať podľa rytmu hudby. Keď sa hudba stíši, zabehnete do rohu zhodného s farbou stužky vo vašej ruke.“</p>
Popis	<p>Učiteľka zahrá deťom pesničku, ktorá charakteristicky vyjadruje premeny prírody. Deti počúvajú so zavretými očami a predstavujú si, čo im učiteľka v hudbe hovorí. Dej príbehu súvisí so znakmi ročných období – svieti slnko, prší, fúka vietor, zo stromov padá lístie, tancujú snehové vločky, rastú kvety, deti púšťajú šarkany atď. Následne spoločne rozvinú diskusiu o svojich predstavách a vymýšľajú ďalšie možné znázornenie zmien počasia a dejov prírode.</p> <p>Potom sa deti rozdelia do skupín minimálne po dvoch. Dvojica stvárni ostatným svoje počasie a druhá dvojica diskutuje o tom, čo by to mohlo byť. Potom si roly vymenia.</p> <p>Po skončení aktivity si deti zahrajú pohybovú hru nazvanú štyri rohy.</p> <p>Učiteľ zavesí do každého rohu triedy stužku, ktorá charakterizuje ročné obdobie (žltá – jeseň, modrá – zima, zelená – jar, červená – leto).</p>

Popis	<p>Deti si z vrečka vyberú farebnú stužku. Voľne sa pohybujú po triede do rytmu hudby, keď učiteľka hudbu stlmí, úlohou detí je schovať sa do ich kútov – podľa toho, akú farbu stužky držia v ruke.</p> <p>Učiteľka postupne hru obmieňa tým, že do kruhu pozýva len tie deti, ktoré predstavujú jeseň, jar, leto, zimu.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Si krásny list vo vetre. Keď ťa vidím, ako sa ľahko pohybuješ, vybaví sa mi jarná lúka s motýľmi. Je to tvoja predstava? Myslíš si, že listy lietajú len po zemi alebo aj vo vzduchu? Čo keby sme si to skúsili? Myslíte si, že keď letí snehová vločka, je jej zima? Skúsíte znázorniť rôzne druhy vetra – vánok, víchricu, tornádo? Vidím, že sa vám darí dohovoriť sa na podobe vetra. Vystriedali ste sa všetci? Potrebuje ešte niekto čas na dokončenie úlohy?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Počul/-a si niekedy pieseň, ktorú som ti pustila na začiatku? Čo bolo pre teba najťažšie? Ktoré „počasie“ ti bolo najpríjemnejšie? Bolo zložité rozlíšiť náladu hudby? Stalo sa niekedy, že by sa ti nič nevybavilo? Bolo ťažké dohovoriť sa vo dvojici, ako bude vaše „divadlo“ vyzerat’? Čo ste riešili za situácie? Zvládli ste sa všetci vystriedať? Akú inú farbu by si chcel/-a, aby mala tvoja stuha? Prečo? Aké iné ročné obdobie by ste chceli mať v našej hre? Čo ste sa týmto cvičením naučili? Bolo ťažké sa sústrediť?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Prvú aktivitu je lepšie vykonávať vonku. Zaistite bezpečný pohyb detí počas aktivity. Nebojácnyim deťom umožnite pohyb vo dvojiciach.</p>

5.5.13 Šport

Meno autora	Veronika Ojo
Názov činnosti	Čo je to?
Téma	Šport
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie (hmatové)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none">■ Identifikuje hmatom a opíše, o aký predmet ide■ Vie určiť, o aký šport ide, a opísať, čo sa v tomto športe robí a používa■ Dodržiava pravidlá hry (nešepká ani nehovorí, aký predmet drží v ruke)
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deťom so ŠVVP poskytneme viac času, aby si mohli predmety pri činnosti ohmatať.
Príprava/pomôcky	Športové vybavenie (puk, pomôcky na basketbal, bejzbal...), tráva, piesok, ľad, voda, helma, futbalový dres, plavecká čiapka, sukne, rukavice
Zadanie/inštrukcie	Deti, čaká nás športový súboj s tromi stanovišťami.
Popis	<p>V priestore materskej školy (na ihrisku, v triede) sú tri stanovišťa v rovnakých vzdialenostiach. Každá aktivita má na stanovištiach vopred pripravené pomôcky:</p> <ol style="list-style-type: none">1. športové náčinie (puk, futbalová lopta, korčule);2. športové pomôcky, voda v nádobe, tráva v nádobe, ľad v nádobe, piesok v nádobe;3. detské pomôcky, športové oblečenie (futbalový dres, plavecká čiapka, helma...). <p>Deti sa rozdelia do skupín po troch, aby si mohli vystriedať roly na každom stanovišti – hádajúci, asistent (pomáha nasadzovať masku a zaisťuje bezpečnosť hádajúceho) a sprievodca (hľadá cestu k stanovištu, podáva hádané predmety). Deti sa v skupine dohováraajú na postupe a striedaní rol.</p> <ol style="list-style-type: none">1. V prvej úlohe deti hmatom zistia a potom určia predmet a použitie náčinia, ktoré si vybrali z kôpky.2. Pomocou hmatu budú hádať a určovať, pri akých športoch sa vyskytujú dané materiály (plávanie vo vode, korčuľovanie na ľade, behanie na piesku...).3. V poslednej aktivite deti najprv hmatom zistia, čo by to mohlo byť za predmet, a potom sa pokúsia obliecť si daný kus odevu/vybavenia tak, ako si myslia, že by sa mal nosiť. <p>Na všetkých stanovištiach majú deti na očiach šatku.</p> <p>Po skončení aktivity môžeme s deťmi ešte prebrať, aké všetky športy prostredníctvom pomôcok spoznali a čo sa o športoch dozvedeli. V prípade dostatku času je dobré si športy aj vyskúšať. Aj keď len improvizovane, aby deti mali možnosť si predstaviť, o čo vlastne ide.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Čo si myslíte, že držíte v ruke? Chladí vás to, čo držíte v ruke? Čo by to teda mohlo byť? Páči sa vám materiál toho, čo držíte v ruke? Aký materiál by to mohol byť? Kam patrí to, čo držíte? Na nohy, na ruky? Aký ďalší šport sa hrá na ľade? Vo vode? Vidím, že spolu diskutujete, o čom? Darí sa vám striedanie rol?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ktorá hra sa vám páčila najviac? Prečo? Chceli by ste si ju zahrať znova? Prečo? Čo bolo najťažšie uhádnuť? Bolo veľmi ťažké uhádnuť, čo držíte v ruke iba pomocou hmatu, bez toho, aby ste to videli očami? S akými športmi ste sa zoznámili? Ako sa vám spolupracovalo? Myslíte si, že je ľahké žiť bez zraku? Bez možnosti vidieť? Dokážete opísať, ako ste sa cítili, keď ste nič nevideli?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Potom čo si deti nasadia na oči šatky, odporúčame sprievodcovi, aby predmety v aktivitách premiešal, aby si hádajúci nevyberal predmety naspamäť.</p> <p>V prvej a tretej aktivite odporúčame predmety zabaliť do nepriehľadného vrečka, aby deti nemohli predmety už vopred identifikovať.</p>

Obrázok: Alice háda, čo to je

Obrázok: Čo máme na tanieri?

Obrázok: Leila háda piesok

Obrázok: Siahli sme si ľad

Obrázok: Pracujeme spolu

Obrázok: Predmety

Obrázok: Čo to môže byť?

Obrázok: Plavecké potreby

Obrázok: Hľadáme oblečenie pre plavcov

5.5.14 Zvieratá

Meno autora	Zuzana Sádovská
Názov činnosti	Na dvore
Téma	Zvieratá
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie (sluchové)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Aktívne počúva detskú hudbu, pesničky a spev učiteľa ■ Vyjadruje zážitky z počúvanej hudby slovne, pohybom alebo inými výtvarnými prostriedkami ■ Rozpozná detský hlas, mužský, ženský, sólový spev, skupinový spev, zvuk najznámejších klasických nástrojov, odkiaľ zvuk vychádza a tón
Vek dieťaťa	3 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deti so ŠVVP motivujeme k účasti na aktivitách – uistujeme ich, že ich spolupráca je pre celkový výsledok dôležitá. Pomôžeme im vybrať vhodný nástroj. Prípadne sa dohodujeme s deťmi na spoločnej pomoci s udrжанím rytmu atď.
Príprava/pomôcky	Audio: hlasy zvierat, pieseň Keď som ja slúžil, kruhy (hula-hup), obrázky a figuríny zvierat.
Zadanie/inštrukcie	„Deti, dnes nás čaká zaujímavá úloha. Pomocou sluchu budete v skupine hľadať zvieratá, ktorým patrí hlas zo zvukovej nahrávky. Potom k nim z hromady obrázkov na zemi budete priradovať aj mláďa. Na druhom stanovišti skúsíte natrénovať koncert pre kamarátov na pieseň, ktorú sme spievali na rozcvičke. Vašou úlohou bude rozdeliť si v skupine nástroje a vymyslieť, ako pieseň hudobne predvediete. Nezabudnite, že každý orchester má svojho dirigenta, ktorý pomáha hudobníkom hrať v správny čas. Našli by ste v skupine niekoho, kto s tým už má skúsenosť alebo to chce vyskúšať? Môžete aj hlasovať.“
Popis	<p>Trieda môže byť usporiadaná ako farma. V priestore sú rozmiestnené zvieratá (plastoví panáčikovia, obrázky...). Pred začatím aktivít si všetky deti zahrejú hlasivky pomocou dychovej a hlasovej rozcvičky (nádych do bránice a výdych – rytmická rozcvička napr. na slová ka-čen-ka, ko-čič-ka, kra-va, ko-zič-ka). Rytmizáciu spoja s tlieskaním a zaspievajú si pesničku Keď som ja slúžil. Deti sa pohybujú po dvore ako domáce zvieratá a napodobňujú zvuky tých zvierat, ktoré deti navrhujú. Učiteľka im k tomu hrá na klavíri príslušnú melódiu (napr. krava – pomaly a lenivo, hlboké tóny, kura – veselo a jemne a vysoké tóny).</p> <p>Učiteľka pomôže deťom rozdeliť sa do dvoch skupín a odlíši ich farebnými náramkami. Deti prejdú činnosti na stanovištiach spoločne, úlohy plnia v skupinách podľa farieb náramkov. Zatiaľ čo prvá skupina plní prvú úlohu, druhá skupina detí plní druhú úlohu, potom si roly vystriedajú.</p> <p>Stanovište 1: Na zemi sú prichystané obrázky dospelých zvierat a ich mláďat. Na základ zvukovej nahrávky nájde skupina príslušné zviera a potom k nemu priradí mláďa. Druhy zvierat radí podľa počúvania nahrávky. Spoločne kontrolujú správnosť a pomáhajú si.</p> <p>Stanovište 2: Deti si s pomocou učiteľky pripravujú „koncert“ s Orffovými nástrojmi k piesni Keď som ja slúžil. V skupine si rozdeľujú úlohy, diskutujú o podobe koncertu a hudobného sprievodu. Po nácviku predvedú svoje umenie kamarátom z druhej skupiny. Potom pokračujú k inému stanovištu a „koncert“ nacvičuje ďalšia skupina.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivít	<p>„Vidím, že ste spoznali všetky zvieratá po hlase. Zdajú sa vám nejaké zvuky podobné? Poradte sa v skupine, čo by to mohlo byť za zviera. Darí sa vám hľadať mláďatá? Rozdeľte si v skupine roly, nech sa vám „koncert“ dobre nacvičuje. Máte už dirigenta? Čo bude jeho úlohou? Viete všetci, kedy a čo máte hrať? Koho prípadne požiadate o pomoc?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Aké bolo vnímať všetko len sluchom? Darilo sa vám rozoznať zvuky? Poplietli ste nejaký? Museli ste v skupine aj diskutovať? Bolo jednoduchšie hľadať sluchom alebo zrakom? Riešili ste nejakú chybu? Ako? Ako ste vyriešili v skupine rozdelenia úloh na koncert? Pomáhala vám práca dirigenta? Zvládli ste pri koncerte počúvať sa navzájom? Čo ste sa dnes naučili?</p>
Riziká/opporúčania	<p>Pokiaľ to priestory dovoľia, je lepšie skupiny rozdeliť tak, aby sa nerušili. Učiteľ zostáva v úlohe poradcu, deti sa aktivitu snažia viesť samostatne.</p>

Obrázok: Priradujeme zvieratám ich mláďatá

Obrázok: Zvieratá – pomôcka

Matčká škola, ul. Klášterská 1557, 432 01 Kadaň, příspěvková organizace

- VĚCLA – ERASMUS** – Skládání dřevěných pláštů podle symbolu geometrického tvaru (léžší variantou) a podle barvy (lehčí variantou) – včelí dílo
 - Pomůcky: Dřevěné píšťalce – 2 varianty
 - POPS AKTIVITY: Skládání píšťalví k sobě
- MRAVENEC – ERASMUS** – Cesta mravenců podle instrukce
 - Pomůcky: Spiky z 3D tiskárny naplněné na podložku, zvukové trubky jako klády, hmatové žetvonce s kamínky, rýží, pískem, čočkou atd., celkem 5 variant (5 variant hrudka, 5 různých variant trubky, game na skupinovú prácu (aby byly děti spojené, ale pružné)
 - POPS AKTIVITY: Děti jako mravenci jsou podle instrukce do mravenčího.
- MRAVENEC – ERASMUS** – Jak si mravenci předávají informace
 - Pomůcky: Rukavice, magnety, obrázky nařazené, podřazené
 - POPS AKTIVITY: Děti si navzájem rukavicemi a magnetem a hledají obrázky, které se jim přichytí na rukavici. Magnet se stálým pólem se bude odpuzovat a náhodí tedy druhé skupině. Děti si navzájem obrázky a určí nařazený pojem, který vyberou také z obrázků.
- BERUŠKA – ERASMUS** – Berušky letí ke květině
 - Pomůcky: kartičky k záměnu barvy květin
 - POPS AKTIVITY: skupina dětí si vyznačí berušku s barevnými tečkami, zkusíme do obálky a domluví si ve skupině, jak si zapamatují barvy. Obdrží nevykreslenou berušku a po jednom křáji jako berušky na květině, kde je pastouka nějaké barvy jako květinu. Zameríme a letí zpět. Předě každému. Po vybarvení porovnájí s beruškou, kterou dostali na začátku. (Tři děti a 7 teček). Dvě stanoviště osobně. Pro mladší s 3m tečkami.
- PAVOUK – Pavoučí síť – SAMOOBSLUŽNĚ**
 - Pomůcky: provaz, očka
 - POPS AKTIVITY: pavoučská k protlačení
- PLŮŠTICE** – Pluštice se snaží dostat k čili
 - Pomůcky: Obědové talíře
 - POPS AKTIVITY: Děti se spojili obratí, jako pluštice a snaží se společně projít cestu
- CHROBÁK** – Chrobák si válí svoji kuličku
 - Pomůcky: Velké overbaly
 - POPS AKTIVITY: děti kuli kuličku do svého domčka

Bankovní spojení: IČO 23638442/0100 70 698 457
 Dat. schůzky: 4/14/2015
 Telefon: 474 241 376
 E-mail: ms.mystytnick.kladan@gmail.com
 Webová stránka: http://www.mystytnickkladan.cz/ 736 433 495

Obrázok: Spolupráca – balóniky

Obrázok: Odovzdávanie medailí

Obrázok: Návrh všetkých stanovišť

5.5.15 Životné udalosti dieťaťa

Meno autora	Veronika Ojo, Zuzana Sádovská, Yuliia Barzhak a kolektív MŠ Kalinčiakova, Bratislava
Názov činnosti	Nočné hľadanie pokladu
Téma	Životné udalosti dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie (zvukové)
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Komunikovať pomocou celých viet ■ Rešpektovať pravidlá hry ■ Identifikovať zvuky každodenného života na základe pozorného počúvania nahrávky
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	V skupinách, kde sú deti so ŠVVP, odporúčame, aby dieťa sprevádzal učiteľ materskej školy, ktorý zaistí, aby sa dieťa samovoľne neodpojilo od skupiny a nestratilo sa, alebo sa uistí, že je dieťa aktívne zapojené do hľadania pokladu.
Príprava/pomôcky	Hovoriace štipce (Stiefel), odmena pre deti (ľubovoľná podľa pravidiel materskej školy)
Zadanie/inštrukcie	„Dnes večer budete hľadať poklad v našej materskej škole. Na štipcoch sú nahraté rôzne zvuky. Vašou úlohou bude vypočuť si nahrávku, zistiť, kde môže byť ukrytý ďalší štipec, a nájsť ho. Na konci vašej cesty na vás čaká poklad. Musíte však pozorne počúvať zvuky nahrané na štipcoch, tie vás povedú. Štipce nechajte tam, kde ste ich našli. Každá skupina bude mať vlastnú farbu štipcov, aby iná skupina nevzala štipec, ktorý jej nepatrí.“
Popis	V priestoroch škôlky sú umiestnené hovoriace štipce, na ktorých sú nahrané rôzne zvuky, ktoré deťom napovedajú (kroky, otváranie dverí, otočenie kohútika). Deti si vždy vypočujú nahrávku a v skupine sa dohodnú, kadiaľ budú pokračovať, kam ich zvuk vedie. Štipec nechajú tam, kde ho našli. Deti sú rozdelené do štyroch skupín. Na konci cesty na nich čaká na rôznych miestach poklad.
Spätná väzba a podpora počas aktivity	„Dobrá práca, našli ste svoj štipec? Čo by mohol znamenať zvuk na nahrávke? Kam vás asi zavedie? Pripomína vám tento zvuk niečo? Skúste sa v skupine poradiť. Vidím, že sa všetci pozorne počúvate. Povedzte si navzájom svoje nápady, čo by to mohlo byť za zvuk a kam vás dovedie ďalej. Je dobré, že sa vzájomne počúvate.“
Otázky na zamyslenie	<p>Bolo ťažké uhádnuť, čo bolo na štipcoch zaznamenané? Prečo?</p> <p>Kde inde by mohli byť štipce položené?</p> <p>Bol niektorý zvuk mätúci?</p> <p>Ako ste postupovali pri odhaľovaní zvuku?</p> <p>Darilo sa vám spolupracovať?</p> <p>Pomáhali ste si v skupinách pri hľadaní pokladu?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Deti odporúčame rozdeliť do skupín podľa rôznych schopností a znalostí.</p> <p>Umiestnite štipce do väčších vzdialeností, aby bolo pre deti ťažšie nájsť ďalší štipec.</p> <p>Štipce nechajte na viditeľných miestach, aby si ich deti všimli.</p>

Obrázok: Hurá, ideme hľadať poklad

Obrázok: Niečo sme našli

Obrázok: Máme poklad!

5.5.16 Bezpečnosť na cestách

Meno autora	Julijana Kološa
Názov činnosti	Červený/zelený semafor
Téma	Bezpečnosť na cestách
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Podpora zrakového a sluchového vnímania ■ Získanie zručností v oblasti bezpečnosti dopravy ■ Vnútoraná a vonkajšia orientácia
Vek dieťaťa	4 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia poskytujeme individuálnu pomoc, aby pochopili pokyny. V prípade potreby ponúkame ďalšie ukážky a vysvetlenia. Upravíme trvanie úlohy a poskytneme potrebný priestor, aby sme im umožnili účasť v skupine. Podporujeme spoluprácu medzi všetkými deťmi a umožňujeme rôzne spôsoby vyjadrovania, ako je pantomíma, používanie ich rodného jazyka alebo neverbálna komunikácia. Poskytujeme zdroje ako obrázkové slovníky a iné pomôcky.
Príprava/pomôcky	Vizuálne materiály (semafor), raketa (červená a zelená), žetóny (z jednej strany zelené, z druhej strany červené), balančné bicykle, prilby, dopravné značky, semafore
Zadanie/inštrukcie	<p>„Dnešnou témou je bezpečnosť v doprave: Na začiatok vám predstavím pojem semafor. Vie niekto, čo je semafor? Kde ho nájdeme? Čo sa deje na semafore? Čo znamená zmena farieb na semafore pre účastníkov premávky? V rukách držím dve rakety; sú to naše semafore. Jedna raketa je červená, druhá zelená. Všimli ste si niekedy tieto dve farby počas premávky? Kde? Čo znamenajú tieto farby? Červená znamená stop, takže sa zastavíte. Zelená znamená ísť, takže sa začnete hýbať. Dávajte pozor na farbu rakiet, pretože sa budú striedať.“</p> <p>Potom dáme každému dieťaťu žetón, ktorý má na jednej strane červenú a na druhej zelenú farbu. Budeme ich povzbudzovať, aby sa zapojili do dialógu a diskusie v malých skupinách. Každé dieťa hodí žetón. Ak dopadne na zelenú stranu, bude mať možnosť porozprávať sa o bezpečnosti premávky, podeliť sa o svoje skúsenosti s príchodom do škôlky, opísať svojim kamarátom dopravné značky, ktoré pozná a podobne. Ak žetón dopadne na červenú stranu, deti budú musieť počkať na hod žetónom až v ďalšom kole.</p> <p>Prípravujeme vonkajšie cvičisko s prekážkami a dopravným značením. Deťom pripomenieme dôležitosť bezpečnosti cestnej premávky a potrebu dodržiavať dopravné predpisy. Používanie prilieb je povinné.</p>
Popis	<p>Deti sú rozdelené do skupín. Hru je možné hrať buď na ihrisku, alebo vo väčšom priestore, akým je telocvičňa. S deťmi sa zapájame do diskusie o bezpečnosti premávky a oboznamujeme ich s pravidlami hry. Keď je červená raketa hore, deti sa prestanú pohybovať; ak je hore zelená raketa, deti sa pohybujú po priestore. Deti musia sledovať rakety a podľa toho reagovať.</p> <p>Pri rozdávaní žetónov deťom vysvetľujeme pravidlá hry a povzbudzujeme ich, aby pozorne počúvali. Hru je možné hrať aj v herni. Každé dieťa hádže žetónom, upevňuje si pravidlá bezpečnosti cestnej premávky a vysvetľuje, čo znamenajú dopravné značky. Ostatné deti počúvajú, aktívne sa zapájajú do rozhovoru, zdieľajú svoje skúsenosti a sumarizujú.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Vidím, že spolupracujete a pomáhate si.“</p> <p>Nabádame deti, aby hovorili o bezpečnosti cestnej premávky a upevňovali si pravidlá cestnej premávky. Počas úloh ich chválíme, čím ich motivujeme. Ak deti pokynom nerozumejú, úlohy dodatočne predvedieme, vysvetlíme a ponúkneme im individuálnu pomoc.</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Ako ste sa cítili pri plnení úlohy? Kto začal prvý? Ako ste sa dohodli? Pomáhali ste si navzájom? Ako ste postupovali pri riešení úlohy? Zdala sa vám úloha náročná? Čo ste sa naučili?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Hra sa hrá v pokojnom a uvoľnenom prostredí. Môžeme nastaviť časový limit hry, napr. zazvonením naznačiť, kedy má dieťa hodiť žetón. Deti nabádame, aby premýšľali o bezpečnosti cestnej premávky, ako aj zdieľali svoje skúsenosti.</p>

Obrázok: Semaforey a rozprávanie detí

Obrázok: Rakety

Obrázok: Vzdelávacia hra Červené/zelené svetlo

Obrázok: Vzdelávacia hra na posilnenie bezpečnosti premávky

Obrázok: Bezpečný dojazd 1

Obrázok: Bezpečný dojazd 2

5.5.17 Materiály a ich vlastnosti

Meno autora	Sumedija Agić, Špela Dovjak
Názov činnosti	Pohybová hra
Téma	Materiály a ich vlastnosti
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozvíjanie vnímania a rozlišovania rôznymi zmyslami (hlavne sluchové rozlišovanie tónov, zrakové rozlišovanie predmetov) ■ Zlepšenie schopnosti sústrediť sa na činnosť a udržať pozornosť ■ Nácvik rozpoznávania zvukov a vhodnej reakcie (vrátane dodržiavania pokynov na zaujatie špecifických pozícií a rozpoznávania a reagovania na dva alebo viac zvukov zmenou pohybu alebo pozícií v sekvencii)
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Rozdeľte deti do malých skupín a nechajte ich, aby sa medzi sebou rozhodli, kto ako prvý prevezme úlohu vedúceho skupiny. Neskôr by si mali navzájom vymeniť úlohy. Ak je to možné, zaistíte, aby boli skupiny v herni umiestnené v určitej vzdialenosti od seba, alebo použijete rôzne materiály s odlišnými zvukmi, aby ste predišli rušeniu. Deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia poskytnite individuálnu pomoc – dodatočným vysvetlením pomalšou a jasnejšou rečou, jednoduchším jazykom alebo použitím vizuálnych pomôcok, ktoré im pomôžu lepšie porozumieť pokynom.
Príprava/pomôcky	Náčinie na varenie z rôznych materiálov (sklenené dózy, smaltovaný hrniec, drevené a plastové misky, kovové náčinie, varešky)
Zadanie/inštrukcie	<p>„Našou dnešnou témou sú materiály a ich vlastnosti: Už ste niekedy počuli zvonieť zvonček? Ako by ste opísali ten zvuk? Je to pekné, hlasné alebo tiché? Ako je to možné? Z akého materiálu sa zvončeky zvyčajne vyrábajú? Myslíte si, že zvuk by bol rovnaký, keby bol zvonček vyrobený z dreva, plastu alebo skla? Čo keby bol zvon vyrobený z kovu, ale iba zvonček vo vnútri zvona bol vyrobený z iného materiálu, ako je drevo alebo plast? Myslíte, že zvuk bude rovnaký? Čo by sa stalo so zvukom, keby ste zvonček vo zvone obalili bublinkovou fóliou alebo plstou?</p> <p>Vašou dnešnou úlohou je identifikovať rôzne materiály na základe ich zvuku v herni. Na údery do predmetov použijete drevenú varechu. Čo si myslíte o produkovanom zvuku? Je to lahoda pre uši? Potom skúste namiesto drevenej varechy použiť kovovú lyžicu. Ako sa vám páči zvuk teraz? Je zvuk tichší alebo hlasnejší? Nakoniec kovovú lyžičku omotajte kúskom plsti alebo bublinkovej fólie a zaistíte gumičkou. Ako sa zvuky líšia? Je rozdiel, či udriete na dutý alebo pevný predmet? Aký je v tom rozdiel?“</p>

Zadanie/inštrukcie	<p>„Teraz, keď ste preskúmali rôzne predmety a ich zvuky, diskutujte vo svojej skupine a určite, z akých materiálov sú predmety vyrobené. Ďalej sa rozhodnite, kto povedie úlohu ako prvý, a majte na pamäti, že neskôr si úlohy vymeníte. Budete hrať pohybovú hru. Vedúci tímu udrie do predmetu drevenou varechou a zvyšok skupiny vytvorí pre tento zvuk špecifický pohyb. Keď počujete tento zvuk, mali by ste okamžite vykonať zodpovedajúci pohyb a dostať sa do určenej pózy. Potom vymyslíte ďalšie pohyby a pózy na zvuky vydávané na iných predmetoch. Opakujte pohyby na každý zvuk niekoľkokrát, aby ste sa uistili, že si ich všetci v skupine zapamätajú. Teraz môže pohybová hra začať. Keď vodca udrie drevenou varechou na určitý predmet a vy budete počuť zvuk, rýchlo vykonajte dohodnutý pohyb. Venujte pozornosť zvuku, aby ste sa uistili, že sa dostanete do správnej pózy. Vodca si môže vybrať, na ktorý predmet udrie. Predmety sa môžu líšiť, ale vodca môže, ak sa tak rozhodne, udrieť na ten istý predmet niekoľkokrát za sebou. Po každom údere by mal vodca chvíľu počkať, aby umožnil zvyšku skupiny dostať sa do dohodnutej pózy. Hru môžete hrať súťažne. Napríklad, ak sa dieťa pomýli, musí si sadnúť. Hru vyhráva posledné dieťa, ktoré ešte stojí.“</p> <p>Počas prvých kôl hry môžu deti vidieť, na ktoré predmety vedúci tímu udiera. Neskôr môžu hru zopakovať, avšak predmety, na ktoré bude vedúci tímu udierať, už neuvidia, len budú počúvať zvuk.</p> <p>Môžu skúsiť aj iný variant, napríklad vodca udrie na dva alebo tri predmety za sebou a potom počká, kým ostatné deti urobia pohyb alebo sa dostanú do dohodnutej pózy v rovnakom poradí, v akom počuli jednotlivé zvuky. „Rozumiete, čo je vaša úlohou? Rozumiete pokynom? Môže niekto v skupine zopakovať pokyny?“</p>
Popis	<p>Pedagóg priblíži deťom tému materiálov a diskutuje s nimi o tom, ako sa materiály navzájom líšia, aké rôzne vlastnosti majú. Učiteľ povzbudzuje deti, aby preskúmali a vymenovali tieto materiály a vlastnosti. V malých skupinách potom deti skúšajú, ako znejú rôzne materiály po údere na ne. „Ktoré materiály tlmia zvuk? Ktoré materiály ho umocňujú?“</p> <p>Potom sa deti zapoja do aktivity. Musia venovať veľkú pozornosť predmetu, na ktorý vodca udrie, a reagovať primeraným pohybom. V závislosti od schopností detí je možné úlohu upraviť. Deti sa môžu napríklad odvrátiť od vedúceho, čo pomáha rozvíjať sluchové vnímanie. Ako alternatívu môže vedúci tímu vytvoriť postupnosť zvukov, ktoré musia deti rozpoznať, a potom opakovať dohodnuté pohyby v rovnakom poradí. Pred začatím aktivity by sa deti mali medzi sebou rozhodnúť, aký pohyb budú robiť, kto bude vedúci ako prvý a ako sa budú striedať, aby každý dostal šancu byť vedúcim.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Ako hra napreduje? Je pre vás ťažké rozoznať zvuky? Robíte často chyby? Je herňa dostatočne tichá, aby ste zvuky počuli zreteľne? Dostal každý v skupine šancu byť lídrom?“ Na začiatku povzbudzujte deti, aby používali menej predmetov a pohybov. Potom postupne zvyšujte náročnosť.</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Páčila sa vám úloha? Zdalo sa vám to náročné? Ktorá časť zadania bola najnáročnejšia? Podarilo sa vám rozlíšiť všetky zvuky? Všimli ste si nejaké podobnosti medzi zvukmi? Čo si myslíte, prečo je to tak? Ak by ste túto činnosť mohli robiť znova, čo by ste urobili inak? Ako by ste ju mohli zlepšiť? Aké to bolo byť lídrom? Čo ste sa naučili o práci v skupine?</p>

Riziká/odporúčania

Odporúčame deťom pripomínať, aby počas úlohy zachovávali tiché a sústredené prostredie, vyhýbali sa vzájomnému vyrušovaniu a pozorne počúvali zvuky, ktoré spôsobuje vedúci tímu údermi na rôzne predmety. Vedúci by mal tiež skontrolovať, či členovia skupiny primerane reagovali na každý zvuk. Je dôležité striedať sa, aby každé dieťa malo možnosť zažiť rolu vedúceho skupiny.

Obrázok: Zadávanie pokynov

Obrázok: Počúvanie zvukov

Obrázok: Diskusia

Obrázok: Deti sa zúčastňujú na aktivite 1

Obrázok: Deti sa zúčastňujú na aktivite 2

Obrázok: Deti sa zúčastňujú na aktivite 3

5.5.18 Zdravá strava

Meno autora	Maja Geršak Banovič
Názov činnosti	Potravinový semafor
Téma	Zdravá strava
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozoznávanie jedla ■ Rozpoznávanie a klasifikácia vzorov ■ Podpora skupinovej spolupráce ■ Rozvíjanie sluchovej a zrakovej pozornosti ■ Rozvíjanie jemnej motoriky
Vek dieťaťa	3 – 5 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Deťom, ktoré nerozumejú jazyku, zobrazujeme a opakovane pomenúvame zobrazené jedlo. Môžeme použiť aj viacjazyčný slovník a pomenovať potraviny vo viacerých jazykoch.
Príprava/pomôcky	Potrebujeme reklamné letáky z rôznych predajní, nožnice, lepidlo, nástenku, hrubší hárok papiera B2 (v troch farbách) na semafore. Najprv vystrihnite tri veľké farebné kruhy (červený, žltý a zelený) s priemerom približne 60 cm. Potom namontujte tieto kruhy na stenu, kde budú viditeľné a prístupné deťom. Nakoniec si pripravte remeselné „stanice“, nožnice a lepidlo.
Zadanie/inštrukcie	<p>„Toto je škatuľa s letákmi. Poznáte reklamné letáky? Čo v nich nájdeme? Pozeráte si alebo listujete doma s rodičmi letáky? Na čo sú? Nakupujeme všetky potraviny, ktoré sú v letákoch? Ktoré jedlo preferujete a ktoré by ste si vybrali?“</p> <p>Teraz si z reklamných letákov vystrihnete potraviny a roztriedite ich podľa jednotlivých farieb semafora. Čo znamenajú farby na semafore? Čo predstavuje červená, žltá a zelená farba na semafore výživy? Keď zaradíte potraviny do kategórií podľa príslušného semafora, prilepíte ich na miesto.“</p>
Popis	<p>Pripravíme si tri veľké kruhy zelenej, žltej a červenej farby a pripevníme ich na nástenku. Do zeleného kruhu umiestňujeme zdravé potraviny, ktorých môžeme jesť veľa, ako sú zelenina a ovocie, alebo potraviny, ktoré môžeme jesť každý deň. Do žltého kruhu umiestňujeme potraviny, ktoré jeme príležitostne, niekoľkokrát týždenne, napríklad cestoviny. A do červeného kruhu umiestňujeme nezdravé potraviny, ktoré by sa mali konzumovať len zriedka, ako sú napríklad sladkosti.</p> <p>Deťom ponúkame reklamné letáky, aby si našli rôzne druhy jedál a nápojov. Inštruujeme ich, aby vystrihli potraviny a prilepili ich na miesto.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Rozumiete, čo je vaša úlohou? Spoznali ste všetky potraviny na obrázkoch? Viete, ako rozoznať zdravé jedlo od nezdravého? Čo môžeme použiť na pomoc pri kategorizácii potravín?“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Je všetko jedlo zdravé? Prečo si to myslíš? Ktoré jedlá z potravinového semafora jete najčastejšie? Pestujete doma nejakú zeleninu?</p>

Riziká/odporúčania

Pripomíname deťom, aby s nožnicami zaobchádzali opatrne a odporúčame im, aby si vystrihnuté jedlo ukladali na vhodnú podložku. Aktivita by mala prebiehať v tichom prostredí, aby sa deti mohli sústrediť na krájanie, triedenie a lepenie potravín do príslušného kruhu.

Obrázok: Prezeranie reklamných letákov

Obrázok: Strihanie nožnicami

Obrázok: Klasifikácia potravín

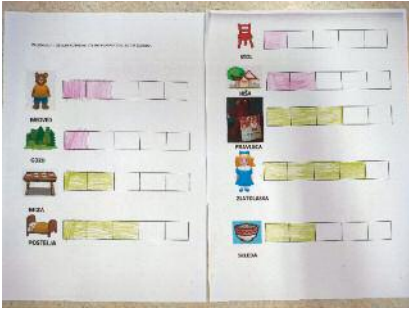

Obrázok: Lepenie potravín na semafor

5.5.19 Tradície a ľudové rozprávky

Meno autora	Špela Petrovič Štempihar, Alekseja Glinšek
Názov činnosti	„Vytlieskavanie“ slabík
Téma	Tradície a ľudové rozprávky
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rozvíjanie vnímania zvuku ■ Osvojovanie si slabikovania slov so súčasným vytlieskavaním ■ Identifikovanie a pomenovanie ľudí, zvierat, predmetov a ich vhodné formulovanie ■ Podpora vnímania a rozlišovania zvuku a sluchovo-motorickej koordinácie
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	<p>Deti sú rozdelené do menších skupín (max. 5 alebo 6 detí v jednej skupine), pričom dbáme na začlenenie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Najprv dáme úlohu aktívnejšiemu dieťaťu, ktoré bude viesť alebo predvádzať aktivitu, aby neskôr mohlo pomôcť tým deťom, ktoré budú mať problémy. Deti by si mali medzi sebou rozdeliť úlohy a určiť, kto bude rozdávať pracovné listy a viesť aktivitu. Pred realizáciou aktivity by si deti mali dôkladne prezrieť pracovné listy, opísať, čo vidia, a vymeniť si nápady o priebehu aktivity. Vedúci skupiny rozdelí pracovné listy medzi ostatné deti.</p>
Príprava/pomôcky	<p>Navrhne a vytlačíme pracovné hárky s určitým znakom (so zodpovedajúcim štítkom veľkými písmenami pod ním) a štvorcami vedľa znaku. Dieťa vyfarbí toľko štvorcov, koľko je slabík v mene postavy. Táto aktivita pomáha deťom rozpoznať a pomenovať postavy, vysloviť a súčasne vytlieskať slabiky. Aktivitu sa odporúča vykonávať v pokojnom a tichom priestore, bez vonkajších faktorov alebo rušivých vplyvov.</p>
Zadanie/inštrukcie	<p>Začneme tým, že upriamime pozornosť na pracovný list a pozrieme si postavy z ľudovej rozprávky Tri medvede. Ďalej opakujeme to, čo sme si už povedali o charakteristike ľudových rozprávok.</p> <p>„Čím sa líšia od iných rozprávok? Pamätáte si ešte, o kom je naša vybraná rozprávka? Aké sú postavy, ktoré v nej vystupujú?“</p> <p>Deťom ukážeme pracovný list a požiadame ich, aby pomenovali všetky postavy a predmety, ktoré poznajú z rozprávky (medvede, les, stoly, posteľ, stoličky, domček, rozprávka Zlatovláska). Každé slovo obsahuje určitý počet slabík.</p> <p>Pýtame sa detí: „Čo je podľa vás slabika? Počuli ste už toto slovo niekedy? Vyslovte svoje meno nahlas. Vyslovte ho pomaly a jasne. Koľko slabík počuješ? Ako si môžete pomôcť pri rozlišovaní slabík? Ako ich môžeme lepšie identifikovať a následne spočítať?“</p> <p>S deťmi spontánne vypisujeme slová, počutelne ich vyslovujeme a tleskaním určujeme počet slabík. Potom nominujeme dieťa, ktoré bude viesť hru namiesto nás. Každému účastníkovi určí slovo, ktoré potom vysloví a „vytlieska“ a na záver vyjadří príslušný počet slabík.</p> <p>Deťom sa rozdeľujú pracovné listy. Vo svojich skupinách diskutujú, rozdeľujú si úlohy medzi sebou a potom si úlohy vymenia. Aby sme skontrolovali, či pochopili zadanie, položíme im otázku, napr.: „Pochopili ste pokyny? Viete, čo musíte urobiť? Koho môžete požiadať o pomoc?“</p>

Popis	<p>Deti sa rozdelia do skupín, učiteľ im poskytne podrobné pokyny na realizáciu aktivity. Deti si medzi sebou pridávajú úlohy a majú možnosť si ich aj navzájom vymeniť.</p> <p>Učiteľ rozdá deťom pracovné listy a zároveň poskytne ďalšie pokyny dieťaťu, ktorému bola pridelená úloha vedúceho skupiny, aby pomáhal a podporoval skupinu.</p> <p>Vedúci skupiny rozdá deťom v skupine pracovné listy a niekoľko pastieliek. Deti striedavo prezentujú svoje skúsenosti a predchádzajúce poznatky súvisiace s činnosťou, ktorú sa chystajú vykonávať.</p> <p>Pozorne si prezerať obrázky na pracovnom liste, pomenúvajú postavy a predmety a pomocou tleskania počítajú slabiky. Navzájom sa počúvajú, opravujú, počítajú slabiky.</p> <p>Keď skupine dôjdu slová na pracovnom liste, vedúci skupiny vymyslí vlastné slová a skontroluje schopnosť skupiny počítať slabiky. Vedúci skupiny potom hru upraví a zvýši jej náročnosť – samotné slová nevyslovuje, tleskaním rúk len označí počet slabík. Deti potom pomenujú slová, ktoré sa zhodujú s daným počtom slabík.</p>
Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Dokážete správne pomenovať všetky postavy a predmety? Počuješ sa, keď vyslovuješ slová? Počuješ a počítáš slabiky v jednom slove? Máš nejaký problém, keď počítáš slabiky? Pozorne sa navzájom počúvajte. Sústreďte sa a venujte pozornosť.“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Splnili ste svoju úlohu úspešne? Čo bolo najnáročnejšie? Ako sa vám spolupracovalo? Čo by ste urobili inak? Zmenili, pridali alebo vynechali by ste niečo? Máte nejaké nápady, ako by sme mohli počítať slabiky inak?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Odporúčame zabezpečiť pokojné a tiché prostredie, kde sa deti môžu plne sústrediť na úlohu. Pripomeňte im, aby zachovali pokojnú atmosféru, aby mohli byť pozorné a sústredené pri tleskaní a počítaní slabík. Povzbudzujte ich, aby sa neponáhľali a vykonávali úlohu pomaly a premyslene. Zdôraznite dôležitosť spolupráce a vzájomnej pomoci, povzbudzujte ich, aby si navzájom pomáhali, poukazujte na chyby, ktoré si všimnú.</p>
Prílohy	<p>https://en.wikisource.org/wiki/Trije_Medvedi Vizuálne materiály: Klipart Tri medvede – stiahnite si zadarmo vysokokvalitný klipart Tri medvede (clipart-library.com) Zlatovláska a tri medvede – Postavy z malého sveta (twinkl.si)</p>

Obrázok: Pracovné listy

Obrázok: Vytlieskavanie slabík

Obrázok: Vyfarbovanie štvorcov v pracovnom liste

Obrázok: Dokončená úloha 1

Obrázok: Dokončená úloha 2

5.5.20 Životné udalosti dieťaťa

Meno autora	Karmen Meško
Názov činnosti	Rozpoznávanie školských predmetov hmatom
Téma	Životné udalosti dieťaťa
Oblasť kognitívneho vývoja	Vnímanie
Očakávané výsledky	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tréning hmatového vnímania ■ Identifikácia predmetov hmatom ■ Poznávanie školských pomôcok ■ Vывodzovanie záverov o predmetoch na základe hmatu ■ Identifikácia vlastností predmetov hmatom ■ Rozpoznávanie rôznych materiálov jednotlivých predmetov zrakom a hmatom
Vek dieťaťa	5 – 6 rokov
Odporúčania na prácu s dieťaťom so ŠVVP alebo dieťaťom s ťažkosťami	Dbáme na to, aby deti zo sociálne znevýhodneného prostredia boli rovnomerne rozdelené do skupín. Do tašky im dávame rôzne školské predmety, aby sme ich motivovali k aktívnej účasti, zdieľaniu a hľadaniu skrytých predmetov. Na pomoc môžeme použiť obrázky školských predmetov, plagát, obrázkový slovník atď.
Príprava/pomôcky	Veľká plátenná taška, 2 až 3 perá, ceruzky, gumené, malý a veľký zošit, pravítka, guľa, bezpečnostné nožnice, štetce, vodové farby, paleta, papuče, odrážadlo, zápisník
Zadanie/inštrukcie	<p>Začíname rozhovorom o škole, deti sa delia o svoje skúsenosti a premýšľajú o predmetoch, ktoré v škole potrebujú.</p> <p>„Čo sa vám vybaví, keď povieme škola? Boli ste už niekedy v škole? Čo potrebujeme, aby sme mohli chodiť do školy?“</p> <p>Deti rozdelíme do malých skupín a každá skupina dostane tašku s rôznymi predmetmi. Každé dieťa v skupine ohmatá predmety a pomenuje ich bez toho, aby sa pozrelo do tašky.</p> <p>Dieťa vyberie predmet z tašky a snaží sa zistiť, na čo sa používa, a opísať jeho vlastnosti.</p> <p>„Poznáte už tieto predmety? Používali ste ich už niekedy predtým? Sú predmety príjemné na dotyk? Kedy sa tieto predmety používajú? Čo majú spoločné?“</p> <p>Potom pokračuje ďalšie dieťa, ktoré je na rade. Deti v skupine sa navzájom rozprávajú, kladú si otázky a pomáhajú si pri identifikácii a opise predmetov. Počas aktivity učiteľ poskytuje spätnú väzbu a povzbudzuje deti, aby spolupracovali a navzájom si pomáhali.</p>
Popis	<p>Aby sme deti viac motivovali, navštívime spoločne blízke základné školy.</p> <p>Cieľom plánovanej aktivity bude dať deťom príležitosť spoznať predmety, ktoré budú používať každý deň v škole. Deti budú pracovať v skupinách, aby sa dotkli vybraných predmetov, identifikovali ich, premýšľali o ich použití a vedeli vysvetliť ich účel.</p> <p>Najprv predstavíme úlohu všetkým deťom, potom ich rozdelíme do menších skupín, aby pokračovali v práci. Deti si vyskúšajú použitie predmetov, ktoré si vybrali, a môžu sa porozprávať, opýtať sa kamarátov v iných skupinách alebo si pomôcť obrázkovými knihami, materiálmi na čítanie alebo detskými časopismi, ktoré učiteľ pripravil v knižnom kútiku na tému škola.</p>

Spätná väzba a podpora počas aktivity	<p>„Všimli sme si, že ste sa bez problémov dohodli na tom, kto by mal ísť prvý a kto ďalší? Dávali ste si pozor, aby ste nikoho nevynechali? Ako ste sa dohodli? Poznali ste všetky témy? Ak niektorú z nich nepoznáte, skúste ju nájsť v knihe. Zistili ste, z akého materiálu sú predmety vyrobené? Vyskúšajte si použitie jednotlivých predmetov.“</p>
Otázky na zamyslenie	<p>Čo bolo najťažšie, čo ste museli vyriešiť? Čo bolo ľahké zistiť? Ako ste zistili, že ide o ceruzku, zošit alebo pastelku? Čo nové ste sa naučili? Je ešte nejaký predmet, ktorý by ste chceli vyskúšať? Tešíš sa na školu? Prečo (áno/nie)? V čom je škola iná ako škôlka?</p>
Riziká/odporúčania	<p>Pri identifikácii predmetov môžeme deťom pomáhať (napr. tieto predmety používame na písanie, kreslenie atď.). Môžeme im tiež poskytnúť obrazové materiály, ktoré im pomôžu identifikovať použitie určitých predmetov.</p> <p>Deťom pripomínáme, aby sa uistili, že sa všetci vystriedali a nikoho nevynechali.</p>

Obrázok: Dieťa pomenuje a opíše predmet, ktorého sa má dotknúť

Obrázok: Prezeranie a pomenovanie vytiahnutého predmetu 1

Obrázok: Prezeranie a pomenovanie vytiahnutého predmetu 2

Obrázok: Opisovanie predmetov a vysvetľovanie, na čo sa používajú

Obrázok: Premýšľanie o tom, čo majú všetky predmety spoločné

Záver

Predškolské vzdelávanie je základným stavebným kameňom celoživotného učenia jedinca, jeho uplatnenia sa v živote, jeho šťastného prežívania a nájdenia samého seba. V dnešnej dobe, keď je spoločnosť veľmi výkonne zameraná, sa stáva profesijnou povinnosťou pedagóga dopriať deťom v materskej škole detstvo, dovoliť im prežívať úspech založený na tvorivých činnostiach, do ktorých sa každé dieťa aktívne zapája na základe svojich aktuálnych potrieb, možností a záujmov, a to bez ohľadu na konečný výsledok, ale so zameraním na proces, teda zážitok uspokojenia, radosti z pokroku, zvládnutia problému, nájdenia riešenia. Na to potrebuje dieťa ústretové, priateľské prostredie, podporu na budovanie si sociálnych vzťahov s vrstovníkmi.

Materská škola je miestom, ktoré dopĺňa rodinnú výchovu. Dieťa tu dostáva príležitosť na poznávanie a prežívanie nových sociálnych rol, rozvíja si svoje komunikačné zručnosti, je obklopené dostatočným množstvom podnetov na kognitívny rozvoj. Pedagóg využíva svoje profesijné a osobnostné kompetencie na poznávanie dieťaťa a jeho pokroku v učení, odovzdávania postojov a hodnôt.

V tejto metodike je zachytené široké spektrum problematiky predškolského vzdelávania, ktoré v sebe zahŕňa mnoho významných aspektov. Určite nie je vyčerpávajúcím a jediným zdrojom informácií, ale prináša pohľad na túto problematiku tak, aby bolo zrejmé, že pedagóg sa nemôže sústrediť len na jednu oblasť, musí vedieť vedome a cielene prepájať teoretické poznatky s vlastnou praxou. Od znalosti osobnosti dieťaťa sa dostáva k voľbe vhodných vzdelávacích stratégií, ďalej potom prostredníctvom hodnotenia vzdelávacieho procesu rozhoduje o ďalších krokoch. Jeho cieľom je, aby dieťa na konci predškolského vzdelávania dosahovalo svoje osobné maximum vo všetkých oblastiach, bolo pripravené na ďalšie učenie, prijímanie nových sociálnych rol a napĺňanie nových výziev, ktoré naň čakajú.

Sme si vedomí previazanosti predškolského vzdelávania s rodinným prostredím. Komunikácia a spolupráca s rodinou je čoraz dôležitejšia. Je viac než vhodné, aby pôsobenie rodiny a materskej školy na dieťa bolo jednotné, založené na jeho aktuálnych potrebách, možnostiach a záujmoch. Pedagóg by mal vedieť mierniť tlak na výkon dieťaťa zo strany rodiny, zmierňovať následky protektívnej výchovy a podporovať rodiny zo sociálne znevýhodneného prostredia tak, aby všetci konali v najlepšom záujme dieťaťa. Na podporu komunikácie s rodinou v prospech rozvoja kognitívneho potenciálu dieťaťa nadväzuje na túto metodiku ďalšia príručka projektu DECODE, ktorá je určená prioritne rodičom. Nájdú v nej pestrú ponuku aktivít, ktorými môžu podporovať svoje dieťa v domácom prostredí. Pedagógom dáva príležitosť oboznámiť rodiča s jeho prínosom či nájsť ďalšiu inšpiráciu na svoju prácu.

Všetky aktivity uvedené v oboch príručkách boli overené v materských školách.

Ďakujeme všetkým, ktorí si uvedené materiály prečítali, využili ich na svoju prácu a odovzdali rodičom informácie o výstupoch projektu DECODE.

Autorský tím

Literatúra

- ALLEN, K. E., & MAROTZ, L. R.: *Prehľad vývoja dieťaťa od prenatálneho obdobia do veku 8 rokov*. Portál: Praha, 2002.
- ALLOWAY, T. P., GATHERCOLE, S. E., KIRKWOOD, H., & ELLIOT, J.: *Kognitívne a behaviorálne charakteristiky detí s nízkou pracovnou pamäťou*. *Child Development*, 80(2), pp. 606 – 621. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2009.01282.x>, 2009.
- ANDRADE, B., BRODEUR, D., WASCHBUSCH, D., STEWART, S., & MCGEE, R.: *Selektívna a trvalá pozornosť ako prediktory sociálnych problémov u detí s typickými a narušenými schopnosťami pozornosti*. *Journal of Attention Disorder (Časopis o poruchách pozornosti)*. [https://doi.org/10.1016/S0021-9924\(03\)00019-4s](https://doi.org/10.1016/S0021-9924(03)00019-4s), 12(4), pp. 341 – 352. 2009.
- BADDELEY, A.: *Pracovná pamäť a jazyk: Prehľad*. *Journal of Communication Disorders*, 36(3), pp. 189 – 208. [https://doi.org/10.1016/S0021-9924\(03\)00019-4](https://doi.org/10.1016/S0021-9924(03)00019-4), 2003.
- BAUER, P. J.: *Vývoj pamäti v ranom detstve*. In N. Cowan (Ed.), *The development of memory in childhood* (pp. 83 – 112). Taylor & Francis, 1997.
- BISHOP, D. V. M., SNOWLING, M. J., THOMPSON, P. A., GREENHALGH, T., & THE CATALISE-2 consortium: *Fáza 2 štúdie CATALISE: multinárodná a multidisciplinárna delfská konsenzuálna štúdia problémov s vývinom jazyka: terminológia*. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, pp. 1068 – 1080. 2017.
- BJORKLUND, D. F.: *Children's thinking: Cognitive development and individual differences (5th ed.)*. Wadsworth, Cengage Learning, 2012.
- BLAIR, C., & Peters Razza, R.: *Vzťah medzi kontrolou úsilia, exekutívnymi funkciami a chápaním falošných pre-svedčení a vznikajúcimi matematickými a literárnymi schopnosťami v materskej škole*. *Child development*, 78(2), pp. 647 – 663. 2007.
- BREYER, T., & GUTLAND, C. Introduction. In T. Breyer & C. Gutland (Eds.): *Phenomenology of Thinking: Philosophical Investigations into the Character of Cognitive Experiences* (pp. 1 – 24). Routledge. 2015.
- BULL, R., ESPY, K. A., & WIEBE, S. A.: *Short-term memory, working memory, and executive functioning in preschoolers: Longitudinal predictors of mathematical achievement at age 7 years*. *Developmental Neuropsychology*, 33(3), pp. 205 – 228. <https://doi.org/10.1080/87565640801982312>. 2008.
- BYTEŠNÍKOVÁ, I.: *Koncepcia včasnej logopedickej intervencie v Českej republike: teória, výskum, terapia. (The Conception of Early Speech Therapy Intervention in the Czech Republic: Theory, research, therapy)*. 1. vyd. Masarykova univerzita, 2014.
- BYTEŠNÍKOVÁ, I.: *Interdisciplinárny prístup v ranej logopedickej intervencii*. 1. vyd. Masarykova univerzita, 2017.
- BYTEŠNÍKOVÁ, I.: *Postupy na stimuláciu rozvoja reči a jazyka – aká je úloha rodičov? (Postupy na stimuláciu rozvoja reči a jazykových schopností – aká je úloha rodičov?)*. *Pediatrica pre prax*, roč. 22, č. 6, s. 387 – 389. 2021.
- CECI, S. J., FITNEVA, S. A., & GILSTRAP, L. L.: *Memory development and eyewitness testimony*. In A. Slater & G. Bremner (Eds.), *An introduction to developmental psychology* (pp. 283 – 310). Blackwell Publishing, 2023.
- CICCOTTI, S.: *Rozumiete svojmu dieťaťu? Zaujímavé psychologické experimenty na lepšie pochopenie najmenších detí*. Portál: Praha, 2008.
- CONTI-RAMSDEN, G.: 2009). *Oblasť jazykových porúch sa rozrastá*. *Child language teaching and therapy*. 25, pp. 166 – 168. DOI: 10.1177/0265659009105890. 2009.
- COWAN, N.: *Kapacita pracovnej pamäti*. Psychology Press, 2005.
- ČŠI: *Kvalita a efektívnosť vzdelávania a vzdelávacieho systému v školskom roku 2016/2017. Výročná správa*. Dostupné na internete: Vyrocni-zprava-CSI_2016-2017_web.pdf (csicr.cz). 2017.
- DECASPER, A. J., & FIFER, W. P.: *Of Human Bonding: Newborns Prefer their Mothers' Voices. (O ľudskom pute: novorodenci uprednostňujú hlasy svojich matiek)* *Science*, 208 (6): pp. 1 174 – 1 176. 1980.

- DE LOACHE, J. S.: *Early development of the understanding and use of symbolic artifacts. (Raný vývin chápania a používania symbolických artefaktov)* In U. Goswami (Ed.), *Handbook of childhood cognitive development* (2nd ed.), pp. 312 – 336. Wiley-Blackwell, 2014.
- DE SAUSSURE, F.: *Kurz všeobecnej jazykovedy* (vyd. 3., upr., v nakl. Academia 2, preklad ČERMÁK, F.). Academia, 2007.
- DEUTCH, S. L.: *Kognitívny vývoj*. In B. Kerr (Ed.), *Encyclopedia of Giftedness, Creativity, and Talent* (pp. 156 – 158). SAGE Publications, 2009.
- DUNCAN, G. J., DOWSETT, CH., CLAESSENS, A., MAGNUSON, K., HUSTON, A. C., KLEBANOV, P., PAGANI, L. S., FEINSTEIN, L., ENGEL, M., BROOKS-GUNN, J., SEXTON, H., DUCKWORTH, K., & JAPPEL, C.: *School readiness and later achievement*. *Vývojová psychológia*, 43(6), pp. 1 428 – 1 446. 2007.
- ENGLE, R. W.: *Kapacita pracovnej pamäti ako výkonná pozornosť*. *Current Directions in Psychological Science*, 11(1), pp. 19–23. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00160>. 2002.
- EYSENCK, M. W., & KEANE, M. T.: *Kognitívna psychológia: Príručka pre študentov* (7. vyd.). Psychology Press, 2015.
- FITZPATRICK, C., & PAGANI, L. S.: *Schopnosti pracovnej pamäti batoliat predpovedajú pripravenosť na školu v materskej škole*. *Intelligence*, 40, pp. 205 – 212. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2012.01.005>. 2012.
- FITZPATRICK, L., & VALSKOV, K.: *Internal Communication: A Manual for Practitioners. (Interná komunikácia: Príručka pre praktikov)* London: Kogan Page, 2014. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2012.01.005>.
- FOSTER, J. F.: *Thinking skills*. In B. Kerr (Ed.), *Encyclopedia of Giftedness, Creativity, and Talent* (pp. 898 – 899). SAGE Publications, 2009.
- FUENTES, L. J.: *Inhibičné spracovanie v sieťach pozornosti*. In M. I. Posner (Ed.), *Cognitive neuroscience of attention* (pp. 45 – 55). Guilford, 2004.
- GARDOŠOVÁ, J., & DUJKOVÁ, L.: *Vzdelávací program Začnime spolu. Metodická príručka pre predškolskú výchovu*. Portál: Praha 2012.
- GATHERCOLE, S. E., ALLOWAY, T. P., KIRKWOOD, H. J., ELLIOT, J. G., HOLMES, J., & HILTON, K. A.: *Attentional and executive function behaviors in children with poor working memory*. *Learning and Individual Differences*, 18, pp. 214 – 223. 2008.
- GOLINKOFF, R. M., HIRSH-PASEK, K., BLOOM, L., SMITH, L., WOODWARD, A., AKHTAR, N., TOMASELLO, M., & HOLLICH, G.: *Pozornosť a správanie výkonných funkcií u detí so slabou pracovnou pamäťou. (Ako sa stať žiakom, ktorý sa učí slová: diskusia o osvojovaní si lexiky)*. Oxford University Press, 2000.
- HARTL, P., & HARTLOVÁ, H.: *Psychologický slovník*. Portál: Praha, 2004.
- HAVLÍNOVÁ, M., LACINOVÁ, I., PETRASOVÁ, N., SYSLOVÁ, Z., ŠPRACHTOVÁ, L., & VENCÁLKOVÁ, E.: *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole* (2. aktualizovaný program). Portál: Praha, 2008.
- HORŇÁKOVÁ, K., KAPALCOVÁ, S., & MIKULAJOVÁ, M.: *Ako hovoriť s deťmi od narodenia do troch rokov*. Portál: Praha, 2009.
- CHEN, Z.: *Milestones: Cognitive*. In J. B. Benson (Ed.), *Encyclopedia of Infant and Early Childhood Development* (Second Edition) (pp. 330 – 338). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-809324-5.21825-7>. 2020.
- JOHNSON, D. W., & JOHNSON, R. T.: *Making Cooperative Learning Work. Theory into Practice. Teória v praxi. Building Community through Cooperative Learning*, 38(2), pp. 67 – 73. 1999.
- KAPALCOVÁ, S.: *Vývoj reči* In: Kerekretiová, A. a kol. *Základy logopédie*. Univerzita Komenského: Praha, 2009.
- KASÍKOVÁ, H.: *Kooperatívne učenie, kooperatívna škola*. Portál: Praha, 1997.
- KESSELOVÁ, J.: *Sémantické kategórie v ranej ontogenéze dieťaťa*. In D. Slančová (ed). *Štúdie o detskej reči*. Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2008.
- KOCHANSKA, G., MURRAY, K., & HARLAN, E.: *Effortful control in early childhood: Continuity and change, antecedents, and implications for social development*. *Developmental Psychology*, 36, pp. 220 – 232. 2000.
- KOLÁR, Z., & ŠIKULOVÁ, R.: *Vyučovanie ako dialóg*. Grada: Praha, 2007.

- KOLLÁRIKOVÁ, Z., & PUPALA, B.: *Predškolská a primárna pedagogika*. Portál: Praha, 2001.
- KOPŘIVA, P., NOVÁČKOVÁ, J., NEVOLOVÁ, D., & KOPŘIVOVÁ, T.: *Rešpektovať a byť rešpektovaný*. KOPŘIVA, P.: Spirála, 2015.
- KRAHULCOVÁ, B.: *Dyslália – patália: vady a poruchy výslovnosti*. 2. prepracované vydanie. Bežná literatúra. Beakra, 2013.
- KRATOCHVÍLOVÁ, J.: *Hodnotenie a sebahodnotenie*. In HORKÁ, H., FILOVÁ, H., JANÍK, T., & KRATOCHVÍLOVÁ, J.: Štúdie zo školskej pedagogiky. Masarykova univerzita, 2009.
- KRATOCHVÍLOVÁ, J.: *Systém sebahodnotenia žiakov*. MSD spol. s.r.o., 2011.
- KREJČOVÁ, V., KARGEROVÁ, J., & SYSLOVÁ, Z.: *Individualizácia predškolského vzdelávania*. Portál: Praha 2015.
- KROPÁČKOVÁ, J., & SPLAVCOVÁ, H.: *Dvojročné deti v predškolskom vzdelávaní. Od jesene do zimy*. Raabe: Praha, 2016.
- LEEKAM, S. R., LÓPEZ, B., & MOORE, C. Attention and joint attention in preschool children with autism (Pozornosť a spoločná pozornosť u predškolských detí s autizmom). *Developmental Psychology*, 36(2), pp. 261 – 273. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.36.2.261>. 2000.
- LECHTA, V. a kol.: *Logopedický repertoár*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1990.
- LECHTA, V.: *Symptomatické poruchy reči u detí*. Portál: Praha, 2002.
- LOVE, R. J., & WEBB, W. G.: *Možek a reč. Neurológia nielen pre logopédov*. Portál: Praha, 2009.
- LITOVSKY, R. J., & ASCHMEAD, D. H.: Development of binaural and spatial hearing in infants and children. Vývoj binaurálneho a priestorového sluchu u dojčiat a detí. In R. H. Gilkey & T. R. Anderson (Eds.), *Binaural and spatial hearing in real and virtual environments* (pp. 571 – 592). Erlbaum, 1997.
- MARCOVITCH, S., BOSEOVSKI, J. J., KNAPP, R. J., & KANE, M. J.: *Goal neglect and working memory capacity in 4- to 6-year-old children (Zanedbávanie cieľov a kapacita pracovnej pamäti u 4- až 6-ročných detí)*. *Child Development*, 81(6), pp. 1 687 – 1 695. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01503.x>. 2010.
- MARGOLIN, G., & VICKERMAN, K. A.: *Posttraumatický stres u detí a dospelých vystavených násiliu v rodine: Prehľad a problémy*. *Professional Psychology: Research and Practice*, 38, pp. 613 – 619. 2007.
- MARJANOVIČ, U. L.: *Kognitívny vývin v ranom detstve. [Cognitive development in early childhood]*. In L. Marjanovič Umek & M. Zupančič (Eds.), *Vývinová psychológia, zv. 2 [Developmental psychology, Vol. 2]* (pp. 342 – 368). Vedecké vydavateľstvo Filozofickej fakulty Univerzity v Ljubljane, 2020.
- MATSUMOTO, D. E.: *The Cambridge dictionary of psychology*. Cambridge University Press, 2009.
- MCCABE, C. P., & MARSHALL, J. D.: *Meranie sociálnej kompetencie predškolských detí so špecifickou jazykovou poruchou: zhoda medzi hodnoteniami informátorov a pozorovaním správania*. *Topics in Early Childhood Special Education*, 26, pp. 234 – 246. 2006.
- MILLER, P. H.: *Piagetova teória: minulosť, súčasnosť a budúcnosť*. In J. Benson (Ed.), *The Wiley-Blackwell handbook of childhood cognitive development (2nd ed.)* (pp. 649 – 672). Wiley Blackwell, 2011.
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR: *Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. 2022.
- MURPHY, L., LAURIE-ROSE, C., BRINKMAN, T., & MCNAMARA, K.: *Sustained attention and social competence in typically developing preschool-aged children*. *Early Child Development and Care*, 177(2), pp. 133 – 149. 2007.
- OECD: *Medzinárodná štúdia o predškolskom vzdelávaní a blahobyte detí*. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/3990407f-en>. 2020.
- OECD: *Medzinárodná štúdia o predškolskom vzdelávaní a blahobyte detí*. Dostupné z: Should education leaders be listening to children? – OECD Education and Skills Today (oecd-edutoday.com), 2021.
- OECD: *Medzinárodná štúdia o ranom vzdelávaní a blahobyte detí 2*. Dostupné z: Early Learning and Child Well-being: A Study of Five-year-Olds in England, Estonia, and the United States | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org), 2022.

- OPRAVILOVÁ, E.: *Predškolská pedagogika*. Grada: Praha, 2016.
- OPRAVILOVÁ, E., & KROPÁČKOVÁ, J.: *Od predškolskej výchovy k predškolskej výchove a späť k predškolskej výchove (Cesta od nedokonalého zmenšeného dospelého k autonómnej osobnosti)*. *Pedagogika*, 66(1), s. 39 – 50. 2016.
- OWENS, R. E.: *Language development: An introduction*. 4th ed. Allyn and Bacon, 1996.
- OWENS, R. E.: *Language development: An introduction (Vývoj jazyka: úvod)*. Allyn and Bacon, 2008.
- PIAGET, J.: *Psychológia inteligencie*. Portál: Praha, 1999.
- POSNER, M.: *Pokrok vo výskume pozornosti*. In M. I. Posner (Ed.), *Cognitive neuroscience of attention* (pp. 3 – 9). The Guilford Press, 2004.
- PRŮCHA, J., & VETEŠKA, J.: *Andragogický slovník*. Grada: Praha, 2012.
- RUFF, H. A., CAPAZZOLI, M., & WEISSBERG, R.: *Vek, individualita a kontext ako faktory trvalej zrakovej pozornosti v predškolskom veku*. *Developmental Psychology*, 34, pp. 454 – 464. 1988.
- SABOL, T. J., & PIANTA, R. C.: *Vzory školskej pripravenosti predpovedajú výsledky a sociálno-emocionálny rozvoj na konci základnej školy*. *Child Development*, 83(1), pp. 282 – 299. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01678.x>. 2012.
- SAFFRAN, J. R., WERKER, J. F., & WERNER, L. A.: *The infant's auditory world: Hearing, speech, and the beginnings of language (Detský sluchový svet: sluch, reč a začiatky jazyka)*. In D. Kuhn & R. Siegler (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 2. Cognition, perception, and language* (6th ed.) (pp. 58 – 108). Wiley, 2006.
- SAVAGE, R., CORNISH, K., MANLY, T., & HOLLIS, C.: *Kognitívne procesy pri čítaní a pozornosti detí: Úloha pracovnej pamäti, rozdelenej pozornosti a inhibície reakcie*. *British Journal of Psychology*, 97(3), pp. 365 – 385. <https://doi.org/10.1348/000712605X81370>. 2006.
- SEDLÁČKOVÁ, H., SYSLOVÁ, Z., & ŠTĚPÁNKOVÁ, L.: *Hodnotenie výsledkov predškolského vzdelávania*. Wolters Kluwer: Praha, 2012.
- SLANČOVÁ, D. (2008). *Štúdie o detskej reči*. Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2008.
- SLAVIN, R. E.: *Kooperatívne učenie*. *Review of Educational Research*, 50(2), pp. 315 – 342. 1980.
- SMITH, P. B., & BOND, M. H.: *Social psychology across cultures: Analysis and perspectives (Sociálna psychológia naprieč kultúrami: analýza a perspektívy)*. Harvester Wheatsheaf, 1993.
- SMOLÍK, F., BLÁHOVÁ, V., & BARTOŠ, F.: *Recepčný slovník a opakovanie viet*. Národní ústav pro vzdělávání, 2018.
- SMOLÍK, F., & SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ, G.: *Vývoj jazyka v predškolskom veku*. Grada: Praha, 2014.
- SPLAVCOVÁ, H., MOUCHOVÁ, A., & KREJČOVÁ, N.: *Pedagogická diagnostika v materskej škole s príkladmi inšpiratívnej praxe*. NPI ČR, 2023. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/pedagogicke_diagnostikovani_v_materske_skole.pdf
- SQUIRE, L. R.: *Pamäť a mozgové systémy: 1969 – 2009*. *Journal of Neuroscience*, 29, pp. 12 711 – 12 716. <https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.3575-09>. 2009.
- SROUFE, L. A., COOPER, R. G., & DEHART, G. B.: *Vývoj dieťaťa: jeho podstata a priebeh*. McGraw-Hill, 1996.
- STARÁ, J., & STARÝ, K.: *Štúdia vyučovania dejepisu na 1. stupni ZŠ*. *Pedagogická orientace*, 27(1), s. 6 – 29. 2017.
- STERNBERG, R. J.: *Individuálne rozdiely v kognitívnom vývoji*. In U. Goswami (Ed.), *Handbook of childhood cognitive development* (2nd ed.) (pp. 749 – 774). Wiley-Blackwell, 2014.
- SYSLOVÁ, Z. (ed.): *Školské vzdelávacie programy a ich hodnotenie v materskej škole [CDROM]*. Verlag Dashofer, 2007.
- SYSLOVÁ, Z.: *Sebahodnotenie v materskej škole. Cesta ku kvalitnému vzdelávaniu*. Portál: Praha, 2012.
- SYSLOVÁ, Z., KRATOCHVÍLOVÁ, J., & FIKAROVÁ, T.: *Pedagogická diagnostika v materských školách. Práca s portfóliom dieťaťa*. Portál: Praha, 2018.

- SYSLOVÁ, Z., & ŽALOUĐÍKOVÁ, I.: *Využitie kooperatívnych aktivít vo výchove detí predškolského veku*. Acta humanica, 15(2), s. 26 – 43. 2018.
- SYSLOVÁ, Z., BURKOVIČOVÁ, R., KROPÁČKOVÁ, J., ŠILHÁNOVÁ, K., & ŠTĚPÁNKOVÁ, L.: *Didaktika materskej školy*. Wolters Kluwer: Praha, 2019.
- ŠKODA, J., & DOULÍK, P.: *Psychodidaktika. Metódy efektívneho a zmysluplného učenia a vyučovania*. Grada: Praha, 2011.
- ŠULOVÁ, L.: *Raný psychický vývin dieťaťa*. Univerzita Karlova: Praha, 2004.
- UNICEF: *Stav detí vo svete 2021 – Na moju myseľ: Podpora, ochrana a starostlivosť o duševné zdravie detí*. Dostupné na internete: Stav detí vo svete 2021 – UNICEF DATA, 2021.
- Úradný vestník Európskej únie ODPORÚČANIE RADY z 22. mája 2019 o vysokokvalitných systémoch vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve (2019/C 189/02). Dostupné na: EUR-Lex – 32019H0605(01) – SK – EUR-Lex (europa.eu) EUR-Lex – 32019H0605(01) – SK – EUR-Lex (europa.eu).
- VÁGNEROVÁ, M.: *Vývinová psychológia. Detstvo, dospelosť, staroba*. Portál: Praha, 2000.
- VÁGNEROVÁ, M.: *Vývinová psychológia. Detstvo a dospievanie*. Karolinum: Praha, 2014.
- VYGOTSKIJ, L. S.: *Psychológia myslenia a reči*. Portál: Praha, 2004.
- WHITEBREAD, D. & COLTMAN, P.: *Teaching and learning in the early years*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203930823>. 2008.
- ZUPANČIČ, M.: *Kognitívny a percepčný vývin dojčiat a batoliat*. In L. Marjanovič Umek & M. Zupančič (Eds.), *Razvojna psihologija*; 1. zvezek [Developmental Psychology; Volume 1] (pp. 203 – 236). Znanstvena založba filozofske fakultete v Ljubljani, 2020.